

מערכות

ירחון לשאלות צבאיות מדיניות וכלכליות

מ"ח - מ"ט

ניסן תש"ח
תא" 1948

חוכן הענינים

במערבה :

7	ד. בן-גוריון	להלחם ולנצח
8		פעולת „נחשון“ / בסימן שבע שנים
		עם שבע שנות הפלמ"ח
9	זרבבל	נשקנו עלום ויקר (שיר)
9	אליהו גולומב	דבר למפקדי החטיבה
10		לפני שבע שנים / בימים אלה / רשפים מן המדורה
14	ד"ר י. בר	טיפוסי צבא ג. — צבא מיליציוני
18	קול. ס.א.ל. מרשל	הליכוד הטקטי
22	מיוזגנ. צ'א. וינגייט	דברי מפקדים
		משלב אל שלב
23	י. בן-ישראל	פרקי סיכום
24	ז. מבורך	מערכות הערבים
31	י. גודד	היריב: תרצ"ח — תש"ח
36		ההתקפה על טירת-צבי, אדר תש"ח המערכה משמרהעמק — לגיון
41	ש. אביצור	מבואותיהם המערכיים של הרי יהודה
44		בעקבות שאול ויהונתן
48	מפקד עברי	המושה עיקרים להכשרת איש-מלחמה
46	א. סוקר	סמלים: — שמשו-ביצוע או מפקדים נמוכים?
		הקשר בקרב: יסודות הקשר בצבאות זמננו; הטקטיקה והקשר
50	ר. גרוסמן	רימוני-יד ושימושם הטקטי
57	מיוז צ. הורובי	מטען "צורר" ומטען "פרוש"
62		ערכו של קרב המוגע
64	קצין שויצרי	הכטחת בתי מגורים מפני כדורים
65	י. קדמי	חפור — זעה חוסכת דם!
68		להכטחת ישובים ואוכלוסיהם מפני הרעשות
69	ע. בצר	הצוות: רגלים ורכב-שריון
72		מהלומת-לילה (סיפור)
74	א. וסילבסקי	רשימותיו של צלף
80	א. רביצלף	הצלף והחמוצאה
80		תפקודי הצבא היהודי
82	מיוז ג. פ. אליוט	רשימות מדיניות:
84		לדמותה של הברית הצבאית בריטניה-עבה"י
86		מן המלון הצבאי: מושגים ארטייליים
		בעולם שלאחר המלחמה: אוסטרליה / נורבגיה /
88		צרפת / שוויצריה / תורכיה
		בעתונות הצבאית: ארגון צבאי וטקטיקה / כלי נשק
90		והשימוש בהם
93		צרוך ידיעות מן המזרח התיכון

תנובה

מאגדת: 250 ישובים חקלאיים ומאות רבות של משקים בודדים בכל איזורי הארץ לתעשייה ושיווק של תוצרתם החקלאית. מוציאה למכירה חלב ומעבדת תוצרת חלב למיניה במחלבותיה בערים ובמושבות. מוכרת: ירקות, פירות, ביצים, עופות, דגים, דבש, ריבות, שמורים, מיצי הדר ופירות, קורנפלוור, פודינגים, חלבה, עמילן, צוף, צמחי רפואה, ושתילי עצי פרי. משווקת: 70% מכל התוצרת של המשק החקלאי העברי המעורב בא"י

סמל תנובה הוא ערובה לאיכותה המשובחת של תוצרתה החקלאית.

הוצאת „מערכות“ תל-אביב

„צבאות הערבים בדורנו“

המחיר 600 מיל

מאת אגדא

נשאר מספר מצומצם

מורשת גבוהה

פרקי עוז מספרות ישראל

מהדורה שניה

ליקט: זרובבל, דברי-מבוא: זלמן רובשוב

המחיר 1.200 לא"י

להשיג בכל בתי מסחר ספרים בארץ

לחותמי „מערכות“ הנחה

יצרני הספידט בא"י

תל-אביב, רחוב המשביר 8, טל. 5274

ת.ד. 1220

מוזכר כללי חיים אזולאי

החברות:

„התוסס“ בע"מ, תל-אביב
זליג רבינוביץ בע"מ, תל-אביב
פאקא בע"מ, תל-אביב
מוצרי המשקה בע"מ, תל-אביב
חב' פלוטקין מרזקנדוף בע"מ, תל-אביב
חב' קרזקנדוף למסחר ותעשייה בע"מ
גורדון דסטילריס בע"מ, תל-מונד
חב' יפאורה בע"מ-מ. פולונסקי, רחובות

100% תוצרת הארץ

א. קולודני

חמרי בנין
חמרי שמוט
חמרי מלט לבן
וחמרי ברוד

מי ומה בחוברת

ציונים לקורא

הר הקסטל, החולש על הגישה לירושלים ממערב, ולג'ון, שבמוצאו של ואדי ערה אל עמק יזרעאל, הם שני המקומות מהידועים ביותר בהם הוקמו ע"י הרומאים מחנות לגיונותיהם, כחילות מצב ומשמר. שמות שניהם מעידים על מוצאם: "קסטלום" (טירה) — היא קסטל, ו"לגיון" — ממנו נובע שמה של לג'ון. הרומאים ידעו קלוע, בחושם האיסטרטגי, בלי החטיא, אל עורקיה החיוניים של הארץ. כעבור אלפיים שנה שוב הפכה קסטל למפתח הטופוגרפי-האופרטיבי לשליטה על הדרך המובילה מירושלים — לים. משנכבשה, מחדש, ע"י גייסות עבריים, הניפו למעשה את דגל הצבא העברי על עורקיהיים זה. ולג'ון היתה יתד במסע ההתקפה של "צבא-הירמוק" הערבי; הפגיעה בנוסח קומנדו, שפגעו בה הכוחות העבריים סימלה את התערערות הנסיון הערבי הראשון, באצטלאת חיל-סדיר, לנתק את הגליל והעמק ממרכזי הישוב. יהיו גורלות-הקרב החולפים של קסטל ודרך-ירושלים ושל פאת הרי אפרים כאשר יהיו — נפתח בהם שוב שלב חדש, שבו מופיע צבא-המגן היהודי כנושא דגליו בגלוי וכמארגן במו ידיו שטחיספר ושטחיעבר — כדיוק סביב למדינתו המתהווה.

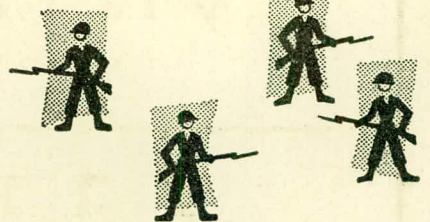
ימי הקסטל — כימי ניקנור בשעתו. בשער החוברת — מסע "נחשון".

מאז קיץ תרצ"ג ועד קיץ תרצ"ט — קמו ונתגבשו "פלוגות-השדה" של ההגנה העברית, אשר לחמו במתקיף בשדה הפתוח, ארבו לו והקדימוהו; הן, יחד עם שלוחותיהן — "פלוגות הלילה" של וינגייט והמשמרות הנעים של הנוטרים, היוו את חוד-החנית של ההגנה. צאצאיהם של אלה הנו פלוגות-המחץ — הפלמ"ח — של שנות 1941—1948. מעט מזער מצויני תכונותיהן ותפקידיהן בשבע השנים האלה — פסח תש"א—פסח תש"ח — מוגש הפעם מעל דפי "מערכות" (עמ' 9). מעשי-איתמול סימן למפעלי-מחר. החרב והשבלים — הם סמל פלוגות-המחץ של ההגנה העברית.

התקום מיליציה עברית? — כזאת היתה שאלת רבים מזה שלושה-ארבעה חדשים. והתשובה ברורה: המיליציה העברית קיימת. לא זו בלבד שהיא מתארגנת ומתאמנת, אלא שכבר ענדה סרטי-קרבות על דגליה בשדה-המערכה: קסטל, "נחשון", המפלה שהנחילה ל"צבא הירמוק" על גדות הקישון, חיפה — אלה יהיו מסרטי המזכרת הראשונים, שחיל מיליציה זה, של היום, יוריש לצבא-המגן של המדינה העברית. אולם חיל מיליציוני בתור שכזה, ובלי קשר למונח שהוטל לחלל עולמנו בנובמבר 1947, — מהו? המבקש מענה לשאלה זו — ולשאלת מידת התאמתה של צורת-החיל זו לצרכי מדינה לא גדולה — יקרא בפרק השני שבמאמרו של י. בר (עמ' 14). חלקו הראשון של המאמר (על צבא שכיר וצבא שירות-חובה) נתפרסם בחוברת "מיר"ז.

בין אנשי טירת-צבי היו שאמרו בפברואר ש. ז.: "תקפונו שלוש מאות ערבים מזוינים ואמוני-נשק — אך לא יחידה-טקטית מלוכדת בעצמת 300 איש..." מה הופך עצמה מספרית לערך ש בלי כוד טקטי? בכוחו של איזה סוד עשויה קבוצה לא גדולה, הנתונה בכיתור האויב, להחזיק מעמד ולפלוס לעצמה דרך? — או אם להעמיד את הדברים בצורה אחרת — בשל העדרה של איזו תכונה עלולה היא להינגף ולהשמד? חקר עובדתי בשאלות אלו — הגורליות ליחידות קטנות, וביחוד כשהן פועלות תוך בידוד ובאופן עצמאי — ונסיון לגלות את המפתח לסוד הליכוד הטקטי, כלולים בפרק הנוסף מחיבורו של קול"ס. א. ל. מרשל, ההיסטוריון הרשמי לצבא ארה"ב בזירת-המלחמה האירופאית, "הליכוד הטקטי" (עמ' 18), המוקדש לנושא זה של הנוהג הטקטי והפסיכולוגיה הצבאית.

היש כאן ליכוד טקטי?

"הידר" — זה היה שמו של מיר-גנרל צ'רלס אורד וינגייט בקרבנו. לפני שבועות מעטים מלאו 5 שנים מאז נפל מצביא מקורי ונועז זה במסע בורמה. מי יודע אי מקום היה רואה לעצמו במערכה הנוכחית, ומה צו הנאמנות שהיה נוטל עליו. אך מסורתו נשתמרה — ואף התפתחה ונעלתה — בשורות חטיבות-השדה וחטיבות-המחץ שלנו. הקיץ תמלאנה 10 שנים מאז קורס הסמלים הראשון אשר ערך בעין-חרוד במסגרת "פלוגות הלילה המיוחדות". ניתנים כאן כמה קטעים מדברי-המבוא שלו באותו קורס (עמ' 22).

מי ומה בחוברת

המערכה המתפרסת והולכת מהיבט את שיקופה והערכתה. כל עוד תימשך, יוסיף הירחון לרכו — תחת הכותרת הכוללת: **משלב אל שלב** — סיכומים, ציונים ותיאורי-קורות שהם מפירותיה של תקופת התמודדות זו.

„דרכן של תקופות ראשית-המלחמה, שקשה בהן ביותר מלאכת בירור המסיבות וסיכום ההתפתחות... ואלו, משמגיעים הדברים לנקודות-המשבר-והמפנה הראשונות — מתרחבת מאוד היריעה של אפשרויות בירור הלקח” — כך כתבנו ב„מי ומה” בחוברת „מערכות” מ-1937. עתה הגענו ל„נקודות המשבר והמפנה הראשונות” וכבר נצטבר נסיון-מה של מגע עם האויב, על פלגיו השונים, ונסתמנו מצבים אופרטיביים אופייניים. את השתקפותם של כל אלה ימצא הקורא הן בסקירתו התמציתית של י. בן-ישראל (עמ' 23) והן במאמרים הבאים בעקבותיה.

עם מותו של עבד אל-קרר בקסטל — נראה היה כי פאוזי קאוקג'י יוכל לכנס תחת כנפיו בשלימות את מערכות הערבים בארץ-ישראל, כי השתלטותם של היהודים על הקסטל נתנה לו את ההזדמנות „לצאת ולהציל את ערביי ארץ-יהודה”. סיכויים אלה פחתו והלכו עם כשלון נסיונותיו של „צבא ירמוק” בקרבות משמר-העמק.

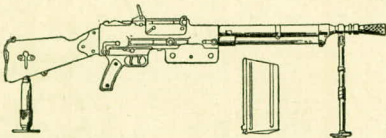
היסוד להערכת השפעותיה של ההתפתחות האופרטיבית החדשה, לאחר המכות הראשונות של הפטיש היהודי על סדן המחנה הערבי, כלול בתיאור מצבו הפנימי של אותו מחנה וחלוקתו על פני הארץ, הניתנים במאמרו של ז. מבורך, עמ' 24 (ועיין עוד: „לרקע הכפר הערבי, תרצ"ח-תש"ח” מאת מדין, מערכות חוב' מ"רמ"ז).

נוהג תן וצבוע — התפארות כוזבת, נחושת-מצח — וזיוף מחוצף: שלושה אלה באים לעתים לידי גילוי משותף עקב מקרה שמזדמן אל יד ושאה"כ ניתן להציגו לעיני כל. אלה נשתורו יחד במעשה פרסום התמונות מ„כיבושה של עין-חרוד” ב„מוסאור” הקהירי. נוהג תן וצבוע — על שום מה? על שום שהתמונות הנ"ל מספרות את סיפור גורלו של בית-חרושת „היוצק” שבגבולה של תל-אביב, אשר צבא בריטי הוא שפרק, בהשתמשו לרע במעמדו, את נשקם של שומרי בית החרושת — והוא שהפקרים לתאוות-הרצח של ההמון הערבי, שלא מילא כאן אלא את שליחות התן והצבוע בלכתם בעקבות הנמר. דגל ערבי מתנוסס, באותה תמונה, מעל חורבת בית-החרושת — להבדיל מן הדגל שהורם בידי קאוקג'י, בדמיונה המרקיע של העתונות הערבית, מעל למשמר-העמק (ולפני כן, — דגלים „ממין זה” על טירת-צבי, יחיעם ועוד). כוזה האופן בו הונף, עד כה, הדגל הערבי היחיד מעל לקטע שטח יהודי ש„נכבש” בידם.

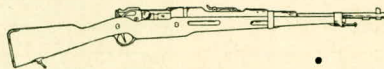
קוראי העתון המצרי בולעים ודאי לשובע „תמונות עין-חרוד” אלה. כשתרבינה המהלומות היהודיות האמיתיות — תעמוד להם ההתהללות הקודמת כעצם בגרון. (התמונות — בעמ' 24-25).

חשוב לזכור: — מסוכן לזהות את האויב הערבי של היום (הארצישראלי והזר) עם זה שבשנות 1936-1938; מזיק להתעלם משרשיהמקור (ומאמת-המידה המאפשרת לנו השואה) שניתן לגלותם ע"י עיון בנסיון השנים ההן — מזה, ובלקח החדשים האחרונים — מזה. הסקירה „היריב — 1936 — 1948” (עמ' 31), מציינת את האפייני לשתי התקופות — בזיון, באמצעים הטכניים ובדמותו של הלוחם הערבי — על נקודות הדמיון שביניהן ועל התמורות שחלו. וסיכומה הוא: „הלבוש של הלוחם הערבי אמנם נשתנה לא מעט; אך הלבוש איננו משנה עדיין את הכל”.

מזין הכנופיות ב'1948

מקלע שאטלרו (ה„שטר”)

רובה „בל” הצרפתי

מי ומה בחוברת

בעתון הדמשקאי „א-נראל“ — נתפרסמו בחודש פברואר ש. ז. תצלומי המפוארים של „מפקד מחוז חיפה“ (מובאים בעמ' 29 ו-33) — לצדן הודפסה קריאה מתברבת: „הוי היהודי הפחדן! היכן אתה מתחבא?“. קריאה זו, המצוטטת מפי אותו מפקד, זכתה בשעתה לשתי תשובות: הראשונה ניתנה בשידור ההגנה בערבית: „איננו רחוקים — ועוד נתראה פנים אל פנים“; השנייה, כעבור ימים מספר, פרעה את השטר: „המפקד, ועמו כל מטהו חוסלו במבואות קרית-מוצקין, על-שיירת תחמושתם אשר פוצצה. — איך אומר הכתוב? — „אל יתהלל חוגר...“
לרקע מפורט יותר של פעולות הכנופיות 1936—1948 ראה המאמרים של י. שדה („אשמורת“). י. בר („מערכות“ א') ומיור גוין („מערכות“ ל').

יש ומוזרמנת לפניך המחשה פמולית לקשר ולדמיון — ואף להבדלים — שבין התקופות. כזאת הנה — לגבי העשור 1938—1948 — מערכת „טירת-צבי, אדר תש"ח“ (עמ' 36). בפתח הסקירה צוינו עברה של הנקודה וההתקפה הערבית עליה, שנהדפה באדר תרצ"ח; ואין לך ציון טוב יותר לגידול עצמתו של כה-המגן-העברי וליכולתו לעמוד בפני הסתערות אויבת, מאשר ההשוואה הפשוטה בין ממדי ההתקפה היא (כשרובה צרפתי נעזב ע"י הערבים המובסים והנסים) לבין הצידוד החדש, על מסגרתו הצבאית, שהשתמשו בו הערבים בהתקפתם בשנת 1948. (כשצידוד צרפתי ובריטי לרוב נשאר זרוע בשדות ההתנגשות, בלי להזכיר את 40 זוגות הנעלים-הצבאיות-האמריקאיות הנודעות...). הקהל הערבי לא רצה להאמין באפשרות שלעומת העשרות הרבות של ערבים הרוגים, נפל רק קרבן יהודי אחד. על הקהל היהודי לזכור כי לא תמיד תיקנה הדיפת האויב במחיר שיהא כה קטן באופן יחסי: בקרב זה, כנפרשת משמרה-עמק, נתגלה דמיון מפתיע בהתנהגות התוקפים להתנהגותם הסרת-היוזמה של הגייסות העיראקיים בהתקפתם על המחנה הבריטי בחבניה ב' 1941 (עיי' מערכות חוב' ט"ז—י"ז, וכן בספר „צבאות הערבים בדורנו“ הוצאת „מערכות“).

כבימי החשמונאים שוב היו דרכיה-ההרים אל ירושלים לגיא-הזיון במערכה על עצמאות יהודית, והן עקובות דם לוחמים יהודיים.
עם כל חידושי הטכניקה התחבורתית, נאלצת החבורתנו לזרום, גם עתה, באפיקי היסוד שמתווה נוף-ההרים הארצי-ישראלי, ואף להסתייע באותם המשלטים שבצדי העורקים, שטבע הארץ הציבם. השיירה, הפטרול והמוקף — כולם מוסיפים לפעול במסגרת-הנוף הנודעת מאז תקופת החשמונאים ומלפני-כן. הסקירה התמציתית „מבואותיהם המערביים של הרי יהודה“ (עמ' 41) — בסקרה את הנתיבים המסורתיים האלה, מרעידה הרבה נימים של זכרונות רעננים — ומציינת ציונים למחשבת היום והמחר. בית-חורון, בית-צור, עמק-האלה — ציוני זכרונות מימים עברו; שער הגיא, הקסטל, דרכי גוש-עציון, המכתש שמעבר לעטרות — ציוני ימינו אלה.

מעשה שאול ויהונתן במכמש שימש עילה למבצע טקטי בתקופתנו, שיצא בעקבות מופת הגיבורים „התנכ"יים. הקטע (עמ' 44) המובא כאן — מועתק מ„מערכות“ חוב' ו', בשל אקטואליותו המיוחדת גם כיום.

כה אמר נפוליון: — „במלחמה — כל דבר פשוט; אך גם הדבר הפשוט ביותר — קשה עד למאוד“. פשטותן של כמה תביעות יסוד, שבלעדיהן לא יתכן להקים טיפוס ראוי לשמו של איש-צבא יהודי, משכחת מלב את הקושי של קיומן הלכה למעשה, ברצינות ובהקפדה. ואולם, בלעדיהן — שוב אין לך איש-צבא. להזכיר ולהמריץ — באותו שטח של „מושכלות-ראשונים“ אלה, — באה הרשימה „חמשה עיקרים להכשרת איש-מלחמה“ (עמ' 45).

„האומנת — היא המחנכת, יותר ממורים ופרופסורים“ — כך סוברים פדגוגים לא-מעטים. הסמל — אפשרויות מגעו עם החייל והשפעתו עליו רבות ורחבות מאלו של כל מפקד גבוה. והריהו בבחינת אותה אומנת; הוא הצר למעשה את צורת הגייסות. אך מהו הסמל? המובנים מעמדו ותפקידו למדי? או שמא דולגים על אלה כעל דברים „המובנים מאליהם“? ראשית בירור מושגים בנושא זה בא ברשימה: „סמלים — שמשו בצוע או מפקדים נמוכים“? (עמ' 46) הירחון מהכה להגבות וליבוין-מושגים נוסף, וברצון יקצה להם מקום בחוברתיו. הבאות.

מי ומה בחוברת

מערכת-צבא ללא קשר — כמוה כגוף אדם ללא מערכת-עצבים. שלוחה מרוחקת ונועזת — גורלה תלוי בקשר: עמו — היא יד מבצעת נאמנה; בלעדיו — הריהי כאבר מדולדל וקרבן המקרה. על יסודות הקשר בזמננו קרא בשתי הסקירות „יסודות הקשר בקרב“ ו„הטקטיקה והקשר“ (עמ' 50), הכתובות בידי ברהיכי, קפ' ר. גרוסמן, שטיפח את ידיעתו המקצועית בשורות החי"ל.

„ארטילריה-של-כיס“ — בשם זה נקראו לא-פעם רימוני-היד, על סוגיהם וגלגוליהם השונים. אכן, רימון-היד מתקופת-פריחתו הראשונה, מהמאה הי"ח, לא היה נוח ביותר לנשיאה בכיס. אך עברו-חלפן הימים של פתילה-החבל המוצת המוחזק ביד (כשסימנו הרגיל ביותר של רמן היה — העדר-ידי-ימינו...). הרימון של ימינו — ניתן גם לשאתו בכיס, אך גם להשתמש בו כבמוקש-זמן, וכן לעשיית מוקש-יילחץ ומלכודות שונות, וישנם ממנו המששים להגנה, להתקפה, להשפעה פסיכולוגית או — להעשנה ולהעלמה. תוך סיגול ידוע — הופך הוא גם לקלע הנורה מרובה (או ממטיל-רימונים מצורות שונות). לא על רובה בלבד יהיה חיל-רגלים בזמננו, כי אם על שלושה שאי-אפשר לו בלעדיהם: הרובה, תת-המקלע והרימון. תיאור שיטתי של רימונים בריטיים; דוגמאות לשימוש מגוון ברימונים בצבא השווייצרי וסיכום לשימוש הטקטי ברימון — זה עיקר תוכנו של המדור „רימוני-היד“ (עמ' 57).

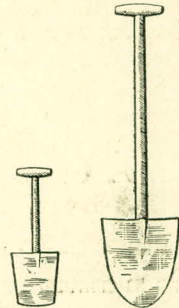

רמן מן המאה הי"ח

במלחמה בין מעטים לרבים מטה לעתים את כפות המאזנים הנכונות הנפשית להתנגשות-הלים („ערכו של קרב המגע“, עמ' 64). לקט התמונות לקוח מספר-הדרכה שווייצרי על קרב-המגע.

תכונה והתבצרות בעוד מועד, עשויות לחסוך דם ונזקים הרבה מהאוכי-לוסיה האזרחית, וע"י כך לבצר את העורף הבלתי-אמצעי של חזיתנו הארוכה. עם הופעת אש הארטילריה-האויבת יש בהתחפרות של נקודות וגושים מבודדים כדי לקבוע את עמידת משמרות-החוף במבחן האש.

בתנאי אש אינטנסיבית נשאר, בדרך כלל, שלם ומסוגל לפעולה אותו חלק מגוף החיל הנמצא מתחת לקו פני-ההקרקע ומחוץ לשטח הפגיעה הרגיל של רסיסי פגזים. נסיון מערכות 1943-45 הוכיח כי קרוב ל-80% מהנפגעים — הם מרסיסי פגזים, החודרים למקומות שהכדור אינו חודר אליהם.

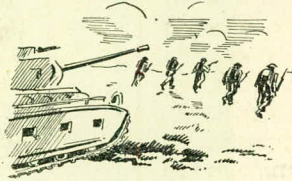
היפנים הקדימו להבין כי משוטר ראשו של החייל שוב אין תועלת רבה — לא ליחידתו ולא לעצמו — בחפירה השטוחה, שאמנם הבטיחה את מרבית חלקי גופו — אך לא את כולו. הם הסיקו את המסקנות. יש ללמוד ממסקנותיהם (ראה עמ' 68). מובן שהמדובר הוא ברגעי הרעשה אינטנסיבית. כל טעמה של ההתחפרות העמוקה, הוא דווקא בזה שעם בוא תור דו-קרב של רגלים, או זה של הדיפת הסתערות רגלים, — יוכל המתחפר להגיע אל-על ולקיים את אש. זה היה סוד ההגנה הגרמנית בקאסינו.

חוזי-צלפים בחזית, על גישיהם ותחבולותיהם, באו לידי ביטוימה ב„מערכות“ חוב' מ"ו-מ"ז (בסיפור: — „דורקרב של צלפים“). בריביה-דמים הארץ-ישראלית הולך ומתרקם הויי-צלפים משלנו. ראשית קיים לו — ב„רשימות-הצלף“ שבחוברת זו (עמ' 80), המשכן של רשימות אלו בתוספת ציונים בקשר לנסיון המצטבר ועצות-מעשיות, לצלפים ולקלעים — תבוא בחוברת הבאה.

צלפות בחזית המזרח — שמענו עליה בעיקר בשנים האחרונות; והדה מצוי גם באותו סיפור שבחוברת מ"ו-מ"ז של „מערכות“, אולם מקור ענף הצלפות, ושווה טיפוחה כמקצוע חיילי, היו בחזית המערב בשנות 1915-1918. בשל הענין, אשר ימינו אלה שיוו לנושא — ובשל אופיו המאלף של הקטע, הננו נותנים כאן מחדש תיאור של מעשה-צלפים מחושב היטב, מסקירה שפרסמנו כבר במערכות חוב' י"א (ההצלף וההסואה" — עמ' 81).

מי ומה בחוברת

צבאות גדולים וציי-טנקים או יחידה קטנה ורכב-שריון אחד או שנים — על זחליו או על גלגליו — חוקי שיתוף הפעולה שבין הרכב לרגלים — דומים בהם. היה זמן והרכב פילס דרכים. כזאת יתכן גם כיום. אך יותר ויותר מתחיל הרגלי לשמש כפורץ הפרץ לרכב וכמבטיחו. הוא, חסר השריון — אך הנהנה מראיה לכל עבר, ממחפה, מכושר-מעבר אף במטע ובמרומי הר —

1942 - אל-עלמין

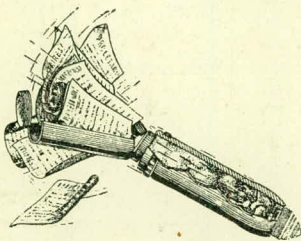

1918 - צרפת

מבטיח לעתים קרובות את בעל-השריון. יש ללמוד ולסגל את מלוא הגיוון שבגילגולי צורות השותפות בין הרגלי לרכב השריון (עמ' 72); ועשרת מונים כן בצירופים הזעירים: של מחלקה או פלוגה עם צמד או צמדיים של מכוניות-שריון או רכב זחלי, שהם גם פורצים, גם "תיבות-שדה" נעות, גם מבטיח-אגפים, גם מחפני-נסיגה גנ מסיעי-חיילות.

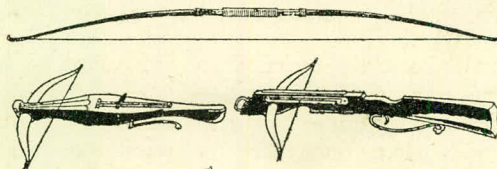
אל-שיגרה! היא תביעה ראשונית לגבי כל מבצע צבאי — כגדול כקטן. הסיפור "מה לומת-לילה" (עמ' 74) לא. וסילבסקי מעמידנו מחדש על הסכנות שבפעולות-שיגרה.

הברת מושגים ארטילריים הופכת כיום להיות חשובה לעומדים במערכה בארץ-ישראל. בכוחה של הארטילריה לגרום נזקים — אך אין בה כדי להכריע במערכה מול כוח שרוחו איתנה עליו. תורת התותחנות היא תורה המחייבת לימוד מעמיק והכשרה רבה. אך גם הכרת-מה, ולו על קצה המזלג של השפעת פגזי תותחים (עמ' 87—86) יכולה לסייע לעריכת התגוננות בפניהם.

פגזי-כרוזים — גם הם נימנים על התחמושת הארטילרית. והשפעתם יכולה להיות, לעתים, בעלת ערך לגבי השפעה על רוח החיילות של האויב. כאן — תצלום פגזי-כרוזים הארטילרי.

התכווננו לתת בחוברת זו של "מערכות" את מלוא חלקו הנותר של המאמר "טיפוסי-צבא" וכן את סוף הרשימה "המחתרת ואי-המחתרת" לי. אביא-אתר. אולם מחמת ההכרח — לרגלי מסיבות הימים — לשלב בחוברת מדורים ורשימות שלא הובאו קודם לכן בחשבון, נאלצנו לדחות השלמת המאמרים עד לחוברת הבאה; וכן עלה הפעם גם בגורלם של המדור, "במת מערכות", הסקירה על "פעולות בעומקו של שטח מדברי", וכן רשימות ומאמרים אחרים, אשר ינתנו בחוברות הקרובות.

לזכרם של חברים למגן

עומד דום המחנה

ב מ ע ר כ ה

להלחם ולנצח

אבל הסכנה גדולה מאוד. היא תלך ותגדל. וגם בימים אלה, במצב מעודד זה, אסור שתקטן בעינינו חומרתה של הסכנה. עד עכשיו ראינו רק חלק קטן של כוחות האויב. רק חלק קטן מיכולתו כוון נגדנו. עוד איננו יודעים, מי יעמוד מחר נגדנו. לא ייתכן שיהיה איזה פגם שהוא בהתלכדות היהודית שלנו ובהתגוננות.

ויש דבר שני, שגם בו אנחנו מאמינים כולנו בלי יוצא מן הכלל: במלחמתנו על עצמאותנו. כי עצמאותנו מתנה את קיומנו ואת הציונות ואת העלייה ואת התישבותנו ואת האפשרות להפריח את ארצנו השוממה. בעצמאותנו יש כליל השאיפות שלנו, כליל הצרכים המשותפים לכולנו. לפנינו שאלה גורלית.

אין זו שאלה, האם עלינו להתגונן. לכל היהודים בארץ ובגולה אין ברירה. לא יכולנו להיכנע ולא נכנענו. לא למופת, לא לליגה הערבית, לא לבויק. והבעיה היא גם עתה, לא האם להלחם, אלא כיצד להלחם ולנצח. כל ענין העומד למכשול בדרך זו צריך להידחות, ולצרכי ההתגוננות עלינו לשעבד את כל חיינו. לצרכים הללו עדיפות על כל צורך אחר, ויהיה היקר ביותר.

מאמץ עליון — זהו צו. בשטח הכוח הצבאי.

ד. בן-גוריון

עד עכשיו, עם האבידות היקרות שהיו לנו, יצאנו מהמבחן הזה שלמים. היו לנו כשלונות. נעשו שגיאות. אבל עוד עכשיו לא נפגע אפילו הישוב הקטן ביותר. למרות ההישג הגדול והיקר הזה, שאחראים לו המגינים והנהגים והנוטרים, נראה את המצב בכל חומרתו ואת האפשרויות של כשלונות גדולים, ואולי גם אסונות קשים. ראייה זו הכרחית כדי שנהשל את רוחנו, כי בו, אולי יותר מכל, יותר מכל תכנון, יותר מכל ארגון, יותר מכל ציוד, תלוי גורל המבחן העליון הזה.

לא ייתכן שום הבדל בין מפלגה, בין מעמד, בין זרם, או איזו מחיצה שהיא בשטח זה. פה אנחנו יכולים ומחוייבים להופיע אך ורק כיהודים, כי אך ורק כיהודים אנחנו נתקפים. בשטח ההתגוננות מוכרח להיות שיוון מלא בזכויות ובחובות. מובטחני שצרכי ההתגוננות יביאו את כולם לידי הכרה מלאה ונאמנה, שלגבי מפעל ההתגוננות, ארגונה ומרותה — כל אחד מאתנו צריך להיות שווה לחברו בזכויות ובחובות. בענין זה מוכרחה להיות התלכדות מלאה ללא כל פגם.

עמידתנו עד עכשיו היא מעודדת. לא קל למצוא דוגמתה. אנו עומדים כאומה קטנה, שאין לה מדינה ושלא יכלה להתכונן, באשר השליט הזר והעוין מפריע, כשהיא נתקפת על ידי מרובים.

פעולת „נחשון“

ותהיה עוד ממושכת ועקובת דם, אין בה כדי לחרוץ את גורל המלחמה כולה. גם בהיאבקות זו עוד נכונו מבחנים וסכנות חמורים; מטולטלת ההכרעה עלולה להתנדנד לכאן ולכאן. אך היכולת, שנתגלתה כאן בצורה כה בולטת בראשית אפריל ושמה קץ להתרברבות ה„גנרלים הפוליטיים“ החוסייניים — היא שצריכה לעמוד לנו גם בשלבי המאבק הבאים.

נזכור: אין זה מחויב מציאות כי כל התחלה „נחשונית“ שלנו בחבלי הארץ השונים תוכתר באותה מידת הנצחון והתוצאות, ותעלה רק באבידות מועטות ביחס — אם כי יקרורות בערכן — כאשר היה הדבר על כביש ירושלים ומעבריו, מהר הקסטל ועד ואדי צראר. אך מופת „נחשון“ יאיר למעיוזים ולמצעים בימי הצלחה כבימי מבחן.

„נחשון“ — אחד היתדות במסכת המתהווה של מסורת, נסיון ורוח־מלחמה עברית מחודשת.

נודה: הישוב היהודי הופתע ע"י הקצב והתוצאות של פעולות כוחות ההגנה בשבועות האחרונים. עד לפרסום הפרטים על „פעולת נחשון“, הראשונה לפעולות הגדולות של חיל המגן העברי, שבאה במגמה להשתלט על אותו נחש־הכביש הארוך המתמשך בין ישובי החוף וירושלים, לא ידע הישוב עצמו את טיב הכוח אשר טיפה ואת מידת בגרותו הצבאית והאופרטיבית. אין להניח כי צבא אירופי של אנשי מקצוע — באותה עצמה מספרית לערך, ובאותו היקף הזיון אשר עמדו לרשות מבצעיו של „נחשון“ — היה ממלא תפקיד זה במהירות או ביסודיות רבים בהרבה — וביחוד בשים לב למסגרת התנאים הבלתי־שכיחה ובלתי־טבעית מבחינה צבאית, (הפרעותיו של צד שלישי, חניית יחידות „גייטרילות“ של הלגיון הערבי בקרבת מקום, וכיו"ב).

שלב ראשון זה בהיאבקות על רצועת הדרכים המובילה אל לב האומה העברית, היאבקות שאפשר

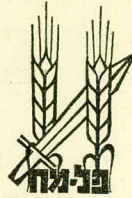
בסימן שבע שנים

הגורלית המתחוללת ברחבי ארץ־ישראל, ממרומי הגליל ועד מרחבי הנגב. עוד יבוא יום ויסופר על כל המחזרות של עמידה מבודדת במשמרות מרוחקים, של נדידה ב„מבצעים נעים“, של זניקות, של שיירות על פני דרכים־לא־דרכים, של אזעקה לעזרת חברים מותקפים, של חילוץ ישובים במצוק, של פתיחת כבישים והסתערויות על עמדות אויב. יודעת החטיבה הלוחמת את מעשי חבריה ואת הקרבנות שהקריבה. יודע המחנה כולו את מעשיה של שלוחת־שליחתו, אשר עליהם גאווותו. ידעם העם, וידעום ילדיו, — בבוא השעה של סיפור המשא במלואו. לאור המעשים של היום עוד יתחנך ויתחשל דור בונים־מגינים בארץ־ישראל עברית. אנשי החטיבה — עלו והצליחו!

מאז המתנדבים ל„עזרת הגליל“ שיצאו לתל־חי ולכפר־גלעדי בחורף תר"פ, העלתה מדי פעם התפתחות ההגנה העברית קבוצות אנשי־מגן שהיו מתייצבים ל„שירות מלא“. בשנות 1936—1939 היו אלה „פלוגות־השדה“ על שלוחותיהן, „פלוגות־הלילה המיוחדות“ וגרעין הקבע של הנוטרים העברים. מזה שבע שנים — מאז העיב על הישוב העברי בארץ צל האיום של פלישה גרמנית — נקראו אל הדגל ושומרות לו אמונים „פלוגות־המחץ“, אשר הלכו לפני הצבא הבריטי והאוסטרלי לסוריה, שקיימו את „חיל־ההתנגדות“ לקראת האפשרות של כיבוש גרמני, אשר חינוכו דור של נוער יהודי להתמכרות שלמה להכשרה עצמית והגנתית ולביצוע תפקידי בטחון, ונטלו חלק רב במאבק על עתיד יהודי ארץ־ישראל ואשר עומדות כיום בשתי רגליהן בתוך המערכה

עם שבע שנות הפלמ"ח

מהסחנה לחלוציו - ברכת נצחון!

נשקנו בקאב מחשק -
למצן הפדות הוא נוצק
ועז בידנו ייצק.

נשקנו עלום ויקר,
לא תשופנו עין זר,
בקרב פיכנו הצר.

נשקנו אמיץ וטהור -

מול אימה, מזמות ומגור

משאת נפשנו ינצר.

ז ר ב ב ל

דבר למפקדי החטיבה

כביטוי בלתי-אמצעי לרוח-לוחמים זו - תגבר השפעת המפקד ע"י סמכות המסגרת וע"י האמון שנותנים בו אנשיו.

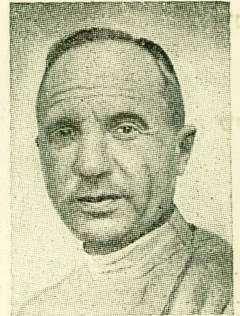
על המפקד לשאוב את סמכותו משטחים צבאיים. ואין הוא צריך לראות את עצמו „אדם עליון" לגבי פיקודיו - כזה לא יוכל להיות. עליו להיות חבר אשר לו ידיעה רבה, ומתוך כך גם אוטוריטה, בכל עניני הפיקוד; או תצמח המזיגה הנאמנה בין ה"מסגרת המחייבת וההשפעה האישית בתחומי הפיקוד, המבוססת על הרצון המלוכד של כל אנשי היחידה.

— — —

אנו רואים את ההגנה, בתקופה זו של חיינו בארץ, כחלק הכרחי ובלתי-נפרד ממאמצנו החלוצי להגשמת הציונות - חייב להתגבש חבר אנשים אשר יטיל על כתפיו את היעוד הזה של יצירת כוח-מגן עברי עצמאי, ויראה בזה את ענין חייו. אתם הנכם הגרעין של חבר אנשים זה! יודע אני כי הדבר דורש קרבנות גדולים מאוד. כרוך בכך גם חשש חמור של התהוות כת צבאית מיוחדת - אם לא נדע להיזהר מסכנות מסוימות - אולם, למרות כל אלה, עלינו לעשות זאת, כי אין לנו ברירה אחרת. לא נוכל לוותר על גיוס חברים שיעשו את כל חייהם קודש לרעיון ההגנה העברית.

ואתם נקראים למלא את היעוד שהטילה עלינו ההגשמה הציונית במלוא יכולתכם וכוחכם.

אליהו גולומב

שומע אני דבריכם ורואה לבטיכם: כיצד למלא את התפקיד שהוטל עליכם באור פן היעיל ביותר? כיצד להתגבר על הסתירה ולמזג את הסמכות הפיקודית עם רוח החברות האמיתית? איך למצוא גשר בין המשמעת המוחלטת של החייל בלי להמית באותה שעה עצמה את רוחו ועצמיותו?

וזהי התלבטות גדולה, שכל צבאות העולם יודעים אותה שנים על שנים. ובעצם לא נמצא עוד אצלם הפתרון הנכון. ויתכן, שדוקא אנחנו, בגלל ההכרח שלנו, הצומח מתוך תנאינו המיוחדים, דלות אמצעינו וכורח התפתחותנו המכה בראשו וקורא לנו „גדל!", המכריח אותנו להיות חזקים ומוכנים משום היותנו מעטים נגד רבים - אולי דוקא אנחנו נמצא את הפתרון הרצוי, שלא נמצא עד היום בצבאות אחרים.

בכוח מה יכבוש לו המפקד את סמכות הפיקוד? אם ישען רק על כוח המסגרת, על הסמכות הפורמאלית, ישנה סכנה של המתת כוח-הרצון בחייל וה"מחשבה העצמית של החייל. עלינו, עלינו, לחפש את הסינתזה בין סמכות המסגרת וכוח-הרצון של הלוחם. אם נטפח את הרצון המשותף של אנשי היחידה, אם נלבה את החזון שבלבם שלמענו הם לוחמים, והמפקד - בהתנהגותו ובאורח-חיינו כמפקד, ישמש

בראשית שנת 1941 נתבקשה הסוכנות היהודית על ידי המפקדה הבריטית הראשית במזרח-התיכון לגייס מספר מתנדבים נבחרים לתפקיד צבאי נועז, שהיה מכונן להכשלת מזימות האויב בסוריה לפני כיבושה בידי בעלי הברית.

מבין הנוער שהכשיר את עצמו לכל פעולה צבאית, רשמית ובלתי-רשמית, לכל מבצע נועז הנחוץ לישוב, נמצאו הבחורים, — זו המחלקה הקטנה המורכבת מבחיריה וממפקדיה שה ההגנה — והם שנטלו על עצמם את פעולת ה"קומנדו" הנועזת הזאת. מפקד הפעולה היה אחד מבין המתנדבים — צבי ספקטור, שכבר הוכיח לא אחת ולא שתיים את אומץ רוחו ואת כשרונו הצבאי-הטקטי. — — —

הנשק — תת-מקלעים ומקלעים — לא יכול היה להיות מתוצרת אנגליה — כי אנגליה לא עמדה עדיין בקשרי מלחמה עם וישי. אותו גוף שגייס, חינך, ואימן את הבחורים, הוא גם שסיפק להם את הכלים. המתנדבים ידעו היטב את טבע השליחות ואת הסכנה הכרוכה בה. ביום המיועד ובשעה המיועדת יצאו 23 הבחורים לדרך, רעננים, דרוכים לקראת ה"מעשה, נכונים בכל לקרב. אחרי שלוש שעות, כשהגיעו למרחק של שלושים קילומטרים מן החוף הודיעו על כך במכשיר האלחוט, וכן הודיעו שהם פונים צפונה.

מאז נעלמו ועקבותיהם לא נודעו...

י. ש.

בימים אלה

בידי החטיבה הופקדו גזרות חזית חיוניות ביותר. אנשינו מצויים באש בלתי-פוסקת ועומדים במבחן כיאה לחטיבתם. יבוא יום ויסופר מה תפקיד מלאה החטיבה בשלב זה של המערכה.

אנשי מילואים נקראו לדגל. לוחמים ותיקים, מאר-מנים ומנוסים אלה יחזקו את שורותינו, יאדירו את כוחה של החטיבה, וישמשו מופת לחברים הצעירים כבימים עברו.

אנו מקדמים בברכה את המגוייסים החדשים שנספחו לשורותינו. הגעתם אלינו כשידינו מלאות עבודה, אולם נעשה כמיטב יכולתנו לאמן ולצייד אתכם. החטיבה, שחושלה בנסיון ממושך וברוח חלוצית-לוחמת, מוכנה למסור לכם את נסיונה ולהאציל עליכם מרוחה על מנת שתוכלו לעמוד שכם אחד עם ותיקי החטיבה במערכה על חרות העם. חברים! היו ראויים למת שנקראתם. שיקדו, לימדו, התאמנו, וסייעו בידי מפקדיכם כדי לזרוז את קצב אימונכם. חיזקו!

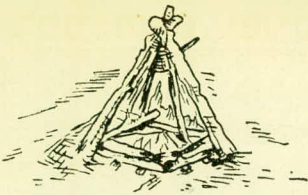
המערכה תלך ותכבד, ויתכן שתארך ימים רבים. — — נלחם בעוז ובתבונה. נמנע מרישול המביא אסון. נדע להסתכן בשעה שמטרת הפעולה תחייב זאת. נשתדל שפעולותינו תהיינה יעילות ונימנע מבזבוז חמרי מלחמה ותחמושת הדרושים לנו בכל שעה.

צבאנו צבא-עבודה של עם מחוסר-עצמאות ודל באמצעיו. לא כל צרכי הלוחם ניתנים לסיפוק מידי. ואכן, אנשינו גילו כושר סבילות למופת בתנאים חמריים קשים, מבלי שנפגעה יעילות הפעולה ומבלי שנפלרו ברוחם.

החטיבה תזכור ביגון ובגאון את חלליה שנפלרו בגליל ובנגב, בהרי יהודה ובדרכי התחבורה, בבסיסי האויב ומאחורי קויה.

יהיו נא חייהם הטהורים ומותם מות-גיבורים מופת נאמן לדור העלומים המהלך בארץ.

רשפים מן המדורה

א.

טבעי הדבר שראשוני החטיבה המגויסת ומייסדיה היו מחניכי השורה ומגידוליה, אשר קנו להם נסיון־קרב ונתחשלו בתוך שורות הפר"ש (פלוגות־השדה המגויסות) שבימי המאורעות. אליהם הצטרפו מתנדבים מן התישבות העובדת ונוער מן הכפרים, המושבות והערים.

עוד בטרם הספיקו היחידות להתלכד ולהתאמן כראוי — נקראו למבחן־אש, בים וביבשה: האויב עמד בשערי הארץ. במבחן זה עמד לנו נסיון העבר הקרוב, בפעולותינו בשנות המאורעות. נסיון שנרכש באימונים המתמידים, בקווי־ההגנה שבספר, ב"פלוגות־הלילה" של וינגייט, במשמרות־הנעים של חיל־הנוטרים ובפעולות הימיות של אנשי־הים שלנו, שביצעו את ההעפלה.

החטיבה המגויסת הקנתה לחבריה אימון אינטנסיבי, הכשירה וחינכה לקראת עמידת־כבוד ולמבצעים מיוחדים ונועזים. שומה היה עליה, והיה זה בכוחה, לחשל את בני הדור הצעיר כולו לנכונות לוחמת ול־עמידת־קוממיות במקרה של כיבוש הארץ.

הלילה משמש מסתור בטוח ביותר ליחידות־פרטיזנים, שמתפקידן לפשוט על בסיסו ומתקניו של האויב ולהסתלק טרם שיוכל להתארגן להתקפת־נגד. על־ידי אימוני־לילה שיטתיים וממושכים הפכו אנשינו להיות לוחמים ה"מתמצאים" בליל־השיכה, המוצאים את הדרך והמטרה ללא־קושי.

הנשק שעמד לרשותנו היה מוגבל בכמותו, ומקורות התחמושת אף הם לא היו בלתי־מוגבלים. באימונינו פותחה איפוא הקליעה למטרה והועלתה לרמה גבוהה (לפי "שיטת הצלפים"), על מנת שנוכל לגרום לאויב מכסימום של אבידות במינימום של תחמושת. על־ידי לימוד של שיטות ההסוואה ביקשנו ליצור אפשרויות של הפתעה לאויב — ובו בזמן למנוע, ככל האפשר, את התגלותם של אנשינו.

היה הכרח להכין כל פרט, ואת החטיבה כולה, לקראת מבחנים מיוחדים במינם, לא רק בקרבות ובפעורלות כי אם לקראת חיים קשים, חקירות ועינויים, חיוק האמונה בעתיד וחישול הרוח שלא תיפול, חלילה, בגלל כשלונות ואסונות. הוקדשה איפוא תשומת־לב מיוחדת לחינוך רעיוני מקיף ויסודי, והסברת הצפוי בשעת סכנה. ואכן, עמדה לה לחטיבה הכרת חבריה ביעוד שלפניה, והיא שהצילה אותה מהתפוררות גם בשעה שהאויב נסוג, וסכנת הפלישה הקרובה לארץ חלפה.

חברינו מצאו כוח בנפשם לעבור לחיי־עבודה, על אף ההרגלים של חיי־הצבא הנושאים תמיד בחובם סכנה של ניתוק האדם מתשוקת העבודה. בהכנסם לענפי־עבודה המאפשרים קיום, עבדו רק חצאי חדשים, ואלו המחצית השניה הוקדשה לאימונים. וכך נוצר צבא בעל הכרה, שידע לעמוד ללא־היסוס בפני סכנות חמורות וידע לשמור על דמותו ואף לטפח הרגשת בטחון וגאווה על החטיבה בחיי יום־היום האפורים, — צבא מיוחד, שסיגל לעצמו דרכי־קיום מיוחדות ההולמות עם עני כעמנו, שהיה משולל עצמאות מדינית.

האימונים הרגילים והמיוחדים, ידיעת־הארץ היסודית, מלוא הכרת התפקיד והיעוד, תחושת האינך ברירה שלפנינו — עיצבו לנו דמות של לוחם עברי נאמן, בלתי־נרתע, "היודע את המלאכה".

פשטות ורעות ליוו את החטיבה והיו שריוות בתוכה מיום הקמתה. יחסי־גומלין נאים בין המפקד לפיקודיו; בטחון עצמי, יחד עם ביקורת עצמית; גאווה על היחידה — אך לא התנשאות; אומץ ונכונות, אך לא הרפתקנות; התנדבות חפשית ומשמעת מרצון, התגייסות אפורה, ללא סימני־היכר חיצוניים, ללא זכויות־יתר וללא משכורת ופרס.

יחידה אחרת של החטיבה, „המחלקה הגרמנית“, הכשירה עצמה, בהצלחה רבה, לחדירה לשורות הצבא הגרמני הפולש ולגרמניה עצמה. רק משום צרות־העין של „השותפים“ לא הופעלה היחידה במלוא כוחה ובעוד מועד. אותם החברים שנשלחו למבצעים, מילאו את המוטל עליהם בהצלחה.

לא שכירים היינו ולא כפופים למרות זרה. היינו חטיבה עברית, עצמאית, הכפופה למרות עברית חפשית והעומדת כולה לשירות העם. כשותפים שווי־זכויות פעלנו ותרמנו את חלקנו במלחמה.

י. תבוא

ב.

מפעל חיים תוסס ומתסיס, יונק משרשים עמוקים של יצירת האומה, נוצר ע"י ההגנה העברית ומוסיף לה לזית־הן וכוח.

הרוצה לעמוד על מקור הכוח הזה ולהבין לחולשותיו, יתן את דעתו על גילם הצעיר של אנשיו. הרוצה לדעת מה הרוח המפעמת ביחידות השונות, ילמד תחילה בוער מהו ויתעמק בסוגיה ששמה הנוער הארץ־ישראלי. הרוצה להבין פשרה של התופעה כולה, הכרחי שתהיה בו שמינית שבשמינית מכשרון המחנך ויסוד האהבה מעל לכל.

לא־מעט מאמצים ומחשבה השקיעו המדריכים בחטיבה כדי לפתח אצל החניכים את היכולת־לקרב ואת החושים והגמישות הדרושים למבצעים נועזים, מפרכים ומסוכנים. רוח־הקרב וההתפרצות לפעולה הנן האוירה שאותה נושם איש פלמ"ח מיום התגייסותו.

ממעשי חניכיה נתוית והולכת תמונה שלמה, רחבה. דוגמה אחת או שתיים מהמסכת כולה: מאחד הגשרים שפוצצו — בליל פיצוץ־הגשרים שבגבולות הארץ — היה על היחידה לסגת בעוד לילה, דרך שאורכה כ־35 ק"מ. נותרו לה לשם כך חמש שעות בלבד. הדרך היתה קשה מבחינה טופוגרפית. הבחורים והבחורות הגיעו בזמן, כשהם עייפים ומיוגעים ביותר. דוגמה זו נבחרה לא בגלל היותה בולטת בחומריתה, — היו, כמובן, פעולות מסובכות ומסוכנות יותר — אלא רק בכדי להדגים תוצאות חשובות, שהושגו ע"י האימונים השיטתיים והמסעות הממושכים.

פיצוץ אנית־הגירוש „אושן־ויגור“, בנמל בקפריסין, נעשה בידי איש־החטיבה מהפלוגה הימית. בדו"ח (שנכתב בכשרון סופרים) אשר שלח למפקדו, ניתן תיאור מלא של המאורע. התיאור מצטיין בפשטותו ובצניעותו. אין בו מלה אחת של התהדרות, של התפארות. הבחור שהה במים הקרים, בשעות הלילה, למעלה משש שעות; אברי־גופו החלו להיות משותקים, נסיגתו בשחיה היתה תחת מטר יריות; באמצעים ובכלים המעטים שהיו בידו הוא ביצע את פעולתו בשלמות. מתיאור המבצע מצטיירת תמונה של דיספרז פורציה קשה בין המכשירים שבידי המבצע לבין גבורתו האישית, הנעלה והצנועה.

זו דוגמה נוספת על זו שבפעולת יחידה. כאן פועל היחיד. המבחן הוא ממין אחר — ומכביד ומחייב עוד יותר.

ארדיכליה של החטיבה הורו את אלפי הצעירים שהצטרפו אליה לדעת מהי דרכו של הישוב העברי, הם לימדו נוער זה להבין ש"רק כך", זה או אחר, מוליך לכליה. הם לימדוהו להיות זקוף וגא — ועם זאת רתמוהו בעול מצוות העבודה והמשמעת הישובית. האנשים בחטיבה עבדו את האדמה בפשטות, התאמנו, לחמו משנקראו לכך, ואהבו את ארצם ע"י שסיירו אותה לאורכה ולרוחבה.

חיה מיוחדת במינה היתה הפגישה עם לוחמי הגיטאות שהגיעו ארצה. מהם השתתפו הרבה בכנוסי החטיבה. תיאור השמדת הגולה ומלחמת הגבורה של חלוצי ישראל בגיטאות נמסרו מפי אלה שהיו שם, שלחמו שם. הם הדביקו בבחורים הצעירים את הרגשת שותפות הגורל וגשר הדמים והדורות. הם ציוו להם מחדש ובמשנה כוח, להחזיק בנשק וללחום על זכות החיים והבנין, על הבנין מחדש. היתה זו פגישת אחים, פגישה של לוחמים. וידע לב את לב. אף הם, המעטים שלחמו, המעטים שבאו, קיבלו עידוד וסעד למראה עדת בחורים ובחורות צעירים, זקופים ובריאים בגוף וברוח.

המדורה היתה והנה פרק הווי לעצמו. לנדה מסבים בחורות ובחורים, ממתיקים שיחה, מבשלים קפה ושרים שירים. לידה פורקים פלמחניקים עול ומתמסרים לנשימה עמוקה של נעורים ושמחה. השירה בציבור בוקעת ועולה.

אגב הכינוסים, נקנו הרגלים שהפכו פרוורי-הווי: ההרגל להסב ליד "פינדוץ" הקפה והרגל הימאים להרים כוס לחיי הפלוגה הימית בכל 13 לחודש. ה"פינדוץ" נתיחד בפניהם של פלמחניקים והוא מחובב עליהם ביותר, והימאי יודע שביום השלושה-עשר לחודש תורם הכוס בפנות שונות של העולם במקום שימאים אנשי פלמ"ח מצויים שם, והיתה כוס זו מעין ברכת-שלום הדדית, אשר שום תחומים לא יעצרו בעדה, — הלמות-לב אחת של בחורים אשר נתנו ונותנים שנות-חיים יקרות שלהם לעמם.

טיבו של צבא נבדק לפי חבר המפקדים שלו. הם הנם הכוח המניע. חיסונם הרוחני, הכשרתם המקצועית ועל הכל — דמותם המוסרית, ישיבו את הרוח במפרשים.

בשבע שנות קיומה של החטיבה התגייסו לשורותיה מאות חברות. הן שותפו בחיי כל תא של הגוף הכללי: במחנה, באימונים ובעבודה. הן שותפו בפעולות השונות, הן ארחו לחברה במסעות הארוכים. בידיהן תפקידים ומקצועות צבאיים שונים. מהן הוכשרו כמפקדות, מהן נפלו בקרבות. הנוסעים בשיירות בדרכים רגילים להיות מלווים ומוגנים ע"י חברות נושאות נשק, היודעות להשתמש בו באופן המצויין ביותר.

איש החטיבה

רוחב המון לעם

כחוסן החנית —

טיפוס יצבא

ג. צבא מיליציוני

אופיו היסודי

ביחס לטיפוס צבא זה, יותר מאשר לגבי צורות גיס אחרות, שוררת, בדרך כלל, אי־בהירות במושגים — ביהוד בצבוריות שלנו. בזמן האחרון יש ומש־תמשים במונח „מיליציה” לגבי גופים שצריכים למלא, למעשה, תפקידים משטרתיים; ומצד שני, הופיע מונח זה בקשר עם החלטת הארמ׳ על ארץ־ישראל, ואין זה מחונר אם הכוונה היא לכוח צבאי או לגוף משטרתי ביסודו.

אי־בהירות לגבי המושג „מיליציה” נובעת גם מזה, שבניגוד לדפוסי־צבא אחרים, שתכונותיהם וצורתם ברורים ומוגדרים, פחות או יותר, הם שוים, ביסודם, בכל הארצות בהם הם מופיעים, הרי במילה „מיליציה” מציינים גופים צבאיים שונים מאוד, שהופיעו בתקופות ובארצות שונות ושנבדלו הבדל רב בתכונותיהם, בהתאם לארץ ולתקופה. לפיכך, יש צורך, תחילה, בסקירה היסטורית קצרה על גלגוליו של טיפוס־צבא זה:

מיליציה היא, בעצם, הטיפוס העתיק ביותר של צבא. היא אינה אלא מימוש האמיתי והמקיף ביותר של העיקרון, שצויין כבר כמה פעמים: כל אורח הוא בבחינת חייל. צבאות רוב העמים התרבותיים הגדולים, — של היננים, הרומאים והיהודים — היו, בשלב התפתחותם ההיסטורית הראשון, גייסות־מיליציה. כבר בתקופה העתיקה התבלטו אותן התכונות, שהר סיפו להיות האפייניות לצבא מיליציוני, וכך עד לעבר הקרוב ביותר אלינו. בצורתו המובהקת, ה„טהורה”, הרי זה גוף צבאי, שקם ומתהווה למעשה, בתור ש כ זה, בזמן מלחמה, ואין לו אף גרעין מקצועי קבוע בזמני שלום — ופיקודו מורכב לא מקצינים מקצועיים, אלא אנשים בעלי עמדה חברתית, פרי ליטית או אישית, ובמקרים רבים נקבע המפקד עפ״י בחירת חייליו עצמם. אף אימונו, בזמני־שלום, נעשה יותר במסגרת אורחית־חברתית מאשר במסגרת צבאית־מובהקת; הוא מצטמצם בתקופות קצרות למדי ומתרכז בעיקר באימון גופני והתאמנות בכלי־נשק, ולא תמיד מגיע הוא עד לחינוכן וגיבושן של יחידות טקטיות שלמות.*

דברים אלה, כפי שצויין לעיל, היו יפים לגבי טי-

פוסו צבא מיליציוני — בגילוייו המובהקים והקיצור־ניים — משך מאות בשנים. אורחים מזוינים, המת־אמנים אימון עצמי בזמנם הפנוי, מגויסים רק לזמן המלחמה ולעתים רק לתקופות מסוימות שבמלחמה (כך: לזמן שלאחר גמר עונת עבודת־השדה), מנוהלים עפ״ר ע״י מפקדים שאינם קצינים מקצור־עיים, אלא שהסמכתם ניתנה להם בזכות כשרון אישי, השכלה עצמית ונסיון, ובמקרים רבים — גם בשל עמדה חברתית ופוליטית; ויחד עם זאת, היה זה גם גוף שעם התחלת הפעולות לא היו לרשותו שירותי אספקה, אפסנאות, רפואה ושירותים אחרים, וכן לא היו לו מ־טות מסודרים מראש, ובעצם כמעט כל אותן התכונות אשר נמנו במיליציות האמריקאיות — במל־חמת השחרור, או אף במלחמת 15-1812, ובמידה רבה — אף במלחמת האזרחים של 65-1861; וכאלה, במידה לא־מעטה, היו אף המיליציות שהקימה ברי־טניה, בתקופות שונות ובשמות שונים, כעזרה לצבאה השכיר, — למשל, גדודי „המתנדבים” כשאימה עליה פלישת נפוליון; וכן — ה„קומנדו” הבוריות, בצורתן המקורית, זי של איסטרטיה עממית.

ברם לעומת זאת, מן הראוי לציין, כי בהרבה נקודות אין דמיון בין הגופים הנ״ל, לבין הצבאות — או ענפי־הצבא — המבוססים היום, בין בשל־מות ובין באופן חלקי, על שיטה מיליציונית, דוגמת הצבא השווייצרי, גייסות הדומיניונים הבריטיים, הצבא הבריטי הטרופי, חיל „המשמר הלאומי” בארה״ב או גייסות שונים של מדינות קטנות, ורודפות־שלום, שלפני מלחמת־העולם השנייה, כנורבגיה, למשל.

הצבאות או החטיבות המבוססים היום על שיטת־המיליציה אינם עוד גיס של אורחים מזוינים — ותו לא. שירותיהם החיוניים ומטותיהם אינם בגדר דברים שלא הוכנו מראש. גרעיניהם של הללו מאורגנים ארגון קבע מבעוד זמני שלום. אימונם — אימון צבאי מלא, בכל השטחים — ועד לאימון קיבוצי במסגרות האופרטיביות הגבוהות, כדי דיב־זיה. משך שירותם בזמני מלחמה אינו נקבע לפי הגבלה מסוימת, מדי פעם, ולרוב אין בהם עתה גם הסייג של שירות בשטחי ארץ־המולדת

* אכן, משמתגבשת המסורת בגוף צבא מיליציוני־ראשוני כזה, ממילא נוצרים בו חוקי־קרב ומסגרת נפשית מוצקה, שתוצאתם — ליכוד טקטי ניכר. ועדות לכך: שבועתם הידועה של צעירי־אתונה, העתידים להיות אורחים־חיילים אתונאים בתוך ה„פלנגה”; „לא אעזוב את מקומי בשורה, לא אחשוף את חברי הניצב עליידי.” — המער.

בלבד, כפי שהיה נהוג בזמנו ב"צבא הטריטוריאלי" הבריטי, למשל. שירותיהם מסודרים וערוכים, והיחס שבין סוגי החיל והשירותים השונים מחושב לזמני מלחמה ושלום, — כמו בדפוסי-צבא אחרים, או לפחות בדומה מאוד להם. משמעותם, אף אם חפשית היא יותר ודמוקרטית, כפי שאופייני הדבר למיליציות, אין בה הפרזות שבה עדר צורות המשמעת החיצונית, — כמנהג שהיה מקובל למשל,

במיליציות אמריקאיות של תקופת מלחמת-השחרור, או ב"קומנדות" הבוריות. מפקדיהם אינם נבחרים עוד, והנם בדרך כלל בוגרי בתי-ספר לקצינים, שאינם נופלים בהרבה, או במאומה, ברמתם המקצועית מקציני גייסות אחרים. בצבאות המיליציוניים בני-זמננו נשאר, איפוא, הקיום האופייניים הבאים:

א. איקיום של קדרה-יחידות (להבדיל מקדרה-המפקדות והבסיסים) מקצועי-שכיר קבוע, מלבד גרעין קטן מאוד להדרכה ועבודת-מטה.

ב. זמן-שירות מוגבל בימי שלום, הנקבע לפי הצרכים המינימליים של אימון מזורז ומאורמץ — והשלמת האימון הזה שבתקופת השירות-הפעיל (המחולק אף הוא ל"כנסים", שנתיים או אחרים) ע"י אימונים נוספים בזמן החפשי; וזאת, לעתים, אף מחוץ למסגרת צבאית-ממש, אלא בגופים מתנדבים מיוחדים, שעליהם עוד ידובר במיוחד בהמשך הדברים.

ג. צורות ארגון משמעת והוי,

שמגמתן אינה להפוך את הצבא לשכבה מקצועית מסויגת, אלא לקיימו כענין-הציבור וכחזיון עממי רחב-ממדים.

ד. מבנה ארגוני של החיל, המאפשר גיוס מהיר ביותר בשעת חירום — גם מבלי להזקק לקדר מקצועי קבוע וגדול בזמני שלום.

למען הסכרת האמור בסיכום זה על האופייני למיליציות, יש עוד להוסיף איאלו הערות לגבי אי-קיומו של קדר מקצועי קבוע גדול.

בצבאות בני-זמננו המבוססים אך ורק על דפוסי-המיליציה (או בגיסות המיליציוניים שבתוך צבאות, שבהם קיימים, בצד חטיבות השירות-המי-

לציוני, גם סוגי-גייסות המאורגנים לפי שיטה אחרת — בין של חיל שכיר ובין של שירות-חובה — כפי שעוד יוסבר להלן) מהווים החיילים המקצועיים, שאומניתם בכך, מספר מצומצם עד מאוד, כך, למשל, בחיל-הצבא השווייצרי — שהנו הדוגמה המושלמת ביותר של מיליציה — מספרם כ-300, והם: ראש-המטה וקציניו, המפקחים המקצועיים על כל סוגי החיל למיניהם (רגלים, תותחנים וכיוב"ז), המדריכים הראשיים לכל המקצועות, עובדי השירות הטופוגרפי ושירותי-עזר דומים לזה (לעומת כ-47 אלף איש של "עצמת-אימונים" מדי שנה, וכ-200,000 גייסות לשירות, "קוראשון" עם ההתגייסות הכללית). ובצבא האוסטרלי, למשל, מנו הכוחות המקצועיים הקבועים כ-2500 איש (לעומת הכוח המיליציוני, שמנה כ-40 אלף, ואח"כ גם כ-75 אלף איש) מהם היו 900 אנשי מטה ומדריכים, ואלו הנותרים היוו "של-דים" לשירותים שמן ההכרח לקיים מם מבעוד ימי שלום — כחיל-התותחנים, חיל-המהנדסים, שירותי האפסנאות והאספקה וכד'. אולם, יש ויקרה שאף בצבא המבוסס, בדרך כלל, על שירות של מיליציה — קיימת, בצד מבנה כזה, חטיבה מסויימת המורכבת מחיילים שמקצועם בכך; כמו למשל, בדרום-אפריקה, — יחידות הגנת החופים; בשוויצריה — יחידות הבטחת הגבול; ובכל צבאות המיליציה של היום, — חלק מסוים של חיל האויר.

איש צבא-חובה מיליציוני; חיל-רגלי שווייצרי

חץ מגרעיני-הקבע המקצועיים הקטנים שבחילות-המיליציה, הרי חלק ידוע של הצבא נמצא בשירות פעיל משך תקופה מסוימת מדי שנה; הווה אומר: הטיירונים, העוברים את האימון הראשוני, והרזרביסטים, הנקראים אל הדגל "לחזרות". בשוויצריה, למשל, מתיצבים ביחידותיהם מדי שנה בשנה, לאימון ולשירות, כ-25 אלף איש, והם אלה שעוברים את השירות-הפעיל ("אסכולת-הטיירונים") במשך תקופה של 130-90 יום, וכ-150 אלף רזרביסטים, העוברים במשך השנה 13-11 ימי "חזרות". הרי שהמושג חנפוץ למדי לגבי מיליציה, כי "במשך ימי השלום אין היא קיימת כלל", אינו אלא פרי טעות וחוסר-ידיעה.

תות יותר מכפי שהדבר בטיפוסי צבא אחרים. לפיכך, מדינות שצבאן מבוסס על מיליציה, באופן מלא או חלקי, יכולות להקדיש יותר אמצעים לייצור ורכישת ציוד. כל הגורמים האלה חשובים במיוחד לארצות קטנות.

חסרונותיו

למיליציה, ולו תהא גם משוכללת ביותר, שני חסרונות יסודיים לעומת דפוסי צבא אחרים:

(א) בדרך כלל, אין הרמה המקצועית של מיליציה יכולה להגיע לזו של רמת חיילות חדישים (חיל משורין, חיל אוויר, חיל מוטס וכו'), המצריכים אימון ממושך מאוד והרגלים טקטיים קבועים — רמה שאורתה משיגים חיילות כאלה בצבא שכיר או בצבא של שירות-חובה. כמו כן, לא בכל צבאות-מיליציה מצליחים להכין קדר פיקודי, בינוני וגבוה, מספיק במספרו, היכול, בשעת מלחמה, למלא בצורה יעילה את כל עמדות-הפיקוד הדרושות.

(ב) מחמת העדר קדרים קבועים גדולים בעתות שלום, נמוכה רמת-הכוננות ומהירות-הגיוס של המיליציה מזו של דפוסי צבא אחרים.

על שני חסרונות יסודיים אלה ניסו להתגבר ב"צורה שונה בארצות שונות. הדרכים בהן נקטה שווייצריה הן: לדרוש מקצינים גבוהים בעלי-המקצוע מאמץ הדרכתי גדול: מחודשיים עד שלושה חדשים מדי שנה בשנה. כמו כן שיכללה שווייצריה את רמת הכוננות ומהירות המוביליזציה, ע"י חלוקת ציוד-הפרט לכל איש ואיש, וחלוקת הציוד הקיבוצי ליחידות טריטוריאליות; כן הופנתה תשומת-הלב לסידורים לניצול מכסימלי של מכשירים אזוריים (כלי-רכב, וכדומה) לתפקידים צבאיים. גורם משכלל נוסף במיליציה השווייצרית הוא התיכנון המוקדם, עד ל"פכים הקטנים", של הגיוס למצב-המלחמה ושל היערכות המיליציה — כבר בזמן השלום — בהתאם לחלוקת האוכלוסיה — מזה, ולתכנית המגן הכוללת — מזה. (כך הושג בה גיוס, כדי כושר תנועה וקרוב, של יחידה עד גודל של בריגדה תוך שעתיים). לתגבורת-כוננות כזו שואפות גם מיליציות אחרות, ואפילו הן רק חלק בלבד של צבא-עמק. כך, הצבא הטריטוריאלי-הבריטי, לפני מלחמת העולם השנייה, ניתן היה, אמנם, לכנסו, תחת הדגל" תוך זמן קצר מאוד, אך לשם השלמת אימונו, כדי שיוכל להופיע כחלק בצבא-המשלוח אל מעבר-לים, היה זקוק לעוד 10 חדשים לפחות; ואלו עתה, ע"י חובת אימונים מוקדמת, בשלב שירות-החובה הקצר, הקודם גם להתנדבות ל"צבא הטריטוריאלי", וע"י שיפורים

זאת ועוד: ימי הכשרתו של גיס מיליציוני — ועל כן גם ימי זיקתם הממשית של אנשיו ליחידותיהם המאורגנות — אינם מוכרחים להצטמצם בכינוסי-האימונים והמחנות השנתיים בלבד. כך, הן בצבא הטריטוריאלי הבריטי והן ב"משמר-הלארמי" האמריקאי, נהוגה התכנסות היחידות מדי שבוע, או בפרקי-זמן מתאימים אחרים, לאימוני-ערב — ומדי פעם בפעם גם לפרק זמן מרוכז של אימונים ומסע, ליום א', כולו או חציו; באופן שה"שבוע-שבועים של המחנה השנתי הנם בבחינת המשלימים והמגבשים הן את תהליך ה"אימון והן את מציאותה של יחידת-קבע מלוכדת, שבה מכיר הקצין את חייליו, יודע מתוך נסיון את שבילי ארגונה ומשקה של היחידה, ובה כל אחד יודע מראש את מקומו ותפקידו המדויקים. התמונה הכוללת, של הזיון-המיליציות בתקופתנו, לא תהיה מלאה בלי לציין עובדה מעניינת — אשר לה, בתנאים מסויימים, חשיבות מרובה מאוד — כי כמה גייסות מיליציוניים מושתתים על התנדבות, ללא כל חובת שירות (כגון המיליציות בנות-זמננו בבריטניה, בארצות-הברית, ובחלק הדומיניונים הבריטיים — וכפי שהיווה, "השוצקור" בפילנד, ועוד בדומה לזה). דבר זה פותח פתח לקיומם של גופי-גייסות המתחילים למעשה מחלקים מסוריימים בלבד של אוכלוסית-מדינה, וכן מטביע את חותמו גם על עצם אופיו ומבנהו של אותו הגיס, המיליציוני-המתנדב.

יתרונותיו

(א) ההיקף הגדול של ההדרכה הצבאית הניתן כאן הודות לצורות האימון ההמוניות והעממיות. (ב) פיתוח מתמיד של שיטות אימון והשכלה צבאית, שכוונתן להקנות בתקופה המינימלית את הידיעות המכסימליות, לכל ענפי-החיל ולאנשי כל הדרגות. בו בזמן שטיפוסי צבא אחרים פטורים ממאמץ מיוחד בשטח זה — כי לרשותם, בזמן שלום, תקופה ממושכת לצורך אימונים — הרי צבאות מיליציה נאלצים, לפי עצם טבעם, לשכלל את שיטות האימון ואמצעיו באופן מתמיד, תוך שיימוש בדרכי המדע והטכניקה החדשים ביותר, ומתוך הניצול החסכוני ביותר של הזמן — מצד אחד, וכות-האדם של האומה — מאידך גיסא.

(ג) ברור הדבר, שהמיליציה היא טיפוס-צבא שבו אופן יחסי, הוא הזול ביותר מבחינה כספית. הזמן אשר שכבות רחבות של האוכלוסיה מנותקות, בימי שלום, מן החיים הכלכליים — הוא מינימלי; ומהצד השני, ההוצאות הכרוכות בהחזקת הסגל הצבאי פחו-

בסדרי ההתאמנות בתוך גיסי-מיליציה זה, מתכוונים להכשירו ליכולת-פעולה כמעט מיידית.
בושר המלחמה

מן הנסיון ההיסטורי יש להסיק שהגייסות המיליציוניות, שהם מאורגנים ומאומנים היטב, הנם בעלי יכולת-קרב גבוהה לצרכי התגוננות, אך אין הם מכשיר יעיל למלחמת-בזק ולמכות תוקפניות מהירות בקנה-מידה גדול. מכאן שטיפוס צבא זה הולם אומות קטנות, אך אין הוא הולם, בתקופתנו לפחות, את הצרכים של מעצמה גדולה, וביחוד אם הגיעה לשלב של התפשטות אימפריאליסטית. מאידך גיסי-מיליציה ראוי לציין שאופי המלחמה החדשה גרם לכך שגם מעצמות גדולות, שצבאן מבוסס על שירות-חובה, נאלצו להשלימו עי גופים הבנויים לפי עיקרון המיליציה ("משמר-הארץ", "הג'א").

שרשיהן המדיניים והחברתיים של מיליציות

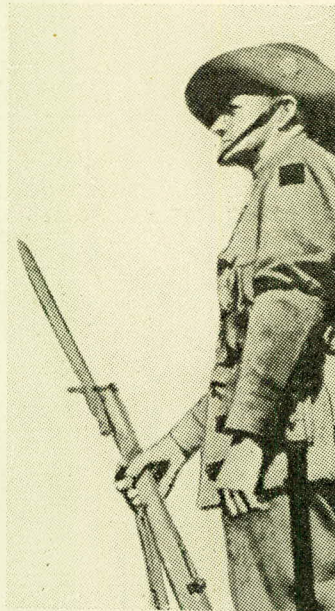
כפי שכבר צוין לעיל, מיליציה הנה, לרוב, הביטוי הצבאי של דמוקרטיה ושל חופש פוליטי מכסימלי. מתוך עצם טבעה, אין היא יכולה לשמש, ברוב המקרים, כמשענת איתנה לשלטון משתלט כלפי פנים (אלא אם-כן נבנית היא על יסוד זיקה סוציאלית מסוימת ומגמתית), ומאידך, כפי שכבר הוזכר, אינה עשויה לשמש כמכשיר יעיל למדי-

ניות תוקפנית והשואפת להתפשטות מעבר לימים (אם גם שמש שימשה להתפשטות נמרצת בתחומי שטחים סמוכים — ותולדות יון ורומי תוכחנה).

אפייני, למשל, המאבק הגדול שהתנהל בקרב הציבוריות האמריקאית, משך תקופה של מאה שנים בערך, אם הדגש בארגון הצבאי של האומה צריך להיות על צבא מקצועי-שכיר או על מיליציה. בעשרות השנים האחרונות נתגבשה מעין "פשרה" בין שתי המגמות: צבא מקצועי-שכיר קטן מאוד (פי עשרה פחות מצבאות-החובה האירופאיים, ופי ארבעה — מהצבא-המקצועי הבריטי) ו"משמר לאומי" מיליציוני מתנדב, אמנם מטופח ומשוכלל פי כמה מהמיליציות האמריקאיות שמלפני מאה שנה, אך קטן למדי אף הוא (ערב מלחמת העולם השנייה הופעלה, כצד צבא-התריסר של דיביויות "סדירות", י"ח דיביר

זיות של ה"משמר"). ואלו בשלב ההתפתחות הנוכחי של גיבושן החברתי של ארצות-הברית דהאידינא, הופיעה מטעם הממשלה, זו הפעם הראשונה בהיסטוריה של אמריקה הצפונית, (אם לא להביא בחשבון את החוק הזמני של שנת ערב מלחמת-העולם) הצעה לשירות-חובה גם בימות שלום — אמנם, לתקופה קצרה: מעין "סינתיזה" בין צבא-מקצועי למיליציה.

בברית-המועצות, המעצמה האדירה השנייה של ימינו, הונחה, במחצית השנייה של שנות העשרים, חטיבות "טרטוריאליות-מיליציוניות", שכללו, בתקופה ידועה, את מרבית הדיביויות התקינות של הרצבא-האדום, ועליהן הוכרו אז כעל "יסוד בניינם של הכוחות המזויינים של הו.ס.ס.ר.", שאר הדיביויות הורסו להתקיים על יסוד "צבא קדרים", דהיינו, צבא-שירות-חובה, המכשיר (כפי שתואר לעיל) את הרורבות המאומנות הגדולות. כעבור מספר שנים בוטלו החטיבות הטרטוריאליות-המיליציוניות. בזמן הנוכחי מהווה הצבא הסובייטי צבא-שירות-חובה מובהק.

חייל בצבא מיליציוני מתנדב: איש רגלים אוסטרי

נמצא שאין לראות את המיליציה, בתור שכזאת, ככרוכה דווקא במשטר סוציאלי-מדיני מסויים ואחד של המדינה, אם כי בדרך כלל מגיעה מיליציה לידי מלוא פריחתה רק במשטרים בעלי צביון דמוקרטי, בהן קיים חופש-הביטוי ומעמד מובטח לאזרח. המיליציה נמצאת הולמת ביותר מדינות בינוניות או לא גדולות (ובמיוחד באלו השרויות בריחוק גיאוגרפי משכנים אדירים), או מדינות גדולות הרואות בצבאן בראש-וראשונה בליהגנה; וכן עמים קטנים הצפויים להכרה הפעלתם המלאה והמהירה של כל כוחות העם.

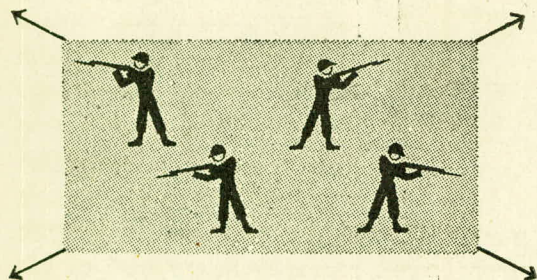
הצבא המקצועי-השכיר, צבא שירות-החובה, וזה המיליציוני — עשויים, כל אחד מהם, להוות את העיקר והיסוד בכוחותיה המזויינים של אומה, גם אם הם מופיעים במקרים רבים בצורתם של פנים שונים. לעומת זאת, קיימות גם כמה צורות של גייסות, או של ארגוני-הכנה, אשר יש בהם כדי לשמש השלמה (ולעתים — רבת-ערך) לכוח הצבאי העיקרי, אולם בשום מדינה אינם כוח-המגן הראשי שלה. על אלה — בחוברת הבאה.

הליכוד הטקטי

החייל לוחם בידי, שוקל — בראשו,
מתאם פעולה במאורגן — בעזרת
לשוננו. זהו סוד הליכוד הטקטי.

אלא כוח העמידה הנפשי של איש אחד בלבד. לנוכח כל אזעקה פתאומית שהיא, הרי ספק אם כוחה הטקטי יהא גדול מכוחה הנפשי. כל עוד הארבעה לא ידעו איש על רעהו, יהא זה המצב אשר ישורו. כל אחד מהם עלול לסגת, בסברו כי אין מי שיתמוך בו. ויתכן עד מאוד, שהשטח כולו יוסגר לידי האויב. באם יפעל כנגדו רובאי תקיף אחד; שכן טבעי הדבר, שכל אחד מהמגינים יניח כי בעקבות אותו רובאי אויב באים עוד אחרים.

אך הבה ונניח כי אחד האנשים מרים קולו בקריאה. כתוצאה מקריאתו מתברר לכל אחד מהארבעה דבר מציאותם, על נשקם, של יתר חבריו. התמורה הנפשית והטקטית, אשר חלה במצב, היא כמעט מוחלטת. שוב אין זו עוד תפוזרת מקרית של ארבעה רובאים על פני כיברת שטח שאינה ניתנת להחזקה. אותה כיברת הפכה בדיעבד לעמדה צבאית, אשר לה הבטחה היקפית ויתרון טקטי מלא שבריבוי כלי-הנשק.

במקום שקודם לכן היה כל איש, במציאות הטקטית, פגיע משלוש רוחותיו, עכשיו הריהו מוגן מאגפיו ומעורפו. מאיחודה הפיסי של העמדה צומחת איפוא הרוח של ערבות-זה לזה. עקב האמצעים מתגבש הרצון.

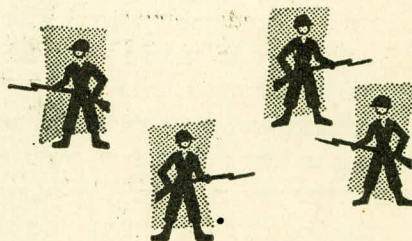
יתר על כן, עכשיו גם יתכן הדבר בהחלט, שתוך כדי התלכדם והמלכם מה עליהם לעשות על מנת לחפות ולגונן זה על זה, ייטבו הם אף את המעשה עצמו — בתוצאותיו לגבי היחידה הגדולה יותר, לה הם משייכים. שעה ששלושה מהאנשים מחזיקים בעמדה, זוחל הרביעי לאחור, או לאגף, כדי לעמוד על מקומן של החוליות הסמוכות ביותר של הפלוגה.

משמעת-הקרב אינה אלא ההשתקפות של גידול הבטחון העצמי של היחידה, הנובע מהכרה ההולכת ורבה את מקורות הכוח העומדים לרשות החייל והשימוש המוגבר בהם, בתנאים הנראים בתחילה כיוצאי דופן, אך ההופכים בהדרגה לדברים מוכרים ורגילים.

כל עוד לא נתגבש בטחון עצמי ממין זה, לא תיתכן פעולה יעילה. גייסות „ירוקים“ עלולים — יותר מאחרים — לנוס משדה-המערכה אך ורק משום שטרם למדו לחשוב ולפעול ביחד. אפשר וכל אחד מהם בפני עצמו יהיה אותה שעה אמיץ ונכון לקרב כפי שיהיה הדבר בכל הזדמנות מאוחרת יותר, ואולם אומץ-לבו ונכונותו של הפרט לא יחזיקו מעמד בפני הים מאורגן.

עם ריבוי נסיונם לומדים הגייסות לסגל, הלכה למעשה, את הלקח שרכשו בשטחי המגע ההדדי וקשר-הגומלין שביניהם; ומתוך דברים אלה צומח הליכוד הטקטי, המאפשר לקבוצת פרטים לנצל במידה הרבה ביותר את כוחם המאוחד, ולעמוד איתנות בפני סכנות-פתאום.

הבה ונקח את הפשוטה שבדוגמאות. מצאנו את הדוגמה למועילה, מאחר שהבליטה לגייסות מה רב ההפסד הכרוך באי-קיום המגע: ארבעה רגלים, איש על נשקו, נתפרסו מול האויב, וכל אחד בפני עצמו תפס עמדה במכתש-פגז נפרד. ארבעתם — „ירוקים“ בקרב, ואיש מהם אינו מנסה להרים קולו בקריאה, או לסייר לכיוון כל שהוא לחפש כוח להסתיע בו, משילחץ עליו האויב. הרי שהמצב הוא לערך כך:

לפנינו ארבעה אנשים וארבעה, או יותר, כלי-נשק. ברם, בלי שם לב לכך, לא נודע לעמדה זו במציאות.

ולהבטיח אל-נכון שחוליות אלה תודענה למפקד את המתרחש בשטח הקדומני.

מעכשיו נהנית יחידת הארבעה מתמיכה. יש לה עורק-עורף משלה. היא השלימה את קשרי האינפורמציה שלה. היא מלאה, למעשה, אחרי כל הדרישות של הנהג הטקטי הנכון; עקב כך שואבת עתה העמדה כוח מכלל החטיבה.

מובטחני כי בנקודה זו יתריס כנגדי הקורא. על שעוסק הנני באלף-בית של טקטיקה זעירה ושלא אמרתי דבר שאינו ידוע כבר היטב.

אכן, מודה אני בכך. ואולם הבה ונשאל: האמנם, באותה המידה עצמה, מכירים הכל הכרה מלאה, שהסיבה הרגילה ביותר לכשלונות קטנים לכל אורך חזית-הקרב שלנו, ולמצבי אנדרלמוסיה טקטית בתוך גייסותינו, טמונה בזילזול שמגלה החייל האמריקאי כלפי העיקרון הפשוט, אך היסודי הזה? סך-הכל של חולשתנו הטקטית גובע בעיקרו ממגרעת זו. עודדנו את האיש — כפרט — לחשוב מחשבה יוזמת, מבלי שעוררנוהו לפעול ולהשתמש בדיבור בכל עת, כאחד מקבוצה. לעולם-יודע חייב הדגש להיות מונח על הנקודה העיקרית: חובתו הראשונה של החייל היא לחבר את כוחו עם כוחות חבריו!

אחדותה של הכיתה מתבטאת בשיתוף-פעולה מלא בין כל איש לשכנו. אין לך עצמת-קרב בתוך הפלוגה או הגדוד, אלא במידה שהיא יונקת מהיסוד הראשוני הזה, הגלום ביחידת-המשנה הקטנה ביותר.

אשר לארבעת האנשים שנזכרו לעיל, הרי למעשה, קרוב לדואי, שלא ינקטו בפעולה המידית הדרושה להגשמת איחוד הכוחות. ראש חסרונותיהם של אנשינו הוא, שאינם מדברים די זה אל זה. הם אינם פתוחים לב במגע, ובקרב — כמוהם כאילמים.

כי הביקוש אחרי אינפורמציה, והעברתה המלאה, הם-הם תחילתו האמתית של הדבר הקרוי "יוזמה". המצב, שיעורר ביותר את יזמת המפקד — יהיה זה, שבו יתמידו פיקודיו לספק לו אינפורמציה מלאה תוך כדי התפתחות הקרב; וכן גם נהפוך הוא: כדי לעורר באנשיו שלו את היוזמה — חייב המפקד לדאוג לכך שידעו על המצב הכללי, על מטרת הפעולה ועל תפקידם של כל הגופים הנוטלים בה חלק.

כלל זה כוחו יפה, במידה שווה, לגבי חיילים

בינם לבין עצמם, הנמצאים במצב המאפשר להם לפעול ביחד, כלגבי המפקד ופיקודיו. באם כל חוליה, או מפקדה של כל כיתה או מחלקה, ימתנו למפקד שיודיעם מה מתרחש באגפיהם הימני והשמאלי. — כי אז לא רק שלא ישמעו אף פעם דבר, אלא גם לא ישלבו אף פעם את פעולתם הם עם פעולת שכניהם מימין ומשמאל. אין מפקד פלוגה שיהיה מסוגל לקיים צינורות-אינפורמציה לאנשים כה רבים; והמפקד הבקיא בעסקו אף לא ינסה לעשות זאת.

אשר נאמר לעיל על ארבעה האנשים, ועל הצורה בה מתגבש כוחם, עשוי להאמר במישרין גם על יחידות גדולות פי כמה וכמה. במידה שהאינפורמציה זורמת אל כל הנוגעים בדבר, כן יוכל הכוח וכן תאפשר פעולה מברעת.

סך-הכל של הכוח אשר לחטיבה — הוא הסך-הכל הידוע לאנשי-הגיס לכל דרגותיהם, ברגע נתון, אודות כוחה של החטיבה וכוח עמדותיה.

כוחה של המלה

בעת שעשיתי בזירת מרכז האוקיינוס-השקט, הוטל עלי לפתור את הבעיה, על שום מה קורה, שבהיפתח אש על טור-רגלים מתקדם, הרי בלי יוצא מהכלל, גורמת היעצרותו של הלה, כתוצאת אותה האש, לעכוב ההתקדמות למשך ארבעים וחמש עד ששים דקה. תופעה זו ענינה את המיור-גנרל ארנולד, והוא ביקש לדעת את שורש הדבר. החיילים היו "מלומדי קרבות". פני הקרקע, מבחינה טקטית, לא היו קשים במידה בלתי-רגילה. האיים השטוחים ומכוסי החול היו נקיים למדי. ואף כי היתה בהם צמחייה צפופה של דקלים, עצי מאנגו ופאנדאנו, הרי בשום מקום לא היה סכך השיחים בלתי-יחידרי. על כן, לא נראתה הבעיה כאחת שאין להתגבר עליה.

חקרנו שאלה זו ב-11 פלוגות-רגלים ובגונדת-סיור אחת, שזה אך הוצאו מהקרב. אשר מצאנו, מסופר בדרך הטובה ביותר בלשון הד"ר הרשמי:

"בשעה שטור מתקדם של חיל-רגלים נתקל לפתע באש אויבת, והאנשים משתחים על הארץ בתנאים שאינם מניחים להם לראות איש את חברו — הרי בו ברגע שלימה התפוררותו של הטור מבחינה נפשית. כל איחוד אירגוני

חובתו הראשונה של החייל היא לחבר את כוחו עם כוחות חבריו. אחדותה של הכיתה מתבטאת בשיתוף-פעולה מלא בין כל איש לשכנו. אין לך עצמת-קרב בתוך הפלוגה או הגדוד, אלא במידה שהיא יונקת מהיסוד הראשוני הזה, הגלום ביחידת-המשנה הקטנה ביותר.

נעלם לשעה. אשר היה כוח. נהפך תפורת של פרטים. תוצאה זו היא בלתי נמנעת. אנשים ההולכים קדימה בטור, רואים זה את זה. על כן פועמת בהם הרגשת אחדות. ואולם, כיון שנעצרו באופן בלתי צפוי והשתתחו ארצה, שוב אין הם יודעים על מצב האנשים שמימנם ומשמאלם, הואיל ולא השגיחו בכך, במיוחד, בעת שהתנועעו קדימה. ואמנם, אין באפשרותם לעשות כן, באם שומה עליהם להיות דרוי כים נוכח הסכנה הממתינה להם. בעודם זקופים, מרגישים הם במציאותם של האחרים; בהשתחם ארצה — מאבדים הם הרגשה זו. מפקדה המחלקה שוב אינו מרגיש היכן מצויות כיתותיו; ומפקדה הכיתה בטוח אך ורק באשר למקום המצאו הוא.

על הפלוגה או הקבוצה, להתגבש מחדש בטרם תוכל לשמש שנית כארגון פועל, המסוגל להפעיל את רצונו נגד האויב; ובטרם תוכל להתגבש, עליה לחדש את המגע שבין חלקיה השונים. דבר זה אין פירושו בהכרח מגע של דיבור. אפשר ולא יהיה זה אלא מגע המושג מתוך ראיה פשוטה של אדם את חבריו, הנמצאים בקרבתו, — אם כי, כדי שדבר זה עצמו יוכל לקום, חייב להקדימה מניע מתאים.

מניע כזה יכול לשמש מעשהו של איש אמיץ אחד, שיזדקף ויאמר לכמה מחבריו: „בואו אחריו! אנו הולכים הלאה“. ואם יקומו אחרים וילכו אחריו, עשוי הטור כולו לחדש את תנועתו. מאידך גיסא, אם יקום אותו איש וילך קדימה לבדו, מבלי לאמור דבר, אין להניח כי משהו יצא בעקבותיו. מלה אחת — „בואו!“ — תגביר את יעילות פעולתו עשרת מונים מאשר אילו היה מזנק קדימה בגבורה, אך בשתיקה. המעשה של תנועה — זוהי יזמה; מעשה משולב של תנועה ודיבור, זוהי יזמה הכרוכה במחשבה. אך בכל זאת מן הראוי להעיר, כי רק לעתים רחוקות מתגשם הגיבוש מחדש בדרך זו. החזרת האחידות, והמניע להתקפה, נשאת על כן תלויה ומוגבלת באינרציה של מנהיגי יחידות קטנות ובדרכיהם המגששות, אשר, בעודם שוכבים על הארץ, מנסים הם לחדש את המגע עם חלקי קבוצותיהם המפורזים, או שאינם ממלאים אפילו חובה פשוטה זו. כך מתבזבז הרבה זמן יקר. אפילו כשאש האויב מכוונת כה רע עד שלא נשקפת כל סכנה פיסית ממשית להתקדמות, הרי כיון שהאנשים נשתתחו על הארץ, ילך לאיבוד פרק זמן של עשר עד עשרים דקה לפחות, בטרם ינקטו מנהיגי יחידות משהו קטנות בצעדים הראשונים כדי לשוב וליתול את הרסן לידיהם.

סיבתו של פיגור זה טמונה בכך, שלא קיים כל נוהג קבע אופרטיבי למקרה של התפתחות מעין זו. בעת האימון נים לא שינן איש באוני המפקדים הנמוכים דברים אלה: „הדבר הראשון שמחובתך לעשות לאחר שנצמדת אל

האדמה הוא לחדש את המגע עם אנשיך. מצא היכן הם והוריע להם היכן אתה“. בבעיה זו לא טיפלו מעולם כבענין שבהדרכה — ומכאן העובדה, שאותם פתרונות חלקיים, המצויים בשדה-הקרב, אין להם שימוש כללי אפילו במסגרת הפלוגה האחת.

למעשה, הרי רוב מפקדי היחידות הקטנות אינם נוקטים בכל צעדים שהם לשם השתלטות מחדש על המצב, אשר רק בעקבותיה עשויה לבוא אחידות הפעולה. אחדים מנסים לבוא במגע עם אנשיהם באמצעות הקול, או על-ידי העברת הקול מאיש לאיש; ואילו בשעת קרב, שעה שהאנשים סרוחים על האדמה, רק לעתים רחוקות יגיע הקול למרחק גדול מעשרים-וחמש רגל. פירושו של דבר, שפרט אם העברת הקול מאורגנת, וכל האנשים מבינים את אשר מנסים לעשות, לא תביא „דרך-הקול“ לתוצאות הרצויות. אחרים מנסים בדרך זו: הם תרים אחרי מקום גבוה יותר ישר לפניהם, מקום הנהנה עדיין מחיפוי, וזוחלים שמה, כך שאנשיהם יוכלו לראותם. ויש ואחרים ממתנינים לטנק, שיגיע עדיהם, ומשתמשים בו כמחסה בלכתם לרוחב החזית.

שוני כזה של דרכים עשוי רק להדגיש את המסקנה: לא יימצא כל פתרון לבעיה זו, עד אשר ישקלה שיקול מלא בתורת גורם, המקצץ במידה רצינית בתנופת ההתקפה של חיל-הרגלים.

הטור התוקף, כיון שנעצר פעם, ואפילו לא נפגע כל-עיקר, שוב לא ינוע קדימה בעוז וברצון כאשר עשה קודם לכן. לאחר שלושה או ארבעה עיכובי-סרק כאלה מגיעים האנשים לתשישות נפשית, יותר מאשר להתאוששות גופנית. כל הכוח הדוחף נתבזבז ואבד, ומוטב לבטל את ההתקפה באותו יום.*

הדו"ח הזה צוטט באריכות כזאת, מאחר שהבעיה שבה הוא דן, עם היותה בעיה טקטית בפני עצמה, מסמנת גם את אחד מקשיינו הכלליים בתימרון גייסות בקרב. באותה בעיה עצמה, בשינויים קלים, נתקלנו בנורמנדיה, בהולנד, בחבל הארדנים — ואפילו בשעה האחרונה למלחמה, עת שחצינו את האלבה. כמעט בלא יוצא מהכלל, אפשר היה להתחקות אחרי הסיבה לאבדן השליטה באנשים, או להעדרה, בתוך יחידת המשנה הקטנה, ולגלותה בחוסר הקשר הפנימי ההדוק, במרבית המקרים לא נגרם הכשלון הזה כתוצאה ממעשה כלשהו של האויב, כי אם על-ידי ההזנחה שגילו חיילינו כלפי נקיטת צעדים פשוטים, שהשכל-הפשוט מחייבם, ושנמצאו אל-נכון בתחום האפשרויות שעמדו לרשותם.

פני הקרקע של איי־האלמוגים, אשר במרכז האוקיינוס השקט, היו כאלה, שהתפוררותה של היחידה (התפרדות הגוף לחלקים, ששוב אין חיבור ביניהם) התרחשה במהירות רבה, בעוד שבשדות־הקרב באיי־רופה היה אתו תהליך הדרגתי יותר, ואולם התוצאות כשלעצמן היו לערך שוות בשתי זירות־המלחמה. כן לא תהא זו הכללה נועזת מדי לומר, כי זאת היא תופעה נורמלית בהחלט בקרבות חיל־הרגלים בזמננו. הפלוגה, הנתקלת באש האויב, פותחת למעשה את השתתפותה בקרב ע"י כך שהיא מתפרדת לחלקים. מכאן ואילך, כל עוד מוסיפה היא לאסור קרב על האויב, הרי בעייתו הראשונה־במעלה של המפקד היא

איחודן מחדש של יחידות־המשנה שלו. על האמצעים, בהם הוא משתמש כדי להגשים את הליכוד, נמנים סיוע־האש הנכון וכיוונה הראוי. אך האמצעי היסודי הנו הקשר: להביא את האנשים להקמת שרשרת רצופה, באמצעות מגע־הדיבור ביניהם; ומשהושג הדבר — לשיגור מתמיד של ידיעות על מעשיהם ועל אשר ראו. והרי זה דבר פשוט מאוד. הוא כה פשוט, עד שהוא מזכירנו את אזהרתו של הקולונל ג.פ.ר. הנדרסון, ההיסטוריון הבריטי הנודע של אמנות־המלחמה: „במלחמה, הרי הדברים הפשוטים הם הם הדברים הקשים ביותר“.

כלל כוחו של גוף צבאי הוא סך־הכל של מה שכל אנשי הדרגות השונות יודעים ברגע מסוים אודות כוח הגוף הלזה ועמידתו.

ההסברה בקוי האש נודע לה ערך כלתחמושת, והמלה הנאמרת בזמן הנכון עשויה לחולל נצחון, או להציל מאות נפשות.

בהומור הלבבי האופייני לו, עמד הגנרל אייזנהאור על ערכו של הגורם האישי ביחסים שבין המפקד לאנשיו בתנאי המלחמה החדשה: „גליתי שאני מביא ברכה רבה לאנשים כל אימת שאני יורד אליהם לזירת הקרבות“ — אמר — „נוכחותי במחיצתם ריפתה את מתיחותם וסייעה להניח את דעתם ביחס למצב. לא השליתי את עצמי באשר לסיבת הדבר. ידוע ידעתי אילו מחשבות עוברות בראשיהם. הם אמרו לעצמם: מן הסתם נשקפת לנו סכנה פחותה מאשר חשבנו — אחרת לא היינו רואים פה את הזקן“.

הבעיות הצצות וחוזרות ומטרידות בצורה הרצינית ביותר, הן בלא יוצא מהכלל אותן בעיות, שלא נראו אפילו מראש: — בזירת־האוקיינוס השקט נוכחנו לדעת כיצד, לאחר שלימדנו את החייל הרגלי את הטכניקה הפשוטה למדי של שימוש במטעני־נפץ — איבדנו, ושבנו ואיבדנו אנשים, הואיל וחסרו להם מושגי הנדסה על תחומי כושר־ההרס של חמרי הנפץ.

קול. ס. ל. א. מרשל, בספרו: „אנשים מול אש“

„הקפטן“ צ. א. וינגיים

ראשי דברים בהרצאת הפתיחה בקורס לסמלים עבריים

(עין-חרוד קיץ 1938).

עליכם ללמוד את כל הדברים — ואולי גם לשכות דברים רבים — על אמנות המלחמה ועל תפקידו של המנהיג וחובותיו. נבחרתם ונשלחתם הנה היות וחושבים אתכם לאנשים המוכשרים לפקד. מטרתנו לתת לכם, במשך שלושת השבועות הבאים, יסוד שעליו תוכלו לבנות לאחר-כך. — — — איני רוצה לראות אף איש רושם רשימות. רשימות עשויות כדי להישכח, והרישום מונע מלעכל כראוי את תוכן ההרצאה.

עקרונות המלחמה

מוגים אותם, לרוב, בשבעה, אך למעשה יש שלושה אבות-עקרונות; אשר כל היתר נובעים מהם. השלושה הם: א. הפתעה; ב. חסכון בכוח; ג. בטחון. להשגת הפתעה דרושים לך קלות-תנועה, תכסיסים ותחבולות מכל הסוגים, סודיות, כליזין חדשים, אורחות-פעולה חדישים וכו'. חסכון בכוח פירושו: להביא את כוחותיך בדיוק לאותו מקום בו הם דרושים לך, כלומר לא להניח איש במקום שאין הוא עושה בו כל מה שבכוחו לעשות למען השגת המטרה. רק במצבים בהם קיים שויון ידוע בכוח בינך ובין האויב הולם הפסוק: „יתרון כוח בנקודה המכריעה“; העקרון של החסכון בכוח קולע יותר, היות והוא כולל את הקודם, ומתאים תמיד: — אפילו כשהאויב מרובה ממך ביחס של אלף לאחד. בטחון — פירושו: תחילה שים את עצמך — במחשבתך אתה — במקומו ובמצבו של האויב, ונחש, נחוש מדויק ככל האפשר, מה יעשה האויב, אם נבון הנהו; אחרי זאת — נקוט בכל האמצעים כדי להבטיח את כוחותיך, ואת ביצוע תכניתך אתה, בפני פעולה כזו מצד האויב. מנהיג טוב חושב תמיד מראש, מה יעשה במקרי תקלה וכשלון — וקובע את הסידורים הדרושים.

תפקידו של חיל-הרגלים

אף כי קל יותר להיות חייל רגלי בינוני מאשר חייל בינוני בכוג-חיל אחר, הרי קשה יותר להיות חייל רגלי טוב מחייל טוב בכל שאר החיילות. זכור את ערכם של כושר-שדה, החוסן והחישול האישי, פירושה ומהותה של המשמעת, אופי התרגול ואורח התאמתו למטרות.

דברות החייל

- מלא במהירות ובתבונה כל פקודה חוקית מאת הקצין הממונה עליך, קבל את הנהגתו באמונה ואל תבקש לתת פירושים משלך לדבריו והוראותיו.
- השתמש בכלי-זינך רק בשעת ביצוע המשימה שהוטלה עליך. השתמש בהם שימוש מדוקדק וחמור, אולם המנע מאכזריות ופראות. התיחס תמיד בכבוד לנשים, ילדים ואינוואלידים.
- הקפד על שמירת גופך וכלי-זינך.
- דע לסבול צמא וקשיים אחרים מבלי להתאונן, וגלה שליטה עצמית בשעת סיפוק צרכיך. זכור כי מבין עשרת אלפים המועמדים בחר לו גדעון את שלוש מאות המלקקים.
- הקדם את טובת חבריך לטובתך אתה.
- צרף נכונות ליטול בשמחה כל תפקיד אחראי שמפקדך יחשוב אותך מתאים למילויו, לנאמנות ליחידה במידה כזו שתאה מרוצה לשרתה בכל תפקיד שהוא.

פרקי יסיון (ב)

האויב

כפי שכבר נרמז לעיל, אין להפריז בערכם הטקטי של הכלים השונים האלה, כפי שהוכח במקרים שונים של הפעלתם ע"י הערבים.

התקדמות מסוימת ניכרת גם בדפוסיו הארגוניים של האויב.

3. גם בשלב הנוכחי, בו לא התקדם עדיין האויב הרבה באורחות מלחמה סדירה — ניכר אצלו, מדי פעם, שימוש מוצלח יותר משבעבר בכמה מתחבולות המלחמה הזעירה. דגש הפעולה הערבית נגד תחבורתנו עבר, בזמן האחרון, מהטרדה — לנסיגות מתמידים יותר לניתוק עורקית-חבורה, תוך ניצול המצבים הגיאוגרפיים והטופוגרפיים, בהם ישובי ערבים מפרידים בין גושי ישוב יהודי, ומישלטים שבידיהם מסכנים ממילא את עורקי התחבורה. הוגבר השימוש במוקשים, במחסומים ובמארבים גדולים.

4. הוכח, כי אין לזלזל באפשרויות של פעולה טרוריסטית ערבית אף בתוך שטחים הנחשבים יהודיים; אם היתה ההנחה כי תכבד על הערבים הסואת נסיונותיהם לבצע מעשים כאלה — באו „בעלי הברית“ האירופיים אשר להם ושינו למעשה את המצב בנידון זה.

1. גם בפרק הזמן פברואר-ראשית אפריל 1948 לא חל שינוי באופי הכללי של פעולות האויב אשר צוין כבר לגבי חודש ינואר. בכל הפעולות אשר האויב ניסה לבצען בדרכיו ובשיטותיו של צבא סדיר, — גם כשהשיקול האופרטיבי הכללי היה נכון, ואף התכנית הטקטית נראתה כמותאמת לו — נכשלו נסיונות אלה בשל ליקויים בביצוע. היחידות טרם נתגבשו במידה מספקת. הפיקוד הטקטי לא רכש עדין הבנה הולמת לביצוע משימות מורכבות יותר ולשימוש ביתרונותיהם של אמצעי-האש. אך דבר מסוכן הוא לחשוב כי האויב לא ילמד לעולם לפעול לפי שיטות סדירות. כל כשלון שלו עשוי גם לשמש לו פרק מאלף. ובעתיד עלול לקטון המרחק שבין תכניות הפיקוד — לכושר ביצוען.

2. בתקופה האחרונה הופיעו אצל האויב כלי-נשק, בהם לא השתמש לפני כן: המרגמה הכבדה יותר, בת 3" (בערים — לרוב עם פגזי „תוצרת-בית“; ובשדה — בעיקר, כנשק להרעשה מוקדמת, לפני ההתקפה); משוריינים — עם צריחים ובלעדיהם; תותחים אנטי-טנקיים (כנראה „דריליטראונים“, ו„ששה-ליטראונים“), ותותח-ישרה (בני 75 מ"מ — צרפתיים, ובני 25 ליטראות — בריטיים). אמנם,

הלקח לעתיד

מסתמנים ממדיה (הן במספרים והן בשטח) של מלחמה בהיקף ארצי.

3. תנאי-הקרב החדשים (נשק-כבד של האויב, טכסיוו הסדירים, ועוד) החלו מחייבים שינויים בסידורי-ההגנה על שטחי ישוב.

4. גוברת חשיבות תפקידי ההבטחה הפנימיים (מח-סומים, הבטחות של שווקים, בניינים ציבוריים, מקומות התכנסות הקהל, וכו') — לא רק כענין של שמירה, אלא גם תוך לוננות לקרב. כן נדרש שכלול הארגון-המקדם, למניעת בהלה בכל מצב שהוא העלול להתהוות במקומות כאלה.

1. בתודשי מרס-אפריל התבלט השוני שחל בהרכב כוחותינו (לפי טיפוסיה-האדם והכשרתם) ובהיקפם, — לעומת 1936-39. ניכר התהליך של מעבר ממצבים „פריטיוניים“ למתכונת סדירה יותר, בה נדרש גם אימון ממושך יותר, וכן הקנית שיגרה והרגלים מסוימים, — לעומת הוי היחידה הקטנה, אשר בה, בדרך הטבע, בלטה יותר יזמתו של כל פרט ופרט.

2. רבתה, לעומת העבר, חשיבותה של עבודת-מטה בכל השטחים (האופרטיביים והמנהלתיים), ושל השירותים לסוגיהם ולענפיהם. תחת „מאורעות“ —

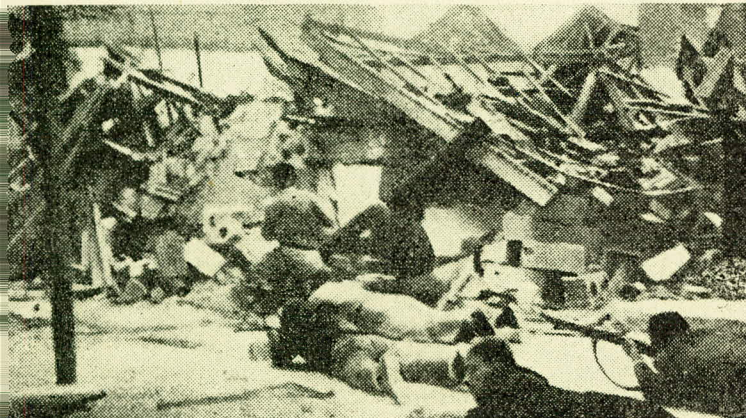
מערכות הערבים

(אדר תש"ח)

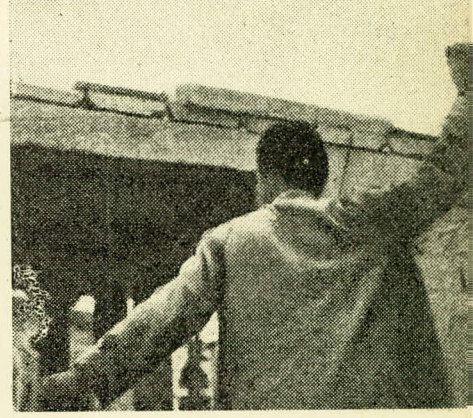
לתוך הסתערות גדולה אחת על המצודה היהודית. עתה, בראשית אפריל, אפשר לומר כי אותה התפתחות, אשר בה תולות את תקוותיהן ההנהגות הערביות השונות, עומדת בחצי הדרך. היא התקדמה התקדמות ניכרת מאז חודש פברואר: — הן מבחינה גיאוגרפית והן מבחינת ההשתלטות האדמיניסטרטיבית-פוליטית (ולעתים קרובות גם מבחינת ההשפעה הפסיכולוגית הגדלה והולכת — ודבר זה חשוב אולי גם מן הקודמים) על שכבות רחבות של האוכלוסיה הערבית. השתלטות זו היא „על תנאי“: — כל עוד לא יישבר המחזור של „נצחונות ערביים“ — בין אלה הראויים יותר להגדרה מפורשת כזו, כגון זכויותיהם במערבולת הדיפלומטית הבינלאומית, ובין אלה אשר הנם בעיקר פרי ניפוח צעקני, או אף בדיות מוחלטות, מסוג „146 היהודים שנהרגו (כידוע!!!) בהתקפה הערבית על קלמניה שליד רמת-הכובש בסוף מרס“ („פלסטין“ מיום 30.48), ו„כיבוש עין-חרוד והנפת הדגל הערבי על בית הארי-גה“ („מוסאנר“ 2.4.48). אך כל עוד לא פרץ איזמל-תגובה חד את „השריון-הפסיכולוגי“ הנוצר והולך סביב הכרתם, ה„נוחה ללישה“, של המוני הערבים

בראשיתה של המלחמה שהוכרזה ע"י ברית גרמים ערביים שונים נגד עצמאותם המדינית של יה די ארץ-ישראל היפיעו, במפתה של א"י הערבית, רק איזורים מצומצמים בלבד כמתקפים פעילים על הישוב היהודי. כנקודות המוצא להתלקחות שימשו (כפי שכבר ציון מעל דפי „מערכות“) הערים. אמנם, גם בשלוש הערים הגדולות, שה„התחלה“ בהן היתה תנאי-בל-יעבור להפתח אש-המלחמה על פני הארץ — הרי, במידה שחרגו הדברים מעבר להפגנות סרק, ל„גיוס“ פרחים ולמעשי ביוח „בהודמנות“ — התקדמו בעצלתים. מעניינת העובדה שלתפקידי ה„מצת“ נאלצו לרכז בערים קבוצות אנשי-טירור מקצועיים, מברחים ועוזריהם, ועד יסודות מתחת ת החברה הערבית. ההשבוך, שהתאמת אמנם לא במעט, היה: — משישפך דם — ממילא תקום מחיצה בין יהודים לערבים, יופעל רגש הפחד, ותתחיל התכונה ל„התגוננות“. ידוע כיצד פעל תכסיס זה, אשר הפך את הערים הגדולות למרכזי-התבערה הראשונים. מגמתם הסיפית של המנצחים (למיניהם) על „הג'האד“ הנה, לבלי ספק, למשוך את הכלל הערבי כולו שבארץ-ישראל, על חלקיו ועל חבליו השונים,

.. כן נכבשה

ثم اقتحم هؤلاء المجاهدون العرب استحكامات المستعمرة اليهودية ودمروا الحصون المقامة حولها وزحفوا على بطونهم بين الخرائب حتى وصلوا الى قلب المستعمرة . . .

هاجم العرب مستعمرة عين حارود انتقاماً من اليهود واستعملوا القنابل الدوية في هذا الهجوم

הערבים התקיפו את עין-חרוד כדי לנקום ביהודים, והשתמשו ברימונייד בפעולה זו.

קרובות יש וההבדל הוא יותר במימדים מספריים ובמידת ההתגשמות של מגמה ידועה, מאשר במגמות עצמן. מאז ההתקפה הגדולה הראשונה על יחינם, ואח"כ ההופעה של קבוצות ערביות, "פעילות" בגבולות הגוש היהודי שבמפרץ חיפה—ועד לראשית חודש אפריל היה הרושם הברור כי בשטחי הגליל הערבי קנו להן שביטה, ומשוטטות ממטרה אל מטרה ומחניה אל חניה, חבורות סוריות לא גדולות ביותר, המתלכדות לעתים לשם מזימות יותר נרחבות. ה"יוצאים מן הכלל" העיקריים היו ימי ההתקפה על יחינם ומצביי החדירה של הסורים במזרחו של הגליל, — מקום בו מצויה שרשרת ישובים יהודיים — ועל כן התנגשו, במספר מקרים, ריכוזי חודרים גדולים יותר בנקודות יהודיות או בתחבורה יהודית, או אף בכוחות הצבא הבריטי.

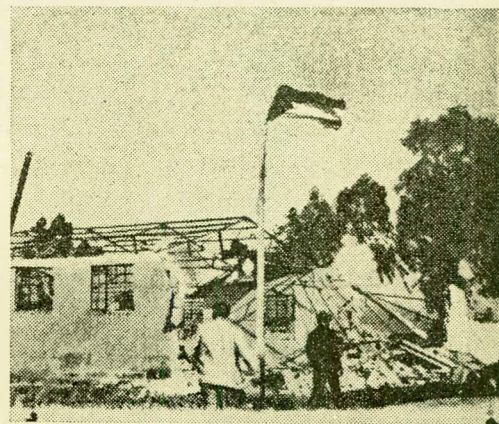
התבססות רבה יותר של אנשי-כנופיות הסתמנה, במידת-מה, בסביבת נצרת (מזרחה ומערבה ממנה), שם נמצאו בשכנות קרובה למדי עם ישובים יהודיים, וגיבושו מעין "איזורי-שליטה" קבועים. אכן, בדרומו זה של הגליל הערבי לא ניכר היה כ"כ חלקם של הסורים דוקא, וניכרו בהם "כנופים" ארץ-ישראליים ותיקים, וגם אנשי עיראק ועוד. שלב (או שלב-משנה) חדש החל מסתמן שם מאמצע חודש מרס, כאשר הצליחו ללכד, מדי פעם, גם את האיסט-טרטיה של כמה מן הכפרים הגדולים להופעות המוניות, והגיעו לידי יצירת מצבים של מעין "חזית". במידה שהמדובר הוא בריכוז "גדודי-עזר" מן הכפרים — הרי יש להניח כי מנסיון זה למדו, ובו נסתייעו, גם עורכי המארב לשיירה בדרך ליחינם בסוף מרס. מגמות הגדלות השלטונית והשררה המפורשת של המנצחים על הכוחות, "הצבאיים הבלתי-רשמיים" של הליגה הערבית, הספיקו להתגבש יותר מדרום לרצועת ישובי העמק, — ב"משולש" הנודע. יתכן, כי קבעה לגבי זה, לא במעט, מציאותם של ישובים ערבים עירוניים שאינם מוקפים בנקודות יהודיות, ורציפות השטח הערבי ומעמדו הפוליטי בלבה הגיאוגרפי של ארץ-ישראל. על כל פנים, ניכרת כאן יתר אחדות בארגונם ובמוצאם של כוחות ה"יבוא" הערביים הללו, והם מהווים, כנראה, גוש יותר מלוכד, מבחינת המשטר הפיקודי והמגמות האופרטיביות, מאשר בשטחים אחרים. אם יש ממש כל שהוא בגושפנקו: "צבא הירמוק" — בה נוהג להשתמש פאזווי אל-קאוקג'י, הרי שיש כנראה לבקשו כאן. כל הידיעות שפורסמו בעתונות בחודשי פברואר-מרס על סדרי הדרכים, והמעבר בערים הערביות, מעידות על נסיון לכפות שררה אחת, ולצור צורה

בארץ, נמשך והולך התהליך (אשר צוין כאפשרות ברשימה, "לרקע הכפר הערבי — תרצה-תש"ח", בחוברת הקודמת של "מערכות") של השתלטות הדרגתית של "אורחים" מעבר-הגבול על גושי ישוב ערבי, והיערכותם המשותפת של אלה ואלה לקראת שלבי התמודדות עתידיים, בהם ישתתפו אנשי-החוף ובני-הארץ, אך בתפקידים שונים ובלתי-שווים זה לזה. באותה סקירה מחודש פברואר שב"מערכות" נאמר: "הכפר הערבי מחכה... לבואו של גואל במגפי הסרדיטו של הלגיון, או של הצבא הסורי, או של כל צבא ערבי אחר". בינתיים קם הדבר ונהיה, במידה רבה באזורים הערביים של ארץ-ישראל, בדמות "שלטון של כנופיות-צבאיות" — שהן נוסח ביניים בין הכנופיות מימים עברו, לבין "צבא-סדיר" ממשי וגלוי של מדינת-חוף ערבית" (שוב, ציטטה מהסקירה הנ"ל). וכידוע, לא צורה אחידה ולא הרכב-כוחות אחיד לחבורות הצבאיות הללו השופכות את שלטונן על גושי הארץ השונים.

בגליל ובשומרון

הישוב היהודי שבעמקים ועל גדות הכנרת חוצה לשנים את שטחי פעולתם של החודרים לארץ-ישראל מצפון וממזרח: הגליל — מזה, והשומרון הערבי — מעבר מזה. שונה, כנראה, הנוסח (ואף ממדי ההופעה) של החודרים שבגליל מאלה שבשומרון, אף כי לעתים

עין-חרוד...

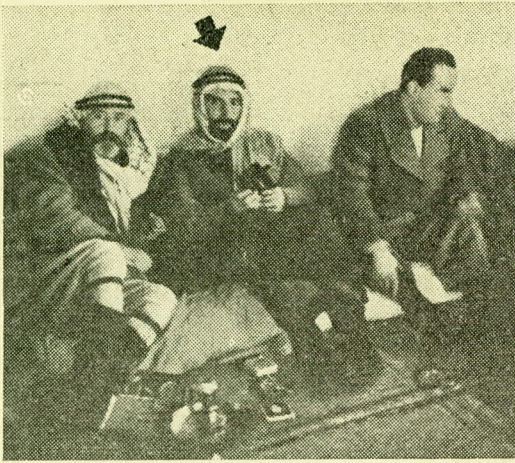
وهناك اضرما النار في منشآتها ومنازلها وتركوها قاعاً
صفصفاً، ثم رفعوا العلم العربي على اقاص مصنع النسيج!

"כאן הציתו אש בכל בתיה והפכוה לתל חרבות,
והניפו את הדגל הערבי על בית-האריגה."

אחת למתהווה בשטח „המדינה הערבית“, שנוצרה כאן בנוכחותו האילמת של השלטון הבריטי.

ברוב ההתקפות שנערכו מתוך ה„משולש“ על ישובי־ספר יהודיים הופיעו, תחילה, ככוחות המאור־גנים, — סורים: בחלקם — אנשים ששירתו בצבא הסורי הסדיר, ובחלקם — „מתנדבים“ שעברו אימון קצר במחנה־קטנה המפורסם; ועליהם נלוו מספרים לא גדולים של ערבים ארצי־ישראליים, מחניכי אותה קטנה עצמה. אך בינתיים רבתה והלכה השתתפותם של העיראקיים, בין כקצינים „מומחים“ ובין כקבוצות שלימות של אנשי־צבא ומתנדבים. התקפת הנפל על טירת־צבי — הפעולה הניכרת האחת בה הור פיע עד אפריל „צבא השחרור“ באחת הגזרות הצופות פני שומרון הערבית — העידה אף היא על מסגרת ופרא־טנזיות (אם כי לא על יכולת אמיתית) של „צבא סדיר“, המפעיל יחידות שבמסגרת בטליון, ומשתמש באמצעי גישה ונסיגה נוחים (מכוניות). אמנם — הובאה עוד בחשבון האפשרות כי מתקפיה של טירת־צבי ילמדו משהו מלקח כשלונם, וכי יעשו מצדם מאמצים לגלות יתר יכולת בביצוע תכניותיהם בעתיד. (אכן, ראשיתה של פרשת משמר־העמק העידה על כך — ביחוד בצירוף, בהופעת התותחים. כידוע, לא שינה דבר זה בהרבה את תוצאות נסיונותיו של „צבא־הירמוק“ — המער’).

כאמור, יש לראות את איזור ה„משולש“ בתור נקודת־המוצא ונקודת־הגיבוש לנסיונות להגשמת תכניותיה של הליגה הערבית — או של אותם החוגים אשר להם ההשפעה העיקרית במוסדותיה הפוליטיים וב„ועד הצבאי“ שלה — להקים „משטר ערבי משותף“ בארץ־ישראל ע”י תהליך כיבושה בעזרת הצבאות הערביים ה„בלתי־רשמיים“. כנראה שכאן נתגבש גם היסוד הפוליטי המקומי למשטר כזה של „נאמנות זמנית“ מטעם מדינות־חוץ ערביות, על השטחים הערביים של א”י — תהיה אשר תהיה תוצאת נסיונר תיהם לכיבוש שטחיה העבריים של הארץ. אנשי השלטונות המקומיים, שרובם לא היו, מאז ומתמיד, מחסידיו של האפס־מופתי הירושלמי, עומדים כאן, למעשה, בראש המקהלה המקומית — בצירוף עם קצינים־מפקדים מאנשי עיראק וסוריה. אם בחלקו הניכר של הגליל נתגבשו העניינים הפוליטיים־האדמיניסטרטיביים פחות מאשר בשומרון, ובסביבתה של נצרת (ראה לעיל), ניכרת השפעת הכנופים מהאסכולה החסיינית, הרי יד הגורמים שצוינו זה עתה, בצירוף חוג עיראקי — המורכב אמנם מחסידיו ראשי־עליו בשעתו, אך מסוכסך למדי עם המופתי לשעבר, — היא על העליונה בשומ-

אדיב שישאקלי, סורי, מפקד „הקטע הצפוני“ של „חיל־השחרור“ הערבי בא”י

רון; וחוגי ה„אופוזיציה“ לשעבר (שהיא כאן חלק מהנהגה הערבית שבפועל) רואים בחסות הכוחות המזוינים שהובאו מבחוץ את הערובה בפני השתלטותו של החוג החסייני, על דרכיו המקובלות והידועות. אכן גם מרבית כוחות הפולשים שבגליל וגם אלה שבשומרון מהווים להלכה את פלגיו הצפוני והדרומי, של „חיל השחרור“ (גייס אל אנקאז) שמטעם הליגה הערבית, אולם בפועל — לא רק ששונה, כנראה, ההווי הפנימי של שני הפלגים האלה, אלא שגם הקשר ביניהם איננו מוסדר בכל אשר להווי, הרי בעריה של שומרון הערבית ובכפריה הגדולים, מוצגים בפני עיניהם של סופרי העתונות העולמית „חילות מצב“ ערביים קבועים, על שרי־העיר שלהם, מדים, נוהג־הצדעה, מחסומים, משמרות־בדיקה, פטרולים, רשימות־חופשה וכיוב”ז; ואלו החבורות הקטנות והנעות יותר שבצפון, טרם הגיעו לדרגת־ביום כזו של סדרי צבא תקין. ואשר לקשרים (הארגוניים והאופרטיביים) שבין שני הפלגים — זה הגדול והמבוסס יותר אשר בשומרון וזה הנוהג יותר בנוסח „גריליה“ שבגליל — הרי יש ללמוד על כך משהו מההודעות המתפרסמות מטעם „צבא־השחרור“ של קאוקג’י, הודעות ה„מפרטות“ (תוך שפע של תיאורים חסרי כל שחר במציאות) כל פעולה שנעשתה ע”י שלוחות „חיל־השחרור“ או בעזרתן, — אך יש ואינן מוכירות כלל התנגשויות שבהן השתתפו בפועל חבורות מהפלג הצפוני הנ”ל, הנמצא תחת פיקודו הכללי של אדיב שישאקלי (מאנשי סוריה). ואם גם מהווים שני הפלגים הללו אחדות אחת להלכה, — הרי אין לדעת עד היכן הגיע למעשה תיאום הפעולות שביניהם.

הדבר המציין את אורח פעולת הכוחות החוסיינים בהרי יהודה הוא מידה רבה הרבה יותר של הישענות על עזרתם והשתתפותם של כוחות הכפרים (שוב — בדומה, פחות או יותר, למנהג הכנופיות שבאיזור כפר־פנה, לוביה, סג'רה, ערב אזוביה, וכד', שבגליל הדרומי). הגרעין של הכנופיות המזויינות הוא המתחיל בפעולה זו או אחרת, ומשנוצר מצב־קרב כלפי יהודים — נזעקים אנשי הכפרים שבסביבה, וכעבור זמן־מה מתהווים אותם הריכוזים הגדולים המאפשרים אח"כ, כידוע, לכוחות השלטון לטעון כי „לא היתה להם האפשרות לפרוץ ולהתגבר על מספרים כאלה“. כאן, בהרי יהודה, חסרות הרבה מהצורות הצבאיות הסדירות שב„צבא השחרור“, אך, עם זאת, לא יחסרו התפארות מפקדים ויצר התנשאות, כאשר יעידו כמה וכמה תצלומים, בהם בלט, כרגיל, ביחוד עבד אל־קאדר אל־חוסייני, ואחריו — כאמל ערקאת, שהיה מראשי המפקדים של ה„פתונה“.

ביפו ובדרום

גם יפו (וסביבתה בשפלת החוף, — וכן רמלה־לוד) נראית, במידת־מה, כתחום השפעה חוסיינית. חסן סלאמה, המפקד כאן מטעם הועד הערבי העליון, זכור לקהל הארצישראלי מידיעות העתונים ב־1944 על לכידת צנחנים גרמניים וערביים בסביבת יריחו. אכן, ביפו לא יכלו כנראה יסודות אלה להחזיק מעמד לבדם בפני התגובה שנשקפה להם מת־לאביב הסמוכה, והם קראו לעזרה „חיל־מצב“ עיראקי מאנשי „צבא השחרור“; וקצינים עיראקיים (היו ביניהם חילופי־גברא בינתיים) ממלאים את התפקיד של „שר־עיר“ צבאי ביפו. כאן שונה, כמובן, המצב מזה שבהרי־יהודה — אך גם מזה שבשומרון. הגדודים המזויינים, שבאו מבחוץ, מספקים בשומרון את הערובה לבעלי הקנין והיכולת, בפני התפרעות פנימית וזעזועים חברותיים יתר על המידה — ולשם כך נקראו לשם; ביפו משמשים הם בתפקיד דומה, אלא שכאן הוא משתלב גם בתפקיד של קיום „חזית“ מול ת־לאביב השכנה — מהצד האחד ע"י הקלגסים העיראקיים, ומהצד השני — ע"י „לוחמים“ מבני העיר והסביבה הכפרית (בחלקם — לאו דוקא מהחברה הערבית המהוגנת, ובהם אנשי־חוף רבים, מאלה ש„הסתובבו“ ביפו זה שנים — דרוזים, חיג'אזים, מצרים ועוד, ושהמוסדות הערביים מקיימים אותם, במידה מסויימת, על חשבונם), אלא שהמסכת של היחסים הפוליטיים מסובכת כאן עוד יותר מאשר במקומות אחרים.

לאיזורים הערביים של דרום ארץ־יהודה

אם במרכז הארץ ובצפונה פועלת, במידה זו או אחרת, תכנית מכוונת מפורשת מטעם הליגה הערבית, והמסגרת של רוב הכוחות המזויינים הערביים היא מסגרת של „צבא השחרור“ — הרי החל ברצועה רמאללה־יפו, ודרומה ממנה, נראה המצב למורכב עוד יותר. „אימפורט“ של לוחמים מבחוץ הופיע גם כאן, אלא שהוא היה מגוון יותר, ונשתזר במידה רבה יותר בכוחות שמבני המקום. ואין פלא בדבר, בשים לב לכך כי בני המקום האלה הנם בעיקר מהזרם החוסייני, וכי ירושלים היתה והנה הבסיס העיקרי להשפעתה הציבורית־הפוליטית של המשׁ־פחה־הסיעה הזאת. עבדול־קאדר אל חוסייני* החולש על „הלוחמים“ שבהרי ירושלים, הוא שהתווה את דמות החבורות המזויינות ואת אורח פעולתן, ובשניים אלה גם יחד לא התרחק כל־כך מנקודת המוצא (שלו עצמו) שבמאורעות 1396/38, כפי שקרה הדבר בשטחי השומרון וב„צבא הסדיר“ הערבי שבהם. גם כאן, כבסביבת נצרת ובריכוז הכנופיות שבסביבת כפר־פנה אשר שם (ראה לעיל) — חלק מגרעיניו של הכוח המזויין הנם ערביים א"יים, משותפיו של עבדול־קאדר בכנופיות שבימי המאורעות הקודמים; ואתם — קבוצת עיראקים, וכן „מסתננים“ סוריים ועיראקיים אחרים, אשר הגיעו הנה ממרכז הארץ ומצפונה, ועוד הרפתקנים שונים, ממוצא ערבי או אחר; ביניהם — אף כאלה ששירתו לפני כן בחיל־הספר ובלגיון הערבי. אכן, הלגיון מתחיל הופך באיזור זה גורם בפני עצמו, מאז הופיעה היוזמה הערבית־הבריטית להקמת בסיסו של הלגיון בחברון. בלי כל ספק, יש לדבר גם משמעות פוליטית מסויימת (ראשי עירית חברון מקיימים, מאז ומתמיד, יחסים מהודקים עם עבדאללה, שליטה של עבר־הירדן), וגם כוונה מפורשת להפוך את הלגיון ל„צבא המדינה“ בפועל באחד השטחים שהם ערביים־רצופים (פרט למובלעת עציון) של ארץ־ישראל. הכנסת הלגיון להרי חברון מאפשרת, כמובן, להעתיק את מרכז הכובד של פעולת כוחות עבד אל־קאדר אל סביבת ירושלים עצמה ואל כביש־העורק שבינה לבין החוף. זוהי, אולי, הפעולה הראשונה של הלגיון הערבי המכוונת, באופן ישיר, לא רק נגד פרטים וישובים יהודיים אלא גם להגברת משקלן האופרטיבי הכללי של הכנופיות.

* בינתיים מצא עבד אל־קאדר אל־חוסייני את מותו בקרב על הקאסטל. — המער.

— אשר חלק מישוביהם לא נטה, עד לזמן האחרון, לקחת חלק ב„פעולות“ — הגיעו פלגות (לא גדולות) עיראקיות וסוריות מ„צבא השחרור“, והדבר ודאי יתן את אותותיו.

בנגב ובעזה

כנראה שגם בין שבטי הבדווים שבנגב — אם כי, בדרך כלל, רוסנו אלה בחדשים האחרונים לא במעט על-ידי התגובות היעילות של כוחותיו הניידים של הישוב היהודי בנגב — נודעת השפעה רבה לשייכים ידועים הנוהים אחרי החוסיינים, אך נראה, כי עתה מתכוונים להקים גם בבאר-שבע מקום-חניה ל„לגיון הערבי“ העבר-ירדני, ואלו בערי החוף ובעיריות מתחילים להופיע הנציגים הרא-שונים של הכוח המצרי, זה אשר לו, כנראה, „הוקצתה“ פאת הדרום והנגב של ארץ-ישראל בחלוקת „איזורי ההשפעה“ מטעם הליגה.

מבחינת היקפו ומשקלו, הרי עד כה היה חלקה של מצרים הגדולה, במפעל „התגיסות-המצוה“ לארץ-ישראל, זעיר בהרבה מאלה של עיראק וסוריה, הקטנות ממנה באוכלוסיתן ובאמצעותן. בין שהדבר נובע ממעמדה המדיני המסוים של מצרים, ואולי גם מהיחסים הפוליטיים שלה בפנים, ובין שבאים בכך לידי ביטוי תכונותיו הכלליות (האישיות והחברתיות) של העם המצרי, במוצוע של שכבותיו השונות — על כל פנים, לא זו בלבד שהופעתם של המצרים ב„חזית ארץ-ישראל“ מצטמצמת עד כה במאות מעטות מאוד של „מתנדבים“, אלא שאלה חסרים גם מסגרת צבאית מגובשת ויש בהם, מצד אחד, ערב-רב מסופק למדי, ואלו מן הצד השני — ניכרים בהם (ונראה כי הנם הרוב) אנשי „האחים המוסלמיים“, הדתיים-הפאשיסטיים, ואנשי „מצרים הצעירה“ הפאשיסטי-הלאומנית. יתכן וכאן הקבלה למצב שבעירק: שעיקר הקצינים העיראקיים הפועלים בא"י הנם מאנשי חוגו של ראשיד-עלי בשעתו, אשר בחלקם נפלטו מתוך המערכת התקינה של הצבא העיראקי ומבקשים למצוא את תקנתם בחוף, בארץ-ישראל; ואף את שילוחם של הפעילים הצעירים מבין „האחים המוסלמים“ ו„מצרים הצעיר רה“ (שאינם מוצאים את מקומם במערכת התקינה של החיים הפוליטיים ובמנגנון השלטון במצרים), למלח-מתקדש בארץ-ישראל, או לאולפנת הכנופיות שבקטאנה, שאף היא מאכסנת מאות מצרים כאלה — רואה הממשלה המצרית בעין יפה.

אמנם, בזמן האחרון יש סימנים המעידים כי בחוגי השלטון המצרי ניעורה חרדה מחמת ריכוז כזה,

מאנשי הזרמים האופוזיציוניים המתנגדים לה באופן חריף, המנהלים פעולת אימון צבאי „למען פלסטין“ גם בתוך מצרים, ומגבשים בחו"ל גרעין של כוח מזוין, העלול ליטול חלק במשחק הפוליטי המצרי-הפנימי. בחרדה זאת ודאי גם שורש האיסור של השלטון שהוטל עתה על הכשרה „מעין צבאית“ הנערכת מטעם ארגונים ציבוריים שונים במצרים — וגם מידת התאפקות, עד כה, של השלטון, לגבי תמיכה רחבת-היקף יותר בפעולות בני ארצו בשטחים הארץ-ישראליים הסמוכים לגבול מצרים.

ההבדל בין שליחיה של עיראק ואלה של מצרים, הוא בזה שהעיראקיים הנם רובם ככולם אנשי-צבא או אף קצינים מובהקים, בעוד שהמצרים, פרט למספר קצינים, הנם חומר „ירוק“ למדי מבחינה צבאית. אולם נוכחותם של אלה (וכן ביקוריו של חסן אל-בנה, ראש „האחים“) בערי דרום-המערב של א"י, הסמוכות לגבול המצרי והשרויות בדרך-ארץ בפני כוחה של מצרים, מעודדת את הרוחות ואת התקוה למשטר ערבי יציב. ניכר כי אחדים מן הקצינים המצריים — וביחוד מתבלט בהם „שר-העיר“ הצבאי של מג'דל וסביבתה, (קצין סודני, השתתף עוד במלחמה התורכית-הבלקנית, היה פעם שלישו של עבדאללה ועם זאת עסק גם באימון הצבא הסעודי וכן טיפח הלכות בענין המלחמה הזעירה: טארך אל-אפריקי) — מתכוונים גם להרחבת תחום פעולתם ולליכוד כוחות נוספים סביבם.

בעיר-הנמל

בציונים שניתנו כאן למצב הדברים באיזוריה השונים של א"י, נפקד עדיין מקומה של חיפה. אמנם, אין להינבא, אך יש סבורים כי מעמדה של עיר זאת, ושל סביבתה הקרובה, — יהיה, לפחות במשך מרביתה של שנת 1948, שונה ביסודו מזה של כל חלקי ארץ-ישראל האחרים. בכוחותיה הערביים המקומיים משמשים יחד אנשי החוסיינים וה„אופר זיכיה“.

גם לחיפה הובאה תגבורת מבחוף, וגם בה מתאמצת „הועדה הלאומית המקומית“ להשליט סדרים ומשטר פנימי משלה. אשר לפיקוד — היה כאן מעין „יוצא-דופן“, כי המפקד הזר (קצין לשעבר, דומה כי קפטין ב„לגיון הערבי“) היה איש עבר-הירדן (אמנם, יחידות הלגיון הערבי חונות, כידוע, גם בחיפה ובקרבתה). עם היהרגו, ע"י פלגת ההגנה בקרב שליד המחסום בכניסה לקרית-מוצקין, באמצע מרס, — זכה „מפקד מחוז“ זה לפרסום רב מזה שזכה לו בחייו; יצויין כי זמן מה לפני כן התפרסם, באותה

מתושבי־המקום; והשני — שיבוש רציני של עורקי האספקה שלהם, אשר יאלץ את ה„לוחמים“ לחיות מ„משמן הארץ“. לתנאים אלה, למען יתגשמו, דרוש מעשה קודם של הכוח היהודי. והאמור לגבי „צבא השחרור“ — תקפו יפה גם לגבי החבורות שאינן קשורות ב„חיל השחרור“, אם כי שם ענין עורקי האספקה יבלוט פחות, ואלו ההתפרעות של אנשיהן אפשר ותפתח או בצעדים מהירים יותר.

מחמד ביי אל־חונייטי, מי שהיה מפקד מחוז חיפה, מימין — חאג' ראשיד אברהים ומשמאלו ד"ר רושדי תמימי, וקצין הקשר שלו.

תהליך ניצולם המוגבר של המזוינים מבני הכפרים לעזרת „הכוחות הפעילים“ כבר התחיל בחלקו, אך יתכן והוא עוד צפוי להרחבה ניכרת. לראיה בהירה יותר של תהליך זה מסייעת הפיסקה הבאה מן הסקירה הנ"ל „לרקע הכפר הערבי תרצ"ח—תש"ח“:

„התכונה... של הכפרים הערביים... נעשית בעיקרה מתוך הלך־רוח של התגוננות ודאגה לענין המקומי. עם זאת... מגבש תהליך כזה גרעיני־ארץ גון ראשוניים... מעין ליכוד מזוין באוכלוסיית־הכפר... ובמידה שתוטל למעשה שליטת הכנופיות... עלולים גרעינים כאלה... לסייע למגמה של כינון מין, חיל של הקו השני, לתמיכה מקומית בחבורות ולגיוסים (מרצון או מכפייה) להרחבת מסגרתן של אלו... ארגון כפרי כזה... עלול גם להופיע כאחד היסודות בתרכובת ערבית לוחמת תוקפנית. את המסקנות נצטרך להסיק מכך בבוא שעתן.“

אכן, אשר שוער באותה פיסקה מתהווה והולך. תכונת־ההתגוננות בכפרים טיפחה את הדפוסים ואת חזיונות־ההווי המתחילים עכשיו לתת את אותותיהם ולשמש יסוד להזרעקות־בהמון של איסטרטיות כפריות („פזה“) — לעזרת גרעיני הכוח הפעיל. ניתן לחשוב כי ברוב ההזדמנויות העתידות של מארב־רבתי לשירות יהודיות, או של מבצעים ניכרים אחרים, וב„מלחמה סדירה“ על־ידי הגופים המתיימרים להיות צבא־תקיין יופעלו (לשם הופעות־הסחה המוניות) ריכוזים גדולים של אנשי כפרים, אשר ניתן לכנסם תוך פרקי זמן לא ארוכים ביותר. ואם כי לא יהיה זה אולי בשלב־הפתיחה, הרי על כל פנים — בהמשך הדברים, כתוספת־משקל ול„יצירת־עובדות“.

אמנם, ב„משולש“ — אשר בו שואף „צבא השחרור“ לסדירות בכל — ניכרות נטיות של הסתייגות כלפי חזיון ה„פזה“, על גילוייו האנרכיים; נראה הדבר, שכאן מנסים לארגן מראש גרעינים מסודרים, פחות או יותר, בכפרים, ולהכשירם לתפקידי־העזר

דרך, גם לייטננט תורכי ששירת את הכנופיות בחיפה.

ג' ציונים

המפה הארגונית־הפוליטית המגוונת הזאת של כוחות ה„ג'האד“ הערבי הלאומני על פני ארץ־ישראל, יותר משהיא מבררת מאליה את גופי־המצב, הריהי מעוררת שאלות, תמיהות ולעתים קרובות גם אי־הבנות. יש להעיר כאן בקצרה על כמה מהן.

היחסים שבין הכפר הערבי ל„כוחות המזוינים“ התפתחו, בחדשים האחרונים, פחות או יותר לפי הקיום אשר נסתמנו כבר מקודם, ואשר היה בהם משום המתקה זמנית לפחות (אם גם לא משום סילוק מוחלט ולתמיד) של הניגוד הידוע בין העדה הכפרית לבין הכנופיה המשתלטת או הסרדיוט המתנשא. המסגרות הארגוניות של החבורות ושל „צבא השחרור“ הקטינו את החיכוך ושחררו את הכפריים, לעזע, מפגעים הרבה, הידועים להם מן המאורעות הקודמים. אכן, אין לראות מצב זה לא כקיים בשלימותו, ולא כיצויב לחלוטין. משחולף מעט הזוהר הראשון של הופעת כוח ערבי על מדיו, סמליו החיצוניים וסדריו המעוררים בלבן של ערבי ממוצע הרגשת דרך־ארץ המהולה בגאווה, מתחיל להתבלט גם החזיון של ימי החולין. לא זו בלבד שהמדים, וכל הקשור בהם, מפסידים מברקם הראשון, אלא שלאט־לאט מתחילים להתגלות חזיונות של נגישות קטנות, של עריקות, עם כל המסתעף מזה לגבי התושבים, ושל ניגודים בין „מקומיים“ לבין „זרים“. אכן, אסור כי תופעות כאלה יטפחו אשליות: רק שני חזיונות עשויים להביא לידי משבר רציני את היחסים, למשל, בין „צבא השחרור“ לבין האוכ' לוסיה האזרחית: האחד הוא — מכה צבאית מידי היהודים, אשר תפורר יחידות מסוימות ותביא לידי יצירת חבורות גזלניות־למחצה גם כלפי בני עמם

אולם, בטרם נשבר והושב אחור הגל של ההסתע-
רות הערבית הפוליטית — אין לראות בחיכוכים
ובניגודים שבין המחנות והפלגים השונים שבשכבה
הערבית המשתלטת (עסקנים וראשי-כנופיות מבני-
הארץ, וקצינים ומיפיקי-כוח מבחוץ — גם יחד), אלא
את גלויי ההתחרות על-כך למי תהיה הזכות
לנצח על נסיון עקירתו של הישוב
היהודי, וליהנות מפירות עקירתו.
כל הבדלי הגוונים שבאמצעים, וההפרשים בניסוח
„המטרות הסופיות“, שבין הפלגים, אינן משנות
מהערכת-יסוד זאת ולא כלום. למול מצודת הישוב
עומדים אמנם קטעי חזית שונים, ולכל קטע —
תכונותיו המיוחדות; אולם, לגבנו, אחת היא
החזית. ורק לאחר שנעבור את „נקודת הפסגה“
של מאמץ החבלה הערבי, נראה בהתגלותם והתרח-
בותם של הסדקים והניגודים הקיימים גם כיום.

שיקראו אליהם בבוא שעתם להצטרף זמנית אל
„הכוח הפעיל“ (בינתיים צירוף מעין-זה נראה
בסביבת משמר-העמק; — המערכה).

ניצבת גם שאלה אחרת: האם יעברו לחיול
מפורש, לשירות-קבע, של רבים מהכפריים.
כיום נראה עדיין כי התפתחות כזאת עשויה לחול רק
במקרה של מצב-מלחמה ממושך בארץ-ישראל.

הסתירות והניגודים שבתוך השכבות הער-
ביות המזוינות-השליטות, שבחלקיה
השונים של א"י (להבדיל מאלו העשויים להתגלע בין
החודרים הזרים והאוכלוסייה המקומית), משמשים, לא
פעם, עילה לחוגים יהודיים שונים להסיק מסקנות
נמהרות-במקצת בדבר „שיתוק הדרדי“ של הכוחות
הערביים, המתנגחים על עמדות השפעה ושררה, —
שיתוק אשר יטול, לפי סברה זו, הרבה מעוקצם
המופנה כלפי היריב היהודי.

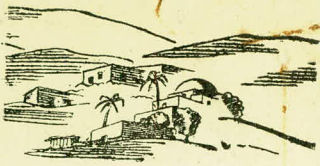
מתוך ברוז של ועדת הפער בטויל-כרם

„לרגל המגע הקיים בין אנשי עירכם לבין אחינו המוג'אהדין החונים במחוז טויל-כרם ומכיון שהכרתם
את המצב הקשה שבין אנשי המוג'אהדין, הואיל וצרכי הכוחות הלוחמים האלה לא הגיעו אליהם עד כה
מסיבות שונות, והואיל והועדה הלאומית הנכבדה עסוקה במידה המונעת ממנה לטפל בפעולות אלה בקנה
מידה גדול, לכן מצא חוג מן האנשים הנוטים לפעולה אנושית, את הצורך לתרום את חלקם למען המולדת
היקרה הזאת ואחים יקרים אלה, ע"י הרכבת ועדה בשם „ועדה למען המוג'אהדין“ שתקבל עליה להמציא
את החסר והנחוץ הדרוש לאחים אלה.

מטרות המפעל הזה מתמצות בנקודות הבאות:

- א. הואיל ולכל המוג'אהדין אין יותר מאשר זוג תחתונים אחד, — המטרה הראשונה היא להבטיח
זוג שני לכל אחד מהם.
- ב. להבטיח רחצה לכל אחד מן המוג'אהדין פעם בשבועים לפחות.
- ג. להבטיח כביסת ונקוי כל לבוש וכליהם של המוג'אהדין.
- ד. תספורת המוג'אהדין במרכזיהם — הואיל והם מסרבים להסתפר אצל הספרים עתה בגלל
שחרורם מהתשלום. יש כאן שאלת בריאות ושאלה צבאית ולא נמנע מכס להבינה.
- ה. להבטיח צרכים הכרחיים אחרים שונים — שלא כאן המקום להזכירם.

היריב - תרצ"ח - תשי"ח

הפצצה — אף כי אנשי הכנופיה ה"קסאמית" הנודעת משנות 1931-5 השתמשו בה לחבלה ולרצח — לא בלט ערכה בזיון הכנופיות. זכור רק מקרה בולט אחד של הטלת פצצות ע"י כנופיה תוקפת (בהתקפה על גבעת-עדה — חורף, תרצ"ח). הפצצות היו פרי מיטיביות, מ"תוצרת-בית", עשויות חתיכות צינור ברזל-יציקה, סגור באום ממולא חומר-נפץ (אשלג, ג'לניט, או אבק-שריפה שחור — בהתאם לנמצא תחת היד, בקשר לעבודות במחצבות), רסיסי מתכת, ברגים וכד'.

שונה היה, כידוע, המצב בהופעה הטרור-ריסטית של הערבים בערים. שם תפסה הפצצה, לצד האקדח, מקום בולט — אם כי, לעתים קרובות מאוד החטיאה את מטרותיה.

המוקש שבו השתמשו הכנופיות היה אף הוא מוקש פרימיטיבי: בדומה לפצצה, היה גם הוא עשוי צינור ברזל, סגור באום, ונקב נקוב בו מול מקום הפצץ. המוקשים גרמו אז לאבידות קשות (זכורים המוקש בין משק ה"אוצר" ורמת-הכובש, על כביש לשער המשק; המוקש בסמוך לבית-שאן שבו נהרגו שטורמן, אתקין ומוסינזון, והמוקש ע"י שפיים). את המוקש היו תומנים בדרך-עפר, ע"י שהיו מניחים על הצינור קרש, אשר מסמר תקוע בו ומכוון אל מול הפצץ, ומכסים אותו באדמה. בעלות אדם, בהמה או כל-ירכב על הקרש נלחץ המסמר אל הפיקה ומפעיל את המוקש. לא ידועות כמעט הפעלות מוקשים בדרכים סלולות ומופתות, אלא בגזרת טול-כרם — כפר יונה, שבה הניחו כמה פעמים מוקש מתחת לכביש, והיסוו את המקום בכתמי זפת שחורים, בדומה "לטלאים" הנשארים אחרי תיקון-דרך.

מוקשים חשמליים, שמפעילים אותם בשעה הרצויה — לא היו. במידה שהפעילו "מוקש חשמלי" — היה זה מוקש שהופעל ע"י סוללה שהיתה בתוכו, והיא אשר הפעילה את הפצץ ע"י זיק שנוצר בה עם הדריכה על הקרש. מוקש מסוג זה הופעל ליד אלונים.

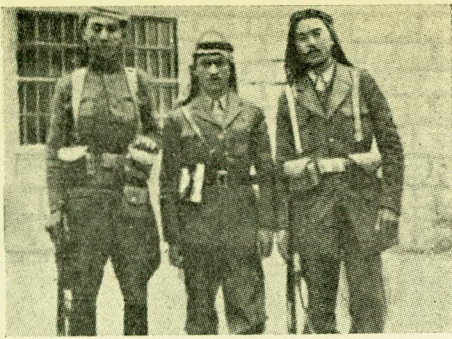
המקלע (ונשק אבטומטי בכלל) כמעט ולא נראה אז בכנופיות הערבים. המקרה האחד הידוע-בודאות הוא של המקלע שנתפס מידי החיילים הבריטיים בשעת התרחצם בבריכת סחנה — (ודרך

הנסיון של שנות תרצ"ו-תרצ"ח ערכו רב גם כיום. אכן, ערך זה טמון בעיקר בהבהרת ההתפתחות שחלה מאז, המצריכה מסקנות המותאמות לה ודרכי מחשבה מחודשים. חלקים ניכרים של תוצאות ההתפתחות הזאת ניתן היה לחזותם מראש, תוך התבוננות במה שהתרחש בשנות המלחמה ולאחר-כך; אולם כיום ניתן יותר לערוך את סיכומה למעשה, סיכום המאפשר השנאה מובלטת יותר עם תקופת המאורעות שלפני עשר שנים.

הזין — אז ועתה

ה"כנוף" של 1936 התחיל את הקריירה המחבלת שלו כשזינו — הרובה. רובה זה היה, בדרך כלל, ישן למדי: הן ב"גילו", ולעתים אף בטיפוסו. בדרך כלל היו רובים אלה מורשת מלחמת העולם הראשונה: תורכיים, גרמניים ואנגליים, שנאספו בשדות-הקרב העזובים, ומקצת נגנבו ממחרסנים ומחנות של הצבאות שפעלו בארץ או במדבר הסמוך. רובים אלה היו נפוצים למדי במשפחות שבכפרים, אך אופן החזקתם ושמירתם היה לקוי לעתים. אוצר הכדורים היה שונה לטיפוסים השונים: בראשית המאורעות היו כדורי המאוזר מרובים למדי, ואלו בהמשך המאורעות נתרבו גם המקורות לכדורים האנגלים. מקור נוסף וחשוב למדי לסחר רובים שימשו, באופן מפתיע למדי, מחוזותיה המזרחיים של תורכיה, באשר הממשלה התורכית היתה מעוניינת לצמצם את זיונם של השבטים הכורדיים היושבים שם, ע"י מכירת חלק ממנו, במחירים מופ-קעים, בשביל ערביי ארץ-ישראל. מובן כי גם שרידי נשק מימי המרד בהר-הדרוזים ובסוריה (1925-26) מצאו את דרכם לארץ-ישראל. כך, למשל, בהתקפה על טירת-צביל, באדר תרצ"ח, נעזב ע"י התוקפים נשק צרפתי.

במידה שהיו רובים חדשים (והדבר חל גם על חלק מן התחמושת הבריטית החדשה), — הרי מקורם העיקרי היה או מלקוח-תגרות מן החיילים הבריטיים או גנבות (מרובות) מחיילים בריטיים בודדים. ובמקצת ממכירות ב"הזדמנות" ע"י חיילים הזקוקים לפרוטה. התחמושת היתה, באחוזי גבוה, — תחמושת עקרה.

תצלום של חיילי „צבא-השחרור“ שנמצא בכיסו של אחד התוקפים שנהרגו בטירת-צבי. (שים לב לשוני המדים!)

הנו, כנראה, הרובה האנגלי. ולעומת הרובים משנת 1936, שהספיקו לבלות למעלה מי"ב שנה בידי הפלח (או באדמת חצרו), הריהם כיום, ברובם, רובים חדשים וטובים למדי; תחמושתם מצויה, באופן יחסי, בשפע, והיא מהזולות בין אלו המצויות בשוק הערבי. בצדו של הרובה האנגלי — עומד הרובה הצרפתי (ביחוד — בצפון הארץ ובמר-כזה), על שני סוגיו (המצריכים תחמושת שונה: 7.5 מ"מ, ו-8 מ"מ). הרובים הגרמניים שבידי הערבים רובם הנם משלהי מלחמת-העולם הראשונה, ואלו האיטלקיים, כמעט כולם מרכישות חדשות יותר, אם כי ברובם טיפוס מיושן. מצויים עדיין גם רובים תורכיים — ואף יווניים ואחרים.

הרימון — לא בלט ביותר בחודש-החדשים הראשונים, אך שימושו פשט יותר בחדשים האחרונים. בולט האחוז הגבוה של מוקשים בדרכים סלולות, והמוקשים החשמליים, המופעלים בידי אורב, בעיקר בתוך שטחים בנויים או בדרכים העוברות בשטחי מטעים. מקום ההטמנה המקובל בידיהם ביותר — הוא גשר או אבול (מעביר-מים). אחד ההבדלים הקיימים כעת לעומת תרצ"ו—תרצ"ח הוא לא רק בהתקדמות טכנית-חבלנית ידועה שחלה בודאי בחוגים ערביים מסויימים, אלא גם העדר שביתת-החבורה ערבית ויחס אחר לתנועה הצבאית — ועל-כן נזקקים עתה החבלנים לאמצעי המאפשר להם לכוון את פיצוץ המוקש לכלי-רכב יהודי. מובן מאליו כי אחר יכול להיות המצב בכבישים ודרכים של תנועה יהודית טהורה.

הנשק האבטומטי הוא התחום שבו חלה „התעשרות“ בולטת ביותר של אוצר הזין הערבי בתקופת מלחמת-העולם. תת-המקלע — על טיפוסיו השונים — נראה עכשיו כמעט בכל כנופיה, וביחוד בערים וסביבתן. המקלעים („ברן“ האנגלי ו„שטרלר“ הצרפתי ואף ה„לואיס“ האנגלי הישן)

אגב, בעתונות הבריטית לא נשמעה הזדעזעות מוס-רית מיוחדת בשל מקרה זה של פגיעה בחיילים שלא בעת מילוי תפקידם... — ואשר הופעל אח"כ ע"י הערבים בכמה הזדמנויות.

לעומת התמונה הזאת, משנות תרצ"ו—תרצ"ח — הרי ידועה למדי (אם כי יש להניח, לא ידיעה מלאה וממצה) פרשת הזין אשר בידי הכנופיות והחבורות הערביות למיניהן בשנת תש"ח.

ההבדל שבין שתי התמונות נובע, כמובן, בראש וראשונה, מהשינוי שחל בינתיים במקורות הנשק ואספקתו. אפשר לציין שלושה מקורות עיקריים: הראשון, מעבר לגבול, הוא ירושת משטר וישי בסוריה, אשר דאג, ערב נפילתו, להחדיר כלים לאלפים ולרבבות אל בין האוכלוסיה הערבית, מתוך תקווה שנשק זה ישמש „חץ-פרתי“ מורעל נגד מערכות בעלי הברית. חלק מנשק זה — רובי „לאַבְּאֵל“ הצרפתיים, מקלע „שטרלר“ („שטו“), מכ"י „הוצ'קיס“ ועוד — מצאו עד מהרה את דרכם לארץ-ישראל; ומאז ינואר 1948 הפכו גם לנשק-סטנדרד של חלק מהחבורות החודרות מבחוץ. המקור השני נמצא בתחומי הארץ עצמה, והחל „פועל“ עוד מ-1940: היו אלה הגנבות (בחלקן סיטוניות, בחלקן זעירות-כרוניות) ממחסני הצבא וממחנותיו. ביחוד תכפו ועצמו גנבות אלו בדרום, בסביבות עזה, אשר בהן (לעתים — בשל רישול והזנחה, לעתים — למען בצע-כסף של שוכני-המחנות) יכלו הערבים לבצע גניבות בהיקף רחב, הן מהמחנות והן מן הרכבת. „יבוא“ זה העשיר ביחוד את הדרום, אך הסתנן גם לחלקי הארץ האחרים. המקור השלישי היה טמון במצרים — מקום בו התרכז „שלל“ רב מעזובת שדות-הקרב שבמדבר המערבי ובלוב. לפי טבע הדברים היה נשק זה במיעוטו בריטי, וברובו גרמני, ואף איטלקי. ארגוני-ההברחה המפותחים במצרים עשו ממנו סחורה-עוברת-לסוחר ומכניסת רווחים, אשר הועברה לא"י בשיירות הער שות דרכן על פני מדבר סיני.

במידה שנתעלם מהתוספת, הכלולה במשלוך חזין מאורגנים מטעם המדינות הערביות, הרי אלה הם המקורות אשר מהם נובע מערך כלי-הנשק השונים המשמשים כיום בידי הכנופיות.

הרובה מוסיף להיות גם עתה הנשק הנפוץ ביותר (ואפשר לומר — האמוני), בין בקרב ערביי ארץ-ישראל ובין בקרב החבורות מבחוץ. אך הסוגים החטיב נשתנו לא במעט. הרובה הנפוץ כיום ביותר

תצלום, מטעוה של מפקד מחוז חיפה" מוחמד ביי אל-חונייטי, (חוסל ליד מחסום קרית-מוצקין) מציג ממש „אוצר נשק" שלם לראות הקהל הערבי: הכושי שבימין התצלום מחזיק מקלע לואיס, הערבי משמאל מקלע ברוך. כל אחד מבליט רובה או תת-מקלע. והמקופחים שבהם, ידם מחזיקה באקדח נטוי. הרי לך גם מפגן-נשק וגם תצלום-התפארות בנוסח גימניסטי מובהק.

ו„אפקט פסיכולוגי". וידיעה מוקדמת של אפשרות כזו עשויה ליטול הרבה מעוקצה.

לגבי תחמושת הנשק הקל מהראוי עוד לציין כי עתה הופיע אצל הערבים השימוש בכדורים נותבים-זוהרים וגם בכדורים פורצי-שריון. אך גם עתה, על אף תוספת מקורות האספקה, שכחים מאוד המקרים של תחמושת עקרה הן ברובים, הן בכלים אבטומטים והן בפגזי-המרגמות.

ה ד מ ו ת

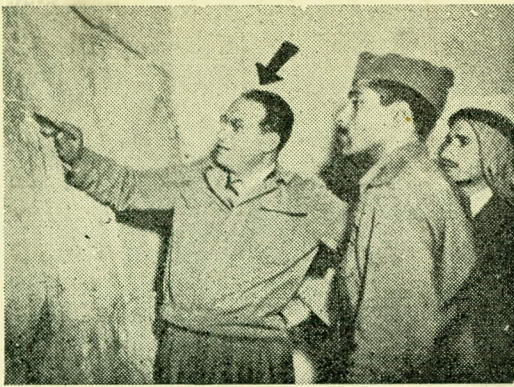
סימניהן של השפעות תקופת המלחמה העולמית ושל חדירת חילותיהן הבלתי-רשמיים של מדינות ערביות שונות — ניכרים לא רק בצידודו של היריב הערבי הפועל נגדנו כיום, אלא גם בדמותו הכללית. עם זאת, לא תמיד משנה הלבוש החדש שינוי יסודי את הגוף אשר מתחתיו.

היריב הערבי מתכוון עתה לניהול אופרציות במסגרת צבאית. בהתאם לכך באים נסיונות לארגון מפקדות ולעבודת-מטות. אכן, אופייני הדבר כי המפקדים הצבאיים האחראיים בכל אחת מן הערים הגדולות יותר — ואף בכל מקום של ריכוז-כנופיות ניכר, פרט ל„איזור-החונייטי", — הם זרים: קצינים „לשעבר" של הצבא העיראקי בעיקר, אך גם של המצרי, העברירדני והסורי. מפקדי דים כאלה מנסים לארגן לידם מטות, רשת של קשר, סדר קבוע של דו"חים והוראות. בפרטים ובסידורים אופרטיביים שונים ניכרת השאיפה להידמות לצבא חדיש ולסדר צבאי: השארת רזרבות, סידורים להגשת תגבורת, עניני פטרולים, הבטחת מחסומים וכיו"ב. בכל אלה מורגשת ידם של קצינים ערביים והשפעת ההסתכלות בלקח האחרים בשנות המלחמה. כמובן, אין פירושו של דבר כי מה שהוחלט על גבי הנייר מקויים תמיד במציאות. אך אין ספק כי הערבים החלו עתה בהקמתם של שירותים, ובראש

מצויים עתה בכל יחידה ניכרת פחות או יותר, וכן בכל הערים. מכוונת-היריה מהטיפוס הצרפתי (הוצ'קיס) מלוות את הכנופיות הגדולות יותר שבאו מסוריה. כן נמצאות בידי הכנופיות מכ"י „ויקס" אנגליות. מכ"י „שפנדאו" הגרמניות — בעלות-צליל היריה האופייני שלהן — הופעלו כנראה גם ביפו וגם בירושלים. בידי הכנופיות נפגשו גם מכוונת-יריה אמריקאיות „בראונינג" (טיפוס מכ"י הקבוע במכוונת-שריון, מן הכבדות יותר, הן בכמה יחידות בריטיות והן בלגיון-הערבי).

המרגמות, שלא נודעו-כלל אצל הערבים במאורעות 1936—39, נעשו עכשיו גם למושג מוכר למדי וגם לכלי המצוי הן בערים והן בידי חבורות המאורגנות יותר, ביחוד במרכז הארץ ובצפונה. באלו האחרונות נפוץ למדי הטיפוס הצרפתי של המרגמה הקלה 60 מ"מ, שהיא, מבחינת תכונותיה והטוות שלה עומדת ב„חצי הדרך" בין הטיפוסים הבריטיים של 2" ו-3". טרם נודע על שימוש במרגמות הצרפתיות הכבדות יותר (81 מ"מ), אך יתכן כי אף הן מצויות אצל הערבים. המרגמה הבריטית הקלה של 2" נפגשת במקומות רבים, ובערים היו מקרים לא מעטים של שימוש במרגמות 3".

כשנכתבות שורות אלו מוקדם עדיין לדבר על ההיקף המדויק של האמצעים הארטילריים אשר בידי הערבים. עד כה (במחציתו הראשונה של אפריל) נתגלו כלים ארטילריים — תותח-שדה צרפתיים בני 75 מ"מ וכנראה גם בריטיים בני 25 ליטראות — שהופעלו בידי הערבים בהתקפה על משמר-העמק — מזה, ובנסיון למלט מידי היהודים את תוצאות נצחונם האופרטיבי על הדרך לירושלים — מזה. אלה ואלה באו, כנראה, מתוך „צבא הירמוק" שבשומרון; ואפשר אולי להסיק מזאת, כי אין יסוד לשמועות הקודמות על תותחים שנשמרו כעתודה בידי עבד אל-קאדר. אמנם, אין כל בטחון כי כבר התגלו בזה כל כוחות חיל-התותחנים העומדים לרשות הקלגסים הערביים שבארץ-ישראל. אי-ודאות זאת מובנת למדי בשים לב לצידוד הארטילרי הארט. (וכנראה — גם ארטילריית-השדה, שהורישו לו מרכזי אימון בריטיים בארץ) המצוי בידי „לגיון הערבי", וזה שהיה ל„חיל-הספר", עליו השלום, — וכן של המדינות הערביות השכנות, ואף לעובדה הידועה כי בשדות-הקטל של לוב נשאר בשעתו מכל טוב. לא תהא בכך, איפוא, משום תדהמה אם כלים נוספים מכל הסוגים האלה יוצצו ויתגלו פתאום בידי הערבים. יש להניח כי כמו שהיה הדבר במקרים הנ"ל, כן גם בעתיד תלווה הפעלתם בכוונת אפ"ת ע

חסן סלאמה, (מפעילי הכנופיות בתרצ"ח, שהוצנח ע"י הגרמנים לא"י) שימש כסגנו של עבד אל-קאדר ומפקד מחוז יפו-לוד — מצולם ליד מפה במפקדתו ליד רמלה (אשר, כידוע, פוצצה ע"י ההגנה).

דרך חיל-הספר לפחות כחמשה אלפים אנשי שירות ערביים (מספר זה רחוק מלהיות סטטיסטי מבורר). רמת האימון בחיל זה היתה כנראה יסודית יותר, ותקופתה (ג שנים לפחות) — ממושכת יותר מאשר ביחידות-הצבא הערביות. יש להוסיף על אלה את האלפים הרבים שקיבלו לפחות „הקצעה” כל שהיא בשרתם בנוטרות; ו„ליטוש” יסודי רב קצת יותר בעברם דרך שורות המשטרה הסדירה. כך, שגם בלי שנביא בחשבון את הכוחות הערביים שבמסגרת ה„לגיון הערבי” ופלוגות החדירה הזרות שבארץ, הרי בכל זאת נוספה בעשור האחרון לערבים מבני ארץ-ישראל מידה מסוימת של „אלפא-ביתיות” צבאית במעגל-אדם של כשתי רבבות, אשר לא היתה בידיהם בתקופה קודמת. אך זאת לזכור: לא זו בלבד שדרגות ההכשרה הצבאית הממשית של כל אלה היו שונות ביותר (ולעתים — אפסיות כמעט), אלא אין גם כל יסוד להנחה, כי כל אלה כלולים במסגרת מאורגנת-פעילה של הכוחות הערביים המתנכלים לנו.

במידה שלוחמי ערב אלה, מהדורת 1948, נכנסים למסלול פעולות יום-יומיות נגד הישוב מתגלות בהם תכונות מתכונות שונות, בעניינים גדולים וזעירים. יש בהם, כנראה, סוג אנשים אשר „מלחמת עמדות” בעיר הנה פחות או יותר לפי טעמים (דרך-אגב, כאן — גם הבית, או מקום בילוי הזמן, אינם רחוקים). הישיבה או השכיבה בעמדות מוכנות אינה מיגעת ביותר, ויש לציין כי בין הצלפים הערביים ישנם כנראה בעלי סבלנות, הנכונים להמתין כל כמה שיידרש עד שיתגלה בחריץ-כוונתם, במרחק, אזרח יהודי ההולך לעסוק. קיוו. אנשי עמדות וצלפים ערביים כאלה חרדים מאוד לשמירה על שלומם-הם (דאגה אשר היא

וראשונה השירות הרפואי, אשר העדרו היה גורם לדמורליזציה רבה מדי, ובזאת הם מסתייעים גם ב„משלחת הרפואית” המצרית.

נסיונות כאלה של תכנון וארגון מוקדם מצאו להם בטיימה גם בתחום של מינוע הפעולות. אנשי כנופיות מוסעים עד לקירבת שדה-ההתנגשות המיועד להם — במכוניות, והן המחזירות אותם אל בסיסהם (כך — בגוש-עציון ובטירת-צבלי). הסעת „התגבורות” מחוץ לעשית ברובה במכוניות. תחת השפעת הישגיו של הרכב היהודי המשוריין בדרום ובנגב, החלו חקייים ערביים גם בענף זה, בעזרת משוריינים יהודיים שמנועיהם נפגעו והם נעזבו בדרך, מכוניות שרופות שהותקנו מחדש, ויתכן „מתנה” אחת או שתיים מידי אנשי כוחות-השלטון — וגם מפרי עבודתם של מוסכים ערביים — בעזה, למשל. יש לציין את הופעותיה בנגב של „שדרה משוריינת” ערבית ובה כל-ירכב שונים; אכן, מהתנגשויותיה עם היהודים יצאה עד כה בשן ועין.

אותו כלל של קצינים זרים, החולשים על המרכזים והארגונים האופרטיביים של הערבים בערים ובריכוזי-הכוחות, אשר צויין לעיל, ישנם בו גם יוצאים מהכלל: היינו, יש גם מספר מפקדים וקצינים ימוצא ערבי ארצישראלי. אכן, ערבים אינם בעלי הכשרה לעבודה צבאית מסודרת הנם מעטים, באשר חבר הקצינות ביחידות הערביות שהוקמו במסגרת הצבא הבריטי בשנות המלחמה, הצטיין, בדרך כלל, ברמה נמוכה למדי ובכושר צבאי לקוי, כי מרבית הקצינים הללו זכו לדרגותיהם בעיקר בשל הימנותם ועל משפחות מיוחסות, והברק החיצוני שבקצינות הוא שמשך את לבם; והיוצאים מן הכלל מדגישים את הכלל. על אלה התווספו עתה הקצינים הערביים ששירתו בחיל-הספר המפורק, ומספרם, באם נצרף אליהם את רבייהסמלים מאותו חיל, מגיע לכמה עשרות.

באם לא חל, במשך עשר השנים האחרונות, גידול בולט ביותר בשכבה של קצינות מוכשרת בקרב ערבים ארצישראליים, הרי מאידך נתווספו על המחנה של לוחמים-בכוח אלפים רבים של אנשים המאומנים אימון-טוראים ראשוני, או גם מתקדם. מספרם של אלה אינו מצטמצם באותם 6—7000 איש שעברו דרך היחידות הערביות בצבא הבריטי (למעשה שירתו רובם בפלוגות עבודה, ורק מיעוטם ביחידות חיל-הרגלים הערביות, אשר גם בהן נפלה רמת האימון מזו שבפלוגות היהודיות, אך הנחילה, בכל זאת, את אימון-הפרט והתירגולת המתקבלים על הדעת). מעריכים כי במשך אותן עשר שנים עברו

היד: יהיו אלה שקייחול שהותאמו במיוחד, או כל מיני גרוטאות (של בנין שנהרס, רהיטים וכיוב"ז) המצויים ליד המקום; בדרך-כלל, נוטה התבצרותם יותר כלפי מעלה מאשר כלפי מטה: יותר לסוללות מאשר לחפירה; ובמקרים רבים היא מלווה גם במיסוך קל. במקומות "מאורגנים" יותר אפשר להיתקל גם בחפירות הערוכות בעומק; כך, למשל, בג'בליה שבדרומה של יפו, נמצאו שלוש שורות של חפירות, זו לאחר זו. במשך רוב הזמן מגלים הערבים, על אף כל הטמפרמנט הנלהב המצוי אצלם, יותר נטיה להתגוננות מאשר להסתערות (על כל פנים, כך הוא בערים, ולא במעט גם מחוצה להן); מכל מקום — לעת-עתה.

פרשה בפני עצמה היא זו של שכלול אמצעי הטרוריום העירוני. בתחום זה דוקא גילו הערבים פעילות רבה כבר בשנות 1936—38. אולם בינתיים עברו על ארץ-ישראל שנים אחדות של פעולות ארגוני ה"פורשים" היהודיים; וחוגים ערביים מסויי-מים למדו מהן לא מעט. מכאן, "פצצת-החבית", הנורקת מגובה ולמרחק ומכונת-התופת, המחבלת אף ממרחק ידוע.

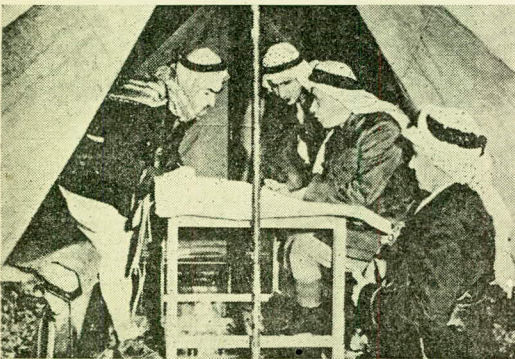
גם לאחר כל השינויים שחלו בשנים האחרונות בצביון החבורות הערביות, וההפרשים לעומת רמת ההכשרה שהיתה להם מקודם, נשארות, בכל זאת, בתקפן כמה הנחות-יסוד לגבי האופי, המוגז והכושר הנפשי. פרט לרגעי התלהבות עיוורת, אשר אינם אורכים, אין ניכר בדרך-כלל הכושר להסתערות והרצון להסתער. הפסיכיקה של הלוחם הערבי נשארת גם עתה, "בלתי-משוריינת" בפני הופעות מחץ והלם, בפני אש קלעים כבדים או בפני הופעה פתאומית של אויב תקיף מכיוונים בלתי צפויים.

הלבוש שבהופעת הלוחם הערבי אמנם נשתנה לא-במעט; אך הלבוש אינו משנה עדיין את הכל.

אמנם, גם חובתו של כל חייל), והם משתמשים בכל מיני תחבולות קטנות: כך, במקום לירות מבעד חלון או פתח שבבנין, פורצים הם פרצות קטנות בקיר הבנין (על-ידי הוצאת לבנה אחת, למשל), מכסים פרצה כזאת מבחוץ במטלית בד, ועל ידי יריות ממנה משיגים מידת-מה של אפתעה, — דהיינו של בטחון-יתר לעצמם. לעומת זאת, משנתקפים הם ברצינות בתוך העמדות — הריהם מושפעים מן החשש של פיצוץ העמדה. ואגב: בענין זה של צלפות חלה תמורת-מה מאז מאורעות 1936—39. אז היה עיקר הצלפות — בדרכים: מאחורי גדרות, מטעים, סלעים וכיוב"ז; ואלו עתה עיקרה — בערים, אמנם, הדבר נובע משינוי התנאים: התחליתה למעשה של התערבות משטרתית נגד מחבלים ערביים בערים מאפשרת עתה, שלא כמו ב-1936—39, את הצלפות העירונית; וארגון-המגן של השיירות היהודיות מקטין את סיכוייה של צלפות-בלבד לפגוע בהן (אם כי היא קצרה בינתיים קציר דמים לא קטן, למשל על-ידי עין-רזאל בכביש חיפה, ועוד).

איש כנופיות ערבי ממוצע היה קלע לא רע כבר במאורעות 1936—38, וכזה הנו גם כיום. יש לציין מקרים רבים של קליעה מדוייקת גם ממרחק ניכר. משמייע הדבר להפעלת כלים מורכבים יותר — והדבר בולט במקרי הפעלת המרגמות, — הרי יעילות-האש קטנה למדי. ואכן, גם צבא ערבי סדיר (הצבא העיראקי) אשר הפעיל ב-1941 ריכוז ארטילרי של עשרות תותחים נגד מחנה חבניה הבריטי, לא הספיק במשך ימי ההרעשה שלו לפגוע במגדל המים אשר במחנה. דבר אחד ודאי הוא: גם למזל יד בנתיבות קלעים.

כפי שכבר נרמז — נוטים הערבים בזמן האחרון לגלות ענין ויחס לדברים שבחפירה ובמחסום. בשעת סידור עמדות משתדלים הם לנצל את כל הבא תחת

מן התצלומים של קאוקג'י (צולם ע"י עתונאי חו"ל בעת ביקורם במפקדתו). בתמונה מימין: קאוקג'י (המסתכל אל הצלמניה) בעת ניהול-תמרונים. משמאל: באוהל-מטה, מעין "מפת-הפעולות"

ההתקפה על טירת-צבי, אדר תש"ח

את הישוב. יחידה מיוחדת חסמה את דרכיה המשוך ערות של התגבורת הניידת ע"י פיצוץ גשרים בכביש המוליך מטירת-צבי — למסילות, ומבית-שאן — לפרואנה; הטרידה את עינה הנציב והציבה מארבים וחסמות-דרך, במטעי הזיתים, בערך בחצי הדרך שבין שדה-אליהו וטירת-צבי, ממזרח. אין בהירות בידיעות המדברות על כוח רורבי שחנה בסמריה. הכוח התוקף עשה, כפי הנראה, את דרכו מבסיסו לסמריה במכוניות, ומשם נעה כל פלוגה למקומה ברגל, ושהו בנקודות ההיערכות הפלוגתיות לצורך מנוחה קצרה.

התוקפים נערכו להתקפה כדלקמן (עיין במפת האיזור):

הכוח המרתק: הציב כנראה 2 מכ"י בסביבת פרדס חלבוני ובבית אנטוני, מקלעים בתל-אבו-פראג' ו-6 מרגמות צרפתיות (קוטרן: 60 מ"מ) פעלו מכל העברים, פרט מצד דרום.

הכוח ההולם פעל מכל העברים: — פלוגה אחת מתל-אבו-פראג' עד פרדס חלבוני (והפרדס בכלל), שתי פלוגות מהכרם עד בריכות-ספה (שטח המשתרע צפונית — צפון-מזרחית לטירת-צבי, לעבר עינה הנציב) ופלוגה אחת — מבריכות-ספה ומתעלת ספה עצמה. כל פלוגה מנתה שלוש מחלקות, וכל מחלקה היתה מצוידת לפחות בשני מקלעים, ששימ"ו שו כחיפוי לכוח הפורץ.

תכנית ההתקפה

ניתוח הפעולה מאפשר לסכם, בקיום כלליים, את תכנית ההתקפה:

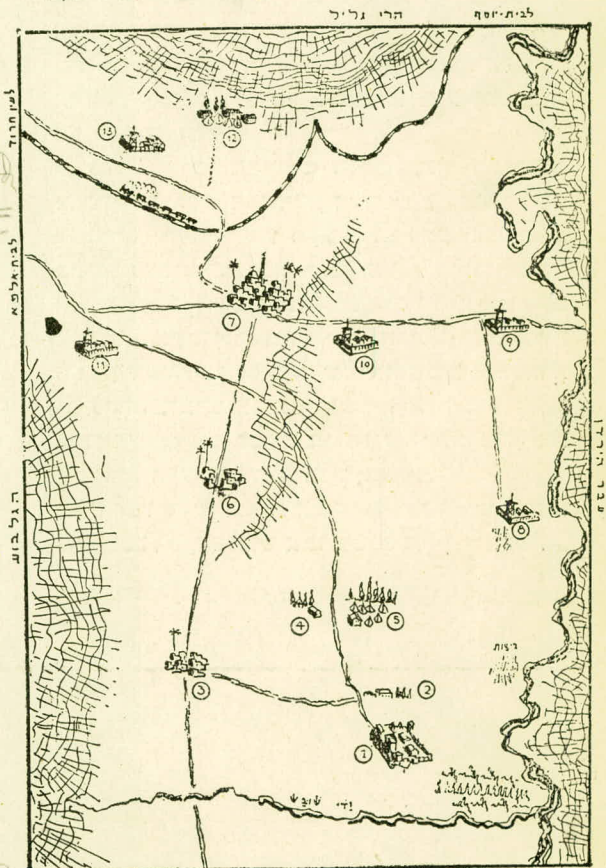
- א. הטרדה בריות על עינה הנציב.
- ב. פיצוץ גשרים בדרך מטירת-צבי ושדה אליהו וחסמת הדרך בתל-רועין (בערך ק"מ דרום מית לשדה-אליהו) ובמטעי הזיתים של טירת-צבי (כ-800 מ' דרומית-דרום-מזרחית לתל). ג. התקפת יריות ואש מרגמות על טירת-צבי עד שיאיר היום, ועם שחר — נסיון פריצה לתוך הישוב במגמה להשמיד את אנשיו ולהרוס בניינים ואובייקטים אחרים המצויים בו.

יש לשער שהאויב מנה 500—600 איש. הכוח שתקף את האיזור למישרין מנה כנראה בין 400—500 איש והתחלק לפלוגות בנות 12 איש לערך, כל אחת. האויב היה מצויד, כנראה, ב-6 מרגמות על צוותיהן, וכן ב-2 מכ"י וצוותיהן, ונלוו עליו השירות הרפואי (שהוצב בפרדס חלבוני), אלונקאים וספקי-חמושת.

טירת-צבי של היום אינה טירת-צבי של 1937; הנקודה הקטנה, נוסח חומה ומגדל, של הימים ההם הפכה לנקודת-ישוב גדולה ורבת חברים, עם משק רב-ענפים ופורה. גם השטח הסובב את הנקודה נש" תנה מעיקרו. תחת הביצות ואדמת הפרא — מוקפת היא כיום, מטעים וחורשות יער בעיקר מדרום, ברכות-דגים גדולות — מצפון-מזרח, וכמה בריכות קטנות — מדרום-מערב; אלה ואלה — מחוץ לגדר-התיל הסבוכה המקיפה את הנקודה מכל עבריה. מעברה הפנימי של הגדר קבועות עמדות לכל הכיוונים.

האויב

הכוח האויב שהופעל נגד הנקודה מנה מספר יחידות בעצמת פלוגה כל אחת. ארבע פלוגות תקפו

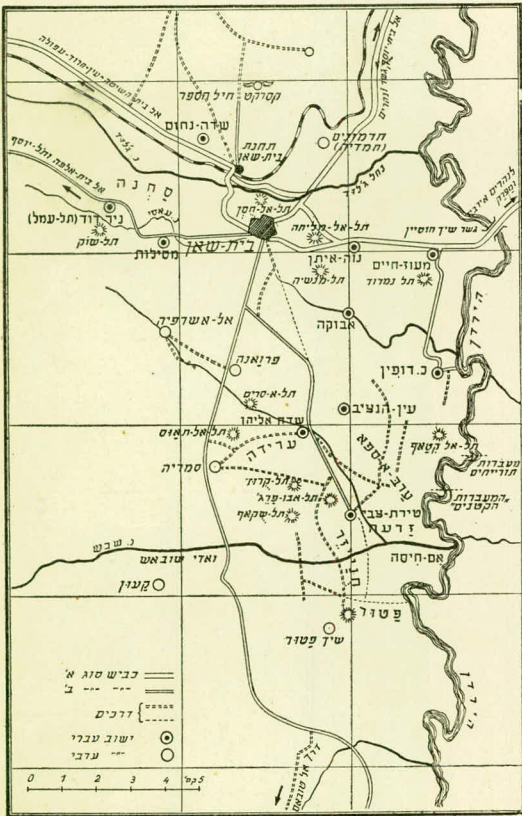
טירת-צבי ב-1938

1. טירת-צבי; 2. חונוזיר; 3. סמריה; 4. ערידה; 5. מחנה חילהספר; 6. פרואנה; 7. בית-שאן; 8. מסד; 9. מעוז-חיים; 10. עקיבא; 11. מסילות; 12. מחנה חילהספר; 13. שדה-נחום.

אחר חצות החלו יריות על עין-הנציב, ונשמע הד-
 התפוצצות הגשרים בדרכים המובילות ממסילות
 לעין-הנציב, ומבית-שאן — לפראונה. נראה הדבר,
 שהגשרים פוצצו על-מנת למנוע הגשת תגבורת מהי-
 רה, באמצעות כלי-רכב, לנקודות הנתקפות. היריות
 על עין-הנציב נורו ממרחק, החלו בשעה 0245 ונמ-
 שכו עד שעה 0330. בשעה 0345 נורו יריות בודדות
 על שדה-אליהו, ופגז-מרגמה נתפוצץ ליד הגדר של
 הנקודה. היתה זו כנראה פעולת הטעיה לגבי מגמתו
 של הכוח הערבי התוקף. בשעה 0357 הותקף אזור
 טירת-צבי באש רובים ונשק-אבטומטי מכיוון תל-
 אביר-אג' ומפרסד חלבוני. אש זו נמשכה, בהפוגות
 מסוימות, כל זמן ההתקפה. ב-0427 נפתחה אש מר-
 גמות על הנקודה, וכמה דקות לאחר מכן, ב-0435
 נצטרפה אליה אש מנשק אבטומטי, רובים ומרגמות
 שכוונה מבריכות-הדגים בספה. אש המרגמות גברה

כן היו לכל פלוגה כמה קשרים, ושתי כיתות חבלנים.
 נראה שהיה קיים קשר-אלחוט בין מטה-הפעולות
 לבין הפלוגות השונות. אם כי הדבר לא הוכח
 בודאות, הרי מסתייעת השערה זו בעובדה שהנסוגה
 החלה בחיפוי חזק של כל כלי-הנשק, וכל הכוח
 המסתער החל נסוג מכל הכיוונים בעת ובעונה אחת.
 בצידודו של האויב היו רובי-צבא צרפתיים משני
 סוגים (מן הטיפוס של 1889 ומזה של 1917), ורובים
 יוגוסלביים, היורים בתחמושת 303. אנגלית. לכל
 רובאי היו 150 כדור, מהם 100 בחגורה ו-50 בקופסת
 קרטון, בכיס. כל איש נשא 2 רימוני-נרק, שאצל
 חלקם היו שניהם רימוני-הגנה ואצל חלקם היה
 האחד — רימוני-הגנה והשני — רימוני-התקפה. יש
 להעיר כי פרט לנצרה היה לכל הרימונים סידור
 בטחון נוסף — חוט-משיכה הכורך את המנוף אל
 גוף-הרימון¹. הצידוד המחלקתי היה, כנראה, 2 מק-
 לעים: רובם מטיפוס „שטרלו“ הצרפתי, וקצתם —
 מטיפוס „ברן“. הבריטי. כל אנשי המחלקה
 נשאו מחסניות-מקלעים רזרביות רבות. נוסף על
 הצידוד הרגיל של הכיתות, היו אלה מצוידות גם
 ברימוני רובה ובמדוכות צרפתיים. בצידוד הפלוגתי
 היו, כנראה, 2 מרגמות צרפתיות בקוטר 60 מ"מ.
 הצידוד האישי והמדים היו טובים, וכללו:

- א. מדי-קרב חרפיים חמים (דומים בצורתם
 למדים האמריקאיים — כמדוי החדשים של הצבא
 הסורי) עביות עבות, סודרים וכפיות חומות
 מצמר. עקלים סוריים, נעליים צבאיות וחולצות
 (פטות) הנרכסות מתחת לנעלים. חלק מן התוקפים
 נשאו מימיות ו„שבריות“ (פגיונות גדולים).
- ב. החגור: למחסניות „שטרלו“ — חגור
 מקורי. לרימונים — נתיקי-עור. לכדורים — חגורות-
 כדורים (בנדוליות) של בד ושל עור.
 ציוד החבלנים: חמשה ארגוני חומר-נפץ
 (לבני „גן-כותן“, פתילים, נפצים) גרזנים, טוריות
 חדשות, וכן „בקבוקי-מולוטוב“.
 ציוד כללי: עגלות ופרדות-משא, להספקת
 תחמושת ופגזים.

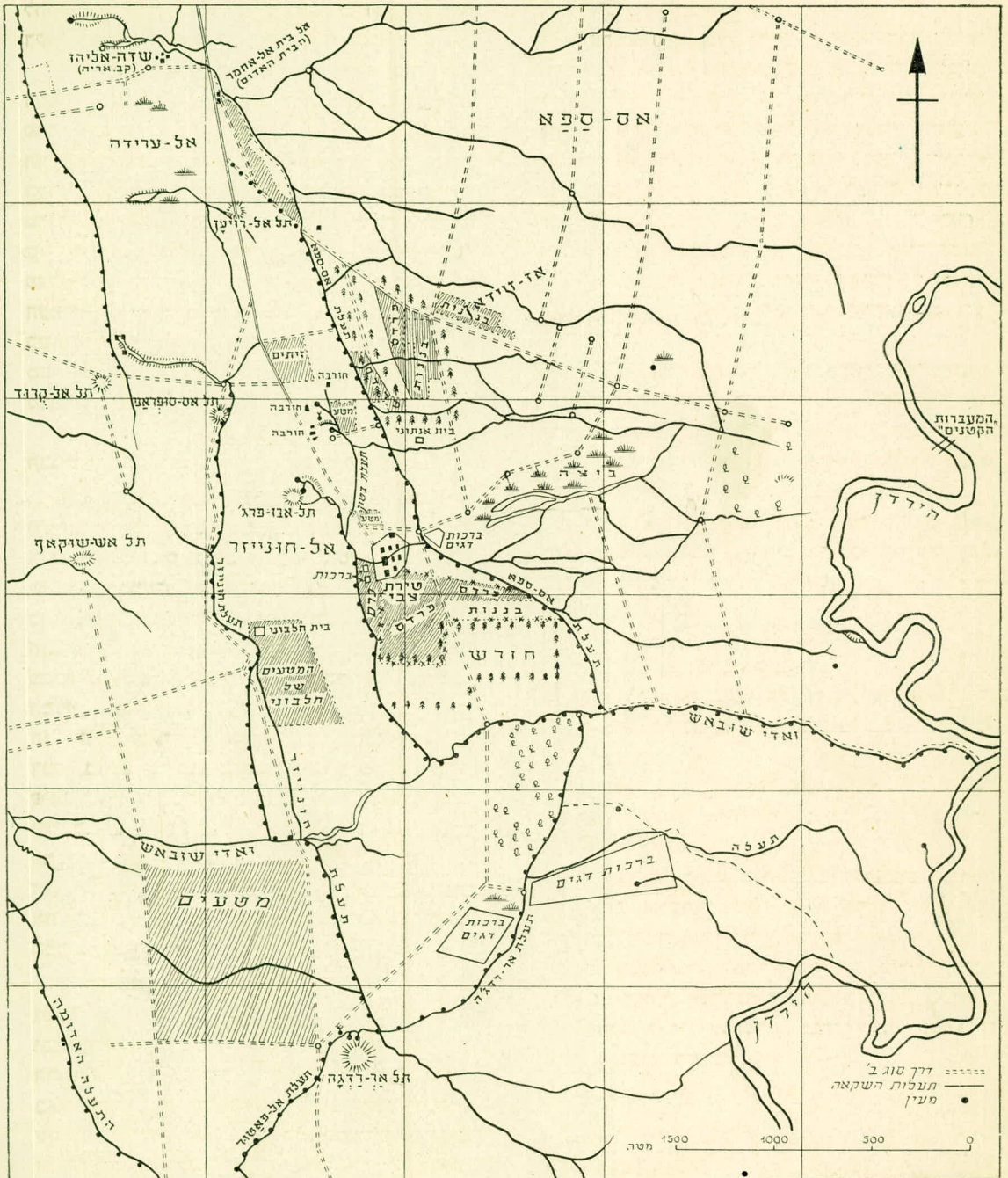
סביבת טירת-צבי ב-1948

והלכה. בשעה 0445 נשמעו מילות פיקוד, בערבית.
 בקרבת אחת העמדות שמול לבריכות-הדגים, מצפ-
 מזרחו של המשק.

הערבים היו יורים כל העת מעמדותיהם, שהחלי-

(1) יתכן כי סיבת הדבר באימון הרופף של התוקפים
 בשימוש ברימונים, והחשש שלא נעקר, עלי-כן, מלבם מפני
 התפוצצות הרימון בעודו בידם.

מפת איזור טירת צבי

בחלקו לפרדס חלבוני ובחלקו — דרום-מזרחה, לעבר השטחים הסגורים המצויים שם. כוחות האויב שמצפון לנקודה נסוגו למטעי-הזיתים ולכיוון המזרחי, כנראה — אל מעברות-הירדן המצויים שם, „המעברות הקטנים“.

בשעה 0750 נתקבלה ידיעה שכוחות צבא בריטי עתידים להגיע עד מהרה למקום. אותה שעה יצאה יחידה לטהר מן האויב את השטח הסמוך לישוב ולאסוף שלל. הם הביאו עמם את השבוי הראשון. יחידה נוספת יצאה ב־11.30 לעבר את האויב ולאסוף שלל משטח מרוחק יותר. כשהגיעו לאיזור הבריכות שמצפון-מזרח נפתחה עליהם, ממרחק 150 מ' לערך, אש-מקלע ואש-רובים. התברר כי כיתת אויב נשארה שם, בהסתר תעלת השקאה עמוקה. מעמדות הישוב צלפו נגד האויב, והמחלקה המשיכה בביצוע משימתה.

הצבא, שהגיע ב־13.30, ירה מספר פגזי-מרגמה וצרוורות מכ"י לכיוון פרדס חלבוני, אסף חלק מן ההרוגים הערביים ועזב את המקום. בשעה 1505, לערך, הגיעו לטירת-צבי כמה מכוניות-משטרה וצבא אחרות, שהו בה עד שעה 1730 ועזבו את המקום. ביום שלאחר ההתקפה פוצצו יחידות-המגן כמה בתים ערביים בסביבה, אותם הבתים ששימשו את מתקיפי טירת-צבי בשעת ההתקפה.

תוצאות ההתקפה

1. האויב לא השיג את מטרותו:
 - א. בגלל העדר כושר ההסתערות של אנשיו.
 - ב. בשל כוח-האש של המגינים שגרם לערביים אבידות כבדות.
 - ג. הגשם החזק, והבוץ שנגרם על ידו, האטו את תנועת האויב ואנשי הישוב יכלו לירות בו זמן רב יותר.
 - ד. הופעת הכוחות הניידים של המגינים מעורפו של האויב אילצתהו לסגת, הואיל ומנעה ממנו את האפשרות להתארגן מחדש להתקפה.
 - ה. האבידות שנגרמו לאויב הגיעו לפחות לששים הרוגים, עשרות פצועים ושלושה שבויים (שנלקחו ע"י הצבא לאחר שנחקרו), מבלי לדבר על ציוד שונה, שנעזב בשדה.

2. כוחותינו:

הישוב הצליח להגן על עצמו ונגרם לו נזק חמרי קל בלבד. אבידותיו היו בסה"כ — הרוג אחד ופצוע אחד. לעומת מסיבות הקרב העז, שנערך בטוח קצר למדי, לא הוציאו אנשי-המגן אלא כמות תחמושת מעטה.

פון פעם בפעם, בלי שינסו להסתער על המשק ולהתפרץ אל תוכו. לפני האיר-הבוקר חלה הפוגת-מה באש האויב, ונראה היה שהוא מארגן את כוחותיו, — שכבר נמצאו אותה שעה מסביב לישוב מכל עבריו — להתקדמות ולהסתערות על המחנה. ב־0530, כעשר דקות לפני עלות-השחר, החל יורד גשם חזק.

מצבו של האויב היה אז כדלקמן: כוחרתק, המצויד במקלעים ומרגמות, היה מוצב בתל-אבו-פרג', בפרדס חלבוני, ובבית שבפרדס. יחידותיו החלו להתקדם ממרחק של 200—300 מטר מגדר המחנה, אל מול הטירה ומגדל-המים שבמערב ה-מחנה. מן השטח המכוסה, מדרומו ומדרום-מערבו של הישוב (הכרם, הפרדס, והיער שמאחוריהם) פעלו שני מקלעים של האויב, שהטיחו את אשם על העמדות ממרחק 250 מטר לערך. כוח שמנה לפחות כשתי מחלקות, התקדם בכרם, עד למרחק של 50 מטר לערך מגדר המשק. כמה מקלעים, מרגמות, מדוכות ורובים פעלו מבריכות הדגים בספה.

אש האויב היתה מכוונת בעיקרה לעמדות הבנויות, המתבלטות מעל לפני הקרקע.

בין השעות 0705—0555 נתקיימה ההסתערות העיקרית של האויב, שנערכה מכל הכיוונים, ועל הישוב ניתכה אש מרגמות בלתי פוסקת. נגד האויב שהסתער ממערב ומתל-אבו-פרג' הופעלו מקלעים מן הטירה, ומקלעים אחרים הופעלו נגד השדרות והכרם. אש האויב מן הכרם הוגברה ע"י תוספת אש מקלעים. קבוצת אויב ירדה מתל-אבו-פרג' אל שטח המעיין (שבין התל לנקודה) והחלה מתקדמת לעבר הנקודה. המקלעים של הטירה הסבו למתקדמים אבידות כבדות. מרגמה שהופעלה נגד קבוצת אויב זו פיורתהו, לאחר ששלושה מפגזיה פגעו במרכז המתקדמים. מרגמה שהופעלה אותה שעה נגד האויב המסתער מעבר הכרם עצרה גם את התקדמותו של זה. האויב שבמערב נעצר גם הוא — אך הגביר את אש. כוח-אש נוסף של מכ"י הופעל לכיוון השטח המכוסה מדרום.

אחר קרב עז, שנמשך כשעה ורבע, התחילה נסיגה חלקית של האויב שמדרום. האויב בצפון ובצפון-מזרח המשיך להמטיר אש חזקה, ואף נגדו הופעלה מרגמה. ב־0715 פתח כוח-המכה-הנגדית באש מקלעים על תל-אבו-פרג', מצפון, מעורף האויב. עשר דקות לאחר זאת — החל האויב להוציא את כוחותיו מכל הגזרות, תחת חיפוי אש חזקה של מקלעים ומרגמות. כיוון נסיגת הכוחות הערביים במערב היה אל תל-שוקאף (בדיוק ממערב לטירת-צבי, כ־50 מ' גבוה ממנה); הכוח שהיה מדרום וממזרח — נסוג

המערכה משמר-העמק - לג'ון

(ציונים ראשונים)

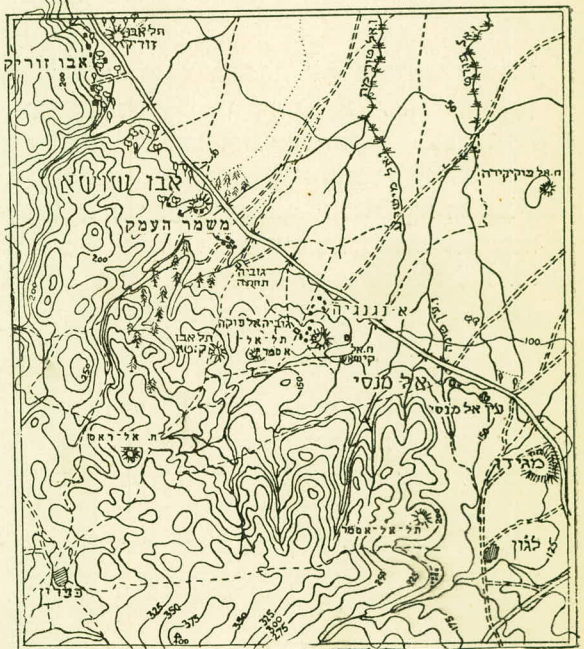
ואלו תקיפותן של הפלוגות הערביות שבאו מג'בין ולג'ון ועברו במסען, ביום ההתקפה הראשון, על פני משמר-העמק בדרך הכביש, ו"השתכנו" באבו-שושא ובאבו-זוריק — לא הספיקה להן כדי לעמוד, ב"שלב השני", לאחר שנתברר כי משמר-העמק תחזיק מעמד, מול הסתערות תכניתית של יחידות יהודיות. ייתכן מאוד שאורח זה של תקיעת יתד בעורפו של היריב יכולה, לעתים, להיות דרך בתנאי ההתמודדות שבארץ-ישראל, אך נתברר כי לא הכוחות הערביים יכולים להיות מבצעה.

יש סימנים לכך כי הארטילריה הערבית הנה, במידה לא מעטה, "פסיכולוגית". תפקידה הנה לרעוש לא פחות מאשר להרעיש — לעידוד רוחו של המחנה. הערך הסמלי של התותחים מגביר את דאגת השמירה עליהם מ"עינא בישא" — ועל כן באה הסעת כלי-ידיה אלה, ערב-ערב, אל קילומטרים רבים לעומק העורף. אמנם גם תותחים אלה פוגעים ומחבלים; אך חיל-רגלים יריב פעיל שולל מהם את יתרונות חופש התצפית והפעולה. ויש להודות: אי-לולא נהג הפיקוד הערבי כאשר נהג — כי עתה רבים היו הסיכויים כי תותחיו היו נופלים לידיים יהודיות.

בשלב השלישי של הקרבות — לאחר שהשלב השני הבטיח את עמדות-המפתח האגפיות של חזית "משמר-העמק" וערפה, משנסתמנה מגמת הכיתור היהודית, מהאגף הדרומי השמאלי, של הערבים שבין ההרים וכביש מגידו, באה ההסתערות הניכרת האחת (בעצמת כמה פלוגות, לערך), תוך מאמץ להוציא מידי היהודים את משלטי ה"תל"ים אשר תפסום דרום-מזרחית ליערות משמר-העמק. איתנות ההחזקה במשלטים יהודיים — מזה, ותיאום האש בין מחזיקיהם (וכן בין עמדות יהודיות הסמוכות יותר למשמר-העמק) העמידו את התוקפים הערביים במבחני אש צולבת ואש אנפילדית, גרמו להם אביריות לרוב, וקבעו את תבוסתם הטקטית המוחלטת בשדה הקרב. מאותו רגע נשברה לא רק מערכתם, אלא גם רוחם.

מסע הנסיגה הערבי עבר באוירה של "אויב מכל עבר" — אשר אמנם היתה לה סיבה ממשית בינזמה המתמדת של היחידות העבריות. מקרי התנגשות-אש בין פלוגות ערביות בינן לבין עצמן, שהפילו קרבנות, מעידים עדות מספקת על אוירה זו. (סוף בעמ' 85).

ההתמודדות על משק משמר-העמק העלתה כמה קוים אופייניים: מהם שכבר נראו בהתנגשויות קודמות עם תוקפים ערביים ומהם שהיו מיוחדים לתנאים שבאיזור זה, או לשלב חדש במערכה הארצישראלית. הקרבות על משמר-העמק חרגו מהתמודדות טקטית גרידא, על נקודה מסוימת, והגיעו לממד דים של דו-קרב אופרטיבי על שטח שלם, שבו ישובים שלמים, גושיהר, קווי-אדיות ועורקי דרכים מופיעים כעמדות-משען, נקודות-משלט או אפיקי תנועה אופרטיביים.

כאן התבלט תפקידן של נקודות-משען בעורפו של המתנגד: — כאלה היו אבו-שושא ואבו-זוריק, כשהן בידי הערבים, בעורפה של משמר-העמק, וסוגרות בינה לבין הזורע ויקנעם, ובינה לבין הדרך לחיפה ופתח-כביש ואדי-מילה. וכאלה היו נקודות הישוב והמשלטים שנתפסו ע"י יחידות יהודיות בשטח ההרים, מאגפו ומאגפיו ערפו של חיל קאוקג'י, מדרום-מערב ומדרום לאיזור תנועתו של הלז באזורי רוביה אל-פוקה ואל-מנסי. אלא שנתברר, שתנאי לערכם של בסיסים כאלה בעורף המתנגד הוא תקיפות המחזיק בהם.

מבואותיהם המערביים של הרי יהודה

„דרך שפת־הים“, ואצל הרומאים בשם *Via Maris* — הלא הוא כביש מצרים—חיפה—בירות של ימינו — עם הסתעפויותיו לבקעת־עירון (ואדי ערה), לואדי־מילח, לעמקים, לגליל ולדמשק; ודרך שנייה שנמתחה לאורך פרשת המים שבין אגני ים־התיכון וים המלח — והוא, לפי מושגי ימינו, הכביש מבאר־שבע — לחברון, ירושלים, שכם, ג'נין ועפולה. בין נתיבות־אורך ראשיות אלו התפתלה, מאז ומתמיד, רשת של מסילות־רוחב, אשר חיברה אותן ביניהן — דרך מבואות ההרים וגאיותיהם; כי כבר מקדמת־דנא למד האדם להכיר ולהוקיר את ערכם הרב של אפיקי הנחלים, המפותלים אמנם, וזרועים אבנים, אבל התלולים, באופן יחסי פחות ממדרונות־ההר הזקופים — והם משרכים דרכם בכיוון האחד — לעליה; ובכיוון השני — לירידה.

מערכות הגאיות־הואדיות הללו — מיובלי הירקון, השורק, סוכרייר וחאסי, המקיפות שטח כולל של כ־4½ אלפי קמ"ר, שימשו, כאמור, כדרכי־רוחב, המחברות את הרי־יהודה למישור החוף ולגמליו. גידולן, עצמתן, וחשיבותן של בית־חורון, קריית־יערים, אילון, גמזו וגזר — לפני חורבן־הבית־הראשון; מודיעין, אַמְאֹס (לטרון), חידד ונבלט — בתקופה שלאחריו (כולם — על יובלי המוצררה), פגא־אנטיפטרוס וגזר — על הדרך הראשית או בקרבת הסתעפויותיה, או על רכס המפריד שבין שני האגנים (של מוצררה ושורק); וכן זה של עקרון, בית־שמש, מקדה וקטרון־גדרה (על נחל שורק), ושל עזקה, לבנה, לכיש וגת (על הסוכריר), עגלון (כנרת־אה — על ואדי חאסי) ועוד — מעידים שדרכים אלו לא היו נשמות ושוממות.

בימינו — חודרות מזרחה, מתוך השטח הרצוף של הישוב היהודי של־אורך החוף, „אצבעות“ של נקודות־ספר, לפעמים מבודדות למדי, העשויות לשמש נקודות־זינוק — מעין „קֶרֶשׁ קפיצה“ — בין שטח הישוב העברי הרצוף לבין ירושלים וסביבותיה, המפחיתות את המרחק בשטח ובאורך — אבל רק מעט בגובה, אלו הן בן־שמן — בצפון, גזר וחולדה — במרכז, כפר־אוריה והה־טוב — בדרום־מזרח. הרחק יותר דרומה, „מחוך לתחום“, או כמעט מחוצה לו — כפר־מנחם, גת וגל־און.

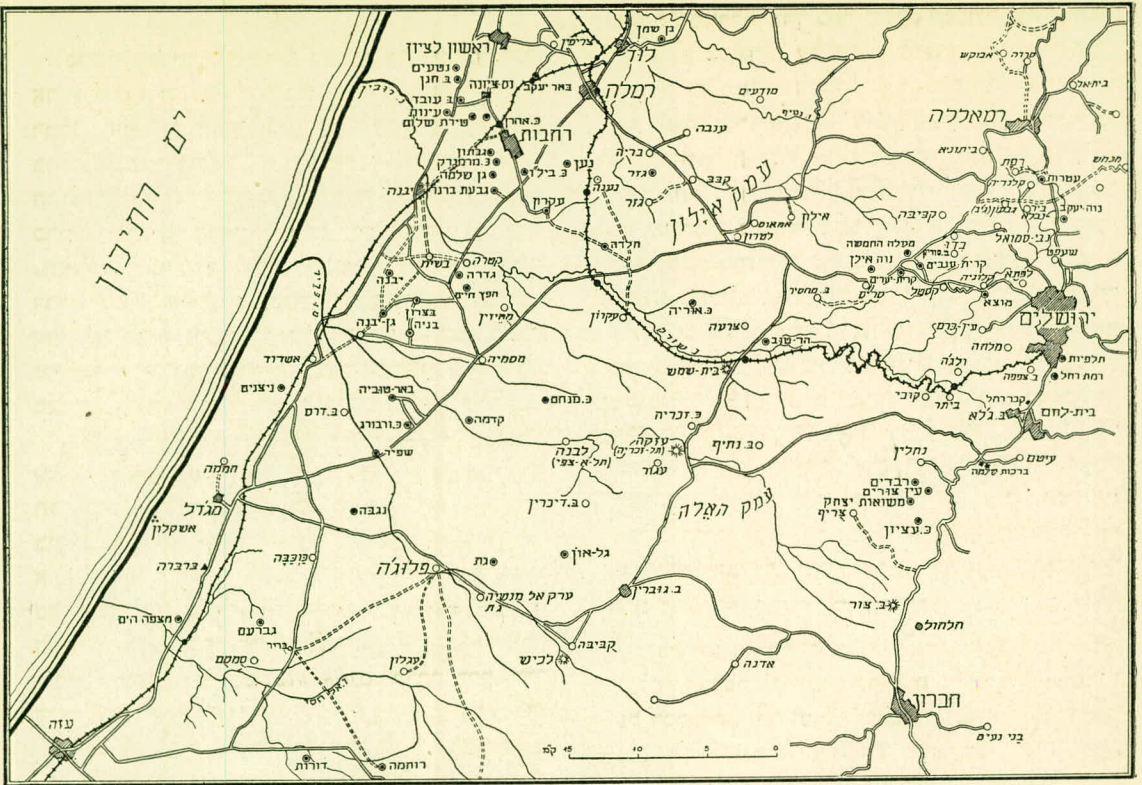
החלק הששי, כמעט, של כל הישוב היהודי בארץ־ישוב בהרי־יהודה: בירושלים ובפרבריה, ובגושים הדלילים של הישובים בהרים. מוצא תחתית ועלית, קרית־ענבים, מעלה־החמשה ונוה־אילן — הם השלר חות במערב; נוה־יעקב ועטרות — בצפון; רבדים, עין־צורים, משואות־יצחק וכפר־עציון — בדרום;

הבטחת הדרך לירושלים העסיקה גם את אבותינו. אך דאגתם הם היתה להבטיח את המבואות להרי ירושלים בפני חדירת כוחות אויבים ממערב. תפקידנו הוא להבטיח דוקא את המעבר והתחבורה בין חוף הים לבין ירושלים וסביבותיה.

בית־הערבה ומפעלי חברת האשלג בצפון ים־המלח — במזרח. אלה, וסניפו הנידח של מפעל האשלג שב־סדום, — זהו סך־הכל של ישובינו בהרי יהודה ומזרח להם. בעשור השנים האחרון (מאז חדל הישוב היהודי להשתמש שימוש של קבע בכביש ירושלים—שכם—עפולה) היה הקשר הרגיל ביניהם לבין שאר נקודות הישוב, תמיד לצד מערב, למי־שור החוף, ועבר, בעיקר, דרך תל־אביב. ממערב קיבלה ירושלים העברית את אונה, את לחמה ואת מלמיה; עצם קיומה, וקיום שלוחותיה הקטנות, היה תלוי בקשר מתמיד ובתחבורה תקינה בינה לבין הישוב הרצוף שבמערב.

שאלת דרכי התחבורה והבטחת הדרך לירושלים, ולפנים הארץ בכלל, היתה קיימת גם אצל אבותינו, והעסיקה אף את העממים שישבו לפניהם בארץ. אלא שמצב הדברים היה אז הפוך לגמרי: היהודים התרכזו בהר, ועליהם היה לשמור על מבואותיו בפני חדירת כוחות זרים ואויבים מאיזור החוף.

בימים עברו — ולמעשה גם כיום — עברו שתי דרכים ראשיות לאורכה של ארץ־ישראל: אחת על הגבול שבין מישור החוף לבין מדרוני ההרים, שהיתה חלק מנתיב „בין־לאומי“ שחיבר את מצרים עם ארם, ארם־נהרים, וארץ החתים (ובתקופות מאו־חרות הרבה יותר — את „המערב הקיצוני“ הערבי /מרוקו/ עם הודו, אסיה התיכונה והמזרח הרחוק). הידוע לנו בשם העברי „דרך ארץ פלשתים“, או

גאיות (פאור וסלמן) של המוצררה — ובעליה תלולה מגיע למעבר צר למדי בין מצוקים וסלעי-מגור. זהו מעלה בית-חורון, "שם דבר" בתולדות ארצנו ובמערכות מלחמותיה, מימי כיבוש כנען ועד לימי אלנבי. כביש זה מסתיים ברמאללה, במקום בו הוא מתלכד עם כביש-אורך ירושלים-שכם. דרך שניה — המרכזית — הוא הכביש הראשי לירושלים, העובר באפיקו של ואדי-עלי, במיצר הצר של שער-הגיא (באבא-אל-ואד). במערב יש לו מוצא כפול: צפוני — ברמלה, ומשם ללוד או ליפורת-אביב; ודרומי — לדרך מצרים: למסמיה שעל הכביש לעזה. דרך שלישית — הדרומית — מתחילה מהכניסה המערבית לשער-הגיא ופונה דרומה, בכביש להר-טוב ובית-גוברין. בהגיעה אל נקודה דרומית לתל-זכריא (היא עזקה העתיקה), מסתעף ממנו כביש — "מסוג ב" — העובר צפונית על פני עמק-הגלה, ועולה לפרשת המים שבין השורק וואדי-סוכריר ומתחבר — מול ברכות שלמה, — בכביש חברון-ירושלים, כ-6 קילומטרים מצפון לרבידים.

כיום משתרעים הרי-יהודה — לא כמושג גיאוגרפי, אלא בשימוש הרגיל והמקובל שלנו בביטוי זה — כשלושים ק"מ לערך מצפון לדרום: מעטרות לכפר-עציון, — ובהם דרכים ומדרונות המוליכים אל קטע זה מהמערב: נחל מוצררה — הוא יובלו הדרומי של הירקון, נחל שורק ופלגיו הצפוניים של ואדי סוכריר וכל זה בשטח המשתרע בלבה של ארץ-ישראל, על 1800 קלמ"ר לערך. מאחר שאין ערך ממשי — עכ"פ, לא ערך קבוע, — למוצא אל החוף בכיוון לבית-גוברין וגת, דהיינו, הכביש לפאלוג'ה (מגדל-גד של ימינו) — הרי שגם המבואות של ישרו בינו שבהרי-יהודה, הבאים למעשה בחשבון עבורנו ממערב, בדרך מהחוף, — משתרעים בין עמק-אילון בצפון לבין עמק-הגלה בדרום.

* *

שלושה כבישים ומסילת-ברזל מחברים את שפלת-החוף עם "שלושים הקילומטרים" הנ"ל. הכביש הצפוני ביותר מתחיל עולה ליד לטרון, חוצה את עמק-אילון, עובר על גבי. שלוחת-הר שבין שני

פרשת העליה, לירושלים בימינו אלה ידועה לכל. את הקטע המערבי של הכביש הראשי — עם רמלה, והכפרים יאזור, בית-דגון וצריפים (צרפנד), בריה, ענבה, קובאב — באגפיו, — עוקפת עתה התחבורה היהודית מדרום, ומלטרון ואילך ממשיכים, כרגיל, בכביש הראשי ומשם משתחלים אל תוך „השער“ (באבא-לואד), לעבור — או לפרוץ דרך — בתוך אפיקו של ואדי-עלי, כששה קילומטרים עד בואך סריס, ומשם להמשיך ולהתקדם, כבר בשטח גלוי פחות או יותר, ואף בקרבתם של ישובים יהודיים מעטים, עד לקסטל — ואח"כ לרדת אל מוצא.

קשה ביותר הוא מצבו של „האגף הדרומי“. מכפר-עציון רואים אמנם את כל השפלה, וגם את בתי תל-אביב המלבניים באופק, והמשק שוכן, בעצם, ברוחב גיאוגרפי אחד עם נגבה, הנמצאת ממנו — בקו אורכי — במרחק של כ־35 ק"מ; ומכפר-עציון בקו אורכי עד הר-טוב — רק 18 ק"מ. אבל בקשר הדרכיים בין כפר-עציון לשתיהן — בכביש בית-גוברין-שערה-גיא (שקשה, אמנם, בדרך כלל, להביאו עתה בחשבון), המרחק רב יותר. ואלו, כדי להגיע אליו בדרך הרגילה והישירה לכלי-רכב הבאים מירושלים, יש לעבור בסביבה עוינת שבתוך העיר ירושלים עצמה, על פני כפרים ערביים ובין בתיהן הקיצוניים של בית ג'אלה ובית-לחם — ללא כל מגע בישוב יהודי לאחר שעוברים את תלפיות ורמת-רחל. הולכי-רגל יכולים, כמובן, לעבור או להסתנן בדרכי עקיפין. כ־15 ק"מ הוא המרחק בין רמת-רחל לתחומי כפר-עציון. ומרחק קרוב לזה, בקו אורכי — בין בית-דגון לרבדים. אבל ההליכה, אם לא לדבר על פריצה בהסתערות, „מצח“, כרוכה בתנועה סחור-סחור, ומלווה בעלויות וירידות רבות. מאחר שאין מביאים בחשבון, בדרך-כלל, את הגישה דרך מדבר-יהודה, הרי האפשרות היחידה היתה איגוף ממערב, תוך הליכה על פני חלקות מעובדות וגדורות לרוב, שבין הכפרים מלחה ונל'גה, עקיפת בית-ג'אלה וחור-שות זיתיה, או בין ביתר וקובי (קבו בערבית). בכל המקרים הללו נאלצים גם לחצות את הכביש הבא מעמק-האֵלה (כביש תל-זכריא-בריכות שלמה), ואלו במידה שמעתיקים את נקודת-המוצא יותר מערבה, — גדלים המרחק, העיקופים וקשיי ההליכה. ואמנם, מכאן פשר לתופעות שונות הקשורות במערכה על דרכי-החבורה לגוש-עציון ועל הגוש עצמו. אשר ל„צד“ של עטרות ונוה-יעקב, הרי מחוץ לקשר ישובים אלה עם ירושלים, בכביש הראשי הבא

משכם-רמאללה, דרך כפר שעפט ושכונת שיך-ג'ראח, ישנה גם אפשרות של מוצא למערב. מחרבת-לתתין, שעל כביש רמאללה-לטרון, מסתעפת דרך קצרה יותר אל הכביש הראשי ת"א-ירושלים, ויוצאת אליו על פני מעלה-החמשה, דרך אחרת, המתחילה מדרום לעטרות, ועוד אחת, דרומית יותר, המתחילה מצפון לנוה-יעקב, — מוליכות מכביש שכס-ירושלים אל אותה דרך-הסתעפות העוברת על פני מעלה-החמשה; אלא, ששתי הדרכים האחרונות הללו עוברות על פני גבעון (אל-גיב) וכפר-בידו, ובדרומית שבהן — גם על פני ביר-נבלא. מבידו עובר לירושלים עוד כביש, המתחיל בקוביבה, ונכנס לעיר באיזור יהודי (סנהדריה), — אלא שהוא עובר ליד הכפר נבי-סמואל (קבר הנביא שמואל). כביש רמאללה-לטרון עצמו עובר, בנקודה הקרובה ביותר, במרחק של $3\frac{1}{2}$ ק"מ מעטרות, אבל הגישה אליו, אף ברגל, היא בין הכפרים רפת וקלנדיה, ומצריכה ירידה לתוך מכתש „הבקעה“ (אל-בקעה) שלידו.

זאת ועוד. רמאללה וביתוניא, הרחוקות יותר, וקלנדיה ורפת הקרובות, שוכנות כולן גבוה מעטרות, על רכס אחד השולט על הנקודה. ובדרך מערבה, אל גוש קרית-ענבים, מתנוסס רכס שני, בעל חמש „אצבעות“, המשתרע בין קוביבה לבין מבואות גבעון ובית-חנינה — ועד כמעט למעלה-החמשה שבדרום המערב — כשפסגת הנבי-סמואל, עם הצריח הבנוי עליה, היא המקום הגבוה ביותר בסביבת ירושלים (885 מ' מעל פני הים) ושולטת על כל הסביבה (כאן התנהל בשעתו הקרב על ירושלים, בין הבריטים והתורכים); והמעבר ברכס זה קשה, במידה ניכרת, אף לתנועת הולכי-רגל או בהמות-משא.

ברם, בסופו של דבר, הרי שאלת „האגפים“ הללו אפשר גם לראותה כבעיה מסוג מקומי, במידה שנפתרת הבעיה העיקרית — זו של הקשר שבין איזור-החוף לירושלים. עם זאת, מן הראוי לציין דבר, שאין שמים לו לב בציבור הרחב: הנקודות העבריות המבודדות הללו, הנמצאות על דרכי-החבורה של „הצד שכנגד“, עשויות גם לסכן (ולא רק בכוחן-הן בלבד) את תחבורתו שלו.

אכן, הישוב משלם כעת מחיר יקר על הזנחת הדרך הראשית לירושלים בפעולתנו ההתישבותית בעשרות השנים האחרונות. ואין זה מקרה, כי הבטחת אותם 5 או 10 הקילומטרים מתחנת השאיבה בלטרון ועד נוה-אילן, — היא שהפכה לאחת מ„סלעי-המחלוקת“ העיקריים במערכה על התחבורה לירושלים, שהיא המערכה על מבואות הרי יהודה.

בעקבות שאול ויהונתן

ויאמר יהונתן אל הנער נשא כליו: לכה ונעברה אל מצב הערלים האלה, אולי יעשה ה' לנו, כי אין לה' מעצור להושיע, ברב או במעט."

והמיוור הוסיף וקרא איך עבר יהונתן דרך המעבר, או המיצר, של מכמש בין בוצץ ובין סנה, איך טיפס על הגבעה במשכו אחריו את נושא כליו, עד אשר באו אל מקום גבוה, "כבחצי מענה צמד שדה"; והנה נתעוררו הפלשתים משנתם, ובחשבם שמוקפים הם על ידי צבאות שאול, ברחו על נפשם במבוכה, וחרב איש ברעהו, עד כי "ההמון נמוג". אז תקף שאול בכל צבאו וזכה בנצחון גדול — נצחונו הראשון על הפלשתים, "ויושע ה' ביום ההוא את ישראל, והמלחמה עברה את בית און".

* *

מיוור-הבריגדה חשב בלבו: "מעבר זה, שני הצוקים וחלקת האדמה השטוחה, עודם במקומם אל נכון; שינויים מעטים מאוד חלו בארץ-ישראל במשך הדורות", והוא העיר את הבריגדיר משנתו. יחד חזרו וקראו את סיפור המעשה. אז נשלחו סירים אשר חזרו והודיעו שאמנם מצאו את המיצר, מוגן ע"י תורכים מתי-מספר, ושתי שיני-סלע משני עבריו, הם הם בוצץ וסנה, ללא ספק; והרחק למעלה, במכמש, זרח אור הירח על חלקת אדמה שגודלה מספיק בקושי לצמד שוורים לחרוש בה.

בו במקום החליט הגנרל לשנות את תכנית ההתקפה, ובמקום לשלוח את הבריגדה כולה, התקדמה בחשכת הלילה פלוגת רגלים אחת בלבד, לאורך המעבר למכמש. מתי מעט התורכים, "סולקו" בשקט גמור. עברנו בין בוצץ וסנה, טיפסנו בצלעות ההר, ועוד לפני עלות השחר נמצאנו על חלקת האדמה השטוחה. התורכים התעוררו משנתם, חשבו שהם מוקפים בצבאות אלנבי וברחו על נפשם במהומה ומבוכה רבה. באותו הלילה הרגנו או שבינו כל תורכי מכמש; כך, איפוא, חזר כוח בריטי אחרי אלפי שנים, על הטקטיקה של שאול ויהונתן, וגם הצליח בה.

הקטע דלהלן, המתאר את כיבוש מכמש ב-1918, מגלה את ערכו של התנ"ך כמקור ללקח צבאי-טקטי לפעולות מלחמה בארץ-ישראל.

ב-13 לפברואר החלפנו את הדיביזיה ה-53 בקו ירראבו-עוביד — ראש-אל-צפה — חיומה, וב-14 בו נתקבלו הפקודות האופרטיביות להתקפה על יריחו. מגמת הפקודות היתה להדוף את האויב אל מעבר לירדן. כדי להוציא לפועל את ההתקפה העיקרית היה עלינו לחזק קודם את החזית שלנו ע"י תפיסת כפר קטן שעמד לעומתנו ממש, ונודע בשם מוכמש או מיכמש.

הכפר מיכמש שכן על גבעת טרשים גבוהה. קר-משמרות-החוץ שלנו נמצא גם הוא על שרשרת גבעות גבוהות, וביננו לבין האויב השתרעה בקעה עמוקה.

הוחלט על התקפה חזיתית; בסיוע הארטילריה ומכונות-יריה היה על הבריגדה לצאת, לפני עלות השחר, להתקדם אל תוך העמק ולכבוש את מכמש מפנים. הפקודות נמסרו לאנשים לפנות-ערב, והכל התפזרו להחליף כוח, ככל האפשר, לפני "שעת האפס".

* *

באוהלו ישב מיוור-בריגדה וקרא, לאור הנר, בספר התנ"ך שלו. כאשר דובר בפעם הראשונה על ההתקפה העלה השם "מכמש" איזה הד מוכר בזכרונו, והוא לא ידע על שום מה. והנה ברגע שכבר עמד לפרוש למנוחת לילו, נזכר באותו שם ועלה בדעתו לעיין בתנ"ך ולבקש את מקומו שם. הוא מצא את מבוקשו בשמואל א', פרקים י"ג, י"ד:

"ושאול ויונתן בנו והעם הנמצא עמם יושבים בגבע בנימן ופלשתים חנו במכמש... ויהי היום ויאמר יונתן בן שאול אל הנער נשא כליו: לכה ונעברה אל מצב פלשתים אשר מעבר הלו, ולאביו לא הגיד... והעם לא ידע כי הלך יונתן. ובין המעברות, אשר בקש יונתן לעבר על מצב פלשתים, — שן הסלע מהעבר מזה, ושן הסלע מהעבר מזה; ושם האחד בוצץ, ושם האחד סנה. השן האחד מצוק מצפון מול מכמש, והאחד מנגב מול גבע.

הפֹּלֵץ פָּאָן בְּקוֹשְׁרִים, כְּדֵי לְתַתּ בְּיַדִּי יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ אֲמַצְעֵי הַגְּנֵה נוֹחִים בְּפָנַי
צְבָאוֹת גְּדוֹלִים. זוּהִי אֶרֶץ הַמַּאֲרָב, הַמְּבֹרָךְ וְהַמְּאֻפָּקָה, כִּהֵן יַחֲסֵר לְצְבָאוֹת גְּדוֹלִים
מְרַחֵב לְהִלָּחֵם. וְהַמְּגַנֵּים — רוֹאִים וְאֵינֶם נִרְאִים; כִּהֵן מַעֲקְרֵי הַקָּרֵב הֵם: הַזְּרִיזוֹת
וְהַרְגֵל הַבוֹשֶׁטֶת, לֵחַ הַחֶמֶף וְכֶשֶׁר-הַזְּנוּק.

מתוך "ההתגוננות בהרי יהודה" לג'. א. סגית

חמשה עיקרים להכשרת איש-מלחמה

אילו הוטל עלי לאמן אנשים למלחמה תוך שבועות מועטים, הייתי מתכן את תכנית האימונים שלי כך, שתכליל בעיקר את דברי-היסוד הבאים:

1 **בושר גופני:** — האדם צריך להיות מסוגל ללכת, בצידודו המלא, מרחק ניכר, לרוץ מרחקים ארוכים, לחצות מכשולים, לשאת משא נוסף על הרגל, לשאת בתנאי-שינה קשים, אוכל בצמצום, מים במשורה והעדר-נוחיות, — וכל זאת בתנאי-אקלים קשים ביותר.

2 **פעולת-צוות ממושמעת:** — יש לאמן ולתרגל את האנשים לעבוד יחד עם אחרים, ולראות עצמם כחלק של יחידה; להיות ממושמעים, כיהודים וכקבוצה, למילוי פקודות. בפעולת-צוות ממושמעת — הערובה להצלחת משימותיך.

3 **שימוש בנשק:** — יש לאמן את האנשים להשתמש ביעילות בכלי-נשקם נגד ממרות שיצטרכו לפעול נגדן, לרכוש לעצמם בטחון כבושר שימושם, ולראותם כ„שותפים“ בקרב.

4 **היגיינה:** — יש לאמן את האנשים לדרגה גבוהה של היגיינה אישית והיגיינה של יחידה, פירושו של דבר שיאומנו לרהוץ עצמם בכל הזדמנות אפשרית, להתגלח למשעי, לשמור על נקיון לבניהם, להקפיד על נקיון מעונות-השינה שלהם, לאכול מכלי-אוכל נקיים, לסלק את השירים בדרך הנאותה, לעשות את צרכיהם באורח היגייני, ז. א. לכסות עליהם ולא להשאיר כל עקבות של נייר וכו'.

5 **איתנות:** — כחלק מ„רוח המלחמה“ שלהם, יש לאמן את האנשים להתמיד בתפקידם ולא לחוס על עצמם, — בין שתהיה זאת החזקה בעמדה או ביצוע כל משימה אחרת — גם כשזו וזו כרוכות בקשיים. ניתן לאמר כי מידה זאת של התמדה — ויהי-מה, היא המשקפת באופן הנאמן ביותר את החומר ממנו קורץ צבא.

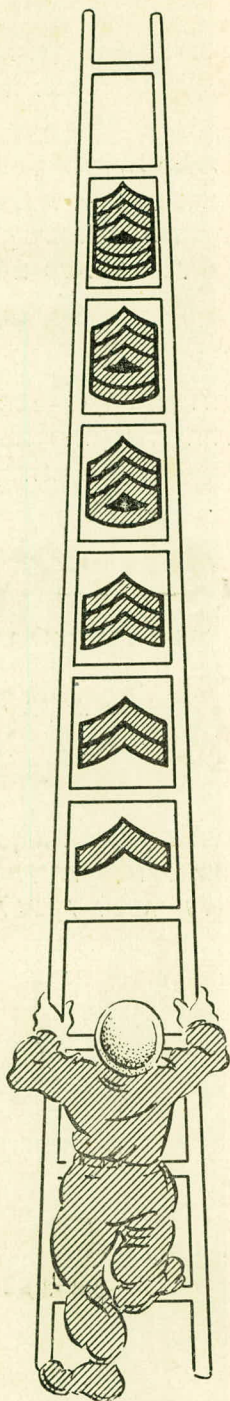
(מסיכומו של מפקד עברי)

סמלים: - שמשיביצוע או מפקדים נמוכים?

הקצינים כולם) להגיע למצב של פיקוד עצמי, ולו גם בזעיר-אנפין. מכונת-אדם זו פעלה - או נשברה - תוך פיקוד מלמעלה, כשעזרת הסמל לקצין הת- בטאה רק בהשגחה על הביצוע. פני הדברים נשתנו והלכו מאז הופעת הרובה מהיר-היריה והמרחיק-קלוע (ועוד יותר - מאז הופיעו הכלים האבטומטיים). השפעתם הראשונה של כלים אלה היתה - פיזור המערך (להקטנת הסיכון של פגיעת האש) ובידוד יחסי של קבוצות קלעים; התוצאה השניה היתה הקניית עצמת-אש עצמאית יותר אף לקבוצות-קלעים קטנה (ועוד יותר מכן - לחור-לית-מקלע, וכיוב"ז); ומצירופם של שנים אלה נבעה התחלתו של תימרון אבטונומי-במקצת - הן באש והן בתנועה - של יחידת-משנה קטנה - מחלקה, "חצי-מחלקה", כיתה, (ולעתים אף חוליה).

קצינים יכלו מעתה לפקד על מחלקות - לכל היותר. נמצא, כי הסמלים ורבייה-סמלים, על תואריהם וכינויהם הר- שונים בצבאות שונים: - קורפורלים, תת- קורפורלים ורבי-קורפורלים, סרג'נטים ל- דרגותיהם, ואבמיסטרס ופלדפבלים גרמ- ניים ורוסיים, "אדוויטנטים" ורבי-אדווי- טנטים" צרפתיים - הפכו, בדיעבד, ל- מפקדים על כיתות ו"חצאי-מחלקות" (במקום בו מצויה יחידת-משנה כזאת), ובמקרים רבים - אף על מחלקות. שוב אינם, "משגיחים" בלבד על ביצוע פקודה שניתנה מלמעלה; במסגרת משימת-הקרב שנקבעה ליחידת-המשנה שלהם, מוטל עליהם לתמרון, לנוע, לקיים ולכוון אש, להחזיק מעמד, לקבל החלטות אחראיות - וכל זה אף במצבים של ניתוק הקשר, המונע את העברתן של פקודות. ומאחר שדבר זה שכיח בתנאי הקרב של ימינו, הרי נופלת על שכמם של הסמלים כל האחריות לחלקה של קבוצתם בקרב.

לא בכל מקום הובנה כראוי התמורה ה-

סימני הדרגה של הסמלים בצבא ארה"ב

כל צבא - וביחוד, צבא בהתהוותו - חייב לברר לעצמו היטב את מקומו ותפקידו של כל חלק ודרגה במערכתיו. מקובל לראות בקצינים את נושאי תעודת הפיקוד; בחיילים-הטוראים - את מגלמי תעודת הביצוע.

אך פחות נהירים המושגים לגבי שכבת הסמלים, זו המחברת (או המפ- רידה, מכמה בחינות) בין שתי שכבות- היסוד הנ"ל. חוסר-בהירות כזה טבעי ב- יחוד בתנועה לוחמת שפעלה במחתרת, וטרם הספיקה לגבש את המבנה הפיקודי ואת ההוי הארגוני שלה בתנאים תקי- נים - ואף חיי מחנה מרוכז וגדול, או קסרקטין, כמעט ולא ידעה. אולם ערבובי- תחומים והבדלי-דרך בשאלת הסמלים ומעמדם, קיימים, או שהיו קיימים, גם בצבאות סדירים ותקינים. הבה, איפוא, ונציגם לבדיקה.

**

היה זמן - ומפקדים בצבא היו הר- קצינים בלבד. כך היה במאות הי"ז והי"ח - ואף בחלק מהמאה הי"ט. הדבר נבע לא רק מהתהום החברתית, שהיתה קיימת אז בין נותני הפקודות למקבליהן, אלא אף מאורח-המלחמה וצרכי- כיה: - כליה-אש של הרגלים היו מגור- שמים והצריכו טעינה מסובכת ויריה ב- מטחי-מחלקות שלמים - תוך המערך הר- חזיתי המקובל של שלושה טורים - כשכל "קצב" מ"ב קצבי-הטעינה, וכל יריה, נע- שים בפקודת קציני-הפלוגה. כדי למנוע בעד התפוררות-המשמעת (והבריחה) ב- קרב-אש מסורבל, אך עושה-שמות זה, היו מציבים באגפיה-מחלקות, מזה ומזה, או ב"טור רביעי" בעורף, מספר סמלים כ, "נועלי-הטורים", שהיו חייבים גם לפקח על ביצוען המורכב של פקודות-אש. ב- מבנה מאובן זה של מערך-הקרב - שה- אסכולה הפרוסית של צבא פרידריך הגדול סימלה אותה ביותר - לא היה לסמל כזה כמעט כל סיכוי (אלא בהיחרג

זאת שחלה בתעודתם בפועל של הסמלים, שהפכו „מפקדים נמוכים“, ולא בכל מקום ניתן לה ביטוי נאות הן ביחס למעמדם של הסמלים, והן ביחס לדרכי חיבוקם והכשרתם לתפקיד.

אכן, יש לציין כי התמורה הנ"ל (בתעודת הסמל בקרבות) לא נתחוללה אלא בחלק משטחי-פעור לתם החיוניים של הסמלים; כי הלא מעולם לא הצטמצמו תפקידיהם באלה של שדה-הקרב עצמו בלבד. אדרבא, ערכם רב היה בהיחידה בקסרקסין ובכרכר-האמונים. ולמען ההבהרה — אין דבר טוב מלהשתמש בדוגמה.

* *

דוגמה זאת, למען תהיה אופיינית לממוצע של המצבים הקיימים למעשה ברוב צבאות העולם, מוטב לקחתה מחיל-צבא העומד בענין זה בחצי-דרך התפתחותו.

היו לנו הזדמנויות לרוב להתבונן בסדריו ובמבנהו של הצבא הבריטי. נשתמר בו לא מעט מירושית ימים עברו; אם כי מצויים בו גם חידושים לרוב, וב-עיקר — בדרך סגולן של צורות ישנות לתוכן ולצרכים חדשים. בדומה לזה קרה בו גם בענין הסמלים.

כבר לפני מלחמת-העולם הראשונה, (והרבה יותר — אחריה), הסתנן גם לצבא הבריטי נוהג הפיקוד על-ידי סמלים. ואם כי תחומו היה מצומצם במקצת מזה שבכמה מצבאות יבשת אירופה, הרי על כל פנים הפך קבע

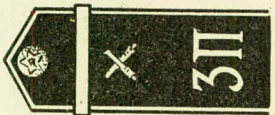
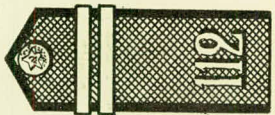
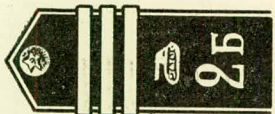
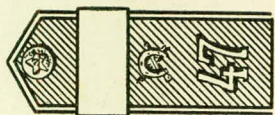
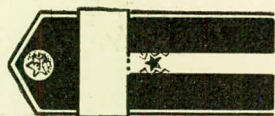
לגבי הכיתות. אולם, כבעבר כן גם בהווה, מוסיף הסמל בצבא הבריטי לקיים את תפקידי ההדרכה והאימון, במידה העולה על הנהוג בכמה צבאות אחרים. אכן, הוא נושא בתפקידים אלה, יום-יום ושעה-שעה, בכל צבאות העולם, והוא העושה את „העבודה השחורה“ המתמדת של מלאכת האימון (שהיא — במקרים רבים — באה כהמשך להדרכה אינטנסיבית קודמת שהסמלים עצמם מקבלים בחוגם מן הקצין). בזאת הקביל תפקידו של הסמל הבריטי לעבודת חברי-לדרגה בצבאות הגרמני-שבעבר, הרוסי-הסובייטי, הצרפתי, והאחרים. ברם, מחמת ערכה הרב של שכבת רבי-הסמלים

(הפלוגתיים והבטליוניים) בצבא הבריטי, הממלאים תפקידים מנהלתיים והדרכתיים רבי-חשיבות (וכן של הסמלים-המדריכים, ביחוד באימון הטיורנים) בולט בו ביחוד תפקיד סולם-הדרגות של סמלים ורבי-סמלים, המגיע, כאמור, עד לרמתו של בטליון (או של רגימנט — בחיל-התותחנים, חיל-הפרשים ועוד), — סולם-דרגות המקביל לזה של הקצינים, — ובו בזמן נבדל ממנו.

אכן, כפי שצוין, קיים סולם-דרגות דומה גם בצבאות היבשת — בצבא הסובייטי ובצרפתי, למשל.

(ביחוד רב בצבא הסובייטי תפקידו המשקי-מנהלתי של ה„סטארשינה“ — רבי-הסמל הפלוגתי — במיבניהן של היחידות הנתונות לפיקודו של קצין).

אך השלד המקצועי-המוברק, של ידענות, נסיון, מסורת ונוהג צבאיים אלה, שיוו מין גוון מיוחד ליחסים ולחלוקת-התפקידים בקרב הצבא הבריטי. אמנם, כעת משתנה דבר-מה גם בנידון זה: הואיל וכל קצין משרת עתה תחילה תקופה מסוימת בשורות, כטוראי, שוב אינו בא ליחידתו בחינת „ירוק“, לעומת רבי-הסמל בעל הותק של שנות-שירות ממושכות — כפי שהיה הדבר בעבר; ומאיך גיסא, גרמה השפעתה של חובת-השירות הכללית להנמכת גילם הממוצע של הסמלים ורבי-הסמלים, — לעומת זה שב-עבר, בתקופת צבא חיילי-המקצוע בלבד. לפי החוץ והנוהג של הצבא הבריטי, הרי רבי-הסמל הפלוגתי הוא, מבחינות רבות, „בעל הבית“ הפנימי בפלוגה, הקובע, לעתים קרובות יותר מרוב הקצינים, בסדריה הפנימיים ובגורלותיו וסיכוייו של החייל; הוא המפקח על טיב השירות וההדרכה של סמלי הפלוגה, ומנצח לעתים קרובות על אימוניה, כשהיא מתאמנת במרוכז. גם בהתיצבו מול אחד הלייטננטים שבפלוגה, ובקבלו ממנו רשות להמשיך במעשהו — הרי הוא-הוא, על-פירוב, ה„שליט“ על מהלך העניינים. בדומה לכך הוא מעמדו של סרג'נט-המחלקה ביחידת-המשנה שבצבא הבריטי, ואלו רבי-הסמל של הבטליון נעלה על כולם — אף כי לעניינים שבאימון איננו מתפנה במידה

סימני הדרגה של הסמלים ב-צבא-האדום (נישאים על הכתף ועליהם ציון החיל והיחידה)

שהדבר נהוג אצל אחיו הנמוכים ממנו, ומתרכז יותר בהשגחה על ההופעה החיצונית — הן בלבוש והן באשר לתרגול. נמצא, כי שכבת הסמלים מעצבת את דמותו וטיפוסה הממוצע של החייל לא פחות משעושה זאת שכבת הקצינים.

דוגמת הצבא הבריטי, שהועלתה כאן, מורה על אותו מצב של „חצי הדרך“, שצוין לעיל. מהצד האחד — המחצית הנמוכה בסולם-הדרגות של הסמלים היא שנשתרשה בתפקידי-פיקוד, כמפקדי-

קבע או כמחליפים: תת-הסרג'נט או ה-קורפורל, מפקד-הכיתה בפועל, והסרג'נט המחלקת, אשר עם כל חלוקת-העבודה התמידית שבינו לבין הקצין המ"מ, הריהו נעשה בדרך הטבע למפקד המחלקה בכל מצב של צאת הקצין מהפעולה, העברתו או העדרו, ולעתים קרובות הוא נשאר בתפקיד זה פרק-זמן ממושך למדי; ומהצד השני — מחציתו העליונה של הסולם, רבייה-הסמלים הפלוגתיים וה-רגימנטיים, הרי שעם כל חשיבות תפקידיהם ומעמדם, אינם מגיעים, — פרט במצבים יוצאים מהכלל — להיות למפקד-דיס-בפני עצמם, ומשמשים עוזריו המיוחדים של המפקד לעניינים שבמשמעת, שירות-פנימי, פיקוח על האי-מון — בדומה, למשל, לרבייה-הסמלים האפסנאי שברגימנט, המשמש עוזר-מיוחד, בשטח המשקי, למפקד הבטליון.

להסברתו והנמקתו של מצב זה מהלכות בצבא הבריטי תיאוריות והנמקות שונות ביניהן — זו, על „טיפוס-אנשים המתאים לקצינות“, ו„טיפוס אחר המתאים לסמלות“ — בתוספת ההדגשה כי „סמל טוב עשוי לרוב להיות גם חשוב ומועיל יותר מקצין בינוני“. בנוסחה האחרונה הזאת נהוג להשתמש במיוחד בשעת שיחות בין ועדות-הברירה (לקצינות) לבין מועמדים אשר נוטים לא לאשר את קבלתם לקורסים לאימון-קצינים. יש גם הסוברים, כי סמלות ממושכות ומוצלחות מדי — כמעט ופוגמת בכושרו של האיש להיות קצין; ויש בעלי דעה מנוגדת והפוכה.

בקשר לכלל הבעיות (של תעודת הסמל ואופיו, — בצבא שירות-חובה, ובמסגרת התנאים הטקטיים של ימינו) קיימים, במידה זו או אחרת, יכוחים ובידורים כמעט בכל צבאות-העולם. הם

(1) אם כי בלשון הצבא הבריטי קוראים לו „מנהיג הכיתה“, תחת הכינוי הרגיל „מפקד“.

פחותים בצבא הבריטי, עם נטיתו לקיים מסורת; אם כי, ללא „מהפכות“ מהתהווית והולכת בהדרגה תמורה מוסיימת; יש הרואים בנקודה שאליה הגיע הצבא הבריטי בהתפתחותו לא רק מצב של „חצי-דרך“, אלא גם כמעין סינתזה בין הצורך במפקד-נמוך — מזה, לבין תפקידיה המיוחדים של שכבת הסמלים ורבייה-הסמלים — מזה; סינתזה כזו מבטיחה לצבא גם את הגמישות בהפעלת יחידות-המשנה הקטנות, וגם את האיתנות, שב-

ריכוז ההדרכה ובגיבוש המסגרת הצבאית. בצרפת מתנהל עתה ויכוח בשאלה: „האם „סולם-הסמלים“ — עם כל הבדלי מעמד שבין אלה לבין הקצינים — הוא „סולם“ נפרד בהירארכיה הצבאית, או שהנו מהווה, למעשה, את החלק הנמוך שבתוך סולם-פיקוד אחד במהותו“; הדבר קובע ביחוד לגבי הסמלים, שהם אנשי-צבא על פי משלוח-ידם (על שאלות הסיכוי לעליה-בדרגה, עניני הפנסיות וכיו"ב). ואופיינית לרגישות השוררת בין הסמלים, העובדה הבאה: הואיל וסימני-הדרגה של קצינים צרפתיים „הועלו“ עתה (יתכן — בהשפעת הדוגמאות האנגלית, האמריקאית והרוסית) ממקומם הקודם, — על השרוול, מתחת למרפק, אל הכתף, ואלו סימני-ההיכר של הסמלים הורמו „רק“ עד הזרוע — רואים בכך הפליה מיוחדת (לעומת ה„כתפות-לכל“, שהוחזרו לצבא הרוסי ב-1943, בדומה לנוהג שלפני 1918)

המשמשת מקור להשגות ולתלונות. ומענין לציין גם את התביעה שהושמעה, כי אם נקבעים סימני-הדרגה על השרוול — כי אז הכרח הוא שית-נוססו על שני השרוולים, ולא על השמאלי בלבד; שאם לא כן לא ימלאו את תפקידם כסימני-היכר במצבי-קרב, שעה שיש צורך בהתארגנות והתלכדות מהירה.

בראשית שנות העשרים בלטה בצבא הסובייטי מגמה לטשטוש האבחנה בין סמלים לקצינים, מגמה שהתבטאה לא-רק בביטול המונחים הנ"ל (ולתחת זה הונהגו הכינויים: מפקדים-נמוכים, מפקדים-בינוניים, מפקדים-קשישים, ומפקדים-גבוהים), אלא גם בנוסח שונה של מבנה המכונה הצבאית. אכן, שינוי זה (שלא היה גמור ומוחלט) הועבר בהדרגה תחת שבט הביקורת, וגם בענין זה, (כבכמה עניני-יסוד אחרים במבנה הכוח-הצבאי-הסובייטי)

סימני הדרגה של הסמלים בצבא הבריטי

מסימני הדרגה
של הסמלים
בצבא הצרפתי

הדגל, מתבלטת עד מהרה גם שם שכבת הסמלים ורבייה הסמלים, ביחוד מאלה שהם נושאי העול ביחידותיהם, המבצרים לעצמם גם מעמד של השפעה ותקיפות מסוימת.

יתכן, כי בין כל הנוסחאות בעולם אין אף נוסח אחד, אשר דוקא הוא יהיה הולם בכל מקום ובכל התנאים את פתרונה של השאלה: הסמל מהו? עוזר? מפקד-נמוך? או צירוף השניים? כל כוח צבאי, לפי תנאיו, זקוק לצירוף משלו כתשובה לשאלות אלה. אולם כדי שהתשובה תהיה נכונה, חייבות השאלות האלו, על תוכנן המציאותי, להתברר בכל מקום. והתשובות חייבות למצות את גופי-הצרכים אשר פורטו אגב הציונים השונים שברשימה הזאת.

כי איזהו הסמל, או המפקד הנמוך, הטוב? זה החושב על מהות תפקידו, המבין אותו, והמתאמץ לקיימו כהלכתו.

החלה כעבור זמן-מה ההתפתחות „בחזרה“. היא הגיעה לפסגתה במהלך מלחמת-העולם, וביחוד מאז 1923, שעה שהונהגו מחדש מונחי ה„קצין“ וה„סמל“, והוחזרו ליושנם כמה וכמה צורות נוהג והווי השאובות ממסורת הצבא הרוסי בדור שלפני המהפכה (אם כי, ודאי, לא על מלוא התוכן החברתי אשר סימלוהו בימים ההם). עכ"פ, במידה שהודמן לסמל לרכוש לעצמו לפני-כן השכלה מינימלית — הרי פתוחה עתה לפניו, הרבה יותר מאשר בצבא הרוסי הישן, הדרך לעליה בדרגה ולרכישת מעמד לעצמו.

כל עוד היה הצבא האמריקאי צבא-מקצועי, דהיינו, לפני 1941 — היו הרבה נקודות-דמיון בינו ובין הצבא הבריטי בנוגע למעמד הסמלים, אך גם הבדלים מסוימים. עתה נתונים הדברים בתהליך של מעבר גם בארה"ב.

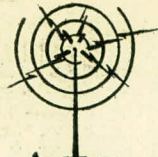
בצבאות המיליציוניים (שווייצריה, הדור מיניונים הבריטיים, ועוד) בולטת תכונה מיוחדת-מובהקת זו של „סמלות“, וביחוד אצל הסמלים-המדריכים, חיילי-המקצוע, שבקרב גרעיני-הקבע שלהם. אולם, בעתות-מלחמה, ושירות ממושך תחת

אם רצונכם בקהשף קפצקס, הכרח הוא שימצאו טירונים לחיל הרגלים.
אוליבר קרומבל

לא ננצח במלחמה זו על ידי פונה צעקנית, אלא על ידי שנטפם בדרך של סבלנות, משמעת מאוננת ומאמץ בקתי-פוסק, את החילים הטובים ביותר; את האנשים אשר לא רק בלח שריריהם ואמץ קבם, אלא גם בכשר-הסבל, בהבנה מדויקת, בתפיסה מטפחת, ובקומה אישית יעצרו פח להתמיד יותר מקל ריביהם. ארתור בריאנט

הדרך היחידה, בה נובל להביא את אויבינו לנהג דרך-ארוץ בפעולות המלחמה שפנו, היא להוכיח להם כי צבאותינו יכולים לנוע חיש-קל וחיש-מהר, בקלעת ובקל מצב.

לורד ולינגטון

הקשר בקרב

ר. גרוסמן

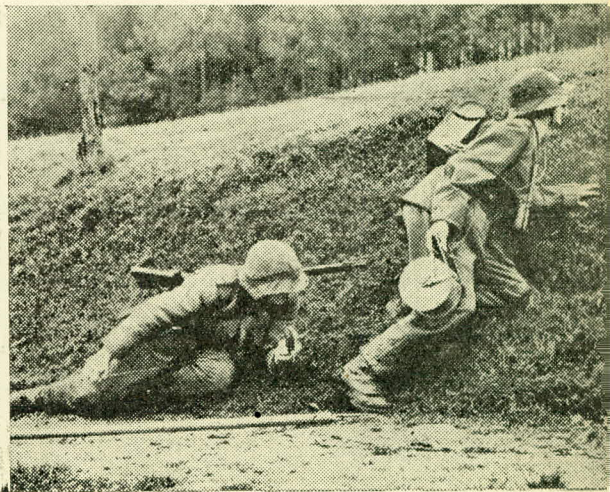
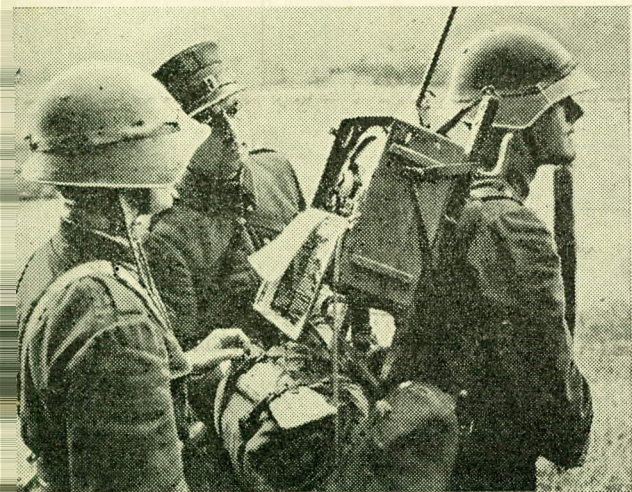
א. יסודות הקשר בצבאות זמננו

שירותי הקשר שלו מאפשר לו זאת. מפקד הצבא בימינו תלוי בביצוע תפקידי הפיקוד שלו בשירותי הקשר יעיל. נברר לעצמנו, על כן, מה הן הדרישות שדרכיהן המלחמה מציגות בפני שירותי הקשר. הדרישה הראשונה היא, כמובן, זו של המהירות. מעל לכל חייב הקשר להיות מהיר — וכל השיקולים האחרים באים בחשבון רק במידה שאינם מפריעים, הפרעה ניכרת, לתביעה הזאת. בד בבד עם המהירות חייב הקשר להיות ברור. חוסר בהירות בקשר גורע גם ממהירותו למעשה, ועלול לעכב למשך פרק זמן ממושך העברת ידיעות ופקודות חשובות. הדרישה השלישית היא זו של הסודיות. אסור, שפרטים שאנו מעבירים באמצעות שירותי הקשר ינדעו לאויב תוך פרק זמן קצר, כזה, שבהיודעם לו יוכלו עדיין להשתמש בהם שימוש יעיל. דרישה נוספת היא דרישת הגמישות. צריך שתהא אפשרות לסגל את הקשר לכל מצב טקטי שהוא. הצורך הוא: לא הקשר יקבע את המהלכים הטקטיים

1. העקרונות

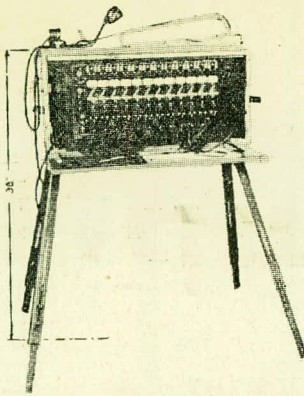
התפתחות המלחמה בזמננו הביאה בעקבותיה התפתחות מהירה וחידושים רבים בענף הקשר. כבר במלחמת העולם הראשונה לא תפס איתותיה ראיה מקום ממדרגה ראשונה בין אמצעי הקשר. כבר אז היה אמצעי הקשר הראשי — טלפון השדה; ואף לאלחוט (באמצעות ה"מורס") החלה נודעת חשיבות רבה (לקשר שבין גופי צבא גדולים). ובמלחמת העולם האחרונה היו אמצעי הקשר העיקריים — טלפון השדה והאלחוט על שתי צורותיו: דיבור ו"מורס".

צבא החשוב במושגים חדישים של מלחמה — חייב לחשוב גם במושגים חדישים של קשר. כמערכת העצבים בגוף האדם — כן מערכת הקשר בגוף הצבא. כשם ששיתוק העצבים בגוף האדם מונע ממנו כל אפשרות של תנועה, או לפחות את תנועת חלק הגוף המשותק, — כן גם השפעת פגעי הקשר על הצבא החדיש. הצבא של היום יכול לפעול באותה המהירות

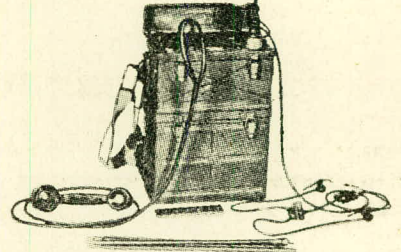
מכשיר אלחוט מטלטל, לשידור ולהאזנה, בצבא השווייצרי.

אנשי שירותי הקשר שווייצרים מניחים קו טלפון בתנאי קרב.

מרכזה
טלפנית
אמריקאית
ל"2 קוים.

מכשיר אלחוט מסלטר
לשידור ולהאזנה SCR
300, מותקן לנשיאה על
הגב. טווח: בתנועה —
דיבור עד 5 מיל. כשה
מכשיר מוצב ומורכבת
אליו אנטנה מיוחדת
אפשר להתקשר על ידו
עם תחנה הרחוקה כדי
25 מיל ויותר.

דרישת הגמישות היא בטווח; מידת הניידות של מכשיר אלחוט מגבילה ומקטינה את הטווח שלו. האלחוט, כמו הטלפון, מאפשר מגע אישי, במידה שהמפקדים מאומנים להשתמש בו. מכל צורות הקשר המקובלות, האלחוט הוא הפחות סודי מכולם. האיוב יוכל תמיד להאזין לכל מברק, שיחה וכו', המועברים באלחוט. כן דורש האלחוט אימון רב של עובדיו.

ג. רץ

הרץ הוא אמצעי קשר איטי, אפילו אם הוא ממוכן. „מברק“ כתוב כי ימסר לו, הריהו אמצעי קשר ברור, וכן סודי, במידה שאיזור פעולתו של הרץ בטוח מפני חדירת האויב. אך אמצעי זה אינו מאפשר כל מגע אישי. הרץ הרגלי — יש לו טווח מוגבל, ואלו זה הממוכן — קשור לדרכים המאפשרות מעבר לכלי-רכב; ולכן אין לראותו כאמצעי-קשר גמיש.

ד. איתות-ראיה

אמצעי זה הוא איטי, קשור לכיוון וטווח מסוימים, בלתי סודי במצבים מסוימים ואינו מאפשר מגע אישי. עם זאת, במידה שהקשרים מאומנים היטב, הריהו אמצעי-קשר ברור למדי.

ה. בעלי חיים

אמצעי זה הוא חד-צדדי, איטי בדרך כלל, לא סודי ולא גמיש. ואולם, מהאמצעים הניידים — הוא בעל הטווח הגדול ביותר. אף בשנותיה האחרונות של מלחמת-העולם השניה הוסיף הצבא האמריקאי, החדש ועתיר-הטכניקה, להשתמש ביונים לצרכי קשר בזירת-המלחמה של היס-התיכון ואירופה. מהשוואת צורות-הקשר ותכונותיהן יכולים אנו להסיק שלצרכי הקשר של הצבא, חייבים להישען בראש וראשונה, על טלפון-השדה והאלחוט. לעומת אמצעי-הקשר העיקריים הללו, הרי כל שאר אופני-הקשר הם אמצעי-עזר בלבד, לתנאים מסוימים ולמצבים מיוחדים.

של איזו פעולה אופרטיבית שהיא, אלא, אדרבא, המהלכים הטקטיים הנחוצים — הם שיקבעו את השימוש באמצעי הקשר. ולכך דרושה גמישות מכסימלית.

הדרישה החמישית היא — אפשרות של מגע אישי. בעיקר רצוי הוא שבשעת מתן פקודותיו של המפקד אל מפקדי-המשנה שלו יהיה ביניהם מגע אישי; ופירושו של דבר — שיוכלו לדבר זה אל זה. במקרים רבים דרישה זו אינה בת-ביצוע. אך בשום לב למצבים — הרבים אף הם — שבהם ניתן לקיים בפועל משאלה זו, — חייבים המפקדים לרכוש לעצמם ידיעה הגונה באמצעי הקשר ובצורות השימוש בהם. מן הראוי הוא, לשם הבהרת הדברים, כי נבדוק עתה באיזה מדה ממלא כל אחד מאמצעי הקשר העומדים לרשות הצבאות אחרי הדרישות הנ"ל.

2. צורות הקשר ותכונותיהן.

א. טלפון-השדה

טלפון-השדה מאפשר העברה מהירה ובדרך כלל — גם ברורה, של ידיעות, פקודות וכו'. במידה שהצד הנתון שולט על מערכת הקוים — הרי הטלפון הוא גם אמצעי סודי. ומכיון שאפשר לשוחח בו, נותן הוא אפשרות מכסימלית של מגע אישי. חסרונו היחיד, לגבי הדרישות שהצגנו, הוא בחוסר גמישותו. אין אפשרות להשתמש בו תוך תנועה; ועם החניה — דרוש זמן מסוים להקמת מערכת הקוים.

ב. אלחוט

גם האלחוט (בדיבור) נחשב לאמצעי-קשר מהיר, ובדרך כלל גם ברור. כמו כן גמיש הוא, אפשר להשתמש בו תוך תנועה, והגבלתו היחידה לגבי

ב. הטקטיקה והקשר

1. שירות טלפון-השדה

הציוד הטלפוני העומד לרשות חיל-הרגלים מוגבל בטווח פעולתו. הטווח המכסימלי, ברוב המקרים, הוא כ-15 ק"מ לערך, אך עשוי להגיע גם עד ל-25 ק"מ — או לרדת עד לקילומטרים מעטים — הכל לפי איכות הכבל וטיב הסידורים. לרשות חיל-הרגלים עומדים מרכזיות-שדה, טלפוני-שדה וכמות מתאימה של חוטי-טלפון — בהתאם לתקן שעורך המטה הכללי (משנדרש הדבר, בשל טיב הפעולות שהוטלו על אותו בטליון-רגלים, מוסיפים לכמות מינימום הנ"ל כך וכך קילומטרים של חוטי-טלפון). תקן זה ייקבע לפי צרכי הקרב של היחידות הלוחמות. החוטים שבשימוש חיל-הרגלים יהיו תמיד חוטים מבודדים, שאפשר למתוח אותם מעל לקרקע, להניחם על פניה, או מתחתיה.

בכל מצב „סטטי“ של חנית הגייסות, יש תמיד להקים רשת טלפונית, ואף אם עתידה היחידה להישאר במצב זה זמן קצר בלבד. הזמן שנקבע לחניה במקום מסוים, ואורך הקוים הדרושים להקמת הרשת, הם שיקבעו אם אמנם תוקם רשת כזו ואם לאו. הכלל בענין זה הוא: כדאי וכדאי להניח את הרשת הטלפונית אם הנחת הקוים ואיסופם גם יחד לא יימשכו יותר ממחצית הזמן שנקבע לחניה. הכלל הגדול הוא: משנמצאים במקום אחד, במצב פחות או יותר סטטי, יש לשפר ולשכלל את הרשת הטלפונית ללא הרף.

השיקולים העיקריים של שירות-הקשר, בהנחת קוים, הם: בטחון הקוים, הן מבחינת אפשרויות ההאזנה ע"י האויב, הן מבחינת הפגיעות בהם ע"י כלי נשקו רחקי הטווח, והן בפני פגיעות כלי רכב, מוקשים, תנועת רגלים נמרצת וכו'; וכן גישה קלה לקוונים, מהירות ההנחה והאיסוף, אורך הקוים והשליטה עליהם — אף הם גורמים ראשונים במעלה, שעה שמכנינים הנחת קו או רשת טלפונית.

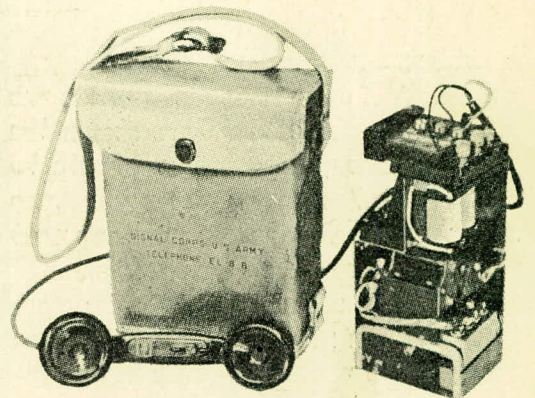
2. שירות האלחוט

כל מכשיר אלחוט יש לו טווח יעיל בטווח משלו (הטווח היעיל למעשה יכול להיות, בהודמנויות שונות, גדול הרבה יותר — הכל לפי מצבים טופוגרפיים וגורמים של טכניקה ומזג-האוויר) — והוא שקובע בעיקר באיזה מכשיר יש להשתמש בפעולה זו או אחרת, ולצרכי יחידה זו או אחרת, בהתאם לגודלה. הטווח הבטוח המכסימלי של מכשירי-אלחוט שאפשר לשאתם ולהפעילם תוך תנועה ברגל, הוא 6—8 ק"מ. הטווח המכסימלי של מכשירי אלחוט, שאפשר להפעיל אותם תוך נסיעה במכונית, הוא 15—20 ק"מ. אכן, כל הטווחים האלה הנם יחסיים ונתונים לשינויים רבים, לפי המסיבות — ומובאים כאן בעיקר כדי „לסבר את האוזן“ ולהקנות מושג כללי על הטווחים הטקטיים של האלחוט. ואף זאת לזכור, כי למברקי „מורס“ מתארך, כרגיל, הטווח, עד כדי 50% לעומת זה הנקוט כלפי מכשירי הדיבור האלחוטי. כמעט בכל אחד מן המכשירים הללו אפשר להגדיל את הטווח מיד עם הפסקת התנועה. אך הואיל והשימוש באמצעי-קשר זה מונע סודיות גמורה, יש לשאוף תמיד להגביל את השימוש בו למרחק קטן ככל האפשר.

בעוד שלהפעלת קשר-טלפוני דרוש קשר המאומן רק בהקמת מערכת הקוים והפעלת המרכזיה, הרי במכשירי אלחוט חייב הקשר להיות מאומן בכל הסידורים הקשורים בקביעת אורך-הגלים, סיסמאות לתחנות, פתיחת הקשר וסגירתו, זמני ההתקשרות, סידורים אלטרנטיביים — וכיוב"ו. רק באמצעות קשר מאומן כזה אפשרי מגע

מערכת אלחוט מטלטלת, לשידור והאזנה „מס“ 384, הנהוג ביחידות הרגלים בצבא הבריטי.

טלפון-שדה בצבא ארה"ב, נתון במעטה ברונזי; משקלו 9,5 ליברות.

בהם: העברת מפות, מכתבים, פקודות כתובות, העברת חומר סודי ביותר וכו'.

בהתאם למבניה הכללי ולטיב תעודתה, קבועים בתקן של כל יחידת-קשר מספר מסוים של רצים ממוכנים. וכן גם לגבי יחידת-המשנה-לקשר, שבמסגרתן של יחידות גדולות יותר ושל חטיבות המעורבות מסוגי-חיל שונים.

4. נוספות:

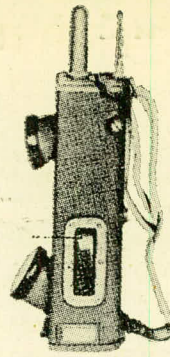
א. איתות-ראיה

עם כל השכלול באמצעי הקשר הטכניים החדשים ועם כל יתרונותיהם — הרי גם כיום אין לזקול כלל וכלל באיתות הראיה. איתות זה — כמוכן, בתנאי של ידיעה רהוטה, ושל כושר מעשי להפעלת מכשירו — מוסיף לשמש אמצעי-עזר (המאפשר לעתים פתרונות חיוניים) גם לחייל בן-זמננו, וביחוד במצבי-דחק. הדגל והיד, יריעת-האווה, הפנס, ההלוגרף — לכל אלה עוד נועדו הזדמנויות-שימוש, אשר על החייל והמפקד הנמוך להיות מוכן לקראתן מבעוד מועד, כחלק של אימון-היסוד שלו.

ב. הקשר בין הקרקע למטוס

במסיבות מסוימות, יכולים גם מטוסים למלא שירות חשוב לגבי הקשר עם גופי חיל-הרגלים, כגדולים כקטנים. האמצעי הראשון הוא אל-חוט-המטוס — במידה שמכשירו מכון לאותו תכף-הגלים כאשר המכשיר שבידי חיל-הרגלים. על סוגי-קשר זה חל כל אשר נאמר כאן לגבי קשרי-האלחוט בין יחידות הרגלים.

צורה שניה לקשר בין חיל-הרגלים למטוס — המיוחדת לתכלית זו בלבד — היא השימוש ב"ריעות-הקרקע"; "ריעות אלו (שלרוב נהוגים בהן הצבעים השחור והלבן) נערכות על הקרקע בצירופים שונים, וכל צירוף פירושו — אות מסוים מסוים. מוכן מאליו שצורת-קשר זאת יכולה לשמש רק את הקשר מהקרקע אל המטוס; והתשובות צריכות להינתן ב"איזו דרך אחרת.

מכשיר אלחוט מטלטל לשידור ולהאזנה SCR 536, "שח'נע" בעל טווח של עד 1 מיל. שימוש נפוץ מאד ביחידות ה"קטנות של חיילות הרג"ים והצנחנים של צבא ארצות הברית

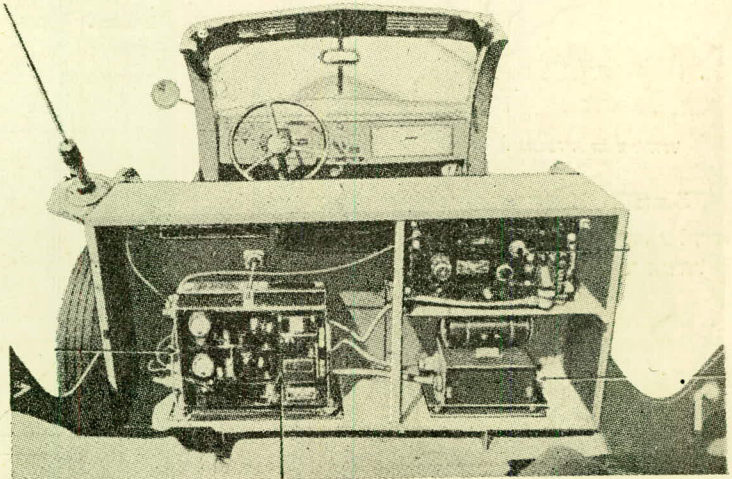
אישי בין מפקד למפקד. מלאכת האלחוט המתנהלת ברשתות (שלוש, או יותר, תחנות אלחוט העובדות על אותו הגל), מצריכה, כמו כן, הכרה של "אורח-שידור" — שהוא נוהג-שיחה מיוחד, המכונה: "נוהג-הדיבור" באל-חוט. גם הקשר בשיטת "מורס" מתנהל לפי נוהג וצורות קבועים של התקשרות, מסירת הודעות ואישורן וסיום ההתקשרות. כמו לטלפון, כן נקבע גם לאלחוט התקן של מכשירים ושל עובדים, בהתאם לתקן ולמבנה הכלליים של כל יחידה ויחידה. אכן, הכרת חיוניותו (ובמצבים ידועים — ערכו המכריע) של האלחוט, כאמצעי הנפוץ והגמיש ביותר של קשר ליחידות גדולות וקטנות, חדרה בשנים האחרונות במידה כזו לתוך הצבאות השונים, עד שקשה כבר כיום לתאר אפילו את דמותה של כיתת-רגלים, בצבא חדיש, מבלי שייכלל בתקן הקבוע שלה כלי-האלחוט המטלטל. וכך הוא גם לגבי כל כלי-רכב בעלי תפקידים אופרטיביים, כל חנייה קצרה, או כל תא מקומי של ענפי-השירותים. האלחוט — הוא-הוא חוט-השני במבנה הצבא בימינו.

3. הרץ הממוכן בשירות

הרץ הממוכן אינו "אמצעי-עזר" בלבד, אלא משמש כאמצעי הקשר העיקרי לכמה וכמה צרכים, שהעיקריים

מכשיר אלחוט מטלטל, לשידור ולהאזנה SCR 593, פועל עד לטווח של מיל אחד. נוהג בחילות עזר בצבא ארה"ב.

מכשיר אלחוט לשידור ולהאזנה SCR 245 קבוע במכונית גיפ לקשר עם משדרים נעים או קבועים למקומם. נוהג בעיקר בקבלריה של צבא ארה"ב, טיפוסים דומים — בחיל-השריון. טווח: כשהמכשיר בדמימה: מורס — 35 מיל; דיבור — 20 מיל. כשהמכשיר בתנועה: מורס — 25 מיל; דיבור — 15.

השימוש הטקטי באלחוט

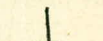
1. מרשם-קשר

לצורך הבנת השימוש באמצעי הקשר של כל יחידה בפעולה מסוימת, משתמש שירות-הקשר במרשם קשר. זהו ציור של מכשירי הקשר המשרתים אותה יחידה, ושל אופן חלוקתם ליחידות-המשנה, הנותן למפקד ולקשר, תמונה ברורה של אמצעי הקשר העומדים לרשותם, ועל דרכי הקשר עם יחידות אחרות. בציור זה משתמשים בסימנים מוסכמים, שהעיקריים בהם ניתנים כאן:

מרכזיה, עם סימון מספר הקוים שלה

טלפון

קו טלפוני

דרך של רץ ממוכן

מכשיר אלחוט

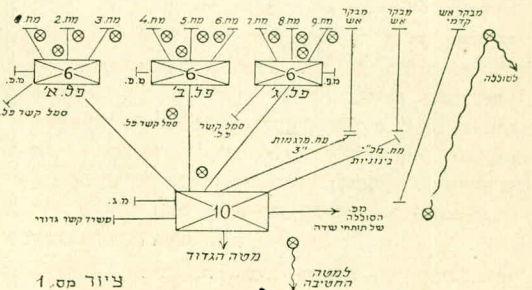

חיבור בין מכשירי אלחוט העובדים ברשת

מרשם זה אינו נעשה לפי קנה-מידה מסוים, אלא כציור — שיש לקראו בלוויית מפה של חלוקת הכוחות. יש להבין, כמרכון, שאם תחנת אלחוט פועלת תוך זיקה לתחנה מרכזית מסוימת, — יכולה היא להתקשר גם עם כל תחנה אחרת, הפועלת באותה רשת, וקשורה באותה תחנה מרכזית.

2. המטרה הטקטית

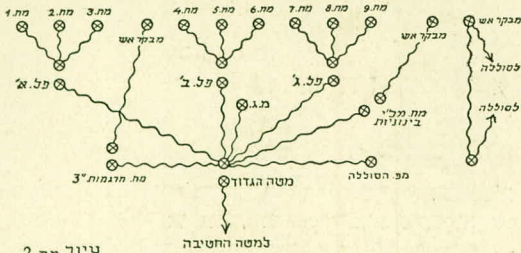
התפקיד הטקטי העומד בפני שירות-הקשר הוא: לאפשר למפקד פיקוד יעיל על יחידות המשנה הנתונות לפיקודו. על כן יש לשאוף לכך, שכל הכוחות הנמצאים תחת פיקוד אחד יהיו בקשר ישיר עם מפקדם; ואם אפשר הדבר — גם זה עם זה. להלן — מרשם-קשר טיפוסי של גדוד (בטליון-רגלים, המורכב משלוש פלוגות רובאיות, מחלקת מרגמות של 3 אינטש ומחלקה של מכונות-ירייה „בינוניות“ ואשר נספחת עליו, לסיוע, סוללה של תותח-ישדה.

שלב א. („מצב סטטי“) — בשלב זה אינם פועלים מכשירי-אלחוט של חיל-הרגלים, אלא קוי הטלפון.

שלב ב. (הגדוד התחיל בהתקדמות) — קוי-הטלפון

נאספו.

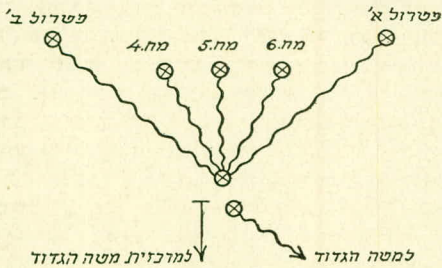

ציור מס. 2

שני מרשמים אלה מראים כיצד עומד כל מפקד בקשר ישיר עם הכוחות הנתונים לפיקודו, וכיצד ניתנת אפשרות למפקדי יחידות-המשנה השונות לעמוד בקשר זה עם זה.

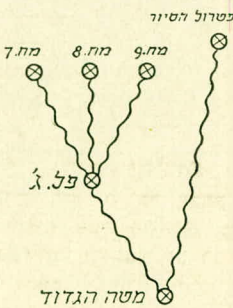
3. התאמת הקשר לפעולות מיוחדות

אפשרי כמובן, ובמקרים רבים אף הכרחי, להתאים את סידורי-הקשר לפעולות מיוחדות כגון: פטרולים, פשיטות של חלק מן הכוח, וכו'. להלן כמה דוגמאות: א. בשלב א' ערכה פלוגה ב' פשיטה, כבשה כפר בשטח האויב והוציאה פטרול לעורף האויב. קוי הטלפון של מחלקת ה-3 נאספו, ומרכזייתה פורקה, — אך הקו למרכזיית-הגדוד ממשיך בפעולתו.

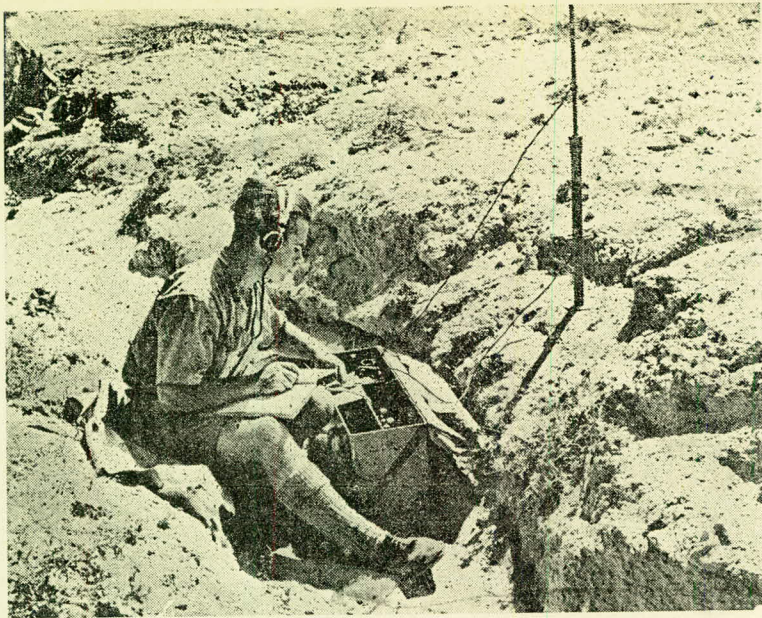

ציור מס. 3

ב. בשלב ב' הוציאה פלוגה ג' פטרול סיור, שלידיעות שעליו להשיג חשיבות מיידית למפקד הגדוד.

ציור מס. 4

אלחוטן בריטי במדבר המערבי

אשר נוקטים בה: הנהגות צורות שונות של הצפנת תוכן המברק, מהן שטחיות יותר, אשר ניתן, אמנם, לאויב לפענחן תוך זמן ומאמץ לא רבים, אולם גם ההצפנה לפיהן נעשית במהירות יחסית. צורות אלו הולמות פעולות פתאומיות או קצרות-זמן, המסתיימות, נניה, תוך שעה-שעתיים. לעומתן קיימות צורות יסודיות יותר, הכרויות בהשקעת זמן מרובה יותר, הן מצד המצפין, והן מצד הקורא — אך גם פיענוחן האפשרי ע"י האויב — יצריך זמן רב, אשר יחרוג מעבר למסגרת-הזמן שנקבעה לצורך אותה פעולה; צורות אלו הולמות יותר פעולות יוזמות ותכניותיות — או מסירת אינפורמציות חשובות. כלל נקוט הוא, כי הדיבור הנהיר (ללא-הצפנה) מותר רק בשעת הפעולות ממש — כאשר המאורעות מתהוללים במהירות כוונ עד שקליטת השיחות ע"י האויב אינה עלולה להשפיע על מהלך פעולות-הגומלין. לדוגמה: כיתה נכנסה בקרב — הריהי מודיעה על כך למפקדה בדיבור נהיר; אך מאידך, אסורה עליה העברה, בדיבור נהיר, של ידיעות בדבר מצבה או שיקוליה — וכן בקשות (למשל — של שיגור תגבורת) העלולות להעניק לאויב ידיעה מאמצעי זהירות ומניעה שעליו לנקוט בהם; ואותו סייג חל, כמובן, גם על הודעות המפקדה לאותה הכיתה. במידה שבכל זאת יש וכמה הודעות או קריאות-לעזרה עלולות להיות דחופות ביותר — משתמשים לכך או במילות-סיסמא מוסכמות מראש, או בצורת הצפנה קלה ביותר, המאפשרת למפקדים, שבידי כל אחד מהם נמצא לוח סכימטי של ההצפנה, — לקיים שיחות ביניהם.

וכאן — הערה מהחשובות ביותר: כל הבולל יחד הצפנה ודיבור-נהיר — כמוהו כנותן בידי האויב את המפתח לגילוי מבנה-ההצפנה הנקוט.

כשם שיש לזכור את חשיבותו החיונית של האלחוט

לציונים הנ"ל, לגבי אורח הפעלתו הטקטית של האלחוט, יש להוסיף עוד שתי הערות: אחת — לענין מיוחד, והשניה בעלת אופי כולל ביותר.

א. לסוג אחד של איש-החזית, לצופה הקדומני (של חיל-התותחנים, של יחידת-מרגמות ועוד) הופך האלחוט להיות ממש כ"נשק הפרט". צופה כזה, השרוי לעתים יחידי בעמדת-התצפית שלו, בצדם של גרעינים קדומניים ביותר של חיל-הרגלים, מסוגל למלא את תפקידו בעיילות אמיתיות ושלמה, רק בעזרת מכשיר האלחוט שלו.

ב. אין לך בצבא ימינו הייל שיהא פטור מחובת ידיעת השליטה באלחוט, ושליטה כזאת תהיה לגביו צורך חיוני, של יחידתו ושלו כאחת. "יודע-אלחוט" המקצועיים הקבועים עלולים להפגע או להתרחק; ואלו הכרח השימוש באלחוט לפלוגה, למחלקה, לכיתה, — ואף לשרידיה של כיתה שדוללה באש האויב — נשאר שריר וקיים. על כן הכרח הוא לכל חייל-בחזית לדעת להשתמש שימוש ממש, בתנאי השדה והקרב, לפחות בכל סוגי מכשירי-האלחוט הנהוגים עד לאלה שבפלוגה. ביחוד חשובה השליטה במכשיר המטלטל-הנישא; למשל, בזה המכונה בצבא הבריטי — "מס' 384", כי כצורך בלשון — כך הצורך באלחוט לחייל-בן-זמננו.

כן יש לעמוד במיוחד, בפרשה זו של השימוש הטקטי באלחוט, על חובת הזהירות בהפעלתו.

חובת-זהירות

הכלל המקובל הוא, כי כל מברק (הן במורס, והן זה הנמסר בדיבור) אשר משדרים מתחנה לתחנה — נערך ב"חירטום" זה או אחר (באחת הצורות הנהוגות של "ניטרק"). אופי הפעולה, הזמן אשר היא מניחה לרשות המשדר, הם הקובעים את מדרגת ה"חירטום"

להספקה סדירה של ציוד-הקשר, לתיקונו ולמלאי מספיק של מכשירים וחלקי-חילוף.

שירות-הקשר הכללי של הצבא אחראי, בדרך כלל, לקשר עד למטות של גדודי-רגלים, ושל מטות היחידות הדומות בחיל-התותחנים, בחיל-השריון, ובחילות-השיריון תים השונים. כמו כן, אחראי הוא לאימון הקצינים והמדריכים של ענף-הקשר גם ביחידות השונות שלמטה מן המטות הנ"ל.

ב. תיכנון הקשר לפעולות גופי-חיל גדולים וקטנים.

להשפעת הקשר על ביצוען של פעולות קרב נודעת חשיבות מכרעת. כפי שנאמר כבר בתחילת רשימה זו, מסייע הקשר למפקד להפעיל בשדה-הקרב את אמונת-העיקוד שלו. על כן חייב הקשר להיות מותאם לכל שלבי הפעולה הקרבית; אם אין אפשרות להתאימו לכל שלבי הפעולה, יש לשנות את תיכנונם של שלבים אלה באופן שיאפשר קשר טוב. לפיכך, חייב כל מפקד לשתף את קציני-הקשר שלו בכל שלבי התיכנון של כל משימה שהיא. כן חייב הוא להתחשב, התחשבות מלאה, בהערותיו ודעותיו של קציני-הקשר, הואיל ורבים המקרים ששינוי קטן בתכנית הפעולה אינו עשוי, אמנם, לשנות הרבה בביצוע המשימה, אך יש בו כדי לשנות שינוי יסודי את אפשרויות הקשר בשדה-הקרב.

בזמן הסברת פקודות-המבצע למפקדים המבצעים, מוטל על קציני-הקשר להסביר בעצמו את תכנית הקשר, ולהבטיח שכל אחד מהמפקדים יבין לאשורו מה הם אמצעי הקשר העומדים לרשותו ומה הן אפשרויות השימוש בהם, כדי שיוכל להשתמש בהם שימוש יעיל ביותר. מובן מאליו **אם המפקדים עצמם יהיו בעלי ידיעות מספיקות בעלי הבנה מתאימה של שימוש בקשר, יהיה ערך כלשהו בדברי הסברה אלה, ולמתן אמצעי קשר ליחידות הלוחמות.** הדבר מחייב הסברה יסודית ואימון רב. המפקד חייב לזכור תמיד שהקשר הוא-הוא המאפשר לו לפקד על הקרב ולנהלו למעשה — ולא רק להלכה.

בתורת "כלי-נשק" מסייע — כן יש לחרוט על לוח לבו של כל מפקד ואלחוטן את האזהרה: אין לך דרך יותר קלה להכשלת פעולותיך-אתה ולהעברת ידיעות חיוניות לרשותו של האויב, מאשר הזנחה, ואף הקלה ביותר, "במשמעת-האלחוט" ובהקפדה לגבי השימוש בהצפנה.

ומעבר ומעל לכללי זהירות אלה:

אל תשכח לעולם, כי אין לך הצפנה אשר אי-אפשר יהיה לפענחה.

זכור, כי כל העברת ידיעות חיוניות באלחוט, מתוך סוסמכים על בטחון-ברזל שבהצפנה — גם בשה ש מצויות דרכים להעברתן — נושאת בחובה סיכון מסיים לתוכן הידיעות, והדוגמה המובהקת: — גורלן של ההוראות ששלחו השלטונות האמריקאיים למצביאים שבפירל-הרבור, ערב ההתקפה היפנית — ובו בזמן, גורל המברקים ששלח ציר יפן בווישינגטון לממשלתו, ודוגמאות אחרות, ממלחמת לוב, וכמותן.

תיכנון הקשר

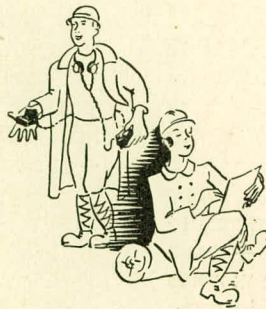
כמו בכל פעולה צבאית אחרת, יש לתכנן גם את פעולת הקשר. תיכנון זה מושפע לרוב מאותם הגורמים המשפיעים על תיכנון כללי, ואף הוא נעשה לפי אותם השלבים. גם לתיכנון-קשר דרושים: סיור, "הערכת-מצב", תכנית, — וסעיף מיוחד בפקודות-המבצע.

התיכנון של שירות-הקשר מתחלק לשני שלבים עיקריים:

א. התיכנון הכללי של הקשר בצבא.

בד בבד עם התיכנון הכללי של הצבא, קביעת התקני-שלו, הקמת כוחותיו השונים, וכו' — צועד גם תיכנון הקשר. שירות-הקשר הכללי חייב לדאוג לכך שלמטה הכללי יהיה קשר מתאים עם כל פיקודי-המשנה שלו, וכן שלשירות כל יחידה, כוח מיוחד או כל גוף אחר, — יעמוד גם תקן-קשר, בהתאם לתקן ולמבנה הכלליים שלהם.

מתפקידו של שירות-הקשר הכללי הוא גם לדאוג

הלו, יעל ! 77 הלו, יעל !
עיביוויוויר !

רמן מן המאה הי"ח

רִימוֹנֵי־יָד וְשִׁימוּשׁ הַטֶּקֶטִי

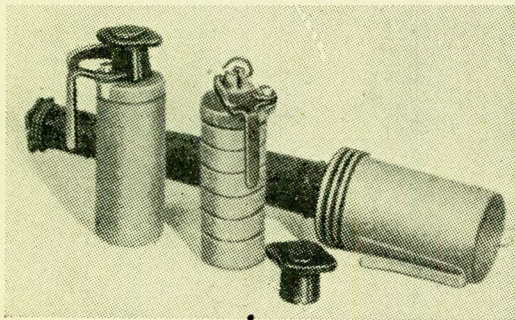
רִימוֹן־הַגְּנָה

רוב הרימונים מסוג זה המוכרים אצלנו — מבניהם החיצוני הוא ביצתי, הנוח ללפיתה ביד, ומשקלם חצי־הקילו, לערך (אם כי בכמה צבאות נהוג רימון־הגנה גלילי); ממגנוני־ההפעלה שלהם שונים, לפי סוגיהם. נסיון השימוש ברימוני־ההגנה גילה מספר נקודות־תורפה במבניהם:

1. מנוף, שנשאר על גוף הרימון בשעת מעופו, מפריע לתנועתו החפשית באויר, מצמצם את טווח־מעופו, ומשנה מן הכיוון שאליו הוטל.

2. פתילה שבעירתה נמשכת יותר מ־4 שניות לאחר השתחררות מנוף־הבטחון, אין בה מועיל — מאחר שאויב מנוסה יספיק או להטיל את הרימון בחזרה לזורקו.

3. חומר־נפץ מרסק איננו מטען־נפץ מתאים לרימוני־הגנה, הואיל והוא מפורר את גוף הרימון לרסיסים קטנים מדי, והשפעתו קטנה; ואף אירע כבר, שלא היתה השפעה ממשית כלשהי להתפוצצותו של הרימון אף לגבי אותם מאנשי האויב, שהרימון התפוצץ ממש לידם. זהו הטעם שבגללו משתמשים בברטול כבמטען לרימוני־ההגנה.

רִימוֹנֵי־יָד שׁוֹרְרִים
(מימין לשמאל): רימון התקפה בעל ידית; רימון הגנה;
רימון התקפה

רימון־היד, למינהו, הוא נשק שנוצר, בעיקרו של דבר, כדי לשמש את הסתערות הרגלים — או לשברה. אכן, רצוני להדגיש בהרצאה זו כי רימון־היד אינו רק נשק המסייע להסתערות; לעתים קרובות מסתיים הקרב בהטלת כמות מספיקה של רימונים, המשמידים את האויב — וע"י כך מושגת מטרת ההסתערות, אף בלי שיהיה צורך להסתער בפועל.

אין ברצוני להסביר כאן הסברה כללית, את ערכו של הרימון ואת דרכי השימוש בו בצורות הקרב השונות. דומני, שהספרים והחבורות המצויים מרבים לעסוק בכך. רצוני לעמוד על כמה עניינים, שהנסיון הורה כי יש לתת אליהם את הלב, שעה שמשתמשים ברימונים. רבים מכס אינם רואים עדיין ברימון כלי־נשק אישי. עודכם חסרים בטחון בשימוש בו, רבים מכס השוכחים עדיין לזרוק רימונים, כדי להשמיד את האויב בקרב המתנהל בטווחים קצרים; תחת לעשות כן, יורים אתם מכלי נשקכם ומבזבזים תחמושת לריק, — או מסתערים ועושים „מלאכה שחורה“ בכידון, ובשאר צורות קרב גוף־אל־גוף, במקום לעשות את שלכם קב ונקי, על־ידי הטלת רימונים. ודאי אין להגזים בשימוש ברימון; אך דומני, שבקרבות רבים שכחו אנשינו, או מיעטו, לנצל כראוי נשק יעיל זה בטווחים ההול־מים ביותר את השימוש בו — אם מחמת חוסר בטחון ואם מפאת חוסר הרגל להשתמש בו.

בצבאות הסדירים השונים נהוגים 5 מיני רימוני־יד:

1. רימוני־הגנה; 2. רימוני־התקפה; 3. רימוני־עשן; 4. רימונים אנטי־טנקיים; 5. רימוני־הצתה (המכונים „בקבוקי מולוטוב“).

בדברי אעמוד על שלושה סוגי רימונים בלבד: רימוני ההגנה, ההתקפה וההצתה. על שני הסוגים הנותרים יש לעמוד בסיכום מיוחד.

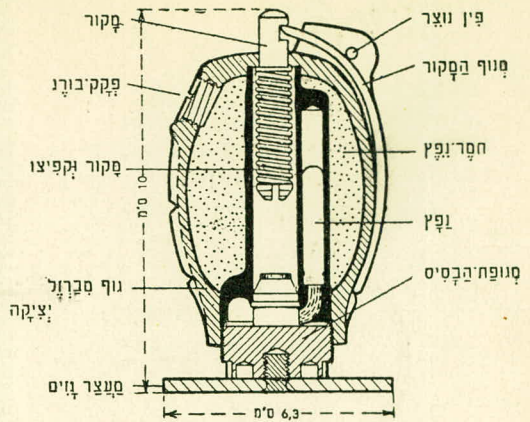
רימון-התקפה

ראש-תעודותיו של רימון-ההגנה — הריגה והשמדה; ואלו לרימון-ההתקפה תעודה של חיפוי על גייסות מסתערים. רימון זה, ככל רימון אחר, הוא בית-קיבול לחומר-נפץ מסוים (ובמרכזו יושב מנגנון הפעלה); אלא שבניגוד לרימון-ההגנה, שגופו עשוי ברזלי-צינקה, עשוי גוף רימון-ההתקפה פח דק, או בקאליט, ומכיל כמות גדולה יותר של חומר-נפץ (אמטול או לידות). תפקידו — להמם את האויב, ובכוחו להזיק, רק משהוא מתפוצץ ממש ליד האויב. לעתים מטילים אותו תוך כדי ריצה, וזורקו אינו נעצר, אלא ממשיך במרוצתו.

הרעיון שביסודם של שני סוגי-הרימונים האלה, פשוט ומובן למדי: המתגונן, הנתון בחפירה, או במחפה אחר, ומוגן בפני רסיסי רימונו הוא, שואף להשיג מכסימום של פגיעה באויב המסתער — הן בקטלנות הרסיסים והן בטווח שלהם. ואלו התוקף זקוק לכלי-נפץ בעל טווח מצומצם, כדי שלא יינזק מרימוניו שלו. אכן, גם התוקף יכול להטיל רימוני-הגנה אל מעבר למחפה-האויב, אלא שנשיאתם בשעת ההסתערות תכבד עליו.

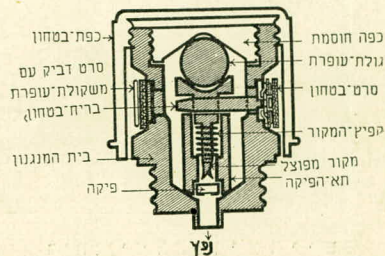
מבנהו של רימון-ההתקפה שונה בצבאות השונים — ולמבנה זה נודעת חשיבות רבה לגבי אופני השימוש הרבים. ברצוני להתעכב כאן על רימון-התקפה שמצאתי בשימוש צבאני. דומני שטיי פוסד-רימון זה הוכן על-ידי אנוש שאינו מצטיין בהבנת עניינים שבטקטיקה, ובצרכיו של החייל בקרב. צורתו של רימון זה דומה לזו של רימון-ההגנה הרגיל, אך קליפתו קליפת-פח, וכמות חומר-הנפץ אשר בו כפולה, כמעט, מזו שברימון-ההגנה; כמנגנון-ההפעלה משמש בהם אותו המנגנון עצמו. תוך תנועה אין החייל יכול להטילו אלא למרחק קצר. ובמשך 5½—5 השניות העוברות עד להתפוצצות הרימון, יעבור הזורק עצמו על פני מקום נפילתו. הרימון יתפוצץ איפוא בעורפו, בלי שיביא תועלת כלשהי. בדין הוא, איפוא, להקטין את משך בעירת הפתילה עד ל-2½ שניות, שהן המינימום מבחינת בטחונו של הזורק, כמו כן, אפשר להכין רימונים, כאלה הנהוגים בכמה וכמה צבאות, שייתפוצצו בהקישם בעצם קשה (אגב, יש סוברים, שכדאי לקבוע זאת גם ברימוני-הגנה). מאידך גיסא, אם יוטל באמצעות ידי-הטלה שתחובר אליו — כנהוג בצבאות לא-מעטים — אפשר יהיה להטיל את הרימון למרחק גדול יותר.

ואכן, בצבאות רבים נהוגים אמנם רימוני-ההתקפה כאלה: צורתם הגלילית מאפשרת לקשור סביבם

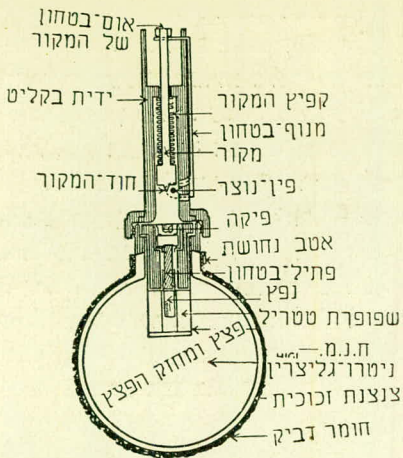

רימון "מילס" עם מעצור-זוים

כדי שפעולת הרימון תהיה יעילה, עליו ליפול על המטרה עצמה, או בסמוך מאוד לה (יעילה ביותר ההתפוצצות מעל למטרה ממש — לערך כמטר מעליה, — ויש בכך כדי לשוות לפעולת הרימון, ולפיזור רסיסיו, ערך הדומה לערכם של פגזי ה"שראפנאל"). יש, איפוא, לאמן את החיילים בהטלת הרימון אמן היטב; רימון שלא יפול על המטרה, או בקירבתה, לא ישמיד את האויב. רוב ספרי-ההדרכה הצבאיים מחלקים את איזור-הפגיעה של רסיסי הרימון ל"איזור-השמדה" ו"לאיזור-סכנה"; לדעתי יש לשנן בענין זה, בקפדנות, פרט עקרוני אחד: את הרימון יש להטיל על המטרה עצמה, הואיל ואחרת עשוי אף מחסה נמוך ביותר לשמש מגן בפני רסיסי רימון-ההגנה, המתפוצץ על-פירוב ממש על הקרקע; וזהו אחד הצדדים הבלתי-נוחים בהפעלתו — כי כדי לדעת את תוצאת הטלתך צריך אתה, לעתים, להמתין קמעה בטרם תמשיך בפעולה. ואלו יתרונם של רימוני-ההגנה הוא בזה שנוח לזרקם, והנקל הוא לחייל לשאת עמו מספר רימונים מסוג זה, מבלי שיכבידו עליו יותר מדי. חובה היא, איפוא, להרגיל את החיילים לשאת עמם לפחות 3—2 רימונים.

מנגנון-ההפעלה של רימונים בריטיים מס' 69 ו-73 (פרטים בטבלה שבעמוד 61)

רימון דביק אנטי-טנקי מס' 71 (בריטי)

הפעם תכונות התארגנות ועמידה בקרב יותר מכפי שגילה בעבר. כל קרבת התקפה, שבו לא נפרוץ את מערכת ההגנה שלו ולא נשמד את אנשיו, יגביר את רוח-המלחמה שלו וירבה את בטחונו העצמי. והואיל ולעתים לא יהיו לנו כוחות עדיפים, יתכן כי תפתח בצבאנו טקטיקה של התקפות לילה; והנשק היעיל ביותר בשביל הללו הוא הרימון, הסכין ותת-המקלע. ההסתערויות וקרב המגע, — הם שיערערו את רוח האויב, אולם, מאידך גיסא, לפעור לות מעין אלה, יש לאמן את צבאנו בקפדנות ובעת האימון צריך להבליט את ערך הרימון ותת-המקלע. בקשר לכך, אציין כמה עיקרים לתרגול אנשים בשימוש ברימונים. ראשית, יש לאמן את האיש שידע לקלוע ברימון למטרה — ועם זאת שיהיה רגיל להשתמש בו בשעת-דחק. והרי כמה נקודות, העשויות לשמש את ההדרכה ברימון:

1. מטרת האימון: ללמד את האיש לפגוע במטרה. תחילה יש ללמדו את שיטת הזריקה הנהוגה; אך אם יתברר, במהלך התירגול, כי זריקה אחרת

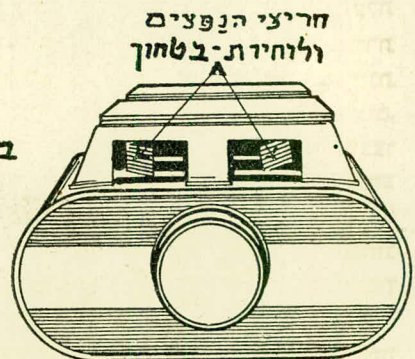
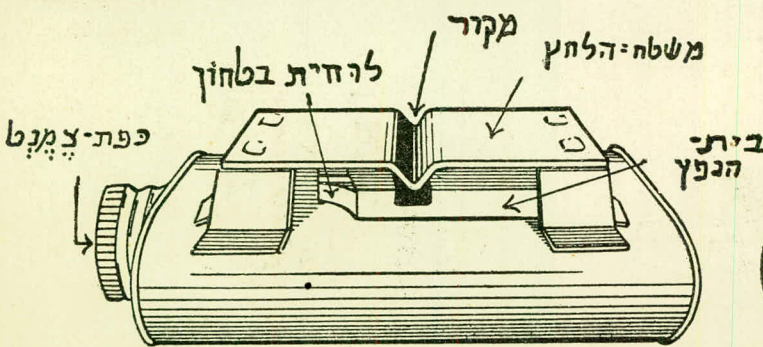
עוד כמה אצבעות של חומר-נפץ, או כמה רימונים נוספים, טעונים חומר-נפץ אך ללא מנגנוני-הפעלה וידיות-הטלה. צרורות רימונים — או רימונים וחומר-נפץ — כאלה, אפשר להפעיל בנקל נגד מכשולים קטנים, זחלי טנקים, שוחות-נשק, קירות, אשנבי יריה וכו'. דבר — שאין לבצעו ברימון שצורת-ביצה לו, הואיל ויקשה לחבר אליו, באופן יציב, רימונים נוספים, או חומר-נפץ שונים בצורתם. יתרון נוסף לרימון הגלילי הוא, שאפשר לשימו ליד מכשול (כגון גדר-תיל), ועל-ידי הפעלת המצת מ מרחק, במשיכת חוט מחובר, — לפרוץ פרצה למעבר החיילות.

רימון-הצתה

„בקבוק-מולוטוב“ הוא כלי טוב לשימוש; אלא שיש לדאוג לכך שבתרכובת החומר הנוזלי שבו, הבנזין והנפט, יהיה מצוי גם חומר סמיך ודביק יותר. מן הנסיון למדנו, שטוב לעשות את הבקבוק שביר יותר ע"י חתכים בגוף הזכוכית (בעזרת יהלום או „חותך-זכוכית“) כדי שיתנפץ עם כל הקשה קלה. כמו כן יש להדק לבקבוק את המטליות הטבולות בנפט ע"י כמה גומיות.

בטרם נעבור לסיכום, נקדיש כמה מלים לרימוני-העשן ועל הטקטיקה שיש לנהוג בשימוש בהם. אין ערוך לרימוני-העשן בתנאים של לחימה ביום נגד מטרת שבהן התארגן האויב וערך תכנית-אש מדויקת להגנתו. הן להתקדמות הדרגתית, או להס-תערות או לנסיגה, והן להוצאת פצועים ולחיפוי על כל תנועה אחרת בשדה הקרב — נודע ערך עצום לעשן; בין אם יהיו אלה פגזי-מרגמות בנות 2" או רימוני-יד, או שיהיו אלה מטעני-הטלה פרימיטיביים כאשר יהיו, לא נגרע דבר מחשיבות זו. יש תמיד לדאוג לכך במיוחד, שאכן יהיו הגייסות מצוידים בעת פעולתם ברימוני-עשן.

דומני שהאויב, שבו עתידים אנו להלחם, יגלה

רימון-המוקש הבריטי מס' 75

וינכחו כי אין סכנה בזריקה למרחק 20 עד 25 מטר בשטח פתוח — אם החייל שוכב נכון. יש לבחור לתרגיל זה שטח שמצויים בו מחסות נמוכים. את הרימון השלישי יש לזרוק תוך תנועה, כשהאיש טרם הגיע אל המחסה שבחר לעצמו. עליו לזרוק — ולרוץ קדימה, אל מחסה שנמצא לפניו. תרגול זה חשוב במיוחד הואיל ובמקרים רבים לא יהיה נוח להתרומם כדי להטיל הרימון, ממחסה שהאיש כבר שוכב במהודק מאחוריו, אלא מוטב יהיה לזרוק את הרימון תוך תנועה, ולהעלים אח"כ אל מאחרי מחסה קרוב, הנמצא לפניו.

הרימון הראשון ייזרק ביחידות, השני ע"י יחיד אך כשהכיתה כולה פזורה בשדה, ואלו השלישי — ביחידות שלמות.

למד אנשיך לזרוק רימונים בתנאי קרב שונים. אמנם בזריקת רימונים עד שתשיג תוצאות טובות. למדם להשתמש בהם נכונה.

זכור כי נשק זה יעיל ביותר בטווחים קרובים, ובמיוחד כשיפעלו בו נגד אויב המצוי מעבר למחסה. תמיד היה נע עם חייליך כשהם נושאים עמם רימונים.

והרי כמה כללי זהירות:

1. בדוק אם הרימונים נקיים משמן־איחסון, הואיל והשמן הנקשר עשוי להפריע להשתחררות הנוקר.
 2. אל תיפרד מן הרימונים שעל גופך, הואיל ולעתים עשוי אתה לשכחם, ולגרום ע"כ לאסונות.
 3. סדר שקיקים מיוחדים לנשיאת הרימונים על חגורתך, או תלה אותם, בעזרת המנוף, על החגורה. דאג לבל יפלו.
 4. בדוק, מדי פעם, אם הרימונים עודם על גופך. כן קיים את כל כללי הזהירות הנוהגים לגבי כלי־הנשק האחרים.
- וזכור: זהו כלי נשק המצוי לשימוש, והעשוי להביא תועלת רבה. למד להשתמש בו. למד לבטוח בו, ונהג בו בזהירות הראויה.

נוחה לגביו יותר, והוא משיג על־ידה הישגים טובים יותר, יש להניח לו שיזרוק באופן הנוח לו.

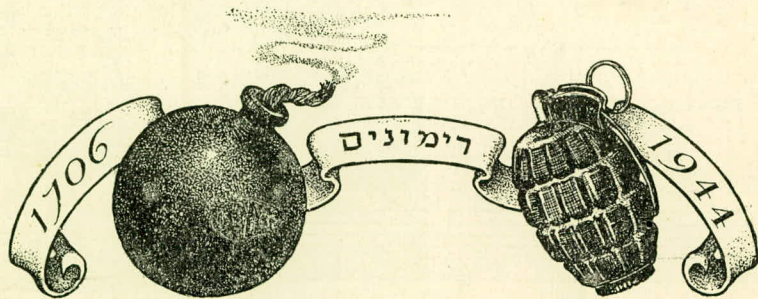
2. אין די בשעות ספורות בלבד כדי ללמד את האיש לזרוק רימון כראוי. על כן טוב יעשה המפקד אם יערוך, אגב התרגילים השונים ובזמן ההפסקות, תחרויות בזריקת אבנים; ויש לכוון את האנשים לעשות כן בכל הזדמנות נוחה, — ואכן, יוכח עד מהרה שההישגים שהושגו הם מצויינים.

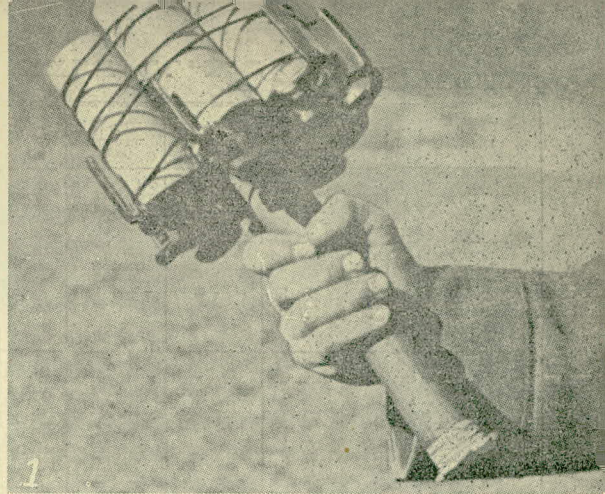
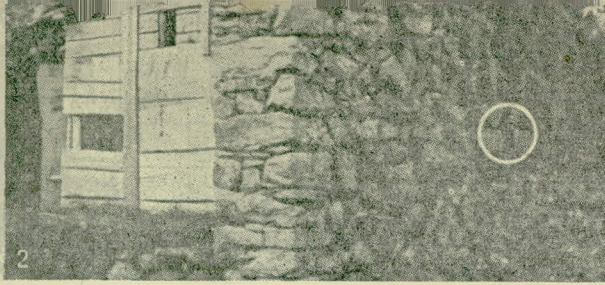
כמקום תרגול בהטלת רימונים יש לבחור שטח שמצויות בו אבנים לרוב, כדי שיתאמנו לא רק אלה המטילים רימוני־סרק אלא גם שאר האנשים, שיעסקו אותה שעה בזריקת אבנים.

3. במשך האימון יש להקפיד על כך שהאיש יסתכל במטרה לפני זרקו את הרימון, ושעיניו תהיינה צמודות אליה בעת ההטלה וכמעט עד נפילת הרימון; נודעת לכך חשיבות רבה, הואיל ויתכן והרימון לא יעשה את שליחותו ויהא צורך להטיל רימון נוסף.

4. אחרי כמה שעות של תרגול בזריקת רימונים, במגרש־אימון, יש לאמן את האנשים בזריקה מאחורי מחסות שונים, אל מטרת מתאימות: קפלי־קרקע, עמדות שלתוכן יש להכניס את הרימון מלמעלה, חלונות וכו'. תרגול כזה מציאותי יותר, ויש בו כדי להשיג את מטרת האימון; כן מעורר הדבר את התעניינות האנשים.

5. לאחר כמה שעות של אימון, יזרוק כל איש שלושה רימונים חיים. האחד ייזרק במטוח־רימון ערוך־מראש. המטוח יהיה מאחורי תל חזה נמוך — האיש יעמוד, יזרוק את הרימון, יצפה וישכב. חשיבות רבה תהא נודעת לכך שהתל יהיה היקפי ועשוי לשמש מחסה מכל הצדדים, כדי שבמקרה זריקה שלא לכיוון הנכון, אפשר יהיה לבקש מחסה קרוב בכיוון המתאים. אם נתרגש אחד האנשים — חזור ותן לו לזרוק רימון נוסף. את הרימון השני יש לזרוק כשהאנשים חובשים קובעי פלדה. היחידה תנוע בשרשרת, ואחרי זריקה (לפי פקודה, כמובן) של אחד החניכים, יישכבו כולם אחרי מחסות קטנים

מטען צרור

מתחבולות השימוש

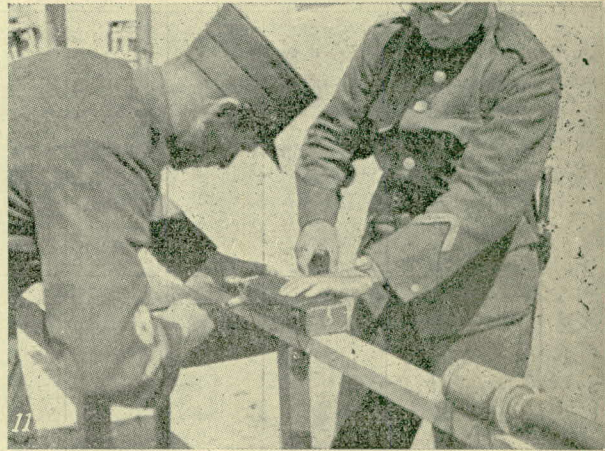
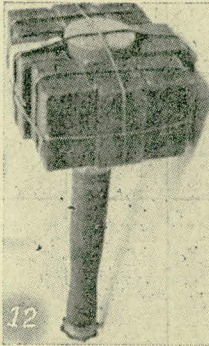
א. המטען הצרור מורכב רימוני התקפה של יד, או מלבניות ט. נ. ט. שכורכים ב"חבילה", ע"י תיל, מסביב לרימון יד בעל הידית. במטען זה אפשר להשתמש, בהתאם למצב, בשתי דרכים:

א. משיכה בכפתור-המצית שבידית ההטלה של רימון היד המרכזי, והטלה, מיד לאחר מכן, אל תוך האובייקט שיש להרוס.

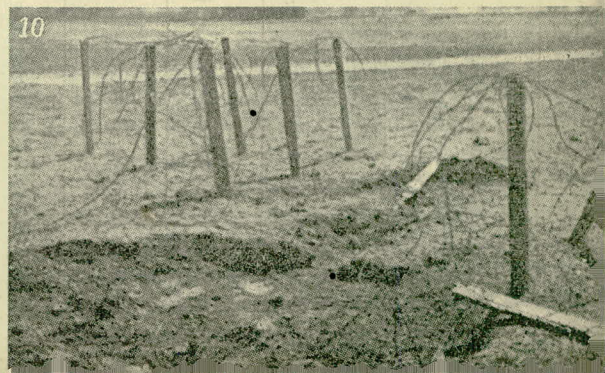
ב. דחיקת הצרור אל בין האובייקט המיועד להריסה, חיבור שרוך משיכה, מן המטען אל מאחורי מחפה קרוב, והפעלת רימון-היד המרכזי ע"י משיכת השרוך מן המחפה. ב"מטענים צרורים" משתמשים שעה שיש להבקיע פרצה בחומות, או שעה שמתכוונים ליטול מן האויב את כושר הקרב שלו ע"י מהלומה חזקה ופתאומית.

נגד רכב-שריון עשויים, "מטענים צרורים" אלה לזכות בהצלחה ניכרת.

נגד תיבות-שדה, בעלות אשנבי-יריה נמוכים וקרובים לפני הקרקע, מפעילים את המטענים הצרורים ע"י שתחבים אותם, מן הצד — או מלמעלה, בעזרת שני מוטות עץ, המחוברים זה לזה בוותי חדה, וקל להכניס תוך רגעים מספר. כמצתים באים, כמובן, בחשבון רימוני-היד בעלי הידית, שאותם אפשר לפוצץ ע"י משיכת-שרוך הקשור לכפתור-ההצתה. פיצוצים כגון אלה עשויים להרוס את אשנבי-היריה וקני כלי הווי המזדקרים מתוכם, ולחסל גם את אנשי חיל-המצב שבהם.

1) רימון צרור: 7 רימוני-התקפה כרוכים סביב הרימון המפעל בעל-הידית. 2) עמדת-קלעים. 3) אשנב היריה. 4) פעולת הרימון הצרור נגד אשנב היריה.

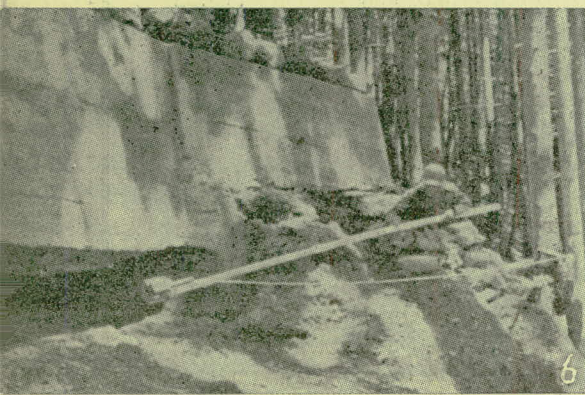

4

5

6

7

3

וּמְטַעַן פְּרוּשׁ

בְּרִימּוֹן בַּצַּבָּא הַשְּׂוִיצָרִי

„מטענים פרושים“ מורכבים גם הם מרימוניד בעלי ידית, ולבני טרוטיל שקושרים ע"י תיל ברווחים של 15—20 ס"מ זה מזה, אל קרש או עץ צר וארוך.

באופן זה, יש לערוך מיד 10 ועד 20 לבני טרוטיל, בהתאם לתוצאה שרוצים להשיג. כל אחת מלבנים אלה תצווד בנפץ ולאחר שיקבע במקומו, יש לחזקן ללבנה ע"י פלסטר או סרט בידוד, על מנת שלא ישמט ויפול. הנפץ ייקבע לצדה של הלבנה, הפונה אל עבר מטען הנפץ ההתחלתי. עריכה זו הכרחית כדי להבטיח את העברת ההתפוצצות הראשונה מן הרימון עד לאחרונה שבלבנים.

כשמשמשים ברימוניד בעל ידית כגוף הנפץ הקדומני (כלומר, כמטען הנפץ ההתחלתי), הרי יש להפעיל את ההדלקה באמצעות שרוך משיכה. אך אם משתמשים בלבנת טרוטיל, הרי יש להביאה לידי התפוצצות ע"י נפץ ופתי-בטחון. ב"מטען הפרוש" משתמשים להריסת אוביקטים המצריכים פגיעה לעומק, כגון מכשולי תיל רחבים. ואילו כנגד גדרות תיל חד-קוויות לא כדאי להפעיל את מטעני הנפץ רבי הערך הללו. אותן ניתן לפרוק, באותה המהירות ומידת הבטחון, בעזרת מספרי התיל וברכים אחרות. ואלו נגד מבני ברזל מוצקים תהיה הפעלת רימוני היד, בדרך כלל, ללא תוצאות.

2/10

מיל

5'6"7 הכנסת הרימון הצרור לעמודי-שדה מבוצרות, מן הצד או מלמעלה. 8'9"10 המטען הפרוש לפריצת גדרות-תיל. 11 עריכת מטען-פרוש. 12 (שמאל) מטען צרור. כלי מטען אחד ו-8 מלבני ח. נ. (ימין) פעולתו של הנ"ל

34 יום 1/1 אצ"ב 23

8

ערכו של קרב-המגע בהגנת ארצנו

— — — באלו תנאים נוכל להחזיק מעמד?

אם אבידותינו לא תהיינה גדולות מדי! כיצד להבטיח זאת? עלינו לחפש שטחים, אשר בהם לא יוכלו אמצעי הקרב הכבדים של האויב לפעול כלל, או שטחים שיגבילו את פעולתם. פירושו של דבר: עלינו ליצור מצבים ולבקש אחר הזדמנויות, בהם נהיה שווים לאויב מבחינה חמריית.

היתכן הדבר? כן! אך אזי בדין שיודגש יסוד אחד: ההפסד. אותה אפשר להשיג עליידי כך שנמצא במקום שבו אין האויב מצפה למצאנו, וגם עליידי-כך שלא נמצא במקום שבו הוא מתכוון לאסור עמנו קרב. כיצד יקרה הדבר?

לעתים עליידי נוכחותנו, הדפנסיבית גרידא, במקום מסויים, ולעתים עליידי מהלומה נועזת ותקיפה באויב: "... כאן אבצע זאת, כי הזדמנות נוחה לכך... ולא במקום, שבו אין אמצעי מספיקים, או שבו אעמוד נוכח עצמתו המלאה של האויב."

מה נשיג ע"י ההפתעה? היא גורמת לאויב שיירתע אינסטינקטיבית, וגורמת אצלו למצב רפיון מתמשך פחות או יותר. אותה שעה יתכן להכות עד השמד אף פלגת אויב שלמה, הואיל והתגוננותה רפה יותר. אפשר כי לא יהיו אלה אלא הצלחות מקומיות, ואולם משיצטרפו אלה לאלה כדי מספר ניכר, אפשר שיביאו בעקבותיהן לתוצאות אופרטיביות אף במסגרת הכוללת של המערכה. אין כמובן לצפות לשלול מן האויב, באמצעות ההפתעה, את אמונתו בכוח התנגדותו הוא. ענין זה פסיכולוגי הוא בעיקרו. "החייל הוא חזק ומנוצה, או חלש ומנוצה, בהתאם להרגשתו העצמית" (נפוליון). בין היתר מנוצה לבין היתר חש כי הנך מנוצה — אין כל הבדל. להאמין בכוח ההתנגדות כמוהו כמעשה ההתנגדות.

כיצד אפשר לממש דבר זה באורח הקרב שלנו? מתוך שלא נניח לאויב לא את השחות ולא את ההזדמנות להפעיל נגדנו את האמצעים אשר אי-אפשר לו בלעדיהם, חזקה עליו שיגיע למצב של חוסר בטחון, או אולי אף למצב של חוסר ישע. דבר זה, לדידו, פירושו נקודת-משבר. וכיצד יקרה הדבר? לפתע ייאסר עליו קרב באורח נמרץ ותוקפני ביותר, מקרוב ובמהודק — תוך כוונה שהדוקרב יערך בכליזין שווים. אותו קרב צריך להיות עז, אך קצר: אירע משהו — אך היכן? מתי? מנין? — קמה בהלה. לעזאזל! רימונים מתנפצים, ברקיפגיונות, עצמות נשברות, יריות מעטות אך מכוונות היטב, קרב מגע — אדם נגד אדם.

— החלף? — כבר?

כן, כבר הלף! עתה פותחים באש המטוסים, המרגמות והתותחים של האויב. רושם מוהף — אך מאוחר מדי: כבר רחקנו, כדי לחזור ולהופיע במקום אחר. מהזדאימים זה עוד חוזר ונשנה, תכופות, מאות פעמים; אם הכרח בכך, משום מה לא יחזור? הפעולות מאורגנות, מנוהלות, מצוות, נובעות מרצון מרכזי. אך אפשר שישרור מצב אחר. אש ארטילרית של האויב מכל הסוגים מתופפת זה ימים ולילות על עמדותינו. האם יכירם מקומם של אנשי הרגלים. לוחמי קרב-המגע, בפרשה זו? ודאי — אך לא ברגע ביש זה. אלא מתי? כשיפרוץ חיל הרגלים של האויב. והוא יעשה זאת. חיל הרגלים רב, רגלים בלבד. הם מאימים להציפנו. באש המחסום שלנו סבלו אבידות אימות; אך בכל זאת עלה בידי כוחות מסוימים משלהם לעבור את המחסום. בינינו — עוד כמאחורי הטלת רימון. נשק הסיוע הכבד שלהם, המטיל פחדו, כבר העתיק את אשו אל עומק מערכנו. הם מוכרחים לעשות כן, אם אין ברצונם לפגוע באנשיהם.

משימתנו עומדת בעינה; היא פשוטה וברורה: להחזיק מעמד! קרב-המגע מתחיל. תודה לאל! עתה, סוף-סוף, כוהנו ככוח האויב. הן! התת-מקלעים מטרתים. הם חייבים לפעול פעולת השמד. אתיהתפתרות מחצים בגופות. פגיונות מוצאים מטרותיהם, רימוניידי קורעים גוף ועצמות...

האיש הוא חזק בהפעילו את מלוא כוחו הגנוז. הוא חזק אותה שעה מבכל זמן אחר, חזק מכפי שידע את עצמו. המשך להחזיק מעמד! עוד מעט יוכרע הכל. את ההתקפה מוכרחים להדוף. והיא תיהדף...! "להחזיק מעמד" — זה איננו רעיון. זה מעשה.

מצבים כאלה יתרחשו לעתים קרובות במעשה הקרב שלנו; עלינו לא רק להכירם, אלא גם לבקש אחריהם. ליצור אותם, כדי שהאויב יאלץ לאסור קרב עמנו במשך שעות. כמובן, אין לראות אורח קרב זה כאורח הקרב הטיפוסי המובהק. גם יסודה של הטקטיקה שלנו הוא האש; כל תפיסה אחרת היתה מוטעית. אך אם האש לא תהיה עשויה לממש את התכלית שהועידו לה, הרי בשום פנים אין פירושו של הדבר תבוסה. משמעותו: להשיג את ההכרעה בקרב-המגע.

הבטחת בתי-מגורים מפני כדורים

סידורי-הבטחה לשם הגנה עצמית שנמצאו, בסופו של דבר, חסרי תועלת. רבים הם אמצעי ההבטחה הנראים מלכתחילה טובים ויעילים — ולמעשה הם חסרי ערך, או כמעט חסרי-ערך. לשם הקניית ידיעה ראשונית בגורמים והתנאים בהבטחת הבניינים, יש צורך להקדים, איפוא, מספר מלים, בדבר החומרים המשמשים למטרה זאת, ולציין באיזו מידה עלולים הם לעמוד בפני פגיעת כדורי רובה או מקלע.

והרי פירוטם להלן:

(א) שקי חול (ולא אדמה!) — יעילים כמגן בפני קלעים של נשק קל, ואפילו חודרי-שריון, רק עם ערוכים הנם בעובי לא פחות מ־75 ס"מ, — ובתנאי שלא ישארו סדקים בין השקים; לשם כך, יש צורך לחבוט על גבי השקים, אחרי הנחתו של כל אחד מהם, בחתיכת עץ או קרש.

(ב) לבני-סיליקאט עומדים בפני חדירת כדורים החל מעובי של שתי לבנים והמלט או הטיח שביניהן — דהיינו, 45 ס"מ. אולם — במרחק של יותר מ־450 מ' ממקום היריה, — מספיקים גם 33 ס"מ (עובי של לבנה וחצי).

(ג) בטון מזוין, אינו חדיר לכדורים החל מעובי של 30 ס"מ.

(ד) בטון רגיל אינו חדיר לנ"ל רק מעובי של לא פחות מ־45 ס"מ.

ויצוין: — קירות בלוקים, או עץ — אינם יכולים בכלל לשמש בתור הגנה; ולכך עוד נחזור בהמשך הדברים.

מצב מגורי-התושבים, הטעונים סידורי-הבטחה, נמנים, ברובם, על אחד משלושת הסוגים הבאים:

(1) בעיר — בבניינים הפונים באחד מצדיהם לעבר הסכנה.

(2) בפרברי העיר — יש להביא בחשבון גם את העובדה שמצויים שטחים גלויים בין הבניינים.

(3) בכפר — יש להתחשב בשטחים פתוחים שמוסיב למקום המגורים.

סידורי-ההבטחה צריכים להיות מכוונים לשני אפיקים:

מה שמתרחש עתה בארץ איננו פרשת-„מאורעות“, בנוסח ימים עברו, כי אם מלחמה; ולא ע"י התגוננות פאסיבית יובטח בה הנצחון. עם זאת, יש לזכור את הכלל הצבאי הגדול של חסכון בכוחות — למען יגבר המאמץ המכוון, במקום שהוא דרוש. החדשים הראשונים הוכיחו, כי הישוב מוכן לקרבנות; אך עליו לחסוך מעצמו קרבנות בכל מקום שהדבר אפשרי, בכל מקום שהאבידות בלתי-הכרחיות הן ומיותרות. ע"י כך תובטח יותר הרזרבה האנושית הגדולה הנחוצה לנו. על כן, סידורי הבטחה מתאימים, במקומות הנתונים ביותר לפגיעה, הנם רצויים לא רק לפרט, אלא גם לצורך הכלל.

הדברים אמורים ביחוד לגבי שני סוגי מקומות: רובן של שכונות-הספר שבערים ובמושבות הגדולות; וכמעט כל הנקודות הכפריות, הקטנות והבינוניות. אמנם, גם כאן המדובר הוא, בעיקר, בבניינים החיצוניים, באלה הנמצאים בפאתו של הישוב הנידון.

המדובר להלן אינו דן בשאלת הביצורים. ביצורים ומצודות מסוגים שונים — שבשעה זאת הנם בודאי צורך חיוני, כמעט בכל נקודה ישובית, — הנם דבר נכבד בפני עצמו. תיבת-שדה או מחפורת, עמדת-תצפית או בנין מבוצר — הם ענין לאחראיים על הגנתו האקטיבית והלוחמת של הישוב, ואלו כאן ידובר רק על התוספת של אמצעי הבטחת-הבניינים, הדרושה למען הבטחת שלומה המכסימלי של האוכלוסיה בכללה בחייה היומ-יומיים, ולו גם במהלך חיים שתחת אש; מובן, כי גם תוספת הבטחה כזאת משמשת, מבחינה אוביקטיבית, את בצרונו של כל ישוב נתון.

מטרת רשימה זאת היא לעזור, לתושבי אזורי-החוץ ולישובי הכפר, בעצה ובהדרכה באשר לדרכי השמירה בפני פגיעות האויב, ובעיקרו של הדבר — בפני פגיעות כדורים, יהיו של „צלפים“ בודדים, או בשעת התקפות-אש כלליות על ישובי-הספר. ידיעה אלמנטרית כזאת הכרחית בימים אלה לכל אחד ואחד, יהיה זה לשם התקנתם בעצמו, של הסידורים הדרושים, ויהי זה למען הבנת עקרונותיהם, ידיעה שתועלתה רבה, בצורה זו או אחרת, בשעת הדחק. נסיונות לאי-מעטים העידו על ריבוי מקרים של

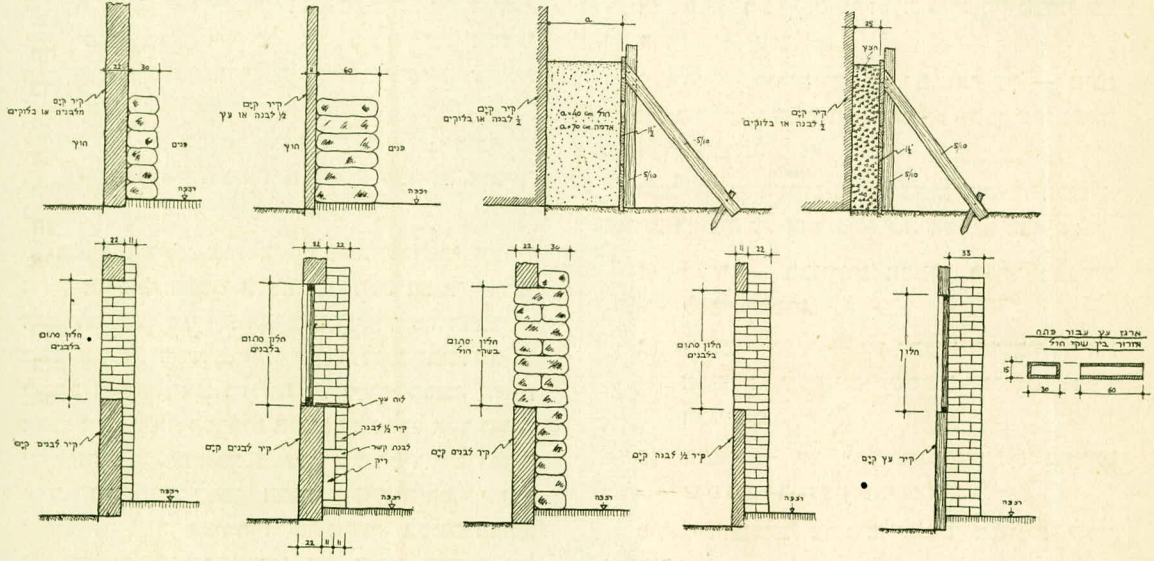
מקום בטוח (רצוי — חדר־הבטחה, אם המדובר ב־
 דירת משפחה) להשתמש בו בעתות התקפה במשך
 שעות היום. הגובה המינימלי שיש להבטיחו בקירות
 הוא — 1.80 מטר מפני הרצפה. בחדרי־שינה אפשר
 להבטיח גם בגובה נמוך יותר (אבל לא פחות מ־80
 ס"מ מעל פני המטה); אך הדבר יחייב אז זהירות
 מפני קימה פתאומית מהמטה. בקשר עם זאת, יש
 להעיר כי את המטות צריך לשים ליד הקיר
 המובטח — דהיינו, דוקא ליד זה הפונה אל
 עבר הסכנה — ולא ע"י הקיר שממול. בבנין
 בלוקים — יש לחזק קיר כזה ע"י תוספת 47 ס"מ
 שקי חול, או ע"י בנין קיר נוסף מלבנים, ברוחב
 של 33 ס"מ (דהיינו, של לבנה וחצי), או מבטון מזוין
 בעובי של 22 ס"מ (או בטון רגיל — כ־30 ס"מ).
 ואלו, בצריף־עץ יש להקים את מחיצות־ההבטחה
 כאילו לא היה קיים קיר־הצריף עצמו
 — דהיינו, בעובי המלא של ההבטחות שצויין בפתח
 הרשימה.

בניני לבנים — שקירותיהם בעובי של לבנה
 וחצי, או שתיים, אינם מהיים — כפי שמסתבר ממה
 שנאמר לעיל — ערובת־בטחון מלאה, כי קירות
 בעובי 33 ס"מ אינם חדירים לכדורים רק מעבר ל־450
 מ' לערך. יתר על כן, במקרה שהמרחק הוא קטן יותר,
 או שיש חשש שאכן כך יהיה — וכן משבנוי הקיר
 בעובי של חצי לבנה בלבד — יש לחזקו, בדיוק
 כמו קירות בלוקים חלולים, עד שיגיע לעובי הנ"ל,
 המבטיח בטחון מלא: בעובי שתי לבנים, או שק חול
 בעובי 45 ס"מ.

(א) הבטחה ביום: בזמן העבודה, או בזמן
 תנועה רגילה, המתנהלת בחלקה בחוץ,
 ובחלקה בתוך בניינים בעלי אופי ארעי.
 (ב) בלילה: בעיקר, במקום מגוריו של האיש.
 נמצא, שהמקום, השעה, ומעשיו של האיש
 קובעים בדרך כלל, גם את צורת הבנין אשר
 בו הוא נמצא. לכן, אם נברר כאן את דרכי
 ההבטחה לפי צורות הבנין השונות, הרי
 שנוכל, כמעט תמיד, להתאים את הסידורים
 למצביהם, ולכל עת הקשורה בהם.

בניני-מגורים: יש לקבוע שני דברים: את
 כיוון המקום ממנו יש לצפות לסכנה, ואת הערכת
 מרחק הסכנה. אם נמצא האיש במרחק של יותר
 מ־800 מ', בערך, ממקום היריות (בשטח פתוח) —
 הרי אפשר לומר כי הוא צריך להזהר רק מפני כדורים
 תועים; כי פגיעה מכוונת, ממרחק זה, היא דבר
 הרחוק מהיות ודאי. אכן, גם במצב זה יש צורך
 בסתימת פתחי הסכנה, ואילו בטוחים קצרים יותר,
 מתעוררת, ביתר שאת, גם שאלת חסינותם של
 חמרי־הבנין וחמרי־ההבטחה.

צריפים: קירות צריף אינם יכולים להחשב
 כהגנה בכלל; והדבר חל על צריפי הבלוקים הר
 חלולים, כשם שהוא חל על צריפי־עץ. לכן יש לדאוג
 במיוחד להבטחתם של אלה. כפי שכבר צוין לעיל,
 אפשר להשתמש לכך בשקי חול, בלבנים או בטון
 בעובי הדרוש. בראש וראשונה יש להבטיח את
 מקומות השינה; אולם דרושים גם סידורים להכנת

(המידות שבתרשימים הם לפגיעות מטוח שמעבר ל־450 מטר)

ואשר לבניני בטון: גם אותם מן הראוי לחזק, אם עובי הקירות אינו מגיע לזה הדרוש, כפי שצוין לעיל. את החיזוק משיגים ע"י הנחת שכבת שקי-חול ברוחב של 50 ס"מ, או קיר לבנים בעובי של לבנה וחצי, או תוספת בטון כנ"ל.

האמצעים להבטחה בפני יריות, שהוזכרו כאן, אינם היחידים; אפשר להשיג אותה תכלית גם ע"י מחיצות של אדמה שפוכה, בין שתי תבניות של לוחות עץ של $1\frac{1}{2}$, שהמרחק ביניהן יהיה לא פחות מ-150 ס"מ; וכן ע"י חול שפוך בין תבניות של לוחות-עץ במרחק 75 ס"מ זו מזו, או חצץ — בתבניות ברוחב 50 ס"מ. במידה שקיר-הבטחה כזה נשען, מבחוץ, אל קיר הבית — יתכן להשתמש רק בתבנית אחת — החיצונית. כן אפשר להשתמש, במקום עץ — בפחי ברזל מגולבן, (אך במקרה זה יהיה צורך להרבות במספר התמיכות לאותה המחיצה). ברם, אמצעים אלה מצריכים כבר טיפול מיוחד, מעוררים שאלות לגבי השטח שמסביב לבית ולא תמיד באים הם בחשבון בשביל תושב-עיר.

יש להקפיד גם על הגנת הפתחים, כגון, חלונות או דלתות. את החלונות יש להבטיח באחת הדרכים שהוזכרו, דהיינו, שקים או לבנים, עד הגובה הדרוש. במידה שיש הכרח להשאיר בהם אשנבים לאור (או לאויר), יש לקבוע אותם בחלק העליון של החלון, ואם האחרון מובטח ע"י שקים — טוב לקבוע ארגז עץ קטן כאשנב וכך גם יחזיק את נדבכי השקים במצב מהודק. את הדלתות, הפונות אל עבר הסכנה, באם יש כאלה, הכרחי לסתום כליל, — ולקרוע פתח לצד הבטוח, באם אין עדיין מוצא מהעבר ההוא. וכמוכן, יש להבטיח כי בלילות לא יתגנב אור דרך החלון או הדלת — וזאת ע"י וילון כהה, או סידור בדומה לזה, הזכור, בודאי, מימי האיפול בזמן מלחמת-העולם. אם הדירה נמצאת באחת הקומות העליונות, יש לבדוק היטב את התיקרות של הדירות אשר מתחת לה; כי כל ההבטחות האלו הן כבדות מאוד במשקל ועלולות לגרום נזק לבנין, אלא אם כן תיעשינה בדרך הנכונה.

ישנם עוד כמה דברים שאין לשכחם לעולם. האנשים רגילים, כתוצאת סקרנותם, להצטופף בזמן היריות, לעלות על הגגות, לשוטט לצדם המסוכן דוקא של הבנינים, וכן הלאה. יש

למנוע זאת בהחלט, כי ע"י כך נגרמים אסונות ללא צורך וטעם. הכרחית השגחה מיוחדת כלפי ילדים, שהרגל עמם לשחק בחוץ. יש לדאוג, בכל התוקף, שימצאו מאחורי הבנינים, ולא בצד הפונה לעבר היריות האפשריות. בלילות יש להקפיד על כך שלא לצאת לאיזור המסוכן בבגד לבן או בהיר.

והרי עוד כמה דברי הדרכה לשוכני פרברי-הספר והשכונות החיצוניות, דברים הנראים כפעוטי ערך אך הזנחתם גורמת לעתים לפגיעות מיותרות:

א. אם נמצא הנך במקום פתוח ומתחילות יריות — השתטח מיד על האדמה, גם במקרה שמחזיק הנך ביד דבר העלול להשבר או להתלכלך, כי את בגדך אפשר לנקות וכלי זכוכית יתכן לקנות.

ב. שכב שטוח לגמרי, כשראשך צמוד לקרקע. אל תתנועע אם אין הדבר הכרחי.

ג. נסה לחפש מקום מחסה, אבל זחול אליו בזירות, מבלי להרים את ראשך או חלק אחר של גופך, ואל לך לקום ולרוץ.

ד. הסתתר רק מאחרי מחסה אשר הנך בטוח בו לגמרי. אם אינך בטוח בכשרו של המחסה שמצאת, השאר ושכב והשתדל להעמיק מקום בקרקע לראשך.

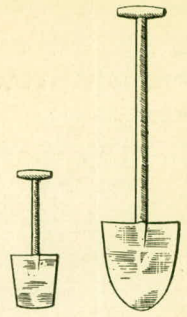
רצוי עוד לציין שמן ההכרח שבכל בית הנמצא באיזור סכנה, יהיו מוכנים מראש אמצעים לעזרה ראשונה, ויש לפנות לתחנת העזרה-ראשונה הקרובה לשם קבלת הדרכה באופני הגשתה.

לשם הבהרת הדברים, מצורפים לרשימה כמה תרשימים להראות את הסידורים כפי שיש להוציאם לפועל.

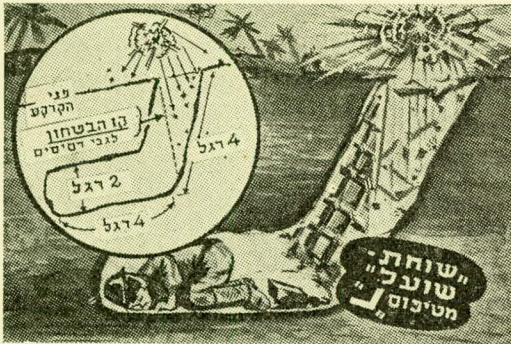
אם יתעורר אצלך ספק כל שהוא — אל תתביש לפנות אל שרותי הבטחון במקום, לשם קבלת עצה והדרכה, כי ע"י סידור בלתי יעיל — יתכן גם לסכן חיי אדם.

ומעל לכל, יש לזכור: בימים הנסערים של ההיר-אבקות על עתידנו הצו הוא למצוא דרכים מע-שיות להמשכסם של החיים התקינים וה-פרודוקטיביים; זאת ניתן להשיג לא ע"י התעל-מות מהסכנות הקיימות במציאות או התרשלות בקי-דום פניהן, אלא ע"י סיגול האמצעים הטכניים כלפי-הן, למען המעט את האבידות במידה האפשרית. הצו הוא לא פינוי ישובי-הספר כי אם ביצורם.

שלושה הם כלי זינו של החייל הרגלי:
רובהו, רגליו ואת־החפירה שלו

חפור - זיעה חוסכת דם!

הגלגול של „שוחת-שועל“ מהטיפוס „ג“ נתנה לקלע היפני משנה-הבטחה בפני רסיסים הבאים מלמעלה. מענין לציין כי בתשעה מקרים מעשרה סילק היפני את חולית הבור (האדמה החפורה) מקירבת שוחתו, בהעדיפו שוחה ללא תל-חזה, שאינה מתבלטת. לעתים קרובות פוננו הרובים מראש אל מול רצועת-גישה צרה, דבר שאיפשר לקלע לזנוק למעלה, לירות בחפזה ולשוב ולצלול בשוחה.

1. דע כי בית רגיל בישוב כפרי אינו עמדה לפעולה.
2. דע כי עמדת-הגנה היעילה ביותר לפעולת חיל-רגלים היא עמדה חפורה!
3. עמדת-פעולה ללא הסוואה נכונה ומושלמת - איננה עמדה.
4. עמדה חפורה, מוסווית, עם שדה אש היקפי - יעילה יותר ממבני-כטון גבוהים וכולטים.
5. עמדה חפורה שאינה קשורה בחפירות-קשר עם עמדות שכנות ועם העומק של השטח המאורגן - איננה עמדה.
6. בשטח בנוי, חצי-עירוני או עירוני, בתים באים, בדרך כלל, בחשבון כעמדות, בתנאי שישמרו על מספר כללים, והם:
 - א. חלון בלתי מוגן ובלתי מוסווה - אינו עמדת-פעולה.
 - ב. סתימת חלונות בשקי-חול או בטון אינה פתרון קבוע, באם לא יקפידו על בני-ינם הנכון של אשנבי היריה.
 - ג. המשתמש בכית כבעמדה - חייב להש-תמש בבית כולו, הווה אומר: כל הבית, מן המסד עד המפחות, חייב להיות מאורגן להגנה היקפית, דבר המוציא מכלל אפשרות את הסתננותו של האויב דרך „שטח מת“. לפי תכנית

7. דע כי ההתחפרות בכיצור-שדה חשובה לא רק לתפקידי הגנה סטטית. גם בפעולות-שדה וגם בפעולות תוקפניות מול אויב המצויד בכלי נשק חדישים - אף התחפרות ארעית חוסכת אבידות.

להבטחת ישובים ואוכלוסיהם בפני הרעשות

מקלטים קטנים: במקלטי-ארעי (להבדיל ממבני-בטון עבים ומוצקים, שעל פי הרוב אין אפשרות להקים לצרכים אלה), לא ניתן להבטיח את שוכניהם בפני פגיעה ישירה של פגז ארטילרי (מידת-מה של הבטחה כזאת אפשרית, אמנם, כלפי פגז מרגמה, ברבים מן המקלטים מהסוג הנ"ל); משחודר פגז לתוך המקלט הרי ריבוי הנמצאים בו — פירושו גם ריבוי הנפגעים; לכן רצוי כל כך שלא ימצאו במקלט אלא אנשים מעטים. אפשר אפילו לומר לגבי הפירות-המגן, במצבי קרב וחזית: „האידיאל — עמדה לאיש“. אמנם, יש להזכיר, לעומת זאת, קיים קושי, הן פסיכולוגי והן סידורי, לקיים „עמדות-איש“ כאלה; משנפגע או שותק הלוחם האחד — שוב אין אתה יודע מה המצב בעמדה, אם יש צורך בהחלפה או בתגבורת, וכיובד — ועל כן רצויות עמדות-מגן לשנים-שלושה אנשים; אך ניתן לומר, כי אם צריכים להציב להגנה במקום מסוים 4 אנשים — רצוי יותר להציב בשתי עמדות. ואלו למקלטים (לילדים, לחולים וכיו"ב) בנקודות ישוב, למצבי הרעשה, רצויים ביותר תאים ל-4 אנשים, עם מטותיהם, בכל תא, (ועפ"י הרוב נאלצים לצרף מספר תאים כאלה יחד, למקלט אחד — דבר שעוד ידובר בו להלן).

ממדיו של תא-מקלט כזה יכולים להיות: לעומק (חפור) — 2.20 מטר, מהרצפה עד לתקרה והכיסוי; השטח — 2×2.40 מטר ובפתח השטח הזה כלולה תעלת-„פרוזדור“, המתחילה בחוץ ומהווה, בצורת קשת, את הכניסה למקלט. הכיסוי, (תקרה) — עשוי פחים גליים, ועליהם שכבת אדמה, כ-5 ס"מ בעובי, ומעליה — שכבת דבש דקה. הודות לקרום הנוקשה, שמהווה הדבש מעל לשכבת האדמה, עשוי אף פגז מרגמה בת 3" להתפוצץ משהוא פוגע בכיסוי המקלט, — וכך מתמעטים מאוד סיכויי רסיסיו לחדור פנימה.

בתוך תא-מקלט כזה בנויה מסגרת-מיכה עשויה קרשים, עם אלכסונים, לתמיכה בקירות, פן יתמוטטו וייגרפו פנימה מהתפוצצויות קרובות — והיא המחזיקה גם ב„ריפוד“ הקירות העשוי פחים; מעליה ערוכה מסגרת קורות („קרשים“ — בלשון-דיבורם של נגרי-בנין בא"י), לתמיכה בתקרה הנ"ל, פן תפרץ ותפול פנימה. בשל הקושי לפתוח כל פעם בחפירה חדשה לעומק, וכן בגלל מיעוט השטח העשוי

מעבר ומחוץ לשאלות של התחפרות והתבצרות הכרוכות בקרב ובהגנה, קיימת, בדרך כלל, (ובתנאי ארצנו — ביתר שאת), בעית הבטחת האוכלוסין מפגיעה אויבת.

סיגול הבתים הקיימים לצורך הבטחת דריהם, יש בו כדי לפתור במידה רבה את שאלות-ההבטחה המתעוררות לרגלי אש של רובים, או נשק אבטומטי רגיל. ואולם, מצבי הרעשה ארטי-לרית או מרגמתית של ישובים מצריכים פתרונות אחרים, אשר מגמתם, בראש וראשונה, — להתחפרות, ול„ירידה אל מתחת לפני הקרקע“.

יש אמנם להבחין הבחנה ניכרת בין אש כלים-ארטילריים לזו של מרגמות; סיכון הנפש אף ע"י הרסיסים של פגזי המרגמות גדול עד מאוד, אולם כוח החדירתם (דרך קירות, כיסויים מוצקים, וכיובד) קטן מזה של רוב הפגזים הארטילריים.

יש לזכור שעל אף דיוקה של האש הארטי-לרית, העולה על זה של הפצצה אוירית מגובה ניכר, למשל, וקרוב לזה של הפצצה מגבהים נמוכים כיו"ת, — הרי רחוקה היא עדיין ריחוק רב מכדי לפגוע פגיעה ודאית במטרות קטנות. אמנם, דיוק האש של תותחים והאוביצרים עולה, שעה שהיא נורית בכיוון ישיר אל המטרה (הנראית, עצמה, לעיניו של הכנון); אולם גם במקרים כאלה, — נאמר, מטוח של אלף מטר — יש כרגיל צורך ביירית כמה וכמה פגזים בטרם תושג פגיעה במטרה קטנה, וביחוד כשהתותחנים אינם מצטיינים בהכשרה מדעית וטכנית. ומשנערכת אש בלתי ישירה, אל-מעבר לעצי-מים החוצים בין כלי-היריה למטרה וסוגרים עליה, — מתרבה בהרבה מספר הפגזים הדרוש, בממוצע, להשגת פגיעה.

„מטרה קטנה“ — באותו מובן שעליו מדובר כאן — הווה אומר: עצם אשר ממדיו לאורך, לרוחב ולגובה הם בתחום שנים-שלושה מטר; על כן כל הסידורים להקמת מקלטים ומקומות מבטחים מצווים על המגמה לממדים קטנים. ובמידה שממדי המקלט גדולים מהנ"ל — גובר עוד יותר הצורך להסוותו ביעילות, ולהכניסו לתוך האדמה פנימה. נוסף על הצורך להקטין ככל האפשר את מספר הפגיעות האויבות במטרות מסוג זה, ישנו גורם נוסף המצריך פיזור כזה והתקנת מערכת של

(או עמדות-נופש לאנשי הרזרבה) הכרח שתהיינה תעלות קשר, שבלעדיהן עלולה כל תנועה הכרחית אל מחוץ למקלט להיות כרוכה בסיכון ניכר. רוחבה של תעלה כזאת, מלמטה, ברצפתה — 60 ס"מ; מלמעלה — כתוצאה משיפועי הקירות, הבאים להקטין את אפשרות ההיגרפות — יכול הרוחב להגיע עד ל-90 ס"מ — אך יש לדאוג לכך שלא יעבור על רוחב זה. את האדמה הנחפרת מתוך התעלה, ואת "תלי-החווה" המתהווים משני עבריה, יש להרחיק משפת-התעלה, למרחק של 40—50 ס"מ לפחות; דבר זה חשוב הן כדי שלא תבלטנה התעלות יתר על המידה והן למניעת "מפולת" פנימה במקרה של התפוצצות בקרבת מקום.

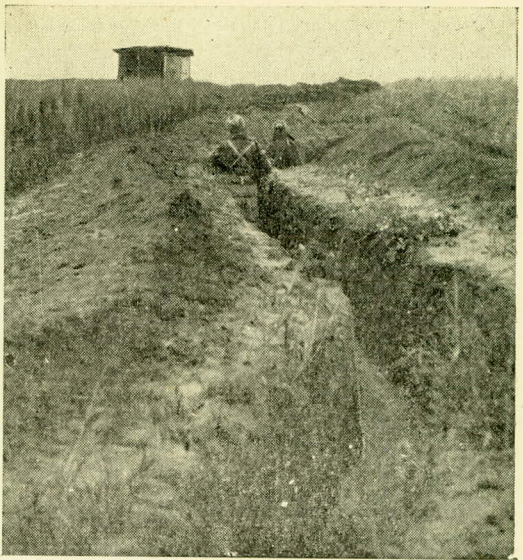
יש להקפיד שתעלות-הקשר תהיינה "זיגזגיות", מתעקלות מדי שנים-שלושה מטרים. רצוי כי יהיו אלה פיתולים בצורת זווית "כהות" אך מעוגלות בקדקדן. העיקרון הוא, כי משיתרחק אדם ההולך או עומד בתעלה, מנקודה ידועה למרחק של 3—4 מטר — שוב לא ישיגוהו רסיו של רימון או פגז, שיפול באותה הנקודה.

עומק התעלה הרצוי — 1.30—1.50 מטר. ההנחה היא, כי התנועה בה תהיה במכופף; תעלות הרדודות גם מהנ"ל — תצלחנה רק לזחילה. נסיונם של ישובים, החשופים מאוד לתצפית אויבת, הוכיח, כי יש צורך רב בתעלות כאלו — גם בין מגוריהם הרגיזים של אנשי הישוב לבין מוסדותיו השונים (מטרי בחים וכיוצא בזה).

כאשר חופרים מקלטים צרים וארוכים, נוסח Trenches. רצוי, לעתים קרובות, לכסותם ביריעות-יוטה, כדי להפחית את אפשרויות תצפית-האויב; אמנם — בימיקיץ חמים, ערכן של יריעות כאלה יכול להיות רב גם להקלת עצם ההימצאות במקלטים כאלה בשעות הצהריים. בדרך-כלל, מן הראוי לדאוג להסוואת מקלטים ותעלות גם באמצעות צמחיה.

במידה שבישוב נתון, זה או אחר, יש הכרח, בגלל שטחו המצומצם או מצבו הטופוגרפי, לרכז את המקלטים (תחת לפזרם על פני רוב שטחו של הישוב) — הרי צריך להשתדל לרכזם לכל הפחות בשני ריכוזים, מרוחקים ככל האפשר זה מזה, ולא בריכוז אחד ויחיד. גם בתוך ריכוזים כאלה יש לשמור ככל האפשר על המרחקים המינימליים בין מקלט למקלט, כפי שצוין לעיל.

בשטחים בהם קשה ביותר לבצע עבודות עקב טיב הקרקע, יש ונאלצים להכניס את המקלט לתוך האדמה רק בחלקו (נאמר — לעומק של מטר אחד בלבד), ולבנות את קירותיו מעל פני הקרקע (קירות

תעלת-קשר לעמדה חיצונית באחד הישובים העבריים

לשמש לחפירת מקלטים, אפשר שיהיה הכרח לערוך ברציפות, זה בצד זה, מספר תאי-מקלט כאלה, נאמר — ארבעה; במקרה זה יימצאו במקלט-המצורף — 16 איש. כמובן, לעומת הפחתת העבודה הכרוכה בהקמתו (הקימוץ בא, קודם כל, על חשבון הקירות, שבמקומם מבדילות בין תא לתא רק מסגרות-התמיכה), גדלות כאן, במידת-מה, אפשרויות ההיפגעות של מספר רב יותר של אנשים הנמצאים באותו מקלט, מפגז אחד.

הריוח בין מקלט חפור אחד למשנהו חייב להיות לא פחות מ-15 מטר; אחרת — גדלים סיכויי הפגיעה והתערערות הקירות.

בדומה לנ"ל, אפשר לחפור גם מקלטי ישיבה. אותם אפשר, כמובן, לעשות צרים יותר; ואף השטח הכולל של התיקרה (שבו עיקר הסכנה במקרה של פגיעה) יקטן בהרבה. מכסימום האנשים, שבשבילם יש להתקין מקלט ישיבה אחד, הוא כ-20 איש. אורכו, כרגיל — כ-6 מטר, ורוחבו — 1.60; כמו במקלטי-השינה.

תוקפו של הכלל, אשר הדריך תמיד את עבודת הקמתם של המקלטים בפני התקפות מטוסים, בשנות מלחמת-העולם האחרונה, יפה לגבי כל המקלטים מהסוג הנ"ל: המרחק שבין הבניין הסמוך ביותר ובין קצהו של המקלט — חייב להיות לא פחות מגובהו של אותו בניין. כמובן, שבישובים חקלאיים ניתן יותר לקיים תביעה זאת מאשר בתוך עיר; וגם בהם יש להקפיד על כך.

לא רק לעמדות-מגן, כי אם גם למקלטי אוכלוסיה

יש להשתמש, במידת האפשר, להתקנת תעלות־קשר חיוניות גם בחציבה.

מן הראוי עוד לציין, כי כמעט בכל ישוב העומד בפני אפשרות של הרעשה, יש להתקין מחסנים חפורים לעומק, — למזון ולעוד מצרכים חיוניים. במחסנים כאלה יש לדאוג למיכלים מתאימים להח- סנת המצרכים הנ"ל, למניעת השפעת הרטיבות.

במיוחד יש להבטיח את מיכלי הדלק, שלא זו בלבד שהוא מהמצרכים החיוניים ביותר, אלא שפגיעה בו עלולה גם לגרום להתפוצצויות ולשריפות ולסכן את בטחונה הכללי של הנקודה. אין לרכזו אלא יש לחלקו בין מספר מקלטים עמוקים, המרוח- קים זה מזה.

צורך חיוני הוא הבטחתם מפגיעה של מקווי המים, מהריסה ומזיהום. רצוי ביותר שיתקיימו כמה מיכלי מים שמורים, שיהיו ערוכים בעומק ככל האפשר, מחופים מלמעלה חיפוי של ממש.

ועוד: במקלטים לאוכלוסיה (וביחוד — באלה שנועדו בשביל ילדים) יש להבטיח, למפרע ובקביעות מלאי שמור של מים ומזון, שיש להחליפו מדי פעם; כן הכרחיים סידורים סניטריים כל שהם, בדומה למה שהיה נהוג במקלטים בפני התקפות־מטוסים. אין צורך להוסיף, כי בכל מקלט חייב להיות ציוד להגשת העזרה הראשונה. למלאי השמור מכל הסוגים האלה יש לקבוע צורות מתאימות של מיכלים.

פחים, עם עמודים — או אותן המסגרות אשר למקל- טים הרגילים, וקיר־פחים להן). גובה קירות אלה חייב להיות במקרה כזה את החסר עד למרחק 2.20 מטר הנדרש בין רצפת המקלט לתקרתו — לאחר שהכללת בחשבון את חלקו התחתון הנ"ל של המקלט החפור (או הצוב) לעומק. לאחר השלמת בנין הקירות ותקרת־הכיסוי, צריך לגרוף ולשפוך אדמה על המקלט, מכל צדדיו — עד כדי שיכוסה בה כלייל, פרט לכניסות המוליכות אל תוכו (אשר הסוואתן, בתנאים אלה, קשה אמנם למדי). במקרים החופים אפשר להשתמש לכיסוי שלד־המק- לט באדמה, תחת כלי־חפירה רגילים, ב"עקרן" ("בולדוור", בלע"ז).

בתנאי קרקע מהסוג הנ"ל קשה ביותר — ולעתים אף אינה ניתנת לפתרון — שאלת תעלות־ הקשר. במצבים ידועים יתכן, אולי, לחדש כאן את התחבולה שהיתה נפוצה למדי, במלחמת־העולם הראשונה, בשנות מלחמת־העמדות שבחזית המערב: להציב על עמודים, בצדי דרכים, לצד הפונה לעבר האויב, מחיצות יוטה ארוכות. הדבר איפשר בשעתו תנועת גייסות אף בתחום תצפית־האויב, כשהלו משולל אפשרות לקבוע לאיזו חלקת דרך כדאי לו לכוון את אשו — וקלעיו היו חודרים בעד מחיצות היוטה מבלי להרסן. מחיצות כאלה (בדומה ל"משברי הרוחות" שליד מטעי הבגנות) עשויות להועיל לע- תים גם בתנאים שלנו. וכמובן שבתנאי קרקע כנ"ל

„לפני ששנים“

מתוך „מערכות“, חוברת י"א — ניסן תש"ב

● לעולם תזכור שהקצין המעולה אסור לו להבהל מפני כל דבר שהוא — אף לא מפני רעיון חדש. גנרל ווייזל (בהרצאה שקרא בשנת 1933).

● לעולם אין לשכוח, שאף במקום שפועלים גופים גדולים, בערך, תלויה הצלחת כל פעולה במידה רבה בכיתה, שהיא גופא עלולה להידרש בכל עת לפעול באורח עצמאי. יש לבחור בהקפדה רבה את המפקדים לכיתות, לעודדם, להיועץ עמם ולפתח בהם את כל סגולות הניהוג.

(מתוך „תרגילי שדה וניהוג“ — לג' ברופי)

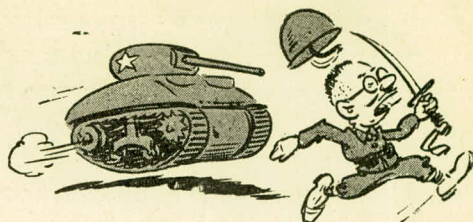
● חוק הברזל במקרה של התנפלות מן המארב אמר כך: „משתפסת מחסה הבט סביבי, כוון את אשך הכבדה ביותר לנקודות האויב החזקות, ואחרי כן השתמש בשעת הכושר הראשונה והסתלק מן המקום הזה, על מנת להגיע לעמדה שנבחרה על ירך מראש, ושוב תשלח אש מכלה אל הנקודות החזקות. לעולם תדע, שאם אויב מתקיף אותך מן המארב, הרי נקלעת למקום שהוא רצה בו, וכי הביא מראש בחשבון כל דבר שהוא לתועלתו. על כן עליך לשאוף להסתלק מן המקום המיוחד הזה בטרם נגרמו לך אבירות כבדות ולבקש לך אפשרויות נוחות לטובתך בעמדה חדשה“.

(מתוך „מלחמה זעירה בג'ונגל“ לג' א. דניאלס)

● שאלה: אתה מפקד כיתה והנך מוליך את כיתתך בדרך. פתאום מגיחה מכונית משורינית של האויב מתוך דרך צדדית ומתקדמת לקראתך. אין עמך כל רובה אנטי־טנקי, אף לא רימונים. מה תעשה? תשובה: צו על כיתתך לקפוץ לתוך מחסה ולפתוח באש, והחלט שבפעם הבאה תשלח שני גששים לפניך.

(מתוך „תרגילי־אימון להחזטה דחופה“ — למיור ר. וורד)

לקח שדות-הקרב-מה הוא אומר?

.... „החילונו להעריך את הבעיות שבהידוק גובר והולך של השילוב שבין רגלים לשריון“.

— — — „בעית-היסוד היתה: הצורך בהבנה הדדית — ובאפשרות לסמוך איש על רעהו — בין הרגלים והשריון, שעליהם להפגש באויב פנים-אל-פנים ולפעול בחברותא בכדי למגרו.

— — — „בחזית-צרפת הלכה וגברה הרגשת איש-הרגלים בדבר אחריותו הוא להבטחת השריון המלווה. הדבר נבע ודאי מהידיעה, האנוכית משהו, כי משאבד אחד הטנקים שלו — אבד לו עזר רב-עצמה בשדה-הקרב. על כל פנים, דאגה כזאת להבטחתם היתה לנוהג-קבע אופרטיבי בכל זירות המלחמה זמן מועט לאחר ששני סוגי החיל החלו ללחום כתף-אל-כתף.

„בהקצאת טנקים לחיל-הרגלים היו הפרשים גדולים; מבטליון-טנקים לבטליון-רגלים — לכמה טנקים בודדים לפלוגות-רגלים.

א.

„כשהחל חיל-השריון האמריקאי להיכנס לקרבות בצפון-אפריקה, בחורף 43—1942, נתפלגו מאוד הדעות לגבי יכולתו, והדרכים הנכונות להשתמש בו. בשל הצלחות הגרמנים באירופה ובאפריקה הצפור נית סברו רבים כי הטנק הפך „מלך שדה-הקרב“, וכי לחייל-הרגלי נועדו מעתה רק תפקידים של שמשלמחצה, של טיהור השטחים בעקבות התקדמות הטנקים, ושל החזקה בהם.

„שילמנו ביוקר — בחיים ובציוד — במחיר הל-קח, כי השריון, ככל סוג-חיל אחר, איננו „חי הנושא-עצמו, ותו לא“ — אלא שעליו לשלב את פעולתו בזו של החיילות האחרים. וזה לא רק לצורך בטחוננו הוא, אלא לשם השגת התוצאות המכסימליות בקרב.

„ל פני שש שנים“

(מתוך „מערכות“, חוברת י"א — ניסן תש"ב)

● הפטרול האידיאלי, לאחר שנקבעו בסיסי קבע, היה בן 20 איש, בערך. פטרול בגודל כזה היה מסוגל למהירות ומוביליות, ומפקדו יכול לשלוט בו על נקלה, אף בתוך הקרב, וכן יכול היה לשאת עמו נשק אבטומטי ורימונים במידה מספקת בשביל להשיג יתרון-אש בקרב עם כל קבוצת תוקפים שהיא, ואפילו היא מונה שלוש מאות איש. שני תת-מקלעים, שלושה מקלעים, ואולי גם שלושה רובי-מדוכה המשובצים בתוך הפטרול, יצרו כוח איום; נוסף לזה באה דיקנותם הקטלנית של הצלפים המאומנים, וביחד הכריעו בהרבה את היתרון הכמותי של האויב.

● תת המקלע נקבע על הרוב ב„חוד“ ובקצה משמרה-העורף, משום שאפשר להטותו על נקלה לפעולה בכל כיוון ומשום שלוחמי הגריליה נהגו על הרוב לתקוף חלקים אלה של הפטרול. נתברר, שהאש המוחצת של ה„תומפסון“ ודיקנותה הקטלנית בטווחים קצרים ערכה עצום בסוג מערכה שכזה, והיא מטילה אימה בלב האויב. גם המקלע מטיפוס בראונינג נמצא מותאם ומכוון יפה לפעולה בשבילים, והוא שימש נשק יסודי לכל הפטרולים. רימון היד והרובה הצטיינו לא רק בכוח מהרס, כי אם גם בהשפעה מהרסת על רוחו של הצד שכנגד. קול הרעש של פצצה מתפוצצת נוטל „אחד-מששים“ מכוחו של אדם, בין מאומן ובין לא.

● מענין לציין את התיאוריות השונות, שפותחו על ידי קצינים שפקדו ונהגו פטרולים בתקופת הכיבוש. מהם שדרשו להתעכב ולסייר כל מקום חשוד כמארב. אחרים האמינו בשיטת סיור עליידי אש, כלומר להטיל רימון-רובה לתוך השטח המעורר ספק, בטוחים בהחלט בכוח השפעתו של הרימון, שאם יש מי במקום הרי יצא ממחבואו בלי שהיות יתרות. הדעה השוללת אמרה, שטכסיס כזה מגלה את עמדת הפטרול. ואולם כנגד זה היתה טענה, שבין כך ובין כך יש עין צופיה תמיד על הליכות הפטרול.

(מתוך „מלחמה-זעירה בג'ונגל“ לג'והן א. דניאלס)

„אכן, צריך שאימוננו יצעד יד ביד עם התפתחות המושגים החדשים.“
 „יש להבטיח כי רגלים, טנקים ופלגות-הסיוור המשוריינות (וכמובן גם הארטילריה, הנחוצה בכל אתר) יתאמנו יחדיו.“
 מיור-גנ. גיזהן ו. אוי-דניאל

ב.

„ידעתי, כי המלחמה התקדמה ביתר מהירות מכפי שאנו מספיקים לחדש את ספרי-ההוראות שלנו ולסגל את ארגוננו כדי להיענות לתביעותיה. הבה ונארגן איפוא בטליוני-טנקים-רגלים, כשיחידת-היסוד מורכבת טנק וכיתת-רגלים, ברכב זחלי או זחלי-למחצה. נפתח את שיטת הטקטיקה הזעירה שלנו סביב כיתה מוגברת כזאת, ונערוך את תקנונינו באופן שלא יניח במוחות אנשיה מקום לספק כיצד ישתפו פעולה ביניהם.“
 „מוקשים, „אגרופי-שריון“ וכן הנשק האנטי-טנקי הרקטי של הפרט, תותחים א.ר.ט., „בקבוק-מולוטוב“, — כל אלה חיסלו במידה רבה את הופעתם ופעולתם העצמאית של טנקים. בטליונים ופלגות של טנקים, שיצאו לקרב בלא תמיכה ישירה ומהודקת של הרגלים, הקריבו ללא-צורך טנקים רבים, אשר

לולא זאת היו ודאי זוכים להשתתף אח"כ ברוב-תועלת בקרבות אחרים. ואלו קרב-רגלים בלא טנקים — עולה ביוקר.“
 — — —
 „באם נמשיל את הרגלים והטנקים ל„חלוצים“ וה„מגינים“ שבקבוצת כדור-רגל, הרי חייבים גם כאן אלה ואלה להתאמן פעמים-שלוש יחד לפני המשחק המכריע — ורק אח"כ להעמיד את חיייהם על קלף-ההצלחה. נוסף לכך — הרי כאן, לגבי הטנקים והרגלים, אין כלל לדעת מראש, אם לא יצטרכו ה„חלוצים“ לשחק כ„מגינים“ — וה„מגינים“ כ„חלוצים“. במלים אחרות: לעתים ילך האחד בראש — ולעתים האחר; ובפעם שלישית יהיה הכרח לערבבם ערבב-היטב כדי שאפשר יהיה להשיג את התוצאות הנאותות.“
 „האויב ידע לטפל בדרך יעילה בשריון שלנו — באם לא ייתמך שריון זה ע"י הרגלים שלנו. והוא עלול לעצור את חיל-הרגלים שלנו — באם לא ייתמך כראוי ע"י השריון. בשום פנים אין להשאיר ביד המקרה את עבודת-הצותא שבין הרגלים לשריון, החיונית בשדה-הקרב.“
 „המקדים במעשה זה — מקטין את מחיר הנצחון הסופי.“

מיור-גנ. אורלנדו וורד

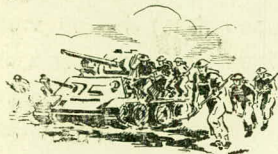
- ומה חובה ללמוד ממנו

הקטעים מחוות דעתם של מפקדים מנוסי-קרב שהובאו לעיל דנים בנושא שיתוף-הפעולה בין שריון וחיל-רגלים במסגרת של יחידות גדולות במלחמה גדולה. אך רעיונות-היסוד שלהם מתאימים גם למסגרות אחרות, קרובות יותר למציאותנו. בעיקר יש לשים לב לעיקרון שכלי-רכב-משורין, אפילו החזק והמשוכלל ביותר, אינו מהווה איל היכול לפרוץ לו דרך בכוח עצמו מול התנגדות מאורגנת ותכניתית המושתתת על מיקוש ומחסומים המחופים באש מעמדות מוכנות; אף טנק בעל שריון חזק ומצויד בתותח, אינו יכול להתגבר לבדו על התנגדות מעין זו. בכוחו של המשורין רק לתת סיוע לחיל-רגלים, שתפקידו הראשי לנקות את הדרך לפני כלי-הרכב המשורין, על מנת לתת לו הזדמנות לפעול אח"כ בתפקידים המתאימים לו.
 הנכון לגבי הטנק הזחלי, בעל כושר הניידות בשטח והמשורין שריון חזק ומצויד בכלי-נשק משוכללים, — נכון פי כמה וכמה לגבי מכוניות-שריון שהן, לפי טבען, רתוקות לכבישים, ושריונן וכוח האש שלהן נופלים מזה של הטנק.

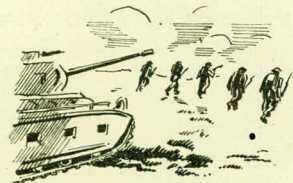
במלחמה בלתי-סדירה גדלה החשיבות שבשיתוף פעולה בין חיל-רגלים וכלי הרכב המשורין, כזה שצוין בקטעים הנ"ל, ולא כל שכן שמתיצבת התביעה לפעולה משותפת ואימון משותף בין החייל הרגלי לבין השריון, על מנת שישלימו זה את זה, ולא שיכבידו האחד על השני.

1918 - צרפת

1940 - אירופה

1942 - אל-עלמין

מהלומת לילה

(סיפור)

לסך באה הפשרת שלגים, בצדי הדרך שטפו פלגים, מסע הכבודה פיגר וכל הלוחמים היו מהלכים באנפילאות על פני השלוליות, ודבר זה גרם להם יותר עינויים מאשר אש האויב.

מיכייב פרש את ידיו הגדולות והאפלוליות אל המדורה ואמר בעירנות: — חפר עובר-אורח סיפר: בכביש נקלע נמר מתחת למכונית. חיה ענקית!

— דברי הבל! מנין ימצא נמר בסמוך ללנינגרד! — ואצלנו, ליד אלמה-אטה, יש נמרים — הכריז מינבאבי בגאווה. — כנראה שזוהי חולדת-בר — העיר ריאבוקון. — כמובן, חבר לייטננט-המשנה, אתה איש משכיל — נעלב מיכייב. — החפר לא ירמה אותי, את כל הרדיאטור קלקל: כוח כביר שכזה! — נהג שיכור היה זה — אמר מינבאבי. — נתקע בעץ אורן! משקר הוא!

אל המדורה נגש רב-הסמלים של הפלוגה סימיון פוטפוביץ' סובוליב, סרזנט הגברדיה, גבר מיושב בדעתו, בא בשנים, וזקן שחור משחור לו וכבד משקל כגרון. — אולי תסעד ארוחת-הערב, חבר לייטננט-המשנה — שאל הוא. — ניהה.

סובוליב הוריד את השק מגבו והניחו על השלג, הוציא בקבוק יי"ש גרמני, קופסאות-שומרי דגים נורבגיים, וקופסת גבינה עגולה הולנדית: מלקוח מקרב אמש. רומנצוב מילא את הספל, שתה ממנו וקמט פניו. — טינופת — אמר משוכנעות — רעל! — כמובן, אין להשוות ל"וודקה" שלנו — נענה ריאבוקון בחום.

רומנצוב מסר את הבקוק למיכייב. לפתע חרק השלג — מאחורי הסככה רץ המקשר, כשהוא קורא בחפזה:

— מפקד הפלוגה השביעית, אל מפקד הבטליון!

* * *

אור הנר מעין הזהבה, הזדקר ככידון, הבהב חליפות, ושח מטה, עם הכנס רומנצוב. הנר היה תקוע בפי בקבוק. כתמי אור רחבים, נדדו וזחלו על כתליו של בית-המרחץ שהשחירו מעשן. מפקד הבטליון — הלייטננט הקשיש פאטרוב — ישן, כשראשו מונח על המפה: ברור היה, כי הוא נרדם לפתע, טרם הספיק אפילו להבין שהוא נרדם והולך. על פדחתו הזדקרה ציצית מצחיקה, כזו של ילדון. עוד אתמול היה פטרוב מפקד הפלוגה השביעית. אחר שהקפטן רומנצוב קיפה את חייו, קיבל הוא, בעיצומו של

החביעה — „אל שיגרה" אשר באה לידי ביטוי בקטעים קודמים מסיפורי החזית לא. וסילבסקי, שהובאו ב„מערכות" מ"ו—מ"ז והודגמו שם לגבי מלאכת הצלפים ופשיטות סיירים — חלה גם על מבצעים טקטיים של כיבוש כפרים, התקפות-אגף וכיו"ב, המבוצעים בעצמת מחלקות או פלוגות. אמתיסטוד זו היא המובלבת ב„מהלומת לילה".

על השלג, ליד המדורה, ישבו מפקד הפלוגה השביעית לייטננט-המשנה רומנצוב, מפקד המחלקה לייטננט-המשנה ניקיטה ריאבוקון, והסיירים: הסרזנט מיכייב והטוראי אזבק מינבאבי.

דמדומי ינואר הכחילו בין האורנים. אחרי שעה קלה נראה ירח בהיר, חיזור. על ערימת חציר, על מצע ענפי אורנים, ישנו החיילים העיפים כשידיהם חובקות את התת מקלעים, רגליהם המקופלות תחתם ועולות אנפילאות כבירות ונטולות צורה מרוב שימוש, והראשים חבויים בצוארונים המורמים של מעילי הפרוות. אפילו אדם שלבו קישח יעלה חיוך על פניו למראה ילד נרדם. אבל כמה יותר נוגע עד הלב מראהו של חייל שעיפותו הכריעתו, והתרדמה הפילה אותו על השלג התהורח.

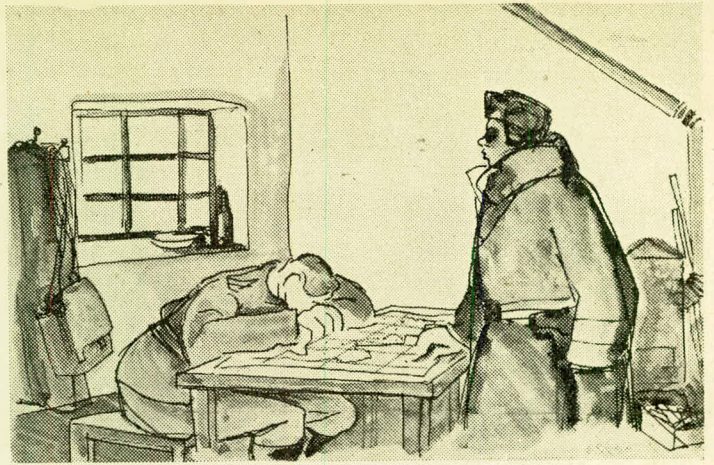
רומנצוב שוחח במתינות עם ריאבוקון ועם הסיירים על מאורעות של מה-בכך מחיי הרגימנט.

לפני חמשה ימים, בארבעה עשר בינואר שנת 1944, פתחו צבאות החזית הלינינגרדית במסע-תנופה מוצלח מן „החמישון" שעל שפת הים, דרומה מאוראניאבאום. מקום אשר לפניו שירת בו, שירות חיילים נאמן, הצלף רומנצוב שהרג שם מאה ושבעה עשר גרמנים. כעבור יום יצאו לקרב אנשי הגברדיה של הגנרל סימוניאק: מפולקובו אל אוריצק וסטריאלנה. שני מבקעים: מקווי-המגן הדרומיים של לנינגרד, — ומן „החמישון" של שפת-הים, מאוראניאבאום באום — פררו את מערך ההגנה של הגרמנים. כבר כבשו את רופשה, פטרהוף, סטריאלנה, קראסנויאיה-סאלו.

רומנצוב וחייליו בילו את ימיהם במסע-תנופה בלתי פוסק. כל מה שהביא אותם, בקרב הראשון, לידי התרגשות ושימח את לבם עד כדי דמעות: מאות גופות של גרמנים, שרידי התקעים ושרידי תיבות-שדה עשויות ברזל-ביטון, טנקים שרופים ותותחים ששקעו באדמה, איכרים רוסיים, שיצאו מן היערות עטופי קרעים, בוכים מרוב שמחה ומחבקים את הלוחמים — כיום נראה כל זה בעיני רומנצוב, ובעיני אנשי-חזית אחרים, כתופעה רגילה, יומיומית. נוסף

קו אדום על פני המפה, — אבל כאן לא יוכלו התותחים לעבור. לגרמנים — שני טנקים. דרושים לי, חבר מפקד הבטליון — שני רובים פורצי-שריון. — אני נותן לך מחלקה שלימה. — גם רגמים דרושים לי, מפקד הבטליון.

— נו — נ — רטן פטרוב, באי-שביעת-רצון — כשיש לו מרגמות הרי כל טיפש יכול לכבוש כפר! — הרהר קמעה, פתח בקושי את שפתיו, שנסדקו ברות, ואמר: — שתי מרגמות. — זה הכל! את הכפר אכבוש! — אמר רומנצוב וזרק את העפרון — אני יוצא בעוד שעה!

„הלייטננט פאטרוב ישן, כשראשו מונח על המפה.“

הוא קם בליאות. טוב היה לשכב לישון עד הבוקר, בבית-מרחץ זה שמוסק יפה — אפילו על הרצפה, ואפילו ליד הפתח, שקור נושב ממנו. הוא רכס את מעיל-הפרווה. רצה להפרד ממפקד הבטליון, אבל פטרוב כבר נרדם. הפעם נרדם, בהשענו על הקיר, כשפיו פעור והוא נוחר במתיקות. רומנצוב חייד ויצא, בסגרו חרש את הדלת. הירח כבר נחבא מבעד לעבים. מפלשים מוארים באור הוורנר ריחפו בשמים האפלים. קנה עוטה-כפז של תותח גרמני, היה מכונן כלפי העננים כביכול. על הגבעה נערמו גויות החיילים הגרמנים. ריח סרחון מחניק נישא מערמת הרמץ. רוח-הפרצים פזר את האפר לכל עבר, והגחלים התלקחו באור ארגמן. חותיער בודדה זו נכבשה בידי פטרוב בקרב שנערך רק לפני ארבע שעות. הגרמנים שרפו את כל הבנינים, ורק בית-מרחץ עקום הכתלים הזדקק ביתמות ליד הפלג. בתוכו ישן עתה מפקד הבטליון פטרוב. סמוך לו הותקן אוהל-המטה.

רומנצוב זחל על ארבעותיו ונכנס אל האוהל. מסר לשליש הראשי את פקודת מפקד הבטליון ונחפו לפלוגתו.

* * *

מיכיים ומינבאיב ישנו ליד המדורה. המדורה כבתה, אבל מתחת לרמץ עממו הגחלים. רומנצוב העיר את הסיירים, לאורו העמום של פנס-הכיס הראה להם על המפה את הדרך, בתוך היער אל הכפר.

— אתם, חבריא, תצאו לפני הפלוגה. אנו יוצאים בעוד שעה — הוא משך בשרוול מעיל-הפרווה שלו והסתכל בשעונו — בעשר, שעת האפס. השלג עמוק, משמע שנתקדם מאהור במרחק של שנים-שלושה קילומטרים. עליכם לחדור לתוך הכפר, ולברר מה הם כוחותיהם של הגרמנים. נגש ניקיטה ריאבוקון, הקשיב ואמר ברוגז גלוי כמעט: — ומגלשים אין! ?

הקרב, את הפיקוד על הבטליון. ואת רומנצוב — אחד ממפקדי המחלקות שלו — הפקיד על הפלוגה. רומנצוב ניצב ליד השולחן ולא ידע מה לעשות. לא נוח היה לו להעיר את מפקד הבטליון.

פטרוב התעורר לפתע, ממש כדרך שנרדם. בזקפו אל עבר רומנצוב את עיניו האדומות, הטרוטות מנדודי-שינה, אמר בחפזה:

— באת? שב. הסיירים הודיעו, כי בכפר זה (הוא הצביע במפה) התאחו הגרמנים. מה מספרם — איני יודע! עדיין אינני יודע — תיקן את דבריו. כנראה, רבים הם שם. כי יש להם שני טנקים. — הודיעתני תשדורת בדוקה. הידועה לך משימתי למחר? — ידועה!

— לצאת להצטלבות הכביש ו„הברזלית“. פלוגתך היתה היום ברזרבה.

רומנצוב רצה להגיד, כי פלוגתו עברה שלוש ושנים קילומטרים במשך היום, אבל הבלג על כך, ושתק.

— אם ישרו הגרמנים בכפר, יתקיפו אותנו מהעורף. הן ברור הדבר — הרי רואה אתה? משמע, בבוקר עליך להיות בכפר. זה הכל!

רומנצוב גחן על המפה ומשום-מה חשב ברוגזה: „מסופקני אם פקודת התקפה כזו היתה מוצאתיחן בעיני הקולונל אוטקוב, אצלינו, בבית-הספר לקצינים. אחר-כך השיג, כי פטרוב משתוקק לישון עד מוות.

— לא אלך בכביש — אמר לאטו. — בכביש יש לגרמנים פלגות-מחסום חזקות.

— מובן, כי פלגות-מחסום ניצבות שם — הסכים מפקד הבטליון — אז הם נאחו בכפר.

— משמע, שאלך דרך היער, כאן. — הוא משך בעפרונו

— כן, נלך בלי מגלשים... — במשך חודשיים למדנו ללכת במגלשים. הקרבות החלו, והמגלשים אים? — בעצמנו אשמים הננו — התלוצץ רומנצוב — נחפזים אנו מדי להתקדם. והנה, מסע-הכבודה מפגר! על כן אוכלים אנו שימורים גרמניים מבחילים במקום מזון רוסי הגון! מיכיב ומינבאב העלו בתצחוק על פניהם. ולכך התכוון רומנצוב. לכל קרב יש תקלות משלו. חייל מנוסה חייב להתיחס להן בסבלנות.

— כן, עוד מעט קט ושכחתי! — אמר רומנצוב, ופרש שוב את המפה — הנה כאן אגם, בודאי שלא קפא עדיין. אכן, זהו סימן-כיוון טוב, כדי להתמצא במקום. ניקיטיה ריאבוקון הקשיב בכובד-ראש להוראותיו הקצרות, אך המדויקות של מפקדו החדש. עוד בקורסים נאלץ להודות, תחילה למרות רצונו, שרומנצוב יותר פיקח ויותר מנוסה ממנו. מזגו הנוח התיר לו, לניקטיה להימנע מרגש העלבון. אחר כך התרגל להישמע בציינתנות לעצותיו ולהוראותיו של רומנצוב. סייעה לו בכך ענוותנותו, ללא שיור של התרברבות, של רומנצוב. הם התיידדו ואהבו זה את זה. כיום ידע ריאבוקון כי אין בכל הבטליון אף קצין אחד המסוגל לפקד על פלוגה בבטחון ובכוח שליטה כזה של רומנצוב; ומשום כך הקשיב לפקודותיו בתשומת לב שכזו.

— ואיפה הוא ואסקה וולקוב? — שאל רומנצוב בהפכו את הגחלים במקלו. — מעבר לקראסנויה סיאלו, וכי איפה שומה עליו להיות — אמר ריאבוקון בקול רפה. — אם עודנו חי — הוסיף, באותה אמיתיות, קשיח-ללב במקצת, המיוחדת לחיילים. — וכך לא הצלחנו להישלח לגברדיה? — גם כאן לא רע. — כן, משהנך מנצח — הרי טוב לך בכל מקום! ואני השבתי בלבי: מה מזור הדבר, כי אנשים נפרדים במלחמה בקלות כזו. השמת לב, כי אנשי-החזית אינם יודעים לכתוב מכתבים איש לרעהו. חי, בריא הנני, — וכזאת הריני מאחל גם לך. הן, כן — לאשה ולבנים, לאלה כותבים בפרוטרוט, ברכות.

— ארדם קצת — אמר ריאבוקון. — רוצה אני לישון. הוא הביא קרשים מן הסככה, והשליכם למדורה. התלקחו ניצוצות. משנרדם, ישן שנת-חרדה, התהפך מצד לצד, נחר, ומלמל משהו בלתי מובן. ורומנצוב היה מהלך סביב למדורה, ידיו שלובות לו מאחורי גבו, עשן סיגריה גרמנית תפלה והשב, כי יוליך את הפלוגה דרך היער בעקבותיהם של מיכיב ומינבאב, יכה בגרמנים מן האגף ולעת בוקר יכבוש את הכפר; וגם זאת, שהדבר החשוב ביותר בקרב הוא הפתאומיות שבהתקפה.

הוא היאר לעצמו בקלות יתירה, כי עם שחר ישלחו הגרמנים שבכפר: הרי לא הגיעו עדיהם כל ידיעות מדאיגות מאנשי-התצפית שבכביש; הם ירגעו — והוא יתקיפם פתאום מן האגף. „האגף, פתאומיות“ — שח

לעצמו. המלים היו כבדות-משקל. היתה בהן יציבות שמעט וניתן למששה. כל מה שהספיק לקרוא בתקנונים ובספרים, כל מה שראה וחס בעת שהתנהלו הקרבות לפריצת ההסגר על לנינגרד, כל מה שלמד אצל הקולונל אוטקוב, היה צפון עתה, בחיק אותן המלים.

גחון מעל לתל-שליגים, רשם בשהיף עץ קו עמוק על פני השלג: הכביש. סמוך לו עבר קו נפתל — לציון דחכה של הפלוגה ביער. והנה הכפר — הוא נעץ את השחיף ופרץ בצחוק מגורה. „כמובן, הזמימה פשוטה מאוד, אין בה משום דבר יוצא מגדר הרגיל, אבל לפני שנה לא הייתי יכול לקבל את ההלטה-הקרב בבטחון שכזה.“

רגעי המרגוע לפני הקרב — הם הרגעים הקשים ביותר לקצין. כל ההוראות הדרושות כבר נתנו, לצאת לפעולה טרם הגיע הזמן, ולהתהיל במשהו אחר — כבר מאוחר. היה שקט מודלט. פאת השמים במערב הווארה, לרגעים, עם התלקחות זיקוקי הגרמנים. בדרך, חרקו אנדי המזחלות: הביאו את התהמושת. רעשו האורנים. השלג נח בין העצים — כהול, מרוגב.

רומנצוב היה שקט. הוא לא הרגיש כל ליאות. לא ידע מה הכיבה לכך, אולם בכל זאת היתה הליאות ממנו והלאה. לא עברו מספר רגעים, והנה בא רבי-הסמלים והודיע, כי בעוד רבע שעה יגישו את ארוחת-הערב: התהמושת — כדורים ורימונים — נתקבלה כבר.

— נלך בלי תרמילי-הגב — אמר רומנצוב — תתמקלע, שני רימונים ואלף כדורים לכל לוחם. משמע, שיש לסדר מהסן — נניח, כאן בסככה; ולקיים שמירה... — כדברך, סרגיי סרגייביץ'. — את הכפר נכבוש לפני עלות השחר. השתדל להקדים ולהביא את ארוחת הבוקר.

לאחר ששלח מעל פניו את סובוליב, עשה רומנצוב מה שהיה עושה במקומו כל איש-חזית אחר: התישב ליד המדורה, והוציא מכתבים מכיס הול-זו. הוא היה עתה לבדו ויכול היה שלא להתבייש בבתיצחוקו המקרינה. הוא נטל מעטפה ממועכת. הקולונל אוטקוב כתב, כי אל הקורסים מהרגימנט ה„ג“, הגיעו קלוצ'קוב וטימור באיג'ומביטוב. הם דיברו בהתלהבות על רומנצוב והצטערו, שלא מצאוהו שם, וביקשו מאת הקולונל למסור לו דרישת שלוב.

* * *

— חבר מפקד הפלוגה, באו אליך! — רומנצוב נותר ממקומו בחפזה. המדורה דעכה והלכה והוא הרגיש, שרגליו ממש נתאבנו מקור. האויר סביב האפיל יורר והשלג נטש את צבעו הכהול, והאפיר, ובטרם התעורר כליל מההרור-זכרונותיו, כמתרדמה עמוקה, הלך רומנצוב בשביל, אל עבר המקום משם נשמע קולו של רבי-הסמל סובוליב, והבחין בקצין הצועד לקראתו, לבוש מעיל-פרווה

מרופש ופניו הצרים, הנקודים משרידי אבעבועות, מסמיקים מצינת הלילה.

— לא הכרתני ?

— כהדנא... הלייטנט סרגייב — אמר רומנצוב בהיסוס. — עבדת בעתון הדיביזייה בעת שעמדתי ליד אוראניאָנבאָוס. איני טועה ? — אתה טועה — אני הקפטן סרגייב. גם אני לא הפסדתי זמן לריק, עבדתי למדתי. ואני עובד בעתון החזית. שלום לך, ליטננט־המשנה. אני שמח לראותך. עברו כבר שנה וחצי מאז כתבתי על ירידת במוקש... — כן, הזמן חולף מהר !

— הפשתיך, ותמיד הייתי בא במאוחר. באתי לרגימנט — ואתה כבר בקורסים. הקפיטן שוסטק סיפר על פשיטתך המוצלחת אחרי „לשון“, כעת, לפני הקרבות, הייתי אצל הקולונל אוטקוב. הזקן אמר : „היה היה קורסנט רומנצוב. זהיכן הוא עכשיו ? — בחזית ?“ הם הצטחקו.

לא כיוונת את השעה בבואך — אמר רומנצוב בצער. — הפלוגה יוצאת מיד לקרב.

— מפקד הבטליון כבר הסביר לי. ולכן נחפזתי, כדי שלא אחמיץ את הרגע לפחות הפעם. — שמה תבוא בבוקר — הציע רומנצוב — בחמש אפס־אפס אכבוש את הכפר. — אתה בטוח בכך ? — שאל הקפיטן בהירות. רומנצוב ענה לו רק בבת־צחוק אילמת.

* * *

הלוחמים קמו מן השלג בלי המולה, התנערו, והציתו סיגריות. כעת רגילים כבר היו להרדם עם שחר ולהכון לקרב עם ערב. הם בלבד את הרגשת תחומי היום והלילה. היום הצליחו לנוח ארבע שעות רצופות ועל כך היו מלאי הודיה לרומנצוב ולגורלם זה שזומן להם. מבקיעי־השריון, שנשלחו בידי מפקד הבטליון, זה עתה הגיעו. לא עברו רגעים מועטים וליד המדורה ניצבו הרגמים.

— סיריטוֹקה, המחלקה שלי מוכנה לצאת — קרא הקצין. לפתע נעצר, ולסרגייב נדמה היה אפילו שהוא נתקל ברגלו במשהו, אך כי המקום היה ישר. הקפיטן הפך ראשו וראה מה המור היה מבט עיניו הממוצמות. הקרות־האכזריות של רומנצוב, המופנות אל עבר אותו הלייטננט. הלה הזדקף, הצדיע ואמר בהדגשת הברות :

— חבר קפיטן, הרשה־נא לפנות אל מפקד הפלוגה ! — כן. — חבר מפקד הפלוגה, מחלקת הרגמים הגיעה. — טוב ! הרשה להם לעשן. — רומנצוב פנה אל העתונאי : — אני נאלץ להפרר ממך. בוא בבוקר אל הכפר, אני מזמין... תשוחח עם הלוחמים... ועכשיו תסעד ארוחת ערב. רב־הסמלים ! להאכיל את הקפיטן !

* * *

שביל עקבותיהם הצר של מיכייב ומינבאָב נעלם בין האורנים. אחרי שבשעות היום הפשירו השלגים, כוסתה קליפת העצים בדוק של קרח, ושכבת עין־זכוכית זאת יקדה,

בהיותה מוארת באור הזקוקין של הגרמנים.

הפלוגה צעדה לא־הרחק מהכביש, מקום בו עמדו פלגות־המחסום של האויב. הלוחמים שקעו כמעט עד מתניהם בשלג התחוח, את התת־מקלעים החזיקו גבוה מעל לראשיהם, כאילו היו חוצים נהר.

מאחור, במשועל שכבר היה כבוש, הלכו הרגמים. דרכב קשתה ביותר : כובד המרגמות היה מכופפם כלפי האדמה. עתים היו נופלים רגבי שלגים מצמרות האורנים ; דומית הליל התמלאה בשאון רפוס, משל מישוה נאנח ליאות.

הם עברו באגם הרחב. הוא עוד טרם קפא. המים הבהיקו שחורות. גלים נישאים, כבדים, הכו על החוף ועל פני האבנים שהאזוב הכסיפם.

רומנצוב שער בנפשו, כי בעוד שני קילומטרים יקבע חנייה, יחכה עד לשובם של מיכייב ומינבאָב מן הסיור, מפיחם ידע על תנוחת עמדות־האש של האויב, יבהיר את המצב — ולפתע יתקיף מן האגף את עמדות הגרמנים.

בחניית הנופש הוא עבר בקרב הלוחמים והעירם, כשהוא נותן הוראות קפדניות : לא לעשן, לא לדבר בקול רם. החיילים שכבו על תלי־השלגים, כשפניהם מופנים כלפי מטה : הם דמו לעצים שגודעו בגרון והופלו על הקרקע. רומנצוב שכב, כיסה את ראשו במעיל־הפרווה, והדליק את הפנס החשמלי. על המפה, מצא את הכפר. אחר רחב־ידים עיטרו מסביב. משמאל — הצתה את השדה בקעה צרה ועמוקה. מימין היתה בליטת היער, שהשתרעה במהידק כמעט עד לבתים ; מכאן רצה להתקיף את הגרמנים.

לפתע קרע את שלות הלילה, „צרור“ של מכונת־יריה, חורק, רם וצלול עד כדי בחילה. מכונת־יריה אחרת נענתה לו : הד אטום רעם בסבכי היער.

רומנצוב פלט קללה, מעך את המפה, ניתר ממקומו והסתכל בלוחמים. הם שכבו בלי נוע. זה מצא חן בעיניו : הלוחמים לא גילו מור־לב, התרגלו לאש האויב. נפקד היה אך רומנצוב. שפתו התחחונה רעדה, משהו דקר בעינו, כאילו חדרו לשם גרגירי חול.

— הסירים נתקלו בפטרול גרמני — לחש ריאבוקון. — איפה זה ראית, לייטננט־המשנה, שתהינה שתי מכונות־יריה בפטרול־יער ? — שאל רומנצוב המורות. ריאבוקון הסמיק מרוב עגמת־נפש. הוא לא הבין מה התרחש ביער, וזה לא נעם לו. — הסבר נא, חבר מפקד הפלוגה — שאל בפשטות־לב.

— זהו מזקף־הבטחה של הגרמנים. — אמר רומנצוב בודאות. — מזקף־הבטחה אגפיי.

— משמע... — כן. הם היכו למהלומת־האגף שלי. משום כך הם חיפו על אגפם באש־ימ־יכניות. — ואני סבור הייתי, כי נתקיף את הגרמנים מן האגף, מן היער ! — הפטיר ריאבוקון באכזבה. — גם אני סבור הייתי כך — התודה רומנצוב.

בהוציא, מבלי משים, סיגרית־מלקוח, צד את מבטו הזעום של ניקיטה, נזכר כי אסור לעשן והשליך את הסיגריה על השלג.

— נחכה לסיירים! — ואם... — לא, הם לא יכלו לקפה את חייהם — נתכעס רומנצוב. — מיכייב אדם זהיר הוא, נכון ומינבאָיב זוחל להפליא, נוסח „גחנים“ קוזקיים! — לרגע שקע בהרהורי.

— צדקת! יש לשלוח סיירים נוספים. — את מי? — את ניקולאִי גרוזודיוב, שמיליב... מסור את הפקודה!

בצעדים מהירים צעד על פני השלג, שחרק מתחת לאנפילאותיו. שכבת הקרח הדקה נתבקעה והלכה תחתם. היתה שעת אישון לילה, השעה הקשה ביותר. ורומנצוב, בהסתכלו בשמים הנמוכים, הרהר מלא תוגה, כי עוד צפונים לו לילות רבים ללא שינה ועוד זמן רב לא יראה את קטיה. ואולי לא יראנה עוד לעולם...

הצות! הגרמנים הציבו ביער, באגף החזית שלהם, מזקף־הבטחה. משמע, שעמדו על מזימתו, כי ינסה רומנצוב לכבוש את הכפר במהלומת־אגף מן היער. מדוע עמדו על כך? תכנית הקרב הראשונה, שעליה חשב רומנצוב ארוכות, בשבתו ליד המדורה, הלכה לטמיון, נהפכה לאפס גמור. ורומנצוב לא ידע, מה עליו לעשות עתה, כיצד יתקיף עתה את הגרמנים.

— הנך קופא מקור? — שאל מאת לוחם שניצב קרוב. ההייל עקום־כתפיים וזקנו אפור, גרד את חזהו מתחת למעיל־הפרווה וענה בחופזה:

— הרגלים רוחשות, חבר מפקד!

— עוד מעט ונתחממם!

כמעט והשמיע קול נאקה מרוב יאוש. לשם מה מבזבז הוא זמן לשיחות הללו? הרי נחל כבר תבוסה. אסור לאדם שירמה את עצמו — הגרמנים ניצחו בקרב, הגם שרומנצוב לא אבד אפילו חייל אחד, כי אם רק מיכייב ומינבאָיב... „ואני כבר התפארתי בפני העתונאי — הרהר רומנצוב — פטפטן מטושש שכמותי!“

אולם משהופיעו מיכייב ומינבאָיב מעבי היער, נשם רומנצוב לרווחה. מראיהם היה איום: נושמים היו בכבדות, עיניהם עצומות־למחצה, כאילו קשתה עליהם הורמת עפעפיהם; הם ניצבו לפני רומנצוב, בכבדות, כמגושמים... מיכייב בלע בלהטות פתיתי שלג וידיו של מינבאָיב היו תלויות בצדי גופו, כענפים מיובשים ושבורים. — הייתם בתוך הכפר — אמר רומנצוב בקול חלוש אבל צלול. — והלתם לתוך הכפר עצמו; כל נקודות־האש של הגרמנים מכוונות כלפי היער; וביער — מזקף־הבטחה. בדרככם חזרה נתקלתם בו, והגרמנים ירו בכם משהי מכוונות־יריה כניות. הנכון הדבר?

— כדברך, חבר לייטננט־המשנה — אמר מיכייב.

הוא הופתע מזה שרומנצוב לא שאל אותו, אלא ששח בעצמו, כאילו היה אתם בסיוור.

— ואיה מקום הטנקים? — חבויים מאחורי הבתים. חבר מפקד. גם התותחים שלהם מכווננים כלפי היער. שני טנקים! — מודה על שירותכם! נוחו!

רומנצוב דיבר בעליונות. ושוב לא הבין ריאבוקון מאומה. נדמה היה, כי אין על מה לעלות. לא עלה בדעתו, כי רומנצוב היה שבע־רצון מחוש הניחוש שלו.

רומנצוב שילב בכוח את אצבעות ידיו והרהר: „הגרמנים ציפו למהלומת־האגף שלי. ומדוע? כנראה, משום שמלחמתנו היתה חדגונית. — נהגנו לפי נוסח־תמרון אחיד. כמה כפרים לכד הבטליון שלנו בימים אלה בעזרת מהלומות־אגף? אפשר כי שלושה־ארבעה כפרים. הגרמנים נסוגו; אבדו להם חיילים וכמה קצינים נמוכים. ואלו מפקד הבטליון הגרמני? יש להניח, שהוא חי, לדאבונו. עודנו חי הוא. הריהו נמצא רחוק, באופן יחסי, משדה הקרב; והוא, ודאי ישב ליד המפה, למד את הטקטיקה שלנו באותה העקשנות בה למדתי אנוכי, בימים אלה, את דרכי ההגנה הגרמנית. גם הוא הספיק ללמוד משהו בזמן זה.“

רומנצוב ניסה לתאר לעצמו את דמות המאִיור הגרמני. „לעת עתה, אדוני המאִיור, עלה בידו להערים עלי!“ — חשב רומנצוב בחרון־אף. — „אבל זה רק לעת עתה. פיענחת את הטקטיקה שלנו, ימח שמך! פקדת על קציניך להגן קודם כל על האגפים. נראה, ירו של מי תהיה על העליונה!“ הוא קרא לריאבוקון.

— לייטננט־המשנה, אני נותן לך עשרה תת־מקלענים, שני מקלעים, את כל הרגמים. התגנב אל מזקף־הבטחה של הגרמנים, המטר עליהם יריות, המטר כמה פגזי־מרגמה, ריהסתלק היערה! כך תזנקו על הגרמנים כל עשרה, המשה־עשר רגע! כמו תרנגולים! מהלומת־אש קצרה, עזה — והיערה! ואנו חוזרים...

— נסוגים? — קרא ריאבוקון.

רומנצוב — חשכו עיניו מרוב חימה.

— מתמרנים! — לחש בפעפוע. ומיד תקפתהו בושה. הרי ריאבוקון אינו אשם כמלוא הנימה.

— כן! נסוגים אנו! יותר הוגן הוא להודות בתבוסה, מאשר ללכת לקראת מכוונות־יריה גרמניות ולשלם בחיי חיילים בעד טפשותך אתה, ולרמות את מפקד הבטליון! כן, נסוג אני! ובעוד שעה אני מתקיף את הגרמנים מן החזית, לאורך הכביש...

— בכביש פלגות־מחסום חזקות — אמר ריאבוקון.

— נסוירים! אבל בכל אופן אין להם שתי מכוונות. אשנבי־היריה של התק"עים הגרמניים בכפר מכווננים כלפי היער. זאת יודע אני אל־נכון. ברגע שאתן את האות — זיקוק אדום אחד — המטירו יריות על הכפר עצמו. שני

על מיכייב לצאת עם כיתת תת־מקלענים, לעבור חרש לאורך הכביש, ודרך השדה הפתוח להיכנס אל תוך הכפר, לתפוס את בית האבן ולפי אות — לפתוח באש־זלעפות. לפי המסומן במפה, היה השדה שלפני הכפר שדה־ישר. אבל למעשה, כפי שניחש רומנצוב נכונה, היה בו גבשושים, שוחות ובורות. משהגיעו אל גני־הירק, נתאפשר להם, למיכייב ולעוד שלושה לוחמים אחרים, לזחול עוד ביתר נוחות, בין הערוגות הגבוהות, ודרך המקשאות הגיעו למרכז הכפר, אל בית האבן. ביער, באגף הכפר, מקום בו הוצבו מזקפיה־הבטחה, הלמו יריות בלי הפוגה. זה ניטיקה ריאבוקון נטפל אל הגרמנים, ובכביש שרר שקט, הזקיפים הגרמניים נמנמו. כנראה שנהנו מהדומיה. רעיונו של רומנצוב, החלטת־המפקד להתקפה, טרם בוצע במלואו, — אבל לרומנצוב כבר הובטח נצחונו.

משטס הזיקוק האדום ורשרש בדומיה, מיד פקד ריאבוקון להמטיר אש על הכפר; ומיכייב עם לוחמיו הטיחו מתת־מקלעים מעלית הקיר של הבית, לאורך הרחוב.

הגרמנים נזדעזעו ועשתונותיהם נתבלבלו, כי פגיעת כדור בעורף, כלילה, עשויה להיות איומה יותר מכדורו של צלף בשדה הקרב ביום. ואלו הרוסים נמצאו עתה במרכז הכפר, בבית האבן.

בקריאות „הידד!“ יצאה פלוגת רומנצוב להתקפה בכביש.

האיר השחר: השמים הבהיקו במזרח בפס ירקרק, מהססימה וצר עדיין. רומנצוב עמד על מדרגות־המרפסת של בית האבן. הוא עישן בלי הפוגות. לידו עמד ריאבוקון. — שכב לישון, ניקיטה — פנה אליו — בעצמי אעבור ואבדוק את זקיפיה־השדה. המול האיר לנו פנים, הגרמנים לא הספיקו לשלח אש בבתים. לא, לעת עתה נוכל שלא למנות את גוית הגרמנים.

— לכדנו שמונה מכונות־יריה — הודיע ריאבוקון.

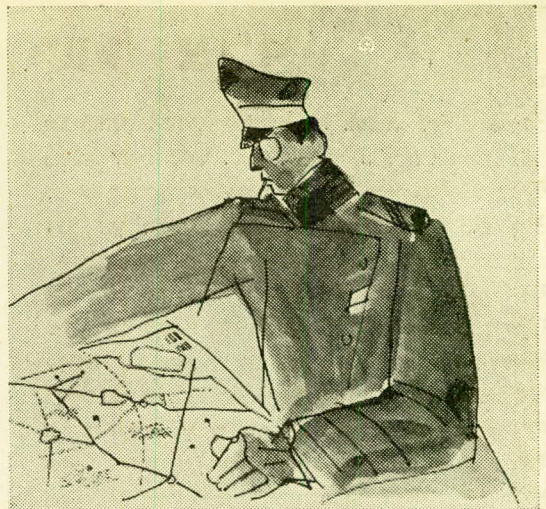
— ההודעת למפקד הבטליון?

— כן! מבקיעיה־שריון כמעט ופרצו בבכי — הטנקים הגרמים ברחו! רק השלג התאבק! אה, לו רק נתת לי את רובייה־שריון, הייתי משיג אותם!

— כן, בזאת שגיתי — הודה רומנצוב. — שכב לישון, ניקיטה! — חזר ואמר לעומתו. נדמה היה לו כי עליו להוסיף כמה מלים לבביות — עוד לילה אחד חלף, עוד קרב אחד! וכמה לילות עוד צפויים לנו עד ברלין?!

רומנצוב עבר ברגש סלידה בין גויות הגרמנים; בצעדים אטיים נגש אל „ערוב־הכפר ובהנאה שאף אל קרבו מהאוויר הצח, הצונן.

לבו פעם פעימות כבדות, קצובות — כאילו העפיל על הר גבוה, הלול.

„המאיור הגרמני ישב ליד המפה ולמד את הטקטיקה שלנו“

זיקוקים — תצא להתקפה! בצע את הפקודה! זה הכל! הוא נצטער, על שלא ניתן לו להסביר ללוחמים מדוע הוא מרחיק את הפלוגה מן הכפר ומחזיר אותה היערה. אבל כבר היה מאוחר. שכרון קל הלם בראשו. היתה זו תחושתו המוקדמת של נצחון בקרב.

כעבור חצי שעה, עצר רומנצוב את הפלוגה ונגש אל מיכייב ומינבאיב — הבריא, — אמר — עייפתם, אני יודע זאת, אבל עוד מאמץ אחד אחרון. זולתכם, אין לי את מי לשלוח. אתם חיילי הטובים ביותר! — הודיע בגאווה. — בכביש — פלגות־מחסום של הגרמנים. פלגות־מחסום החזקות ביותר — הן הקדמיות, רחוק מן הכפר. אבל, כנראה שליד הגשר הזה — הוא הצביע על המפה — ניצב המזקף האחרון, שאנשיו מועטים ביותר — שנים־שלושה חיילים! אם בכביש יעבור הלילה כולו בשקט, הרי שהגרמנים לא יחזקו את המזקף. יש להשמידו! בלי יריה! בסכנים! — אמר בתקיפות — אחריכם תצא הפלוגה לכביש ונפתח בהתקפה מן החזית, מאותו מקום שהגרמנים כלל אינם מצפים לנו!

— מאחורי הכפר ישנה בקעה...

— ידעתי! אבל שומרים עליה תת־מקלענים גרמניים. אך נכנס לבקעה, ויפילונו ביריותיהם. אני נותן את אמוני בכם, ידידי! לכו! נהלום מן החזית!

* * *

בשעה שלוש לפנות־בוקר כבר ניצח רומנצוב בקרב, אך כי טרם רעמה אף יריה אחת. הזקיפים הגרמניים שליד הגשר נשהטו. הפלוגה עמדה על הכביש. רומנצוב פקד

רשימותיו של צלף

שבגזרתנו. אחר כמה שעות של תצפית, גילינו שינוי בשטח. תריס אחד הבתים, שהיה סגור כל הזמן, נפתח לפתע. הקדשנו את תשומת לבנו לאותו מקום. ואכן, לא עבר זמן רב — הקלע הערבי התחיל לירות לעבר השכונה העברית. את האויב עצמו לא יכולנו לגלות כי הוא פעל מתוך חדר חשוך. על כל פנים כיננו כדור אחד למקום המשוער, אבל את תוצאת היריה לא יכולנו לקבוע; אך כתוצאה מכך הפסיק הקלע הערבי את פעולתו. בדקנו את סביבות הבית וקבענו, כי אין אליו דרך גישה ונסיגה נסתרת. ברור היה כי לאחר שהצלחנו לגלותו, הוא ינסה להסתלק מן הבית, והיינו מוכנים לכך. ואכן, לאחר שעה קלה ניסה לחמוק ולסגת מאותו הבית. לזאת היכינו. וכדור ששלחנו — פגע בראשו.

עבודת הצלף רבת-גוונים היא ועליו לדעת להתאים את עצמו לכל המסיבות ולעבוד בשטחים מכל הסוגים. גבולות יפו—תל-אביב, על צפיפות הבתים והסימטאות שבהם, יוצרים תנאים אידיאליים לפעולת צלפים. תנאים אלה נוצלו היטב על-ידי הערבים, ושם גם הוטל עלינו התפקיד ללחום בהם. העובדה שבימים הראשונים של המהומות היתה היוזמה נתונה בידי הערבים, והם יכלו לבחור את עמדותיהם באין מפריע, הכבידה עלינו במידה רבה. סבלנות רבה נדרשה מאתנו עד אשר יכולנו לקבוע את מקום פעולתו של קלע ערבי. לפני שנשלחו צלפינו לתפקידים היו גם מקרים, שקלעים ערבים פעלו בהרגשת בטחון מתוך עמדות שהיו ידועות היטב לאנשינו. אך הדברים היו כך רק עד אשר נכנסו הצלפים שלנו לפעולה. בבנינים גבוהים רבים של הערבים, באזורי-הספר, הותקנו אשנבים, שמהם הם שלטו על התנועה ברחובות ההומים מאדם. לדוגמא: שוק הכרמל, על התקהלויותיו, שימש, לא פעם, מטרה לקלעים הערבים. כבר ביום הראשון להופעת צלפינו אנו, הוצאה עמדה אחת כזאת מכלל פעולה, הודות לפגיעה ישירה בקלעי ערבי; כתוצאה — נחסמו שני אשנבים. שעד אותו יום סיכנו את הרחוב. עלינו להיכון לפעול נגדם. חייבים אנו ליטול את היוזמה לידינו על-ידי אימון מתמיד של צלפים נוספים. ציודם במכשירים חדישים והבתים לרמה גבוהה ביותר.

בפרוץ „המהומות“ — שהפכו מלחמה — בדצמבר 1947, עלתה הדרישה הדחופה לצלפים מאומנים. התכסיסים של הערבים, אשר הכניסו למקומות-מפתח שונים קלעים שסיכנו עוברים ושבים ודרכי-החבורה (בשכונות-הספר של תל-אביב, למשל), אילצונו לנקוט בדרך היעילה ביותר לביעורם — דהיינו, להשתמש נגדם בצלפים עבריים. לאור המצב הזה, פנו מפקדות של קטעים וגזרות חיוניים בחזית-האש בבקשות דחופות לשלוח צלפים לקויהן. זמן קצר לאחר התחלת פעולות-האיבה נכנסו צלפינו הראשונים לפעולה. עבודתם לא היתה קלה. היא נתקלה בקשיים ומכשולים, שהצבא שם בדרך-נו. אי-אפשר היה להתרכז כיוצא רק בתפקיד הראשי: חיסול הקלעים הערביים המחבלים, כי היה הכרח גם להשמר מפני הצבא, שהפתיע אותנו תכופות, הרס את עמדותינו והחרים נשק. על כן נשלל מצלפיה-נגד שלנו עיקרון אחד חשוב של מלאכת-הצלף: להתקרב לטווח ההריגה, ולבחור לעמדתו את זו המתאימה ביותר לצרכיו של התפקיד. נאלצנו לפעול מעמדות קבועות (דהיינו שיש בהן פחות גמישות ואפתעה), ועל כן לא תמיד התאימו ביותר למלאכתו של הצלף; אבל, עם זאת, הן נתנו לו הבטחת-מה בפני פגעים מידי הצבא. וזאת לזכור, כי תמיד משתדל צלף לפעול מעמדה בלתי ידועה לאויב, מוסוית היטב, ושקשה לגלותה; ואלו העמדות הקבועות ידועות לו היטב כעבור זמן לא רב. לעומת זאת, עומדים לרשות הערבים, במקומות רבים, קוי ביצורים שדרכי הגישה אליהם, והנסיגה מתוכם, נוחות מאוד: כך, שהקלעים הערבים יכלו להחליף את עמדותיהם מדי פעם בפעם באופן חפשי — ללא הפרעות מידי הצבא.

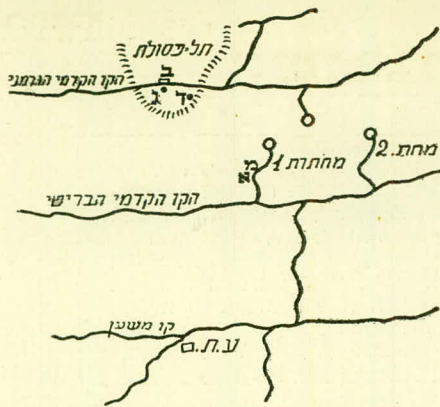
על אף הקשיים הללו, הוצאו מפעולה מספר ניכר של קלעים ערביים.

אחת השכונות היהודיות, הנשקפת על „אביר-כביר“ הנודעת, סוכנה לעתים קרובות מפעולת קלעים ערביים. הוטלה עלינו המשימה להשתיקם. מקומות מחבואיהם של הקלעים הערביים היו נסתרים מעינינו. התרכזנו במיוחד למקומות שצוינו לנו כחשודים, — אבל אין פירושו של דבר שהזנחנו את שאר השטחים

הצלף וההסוואה

החזית שלנו וציינו את המקומות שבהם נזרו חברינו. נמצא, שכמעט כל האבידות היו בסיבובי שתי הפירות-קשר, המוליכות מן הקו הקדמי אל שתי מחתרות. יתר

משכן כיתת הצלפים היה במרתף של בית הרוס במרחק של 1000 ירד, בקירוב, מן הקו הקדמי. כאן נוסחה תכנית הפעולה. בהנו היטב את מפת-החפירות של גזרת-

א — מקום בו נפגעו האנשים. ע.ת.מ. — עמדת תצפית.
 ב.ב. — תיבת הברזל במעקה החפירה הגרמנית.
 ג. — לוח פלדה עם אשנב־יריה. מ. — מקום אשנב־
 היריה הקדמיים שלנו. ד. — מאורת הצלפים הגרמנית.

נקבעו שני אשנב־יריה עשויים פלדה, וריות ביניהם. זכרנו לקח יום אתמול ולא עשינו כל תנועה עד שעה מאוחרת אחר הצהריים, שהשמש היתה אז גבוהה למדי ומטילה אור מלא על פני תל־הפסולת, במרחק 70 עד 80 יארד מאתנו. החור שבעדו הייתי צופה נקבע בין שני רגבי־גיר גדולים, והמשקפת היתה עטופה מטפחת לבנה מזהמת. חברי עמדו מוכנים ליריה, כי בטוח קרוב זה לא יכולנו להסתכן. מקץ דקות אחדות הבחנתי אשנב שני מוסווה ביותר מצד ימין של „תיבת־הברזל“ וכמעט סמוך לקרקע. לאט נפתח האשנב ולאט שורבבו החוצה הפונת העליונה והקנה של רובה. זה היה תכסיס חביב על הצלף הגרמני, ואם הרובה מודקר החוצה, הרי בעליו שרוע קצת מטה הימנו, מימינו של הרובה או משמאלו. היה חשק רב להשליך את המשקפת ולקחת את הרובה ביד. אולם לא זו היתה תכניתנו. עכשיו קבענו בהחלט את מקום העמדה הגרמנית ותיארנו את מצבה המדויק לשני הצלפים שלנו, שקיבלו הוראות מפורשות להחזיק את אשנב־הירורים סגורים למחצה עד שקצין הצלפים שלנו יצליח להניע את הגרמני לירות. זה נועד לשמש אות לצלפים שלנו לשלוח את כדוריהם נוקבי־השריון לאשנב הגרמני. תפקידי היה להתבונן בתוצאות. על ידי שימוש מוצלח בראש של דחליל בחפירת־הקשר הרחוקה (מחותרת מס. 2), סחט הקצין שלנו מן הגרמני את היריה הדרושה אל חפירת־הקשר, ומיד, תוך כדי שלוש שניות, מצאו שני כדורים חודרי־שריון, מכוונים יפה, את מטרם. מובטחני, כי לפחות אחד מן השנים חדר במישרין דרך האשנב בן 8 הס"מ — ופלונג האשכנזי ירה את יריתו האחרונה. מאז לא באו כל הודעות על אבידות מידי צלפים בשתי חפירות־קשר אלו כל הימים שהוספנו לעמוד בתפקידנו המיוחד בגיזרה זו.

על כן: נראה היה שכל יריות־הפורענות באו מכיוון שמאלי. זהו, אפוא, הדבר שקרה: „הקלעים האירים המלכותיים“, שקדמו לנו במקום הזה, היו נלהבים ביותר להימצא במגע קרוב עם האויב, ומתוך כך זנחו עמדה מצויינת של קו החזית וביקשו לחפור מחתרות לפניהם. השביל אליהן הוליך על פני בור שטוח, או „כיס“ בתוך הקרקע, שנמצא כדי מטר למטה מרמת חפירת־הקו הראשון. כך היו חפירות־הקשר נתונות, כמעט בכל סיבוב, לפגיעת צלף־אויב שהיה תופס לו עמדה במקום נישא מעט, על מדרון שחור של אחד מתלי פסולת־הפחם הסמוכים. תפקידנו הראשון היה לקבוע את מקומו של צלף זה. הוחלט לבנות נקודת תצפית במרחק 300 צעד, בערך, לאחור, בתוך מעקה חפירה ישנה, ומשם לבדוק את קרה־האויב, בעזרת משקפת־רוס, טפח אחרי טפח ממש. הנקודה נבנתה בלילה, ולמחרת, שהיה יום שמשי ובהיר, נגשנו למלאכה. אכן, כפי שתינוכחו מיד, לעולים היינו לשלם מחיר יקר בעד התלהבות יתרה זו.

לפי שהיתה זו רק עמדת תצפית בלבד, לא קבענו בה לוח של פלדה, והיינו צופים בעד נקבים בתוך שק קרוע, שנמתח על גבי סדק צר בין שתי קורות־עץ ישנות ועגולות שהוצאנו מתוך מחפורת סמוכה. ויכול אני לאמור בפה מלא כי מעשה־ההסוואה שלנו היה מצויין — ומ־15 עד 20 צעד לא נראתה העמדה לעין בלתי מוויינת. לא זמן רב עסקנו בתצפית וכבר גילינו במשקפתנו משהו שדומה היה לתיבת־ברזל גדולה בשיעור של 60×90 ס"מ, בערך, קבועה בזווית של מעקה החפירה הגרמנית שהקיפה את שולי המדרונים של תל הפסולת ההרוס. לא יכולנו לראות כל אשנב־יריה בתיבה זו, אולם במקום נמוך יותר, מצד שמאל, הבחינה עיננו משהו דומה מאד ללוח־פלדה ובו אשנב. סיפרתי לחברי את אשר ראיתי, ולפי שחשקה נפשו להוסיף על תוצאות הסתכלותי, תפס את המשקפת כדי להסתכל בעצמו. סבור אני כי ברוב התרגשותו נתן לחלק הקדמי של המשקפת להזדקר דרך חור השק, ומכיון ש„המגן־המצל“ של המשקפת לא נמתח, הכה כנראה השמש בזכוכית החזירי בפואת־אור בהירה. אם זו היתה הסיבה — והדבר מתקבל מאוד על הדעת — או שהיתה כאן סיבה אחרת, אך עמדתנו נתגלתה — ומיד בא כדור, פגע בקורה הנמוכה יותר וניתה הצדה; ובעוד אנו מסתכלים איש בפני רעהו, התחילה מכונת־יריה במלאכתה וקרקה את קדמת־העמדה. שום מתופף לא תופף מעולם לנסיגה מהירה מוּו שלנו! עכשיו ידענו שאותו בן־אשכנז מסתתר אי־שם בקרבת תיבת המתכת, וכנראה הוא פועל מתוך מגע עם צוות מכונת־יריה (עיין בתרשים).

בלילה הואו טמנו פח. בתוך מעקה של חפירת־הקשר הקרובה ביותר לתל־הפסולת והצופה פני „תיבת הברזל“,

תפקידימגן לצבא היהודי - לאחר מסעיתנופה

ג'ורג' פ. אליוט, אחד הנודעים שבסופרי אמריקה לענייני צבא ומלחמה, שימש שנים רבות כסופרו הצבאי של ה"ניו יורק הרלד טריביון", עבר לא מזמן ל"ניו יורק פוסט" ובשליחותו ביקר בארץ בסוף מרס שנה זו. הראשונה מסדרת כתבותיו מארץ-ישראל הוקדשה ל"רוח הצבאית התוקפנית של החיל היהודי", ואילו זו הניתנת כאן עוסקת בהערכת הבעיה האיסטרטגית הרחבה, שתעמוד בפני הכוחות היהודיים בבוא שעת המערכה הגדולה והמקפת על ארץ-ישראל. עם כל ריבוי מקורות האינפורמציה שלו, ודאי שבחינות ידועות של המצב בארץ לא נכללו בשלימות בתחום ראייתו תוך כתיבת סקירתו זו. אך יש עניין להגישה בפני קהל קוראינו כדוגמה להתרשמות של איש-חוץ מנוסה.

מרכז ארץ-ישראל והיסהתיכון. בהרים ההם — מעוזי הערבים העיקריים. וכן, דרומית מהעיר תל-אביב, ורצועה אליה, שוכנת העיר הערבית יפו, שלפי תכנית החלוקה — נשארת נקודה ערבית מוקפת שטחים יהודיים. והנה ברור, שאם ינקוט הצבא היהודי מעמד מגן בשטח החוף, במקרה של פרוץ מלחמה גלויה בארץ-ישראל, — ילך מצבו הלוח ורע. הערבים ירדו מן הגבעות, יערכו פשיטות על ישובים יהודיים או יפריעו לתחבורה בדרכים.

עצם העובדה שינקוט בנוהג דפנסיבי — תהיה לעידוד עצום לערבים, ואף תעודד כפריים ערביים, שבתוך התחר-מים היהודיים, לעזור לתוקפים שמבחוץ. יתר על כן, יתכן מאד שבתנאים כאלה יוכלו הערבים לנתק את הדרכים מרצועת החוף לגליל. ואז ימצא הגליל מנותק מהמקור העיקרי של הכוח היהודי.

* *

ברור, שתכנית צבאית ברורה אחת, הפתוחה בפני הפיקוד העליון היהודי היא, (משייתה מצב כזה) — להתקדם במהירות מזרחה, מהמישור אל תוך הגבעות, ולהשתלט על צומת-הדרכים שהם מפתחות התנועה באותו השטח, — ולנפק, או להדוף אחור, אותם ריכוזים של כוחות ערביים בהם יתקלו. ראוי לציין, כי קיים הרושם ששירות הידיעות היהודי — יש לו ידיעה יסודית לגבי ההיערכות, העצמה והתנועות של הערבים.

משתוקם שליטה על שטח ההרים המרכזי שמזרחה למישור החוף, — והובטחו אגפיהן הפנימיים של העמדות היהודיות המזוקרות כלפי חוץ בשטחי הגליל. ובגנב.

הדרך היחידה להגנת מישור החוף היא בתנופה רבתי כלפי מזרחה. הגליל מעלה תמונה צבאית אחרת. כאן, לעת עתה, נראה מעמד של הגנה כדבר הנכון. כל ישוב יהודי מבוזר ביצור רב. את הכוח-היניד העומד לרשות הגליל מעמידים עד למינימום ההכרחי בלבד. יתכן, ודבר זה נתכן כך למען העמד את המאמץ התוקפני המכסימלי לרשותה של האופרציה רבתי שכבר הוזכרה לעיל.

גבולות המדינה היהודית בא"י, כפי שנקבעו בהחלטת האסיפה הכללית של האו"ם ב-29 בנובמבר, — אינם גבולות צבאיים. הם לא תוכנו מתוך מחשבה המתחשבת באפ-שרויות ההגנה עליהם בפני התקפה צבאית. האמת היא כי אי אפשר "להגן" עליהם — במובן הרגיל של המלה. את בטחונה הצבאי של המדינה היהודית ניתן להבטיח רק ע"י פיתוח אופרציות תוקפניות נגד כל איום שיבוא מבחוץ.

בעובדה זו מכירים כאן בשלימות הן המנהיגים הפור-ליטיים והן הצבאיים. הסתכלו במפת א"י כפי שנחלקה עפ"י תכנית-החלוקה של האסיפה הכללית של האו"ם. תראו שאת חלקה היהודי של א"י מהווים שלושה שטחים המחברים זה עם זה רק ע"י פרוזדורים צרים מאוד. הראשון, השטח המרכזי, לאורך החוף מחיפה לתל-אביב; השני, השטח הצפוני — הגליל; השלישי, השטח הדרורי — מי — הנגב.

השטח שלאורך החוף הנו לב ומרכז הכוח היהודי. כאן חיים כארבע-חמישיות מהאוכלוסיה היהודית בא"י. כאן מרבית התעשיות והרכוש. כאן הכרך הגדול של תל-אביב, מרכז החיים והשלטון היהודיים. כ-500.000 מתוך הסך-הכל של אולי 700.000 יהודים שבארץ-ישראל חיים בשטח זה שלאורך החוף; 40 או 50 אלף חיים בגליל. קרוב ל-100.000 יהודים חיים בירושלים וסביבותיה, מוקפים שטח ערבי. בישובי הנגב ישנם רק אלפים מעטים, וכמספר כזה חיים בישובים יהודיים מבודדים בתחום השטח שהוקצה לערבים.

* *

חלוקה זאת של האוכלוסיה מהווה עובדה צבאית אחת, שחשיבותה חיונית. אך עוד יותר חשובה ממנה הגיאוגרפיה.

הנגב הנו ארץ-מדבר, שאספקת המים שלו באה בצנורות-מים משטח החוף. הגליל הנו ארץ גבעות, הגובל בסוריה ובלבנון.

שטח החוף אינו אלא רצועת מישור ארוכה בין הרי

גדולה אם רק יופעלו באורח תוקפני. בודאי שחיונית היא השליטה על מרכזי החברה גדולים יותר, כגון באר-שבע.

אין בדעתי לאמר, שתפקיד מן התפקידים הנ"ל יהיה קל לביצוע. ואף קצין יהודי אחד אינו חושב שהדבר יהיה קל. אולם מן הראוי להבין בבהירות שלטריטוריה היהודית בארץ-ישראל אפשר להקנות בטחון רק ע"י מסע תנופה חזק. עובדות שבגיאוגרפיה גוזרות כך.

הגנת הגליל מסורה, במידה רבה, בידי חיילות „משמר-הארץ” שבכל ישוב, כשלכל אחד מהישובים גם יחידה-ניידת קטנה, ולזה תוספת-מה של חיילות סדירים לטיפול במצבי-הירוס. ברור הדבר שהגנת הנגב, מציגה בעיה שונה לחלוטין. זהו שטח-מדברי והבחינה הצבאית הראשית היא — מים. השליטה על הבארות הקיימים והגנת הצנורות המובילים מים משטח החוף, הנם בעיה הניתנת כמובן לפתרון טוב ביותר, ע"י השימוש בכוחות משוריינים וממונעים. שאין זה מן הצורך שיהיו בעצמה

שלב „אמצע אפריל” במערכה הערבית-היהודית בעיני מיוזר אליוט

מצד היהודים אופרציה של „איבוד מדעת”, הרי עתה הוא סבור אחרת. ההתפתחות מציינת, לדבריו, את האפשרות כי דרך ירושלים תהפוך לציר של מערכה מכרעת אשר יהיה לה טעם צבאי רק „אם נניח כי ישנה כאן הכוונה לתפוס את הדרך מירושלים לים, ואת צינור המים המקביל לה, ולשלוט בהם שליטה מתמדת”. מטרה אחרונה זו היתה מצריכה שליטה יהודית על כל הגזרה המרכזית של הארץ. — מסיים המיוזר אליוט.

* * *

„אנשי ההגנה מותחים את המתג וכמהים לצאת למסע תנופה; אולם קציניהם נאלצים, לעת עתה, למנעם מכך בשל המכשולים אשר שמים הבריטים” — אלה דבריו של מיוזר אליוט במאמר על „הרוח הצבאית התוקפנית של הצבא היהודי”, שנתפרסם בראשית אפריל.

המיוזר ג'. פ. אליוט טלגרף ב-15 באפריל לעתונו כי נראה שפאזוי קאוקג' כבר נטל לרשותו כל איש שאפשר להשתמש בו למען התאמצות רבתי לסכל את ההכנות היהודיות — „אשר כנראה מתכוונות לפתיחת הדרך בין ירושלים לים”. המיוזר אליוט מבסס דעתו זאת על רשמיו בעברו במחנה הערבי בקטנה, בו „ראה רק אנשים מעטים ביותר באימוניהם”. „כי פאזוי מטיל עתה את מלוא עצמתו, אפשר לראות גם לפי שימושו בארטיילריה, המצויה אצלו כנראה במספר של לא יותר מ-47 תותחי 75 מ"מ ומ-27 ועד 4 תותחים של 125 מ"מ”.

מיוזר אליוט מוסיף, כי היהודים אף הם עושים מאמץ רב. אך יש לשער, כי מאמץ זה טרם הצריך את הפעלת מלוא הכוח הנייד אשר ברשותם. המיוזר אליוט מודה בשגיאת שיפוטו ביחס לקרב על הקסטל, ומציין, שאם כי תחילה חשב שהיתה זו

עצה למשיאי-עצות

לוציוס אַמיליוס פּאולוס, קונסול רומאי שנבחר לנהל את המלחמה עם המקדונים בשנת 168 לפסה"נ, יצא מבית הסינט אל אסיפת-עם רומאית ופנה אל הנאספים בזו הלשון:

„בכל חוג של אנשים ואף מסביב לכל שולחן-סעודה מצויים בני-אדם הנוהגים צבאות למקדוניה, היודעים היכן ראוי להציב את המחנה, איזה עמדות צריכים החיילים לתפוס, מתי ודרך איזה מעברים יש לחדור לאותו חבל-ארץ, היכן להקים את מחסני המלאי, כיצד להעביר צידה ביבשה ובים, מתי להתקיף את האויב ומתי לנוח ולשקוט. הללו לא רק שהם קובעים מה המעשה העדיף-מכל שיש לעשותו, אלא שאם ייעשה דבר מן הדברים לא כפי שהורו הם, — הרי הם קמים לקטרג על הקונסול, כאילו הוא עומד לדין בפניהם.

„אין אני מאלה הסבורים שלעולם אין המפקדים צריכים לקבל עצה; נהפוך הוא. אך את העצה למפקדים צריכים לעוץ בעיקר אנשים הנוודעים בכשרונם, אלה המצטיינים באופן מיוחד באמנות המלחמה ואשר למדו מן הנסיון; אחריהם — אלה המצויים במקום המעשה, הרואים את הארץ ואת האויב, הרואים את היתרונות הנובעים ממסיבות-הדברים והשותפים לסכנה, כנוסעים באניה אחת. „משום כך, אם יש מי שרואה עצמו בר-סמך לעוץ עצה בענין המלחמה שאני עומד לנהל אותה, עצה העלולה להצמיח טובה לציבור, אל נא ימנע את עזרתו מן המדינה, כי אם יקום ויבוא נא אתי למקדוניה! הוא יקבל מידי ספינה, סוס, אוהל; אפילו הוצאות-המסע יסולקו לו. אך אם סבור הוא כי יש בכך טירדה רבה מדי והוא מעדיף את מנוחתה של העיר על עמלה של המלחמה, אנא אל-נא יטול, בעודו ביבשה, תפקיד של קברניט. העיר עצמה מעניקה שפע של נושאים לשיחה — — —

לדמותה של הברית הצבאית החדשה בריטניה עבה"

הארצות ותהא מורכבת נציגים צבאיים של שתיהן במספר שווה.

מ ע ב ר חיילות בריטיים דרך עבה"י, (על ציודם ואספקתם) פ ט ו ר מן הצורך בהחלטות קודמות כאלו והמלך עבדאללה התחייב, "לספק את כל ההקלות הנחוצות".

סידור הק ב ע החשוב ביותר לגבי חניית כוחות בריטיים בעבה"י חל על חיל-האוויר: ליחידות ר.א.פ. יהיו מעתה בעבה"י שני בסיסים: זה הקיים ליד עמאן (והעומד להתרחב), והשני — ליד מפרק שבצפון. כן תאפשר עבה"י את כל הסידורים להחזקת היחידות בתוך עבה"י ולהחסנת התחמושת והאספקה עבורם.

מאיך התחייבה בריטניה מצדה, לסלק לעבה"י את כל ההוצאות הכרוכות בהחזקת שדות-התעופה.

מעניינת ההערה שבחווה, כי הסכם-שדות-אוויר זה תוקפו יהיה יפה עד "אותו זמן, שבו יעשה מצב הבטחון העולמי אמצעים כאלה לבלתי-נחוצים". בכמה וכמה עניינים, מהם חיוניים ומכריעים, נוקט החווה לשון של "שיוון" או "הדדיות", אלא שלמעשה, ישנה לסעיפים אלה משמעות-של-ממש רק בכיוון אחד.

כך: מדובר בו על "האחדת כלי-הנשק של שתי הארצות" — ולא יהא איש סבור, כי אחד מסוגי-החיל אשר לבריטניה עומד לקבל את זינו הוא מבתי-חרושת עבר-ירדניים. אכן, את הקצה השני של נוסחה זו כבר מכירים בא"י היטב, לפי הקלעים הנופלים בישובי היהודים.

כן מדובר על "אימון משותף של צבאות שני הצדדים". למעשה, מתפרש הדבר בשלושה סעיפים קונקרטיים: בריטניה מציעה לפתוח את בתי-האול-פנא הקיימים בבריטניה ובשטחי הקהיליה והקיסרות לאימון צבאי — גם בפני כוחותיה של עבה"י (ביחוד, כמובן — להכשרת הקצינים ואנשי-מקצוע מסוגים שונים); בריטניה "תשאיל" מדי שנה לעבה"י יחידות בריטיות, שבשירות פעיל, למען תשתפנה אימורים עם צבא עבה"י (על ידי כך תוכלנה גם להקנות לצבא עבה"י, כושר מקצועי וטקטי גבוה יותר, ע"י דוגמתן ושימוש במומחה; והן עצמן תכרנה לדעת

ב-15 במרס נחתם ברבת-עמון החווה המתוקן בין בריטניה לעבה"י, הבא תחת החווה אשר נכרת ב-1946, ערב "הכרזת העצמאות של עבה"י מטעם בריטניה, ואשר לדברי סופר "אסושיאטד פראָס" בעמאן, נדמה היה בעיני הערבים, "כשוה-ערך לכי-בושקבע בימי-שלום". על החווה החדש נשאו-נתן בלונדון ראש ממשלת עבה"י בראשית פברואר; אולם, כדבריו עתה, סירב אז לחתום עליו, "על אדמת נכר" (כנראה מתוך חשש לתוצאות, "עיראקיות").

הנוסח החדש מאשר את ההשערות על תוכנו, אשר פורטו ברשימה "לבקורת חווה בריטניה-עבר-הירדן", בחוב' מ"רמ"ז של "מערכות" (עמ' 69-70). אולם הוא גם מבהיר כמה מהנקודות, ומוסיף כמה פרטים מעניינים. נוכח הענין החיוני שיש לנו בסידורי בריטניה-עבה"י בעתיד הקרוב — מהראוי לעמוד עליהם.

בשאלה מרכזית אחת, אשר ברשימה הנ"ל צוינה כסתומה עדיין, והיא: —

"האם הפעלת הסעיפים, הדנים בשיתוף-הפעולה (הצבאית בפועל) ובזכויות-הפעולה הבריטיות (בשטחי עבה"י), למצב מלחמה, תחול אבטומטית משיח-ליט צד אחד (בריטניה) על כך — או שתנאי קודם לכך תהיה החלטה מיוחדת, בכל מקרה כזה, של "ועד-הגנה משותף" —

נוקט סיכום החווה-החדש (מאת הסופר לעניינים מזרחיים של אסושיאטד פראָס, בלונדון) בלשון כפולה: "משתימצא אחת משתי הארצות שרויה במלחמה תבוא חברתה לעזרתה" (דהיינו, התחייבות אבטומטית; ואם כי, בדרך כלל, מכוונים הדברים לצרכיה של בריטניה, הרי לפחות אפשרות מסויימת אחת, הכרוכה במצבים בארץ-ישראל, עלולה לזכות גם את עבה"י בתביעת-עזרה כזאת; ואלו לגבי הענין המפורש של חניית גייסות בריטיים בעבה"י — דבר, שיתכן, אגב אורחא, גם בלי מצב-מלחמה ממש — הרי כל ההלטה על כך צריכה להתקבל במועצת-קבע מיעצת משותפת לענייני הגנה, אשר תקרא "ועד-ההגנה האנגלו-עבר-ירדני המשותף", ותתאם את כל עניני ההגנה שבין שתי

את זירת עבה"י ותנאי הפעולה בה); המלך עבד-אללה התחייב לספק לכוחות הבריטיים (מחוץ לענין בסיסי-האוויר) מקומות וסידורים לצרכי עריכת אימונים בשטחי עבר-הירדן. במלים אחרות — כוחות עבה"י, גם כשיחדלו לעמוד תחת הפיקוד הישיר של המפקדה הבריטית למזרח-התיכון (כאשר היה הדבר לפני שירותם בא"י) יהיו למעשה נספחותיו של הצבא הבריטי.

ענין החורג מתחום דקדוקי בלבד, יש בסעיף על בקורי אניות בריטיות „בנמליה של עבה"י". לשון רבים זו, הנקוטה בסעיף-החווה לגבי „נמלי עבה"י", עוררה סברות והשערות שונות — כי גם באם נחשוב את עקבה „נמל" — הרי אינה חורגת עדיין ממסגרתו של מספר יחיד — וזאת בעיקר — בקשר לסברה, שמא מתכוונים להעניק לעבה"י אחד מנמליה של א"י. עכ"פ, כל אניה בריטית רשאית לבקר בנמל עבר-ירדני, בתנאי של הודעה מוקדמת לממשלה המדינה.

לגוף החווה מצורפים מכתבים שהוחלפו בין שרי-החיצון של בריטניה ועבה"י, ובהם הודעה כי לע"ע אין ביכולתה של בריטניה לערוך חווה-מסחרי עם עבה"י, והבטחת בריטניה „לעשות כל אשר ביכולתה" למען ספק לעבה"י מומחים טכניים, הנחוצים לתכנית פיתוחה הכלכלי והחברתי של הארץ.

לעומת זאת מובטחים לעבה"י בגוף החווה נשק, תחמושת, ציוד צבאי ומטוסים מתוצרת בריטית. „חווה ההגנה המשותפת והידידות" הזה — הבא להחליף את החווה משנת 1946, אשר נתקיים שנתיים בדיוק — נחתם למשך עשרים שנה; משתעבורנה

15 שנה — ניתן לפתוח מו"מ להארכת תוקפו. אם כי לא ציון הדבר בחווה — ידוע, כי מוסכם הדבר שגם בשנת-הכספים החדשה (המתחילה ב-1 באפריל), ולעתיד, תוסיף בריטניה לשלם לעבדאללה את סך שני מיליון הליירות להחזקת צבא של עבה"י; וכן, כי גלוב-פחה יוסיף לשמש המפקד הראשי ה„עבר ירדני" (שלא בשירות בריטי), וכי מספר הקצינים המקצועיים הבריטיים המשמשים בעבה"י (כנראה — כ-40 איש) — לא יופחת.

אין תימה, כי „מקורות דיפלומטיים בלונדון" היו סבורים „כי לאחר שהמלך עבדאללה הסכים לסידור רים כאלה — נשאר בידי בריטניה מאחז של ממש במזרח-התיכון".

פאווי-פחה, מיניסטר-החוץ של עבה"י, הכריז כי „לגבי עבה"י, החווה החדש הוא שיפור של 70% לעומת חווה 1946".

ואמנם, במכתב-הלואי שלו מציין ראש ממשלת עבה"י, כי „תעודת-הברית של הליגה הערבית תימנה בין התחייבויותיה הבין-לאומיות של ארצו, אשר אינן יכולות להיפגע ע"י תקנות החווה...".

אכן, אין לדעת את ענייניו של איזה צד בראש וראשונה — ובאיזו מידה — בא לטפח כאן הציון הנ"ל...

עם כניסתו של ה„לגיון" לאזור חברון ובאר-שבע, שבאה ביזמה ואפטרופסות בריטית, ועם השינויים האחרים המבוצעים עתה בתנחות יחידותיו בארץ-ישראל — לובשות תקנות החווה החדש משמעות אקטואלית ביותר לגבי העשוי להתרחש בארץ.

משמר-העמק — לגיון — (טוף מעמ' 40)

דמיון מפתיע עולה מהסתכלות בהתנהגות היחידות הערביות מול משמר-העמק לתיאור ימים מסוריימים במצור שערך הצבא העיראקי על מחנה הבניה הבריטי ב-1941. אכן, למגיני איזור משמר-העמק לא היו אותם עשרות המטוסים הלוחמים (ולו גם מטוסי-אימונים) אשר הפעילו הבריטים מחבניה. אך גדול היה ערך ההרגשה של „אנו בביתנו", הכרת השטחים,

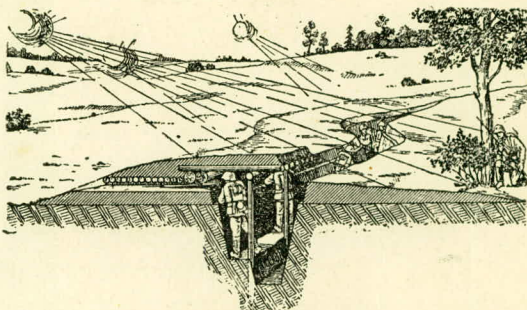
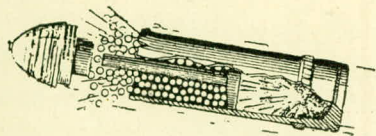
חופש התנועה הרחוט שהקנו לעצמן יחידות-השדה שלנו, המעורות בקרקע ארץ-ישראל ובנסיונות שנים קודמות.

החדירות לעומק קוי העורף של האויב (במוצא ואדי-עארה אל כביש חיפה-ג'נין) אישרו וקיימו את עדיפותה זאת של יוזמה יהודית מתוכנת בשטחים אופרטיביים ארצי-ישראליים, שהיא עדיפות צבאית-מקצועית, ועדיפותם הנפשית של „בני-מקום" כאחת.

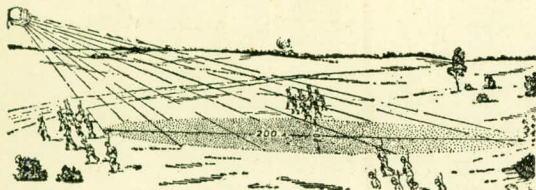
מן המילון הצבאי

מושגים ארטי לריים

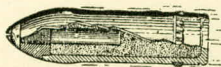
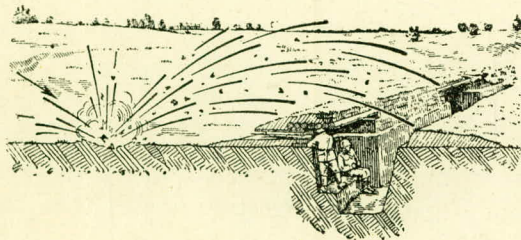
פגז שרפנל המתפוצץ באויר

מחפה בפני כדורי השרפנל

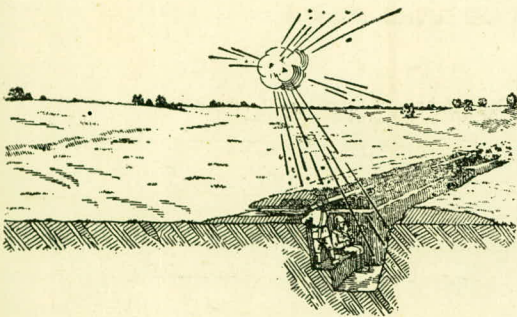

האיזור המוכה

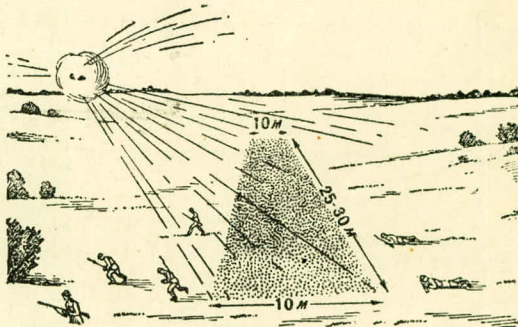

תפוצת רסיסי פגז רסק שמווח להתפוצצות עם פגיעה, והמחפה מפניהם

פגז רסק שמווח להתפוצצות באויר

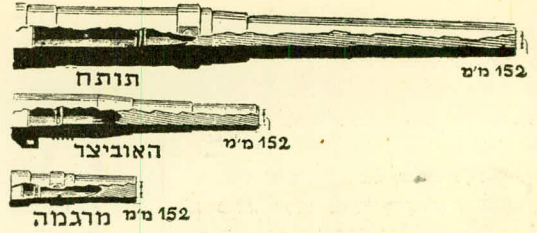
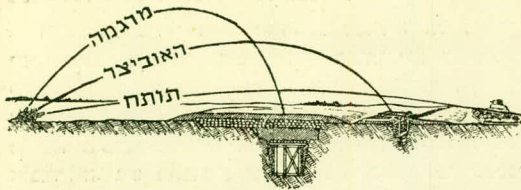

תפוצת הרסיסים והמחפה בפניהם

האיזור המוכה

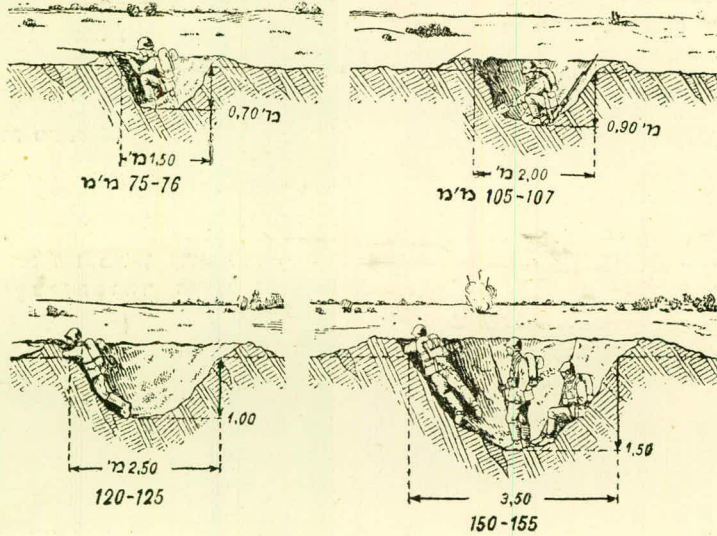
שלושה סוגייהיסוד של כלים ארמילריים ומסלולי־התעופה של פגזיהם

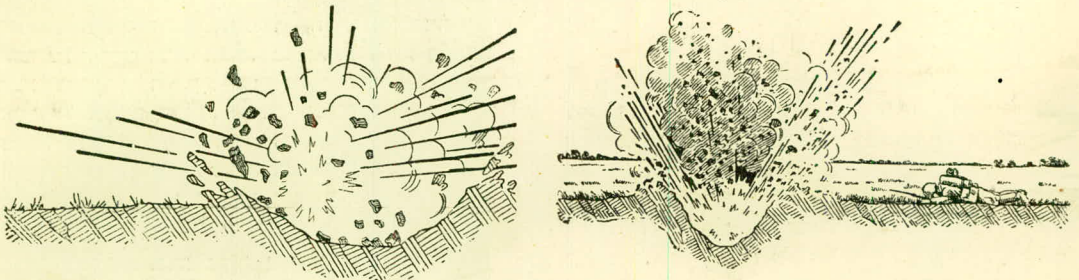
התוצאה: ככל שקצר הקנה - תלול יותר מסלול התעופה

ההבדל: באורך הקנה

עומק השוחות (בקרקע ממוצעת) של פגזים־משתהים בעלי קוטר שונה

מה בין שוחת פגז־סק לשוחת פגז־משתהה

בעולם שלאחר המלחמה

אוסטרליה: תקומת החיל המיליציוני

החל מ־1 ביולי 1948 חוזרת אוסטרליה אל „סדר־ימי השלום” במנגנון הצבאי שלה. מאותו יום מתחדשים קיומם התקיין ופעולתם במסגרת חוקי־הקבע של „חילות־האזרחים המתנדבים האוסטרליים” — הגיס המיליציוני, המהווה בימים כתקונם את עיקר משענתה של הגנת אוסטרליה. גיס מתנדבים זה לא יהיה שונה מזה שלפני מלחמת־העולם השנייה אלא בעצמתו; הוא יוגדל — וימנה עתה חמש־אלפים איש, תחת שלשים ושבעה אלפים אשר מנה ערב המלחמה.

נורבגיה: המיליציה בדרך לצבא־קבע של שירות־חובה

שתי מגמות לתמורות החלות בזמן האחרון בארגון כוח־המגן של נורבגיה: תוספת נשק, שכלול והרחבה — מזה; ומעבר (אם כי הדרגתי) מן המשטר המיליציוני המובהק למעמד של צבא שירות־חובה, קבוע — מזה.

במסגרת ההזדיונות מודגשים ביוחד בתכניות — חיל־האוויר, הארטילריה האנטי־מטוסית, ייצור כלים רקטיים ומחקר בשטח האנרגיה האטומית (בנורבגיה — מקור ניכר לאחד מ„חמרי הגלם” החשובים לכך: „המים הכבדים”).

לצבא יוקצבו השנה 100 מיליון קרונן, לצי — 100 מיליון (יש לזכור כי צי־הסוחר הנורבגי היה לפני מלחמת העולם השלישית שבעולם), לחיל־האוויר — 38 מיליון, לארטילריה האנטי־מטוסית, לייצור רקטי — 5 מיליון וכן למחקר האטומי, לשירות הרפואי — 2 מיליון קרונות. כן נודע כי מפתחים עתה בשביל הצבא טיפוס חדש של רובה (דבר, המעיד כי אין נוטים להסתפק עתה בטיפוס הרובה המסורתי בעל המלאי ל־5 כדורים) שיהיה מוכן כעבור כמה חדשים.

תשומת לב מיוחדת מופנית ע״י מיניסטרוֹן ההגנה לייצור כלים רקטיים. נוסף על ייצורם של טיפוסים נכריים, מפתחים עתה גם כלים רקטיים לפי תכניות נורבגיות שסוגלו יותר לצרכיה המיוחדים של ההגנה הנורבגית. ואלו במחקר האטומי שוקלים עתה הנורבגים את דבר ייצורה של פצצת אורניום לצרכים נסיוניים.

התפתחות נוספת במגמות מערכת־המגן הנורבגית חלה בסופו של חודש מרס. אמנם, גם הפעם היתה התמורה כרוכה בהרחבת התקציב: נוספו עוד 100 מיליון כתרם על תקציב ההגנה. ואולם, הביטוי הממשי ביותר לתמורה החדשה היה הארכת זמן השירות. לפני מלחמת־העולם האחרונה שלטה בנורבגיה שיטה מיליציונית שלפיה היו חייבי השירות נקראים לתקופת אימונים של 84 יום בלבד.

כבר בשנה שעברה נפלה החלטה עקרונית, להנהיג תקופת שירות, דבר שהיה מקרב יותר את הכח הצבאי הנורבגי לטפוס צבא שירות־חובה קבוע. למעשה, נקבע

או משך־שירות צנוע למדי: 9 חדשים, אם כי דובר גם על הצורך בשירות עד 12 חודש. עתה הוחלט על הנהגת שירות של שנה בכל סוגי החיל. אף אלה המשמשים עתה בצבא, לפי תנאי החיול ל־9 חדשים בלבד, יושארו בו גם לשלשת החדשים הבאים; ואלה אשר כבר סיימו את שירותם, יקראו לתוספת אימונים של שלושה חדשים נוספים. ואלו, אלה מהם, שהם בעלי מקצועות צבאיים מסוימים — יושארו בשירות או יקראו מחדש אל־הגדל ולאימונים, אף לתקופות זמן החורגות ממסגרת שירות 12 החודש.

הידיעות האלה אופיניות למצב בו אומה קטנה, המוד־אגת מחמת החרפת המצב הבינ־לאומי, מנסה להגביר את בטחונה ע״י החזקת צבא־קבע רב ומאומן יותר. אכן, בזה, אולי, משום ויתור על שיטה מיליציונית מבחינה עקרונית לתמיד, אך יש בזה משום הודאה כי במצבים מתוחים, ולשמירה על שטחים מרוחקים ודלילי ישוב, יחסית (ועם זאת בעלי חשיבות אסטרטגית בינ־לאומית חיונית). — יש ואומה קטנה נאלצת להגדיל את הכחות שהיא מקיימת במצב „הכך”. בתור שטחים כאלה אפשר לראות למשל, את האיזור של נורדקפ (ובעצם גם איזור נארויק) בנורבגיה. בארץ אחרת (וקטנה הרבה יותר) יכול להיות במצב דומה — איזור הנגב ועקבה.

צרפת: גיס מוסט

הצבא הצרפתי הקם לתחיה מתחיל להחזיר לעצמו את מעמדו העצמאי הקודם, הן מבחינת סוגי הכוחות של־רשותו והן מבחינת היכולת לציידם. לפי הודעת מיניסטרוֹן המלחמה מוכנה לשירות הדיביוז המוסטית הצרפתית הראשונה; וציודה — בעיקרו מתוצרת צרפת.

שוויצריה: כוונות בפני התקפות־אוויר

העירות המחודשת לכל סימן של סכנה שבאוויר מצאה את ביטויה גם בכך שאף ארץ קטנה ושלייה כשוויצריה החליטה לשדד את מערכות ארגונו של „שירות התצפית־האווירית־וההודעות־החדופות” אשר לה. מעתה יתנהל השי־רות ע״י מטה מרכזי מיוחד ויהיו בו 4 איזורים, 9 גזרות ו־19 פלוגות.

תורכיה: ממוסים מבריטניה

מה מקומה של „חזית המלחמה הפסיכולוגית” שבתורכיה במערכות ההזדיונות שבעולם, אפשר לראות מתוך הידיעה, כי במשך שנת 1946 קנתה תורכיה מבריטניה 400 מטוס מכל הסוגים (מטוסי אימון בכלל זה). מעניין לציין שבמשך אותה שנה לא היו דורשים אחרים (פרט לתורכיה) למטוסים צבאיים בריטיים „עודפים” — ואולם למן 1946 ואילך נמכרו מטוסים כאלה גם לבלגיה, צ׳כוסלובקיה, דניה, אירלנד, צרפת, יוון, הולנד, נורבגיה, פרס, פורטוגל ושבדיה.

ברית המועצות: העמדת הצנא על עצמת-שלום

הדמוביליזציה (החזרת הגיס למצב ותקן של ימי-שלום) של חיל הצבא הסוביטי, שהיה הגדול שבעולם בימי המלחמה, עמדה להסתיים ב-1 באפריל, 1948 — 35 חודש לאחר גמר המלחמה עם גרמניה. על כך הודיע, בסוף פברואר, בימי חגיגות יובל ה-30 של הצבא האדום — מיניסטר ההגנה מ. בולגאנין: ובאמצע מרס הוכרו על שחרורם, תוך שבועים, של אנשי "המכסות-השנתיות" האחרונות, שגויסו בימי המלחמה ועוד נשארו עם הדגל. מעתה, לפי הודעה רשמית, יהיה הצבא-הסוביטי מורכב בעיקרו מבני כ"א ו"כ"ב שנה.

הרי שהצבא הסוביטי נמצא הולך — אם כי תוך פיגור ידוע, — בעקבות הצבא האמריקאי, שבוו אל מסגרת ימי השלום לגבי עצמתו המספרית. אמנם, אין ספק, כי גם כעת עולה הצבא הסוביטי הן במספר אנשיו והן בדיביזיות המאורגנות שבו — פי כמה על הצבא האמריקאי, ואף על זה ועל הבריטי כשהם מצורפים יחד.

מתעוררת השאלה האם נכונותן של המדינות הגדולות להגביל את עצמת צבאותיהן (אם כי לא עד תקן השלום שב-1929, שנמצא בלתי מספיק) — אינה מלווה, בעת ובעונה אחת, בהגברתו היחסית של חיל-האוויר.

בריטניה: קצב צמצום הצבא

המגמה בבריטניה, הדומה לזו שצוינה לגבי ברית המועצות (הקטנתו המרחיקה לכת של הצבא — במידה העולה על זו של צמצום חיל-האוויר), באה לידי ביטוי בידיעה שהצבא הבריטי אשר הועמד באביב זה על עצמת 528000 איש, ילך ויצטמק במשך השנה הבאה עד 335000 איש בסך הכל. היקף מצומצם זה יאלצהו, כמובן, לותר על כמה וכמה מתפקידי החוץ המקובלים שלו. השאלה המתעוררת היא זו: באיזו מידה תשפיע החרפת המצב הבינלאומי על הגשמת תכניות הצמצום הללו.

ארה"ב: מעוט המשיכה לקריירה צבאית

את המפנה הכללי במגמותיהן של שכבות-ציבור שונות באמריקה בשנתים האחרונות — מפנה מהתענינות בענייני-צבא ובשירות בצבא כדרך לאדם צעיר — אל

שקיעה באינטרסים ושאפיות של ימי-שלום — משקפת באופן בולט עובדה מעניינת, לגבי "בית-הספר הצבאי של ארה"ב", הלא היא "ראסט-פוינט" הנודעת. בית-ספר מהולל זה לקצינים אשר רבים היו מתדפקים על דלתותיו (ואף נדחים, מחוסר מקום) סובל עתה מחוסר המספר המלא של תלמידים. השנה חסרו לו קרוב לשלוש מאות חניך לעצמת-החניכיו המאושרת של 2,490 — והלא בית-ספר זה הוא גם שער-הכניסה לרבים מקציני-הטיס האמריקאים.

אכן, אם יבוא עתה שינוי במערכות הכוח-המוזון של ארה"ב — להודיינות כמותית מוגברת ולגיוס רחב (באמצע אפריל דרש ראש המטה הצבאי, הגנרל ברדלי, מן הקונגרס להעמיד את הצבא על מינימום של 18 דיביזיות). — יהיה הוא לא בקו המשך של גידול, אלא כמפנה בזווית חדה — לאחר הצטמקות, בקצב מהיר, הן בגייסות המשרתים בפועל והן בעתודותיו של הפיקוד-לעתיד.

ארה"ב: בים התיכון

מאז סתיו 1947 חלה תמורה רבתי במערכות ה"איסטר-טגיה הפוליטית" הבינלאומית. פעם היתה בריטניה "מדינת חוץ" יחידה שקיימה צי בים-התיכון. עתה נכנסה אמריקה ותקעה גם היא יתד-קבע בים זה.

אמנם אין לאמריקה שום בסיס משלה בים-התיכון. בענייני אוויר אפשר ותוכל להסתייע במרכז האויר שבמלחה, ע"י טריפולי, העובר לידיה. אך לבדק אניות וטיפול בהם כנראה שתוזמן להשתמש במלטה, מקום בו תסבול האוכלוסיה האזרחית מהפחתת העבודה במספנת הצי הבריטי. קציני צי אמריקאים אומרים: בסיסינו — ב"נמל נורפולק במדינת וירג'יניה"... אכן, במלחמת האזרחים קיננס השקט פיתח הצי האמריקאי, לראשונה בתולדות העולם, "מסע כבודה" של הצי — שיירת אניות עצומה, הנושאת אתה כל דלק, אספקה וסידורי בדק הדרושים לצי למשך חדשים. גם צי הים התיכון יקבל את כל אספקתו, ודלק בכלל זה, מארה"ב.

עצמת השייטת: לא פחות מ-16 אניות בכלל זה אניות-משחית, אניות-סיוור ולפחות נושאת מטוסים אחת. ערך רב, מנקודת מבט אמריקאית נודע לנסיון הנרכש ע"י אניות נושאות-מטוסים (המתחלפות מדי פעם), בשירות במימי הים התיכון. נוכחות הצי משמשת גם, "משענת פסי-כולוגית" לתורכיה ולממשלה היוונית. ביקורי הצי הפכו לנושא שבמחלקות פנימית באיטליה. נוכחות יחידות צבא-הצי מאפשרת לצי גם גיחות-חוץ בממדים לא גדולים.

מנהלת הירחון תודה לקוראים המוכנים לותר על גליון מ"ו-מ"ז של "מערכות", — ותחזיר להם תמורתו חוברת אחרת.

פ ל ג ו ת־מ ח ק

שני הקטעים הבאים, להלן, על פלגת־המחץ ופלגת־הפיצוץ, שנכתבו בידי הקפיטן מתיאס ברונר, אופייניים להצגת הדברים בעתונותו של חיל־הרגלים השוויצרי. אחד הדברים שהוא מצייג, בין השאר, הוא, הטווח הקצר, ביחס, של פעולות פלגות־מחץ. עם זאת ניתנו בהם עיקרי הדברים בבהירות ובקיצור.

עקב הסתערות הפלגה לטשט שלפניה. רק לעתים רחוקות (פרט לצרכי הסחת תשומת לבו של האויב לעבר אחר) אפשר יהיה לתמוך בה ע"י ארטילריה. לעומת זאת חפשיים אנו להפעיל כאן את אמצעי־האש של פלוגת־הרגלים או של הבטליון. בדרך כלל, תעמוד השאלה כיצד לשתק לא רק את האובייקט שעומדים לתקפו, אלא גם את אותם מקורות־האש האויבים העלולים להכשיל את המיבצע ע"י פעולתם מן האגף, או מעומק מערך האויב. אפשרות כזו תאלצנו, לעתים קרובות, לקיים אש אכסצנטרית (בכיוונים שונים) — ובשל כך, גם להפעיל כלי־זינון שונים בהיקף רחב יותר.

הרכבה וציודה של הפלגה מותנים במצב; אולם, בראש וראשונה — ע"י טיב האובייקט. כך, למשל, אי־אפשר להתגבר על תיבת־שדה באותם האמצעים, הנועדים ללכידתו של קר־מכ"י פחות או יותר פתוח. וכן הכרח הוא להלחם בעמדה מוקפת־תיל בדרך אחרת ובאמצעים אחרים מאשר בעמדה לא־תיל.

כלי הציווד הרגילים הם: רימוני־יד, תרמקלעים ומקלעים, רובים (שעה שהם דרושים), אתים, גרזנים, פגיונות, מספר־יתיל.

את מטעני־הנפץ מקצים בהתאם לתנאים. אימונה של פלגת־מחץ נערך בדרך כלל במסגרת תקנוני־האימון של חיל־הרגלים. במיוחד יש להעיר לכך את הדברים הבאים:

התפקידים, והם קשים ביותר, הנופלים בחלקה של פלגת המחץ מצריכים אנשים בעלי כושר גופני רב, יעילות ועירור רוחנית. במקום הראשון עומדים כאן חישול הגוף והאופי. בתור מפקדי פלגות־מחץ יצאחו רק אנשים רבי־מעש החדורים נכונות־האחריות ועצמאות. יש לעזור ולטפח בהם את היסוד התוקפני המובהק.

אנשי פלגת־מחץ חייבים להקנות לעצמם כל ידיעה הקשורה בקרב־מקרב, וכן את השימוש בכלי־הנשק העומדים לרשותם לפי תקן ציודם הם. כן יש להכשירם לשימוש בדרכי הפיצוץ השונים. נוסף על כך, הכרחי שיהיו להם מושגים ברורים לגמרי על פעולתם של כלי־הנשק המסייעים של צבאנו, ועל שיתוף הפעולה המסייעים אף במסגרת יחידת־המשנה הקטנה ביותר. הכנה זאת ניתן להשיגה רק ע"י תרגילי־אש (בתחמושת חיה) המותאמים במיוחד לאותה מטרה, והמטפחים בהם בעת ובעונה אחת אמן הן בכלי־הזינוק והן בצוות עובדי.

מיבצעי פלגת־מחץ הם בדרך כלל פעולות התקפה, המוגבלות מאד הן בשטחן והן בזמן ביצוען. תפקידן לפתוח דרך, לעבור לפני חיל־הרגלים במקומות הקשים למעבר, לפתוח מקומות־פריצה, ל"גלגל" הפירות־קלעים, ללכוד קני־מכ"י, תק"עים * ותיבות־שדה, ולהקים "ראשי גשר" מעבר לנהר, או לקר־מכשולים. במצבי הגנה — הודפות הן התקפות־אויב מקומיות, חוסמות בפניו מעברי־נהרות, וכיו"ב.

בדרך כלל, מפעילים את פלגת־המחץ כיחידה עצמאית. במקרים שאין הדבר כך, מתקדמת היא עם גל־הרגלים הראשון או השני. פעולתה מבוצעת ע"י אנשים מעטים; מחלקה — היא עצמתה המכסימלית. בדרך כלל מונה הפלגה 6—12 איש. בהתאם למצב, יכולה היא להיות מורכבת מ:

4—6 רמנים בלבד.

3—6 רמנים עם חולית־מקלע.

3—6 רמנים עם חולית־מקלע או מכ"י, ועם חולית־רובאים להבטחה או לסיוע.

אם הדבר מחייב, מצרפים אליה חולית־פיצוץ (3—6 אנשים). על מנת להבטיח שפעולת כוח־קרב קטן זה לא תסוכל עוד לפני ביצועה, הכרח לתמוך במבצע בכוח העולה על זה שמחייב המבצע כשלעצמו — הואיל ואמצעייה המעטים של פלגת־המחץ עצמה צריכים להשאר במצב של יכולת מלאה לפעולה לאתרו רגע שנועד להם; ודבר זה ניתן להשיג רק אם לא יסבלו בינתים אבידות כל שהן, או רק אבידות קלות ביותר. מתוך כך נובעת הדרישה שהמטרה לא תהיה מצויה במרחק רב ממקום סיוע־האש. המרחק צריך להיות כזה, שסיוע־האש יוכל לפעול ללא הפסקה ובמלוא עוזו. והרי, אם כך הדבר, ספק הוא אם משך הזמן הקשור במיבצע צריך לעלות על רגעים ספורים בלבד.

קשה מאד לקבוע במדויק את מרחק־הסער, שיכול להיות מ־50 עד 400 מטר. אך בחינת הכרח הוא שפלגת־המחץ תחדור לתוך מערך האויב "כחתוך סכין" ובמלוא העוז, מבלי שיחול כל מעצור בתנופתה.

סיוע־האש תלוי במצב פני־השטח ובטיב המטרה. הוא יצטרך להיות רב יותר במדה שגדול יותר הערך שמיחסים לאותו מיבצע ורבות יותר האבידות העלולות להגרם

* "תיבות־קורות ועפר" בצורות — להבדיל מ"תיבות־שדה" העשויות בטון.

חולית הפיצוץ

מלאכתה — באש ביד לחבה, ממש ככפלת-מחץ, או שיש לצרף לתוכה גופה, כל־זיון בעלי עצמת אש גדולה וכן שאר אמצעים הדרושים לקרב מקרוב. אולם דבר זה מחייב שאנשי חולית-הפיצוץ יוכשרו כדבעי גם לקרב מקרוב, נוסף להכשרתם הטכנית.

ואלו במקרה השני, תתקדם חולית-הפיצוץ אל האובייקט בשיתוף עם פלגת-המחץ, ובתמיכת אש באותה העצמה מצד זו האחרונה.

אם כי פלגת-המחץ וחולית-הפיצוץ צריכות למלא תפקידים שונים, הרי שיתוף פעולה מהודק ביניהן, ללא „סדקים“, הוא התנאי הראשון להצלחה. שתי קבוצות אלה צריכות להשלים אחת את פעולת רעותה.

בהתאם למשימתה, צריכה חולית-הפיצוץ לשאת אתה את הציוד הבא:

חומר־נפץ בצורות שנוכרו לעיל, מספרי־תיל, כפפות־עור, ובמקום שדרוש הדבר — כלי התחפרות וכלים אחרים, שקים לחול, תחמושת־עשן, וכן תיל, — כדי לחסום בפני האויב את הגישה אל האובייקטים שנכבשו.

מכל האמור לעיל נובעת גם צורת ארגונה של החוליה. בהתאם לנסיבות המקום, למשימה, ולתכונותיו של האובייקט שיש לכבשו, צריכה החוליה למנות מ־3 עד 10 אנשים.

רק במקרים נדירים מאוד אפשר לספח אנשים מהגייסות הטכניים המיוחדים אל חולית-הפיצוץ של חיל־הרגלים; ובדרך כלל צריכים תפקידיה של זו להיעשות במילואים ע"י אנשי חיל־הרגלים. פעולתה של חולית-הפיצוץ כזו היא הכרה בכל מקרה בו נתקלים באמצעי־מגן של האויב, שרמתם הטכנית גבוהה יותר, ואשר אמצעי־הרגלים של חיל־הרגלים לא יספיקו לפעולה מוצלחת נגדם.

משימתה הראשית של החוליה היא פעולות ההריסה. נשקה העיקרי, לצורך זה, הוא חומר־הנפץ, המופיע בשרי מוש (בצבא השוויצרי — המערך) בגבישי ט.נ.ט., או פטרונים של שדית, עם פתילה ונפץ, או כמטעני־רימונים „פרושים“ ו„צרורים“.

הנושאים השכיחים ביותר לפיצוץ הם:

מכשול־תיל, נתיבות מס"ב, דלתות, עמודי טלגרף, אשנבי־יריה, קירות וחומות. גם בקרב בתוך ישובים יש לחולית-הפיצוץ תפקידים דומים, אם גם מגוונים ומסועפים עוד יותר.

את חולית-הפיצוץ אפשר להפעיל או באורח עצמאי או תוך קשר עם פלגת-מחץ.

במקרה הראשון יש לתמוך בה כשהיא עושה את

כלי נשק והשימוש בהם

רימוני־יד - מקומה אל קומה

מתוך חוברת-הדרכה בריטית:

את הפיץ-הנוצר וזרוק את הרימון ישר החוצה. כשהרימון יגיע לקצה דרך מעופו, בהתאם לאורך-החוט, ישנה את כיוון תעופתו כלפי מטה. לכשתרגיש, כי החוט פגע באדן העליון של החלון של הקומה שמתחתך, דע כי הרימון נכנס לחדר, ושחרר מיד את החוט כדי שהחוט ילך בעקבות הרימון וע"כ תבטיח שהתפוצצות תיארע בתוך החדר פנימה. אם הרימון הוטל בהפרש של קומה אחת בלבד, (מקומה לזו שמתחתיה), הרי אם תנהג כך — ישנה הרימון באויר בדיוק זמן מספיק, כדי שמנגנון ההפעלה שלו יעשה את מלאכתו בעוד מועד והתפוצצות תשיג מכסימום של תוצאות. ואלו אם לא תשחרר את החוט בזמן, — ישוב הרימון ויצא מן החדר, ויתפוצץ מחוצה לו. אפשר, כמובן, להשתמש באורח-הטלה זה גם ברימונים אחרים; אך יש לזכור, כי ההתפוצצות והרסיסים פועלים גם כלפי מעלה — וצריך לנקוט אמצעי זהירות מתאימים, במקרה שהרצפה שמתחתך דקה מדי.

בין התחבולות הרבות, בהן נוהגים בקרבות־עיר, מצויה תחבולה שימושית אחת רבת־ענין: הכנסת רימוני־מילס לחדר, המצוי קומה או שתיים נמוך יותר מזו שאתה נמצא בה. גובהה של כל קומה הוא, ברוב הבניינים 3 מטר, לערך, ועל כן, נדרש לביצוע תחבולה זו שרוף, או חוט, באורך 4.5 מטר — או קצת יותר (ולפי חישוב זה — לכל קומה). קשור משקולת כלשהו לקצהו. כדי למדוד את אורך החוט הדרוש, הוצא את השרוף דרך הלונג החוצה, קרב את המשקולת ככל האפשר לקיר, ושלשלנה למטה באופן שהאויב לא ירגיש בכך; או מדוד, לערך, את גובה החדר, ממנו יוטל הרימון, והוסיף לכך את המרחק שבין מרכז החלון לתקרה. הברג לרימון מעצרי־גזים, שאליה אפשר לקשור יפה את החוט. בידך השמאלית החזק בחוט במקום ממנו מתחיל אורך-החוט ה„מדוד“, שלוף

* עיין ברשימה „מטען צרור“ שבחוברת זו, (עמ 62).

מתחבולות רמייה הרובה בצבא ארה"ב

נוסף על רימון הרובה התקין, הותקן מתקן-סיגול מיוחד שאפשר להרכיב אליו את רימון היד ובכך לסגלו גם להטלה ע"י מטיל-הרימונים.

ע"י מטיל-הרימונים האמריקאי אפשר להטיל רימונים עד מרחק של 300 יארד, אך רימונים נגד שריון יורים בעיקר מטווח קצר של 15-20 יארד ובמסלול תעופה שטוח. בדרך שימוש זו אפשר להשיג תוצאות טובות ביותר אף נגד טנקים כבדים. תכונותיו של מטיל הרימונים הופכות אותו לכלי יעיל עד מאד בקרב בשטחים בנויים או עמדות מבוצרות. ברימוני העשן עשויים לחפות על תנועת יחידות, לשמש כסימן היכר בין חילות הקרקע למטוסים וכציון מסרות לחיל-האוויר.

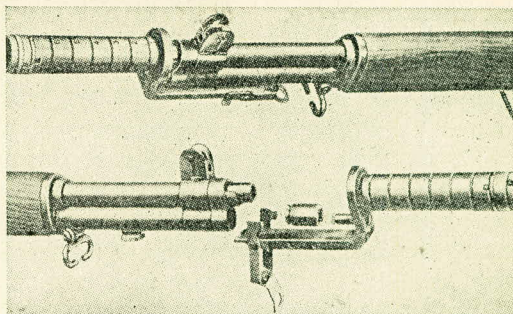
התכונה הטכנית המיוחדת למטיל-הרימונים החדש של צבא-ארה"ב הוא: הרימונים המוטלים ממנו אינם חייבים להיות דוקא בעלי קוטר מסוים אחד, כאשר במדוכות הנהוגות בצבאות אחרים. בעזרת מתקן-הסיגול, הפשוט במבנהו, אפשר לסגל כמעט כל רימוניד ליריה ממטיל-הרימונים.

ואכן, בספר „מפקד פלוגה“, של הקפ' לשעבר בצבא ארה"ב, צ'רלס פ. מקדונלד, המתאר את קורותיה וגלגוליה של פלוגת חיל רגלים בזירת המלחמה הארופאית, מסופר על סיגול פצצת המרגמה של 60 מ"מ להטלה ממטיל רימונים:

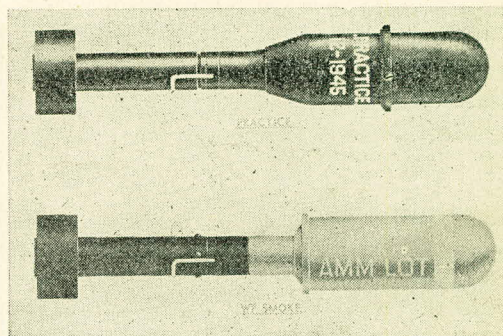

פגז מרגמה 60 מ"מ שהותאם להטלה ממטיל רימונים ע"י מתקן פשוט ביותר במבנהו, — נראה כאן מוכן ליריה.

האפנה שולטת לא בענייני בגדי נשים בלבד. מקומה יכירנה אף בכלי המלחמה. בתחילת מלחמת העולם האחרונה לא היתה המדוכה, וכלי ההטלה האחרים של רימונים

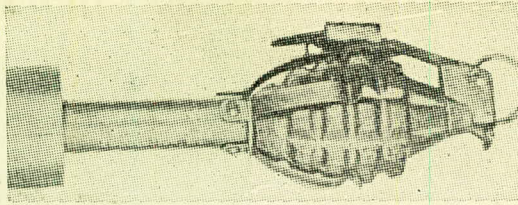
מטיל הרימונים של צבא ארה"ב כשהוא מורכב על רובה.

שני טיפוסים יסוד של רימוני-רובה: נגד-אנשים ועשן

למיניהם, כלי שבאופנה, אך במהלך המלחמה הפכה, יותר ויותר, לכלי מקובל וטיפוסי רימונים שהיו מוטלים קודם לכן בדרכים אחרות הותאמו להטלה ממנה. השתמשו בה הן ליריית רימונים נגד אנשים, במסלול תעופה גבוה, והן ליריית רימונים אנטי-טנקיים, במסלול תעופה שטוח, כדי לפגוע בכלי רכב משוריינים הנמצאים במצבי תנועה או דמימה. כן השתמשו בה להטלת רימוני עשן, תאורה ואתות וע"י כך נשתחררו מן ההכרח לשאת כלים מיוחדים לירייתם.

מטיל-הרימונים האמריקאי, שהוכנס לשימוש בשנת 1943, שונה בצורתו תכלית שינוי מן המדוכות הנהוגות בצבאות העולם האחרים. הוא מורכב על קצה קניהם של רובי הרגלים האמריקאיים ה„גרנט“ וה„קרבין“. צורתו מעין צינור בעל קוטר של 0.50 אינש (קוטר כדור הרובה הנהוג בצבא ארה"ב הוא 0.30 אינש), שקצהו מתלבש על קצה הקנה. לרימון הרובה התקין ידית שחלל במרכזה. מלבישים אותה על מטיל-הרימון.

רימון יד שחורכב אליו מתקן המאפשר להטילו ע"י רובה.

מרוכה M 1 בעזרת מטיל רימונים. אנשי מצאו זאת ליעיל ביותר בקרבות רחוב בברסט ונשבעו שהשיגו בעזרתם תוצאות בנות ממש יותר מאשר ברימוני היד או רסיסי רימון הרובה. שימוש זה בפצצות מאפשר להפעיל שוה ערך של מרגמות 60 מ"מ משוחות הקלעים הקדומניות.

שוב שוחחתי בטלפון עם מפקדי המחלקות וקבלתי מהם רשימת הדברים שבקשו לקבל עם קצבת המזון, לאחר רדת החשכה. צרפתי לכך רשימה משלי והעברתי לקצין האספקה של הבטליון. הדרישה העיקרית היתה לכמה טיפוסים תחמושת ובהם פצצות מרגמת-60 מ"מ המתואמות ליריה

צָרוֹר יִדְיָעוֹת מֵהַמִּזְרַח הַתִּיכוֹן

מצרים

ההשקפה הצבאית, ירחון האולפן לפיקוד ולמטה הכללי של ארה"ב, ב"חוברת פברואר ש.ז., מציין את הידיעות בעתונות הגדולה של אמריקה כי "בקהיר נתקבלו בעין יפה הידיעות כי ראש ממשלת מצרים מבקש מארה"ב לשלוח משלחת צבאית למצרים, לסייע בחדוש פני צבאה". מציינים כי "מזה זמן-מה יש במצרים הצעות שונות להג"דיל את הצבא, להגשים את חוקי שירות החובה, לחזק את ההגנה הצבאית בכ"ללה ולהתכוון להקמת בתי-חרושת ל"ציוד צבאי".

מקרה כמעט אופייני, נפל בהתמודדות בריטניה-אמריקה על זיקתה הצבאית של מצרים. "סקוודרון לידרים" של חיל-האוויר המצרי שבראשו עומדים זכור אבו אל-עז ועו או-דין רמזי, נשלח ללונדון ללמוד שם נווטות-אוויר גבוהה. לפתע הוחזרו משם ע"י ממשלתם שהודיעה, כי הוצאות לימודיהם גבוהות מדי והיא החליטה לשלחם לארה"ב, לשם הומונו ע"י ממשלת ארה"ב ללמוד על חשבונה. את הוצאות הכשרתו של הנווט מעריכים ב-10,000 לירות בערך.

מתמיהה במקצת העובדה שהצעת ציר-פרלמנט מצרי, שכל הנשק הנתפס

ע"י המשטרה מהמברחים ימסר ללוח"מים ב"פלשתינה", נדחה ע"י השלטונות המצריים, לאחר התייעצות בין ועדה פרלמנטרית מיוחדת ומיניסטריין הפנים. לא צוינו הסיבות, אך יש סברה, כי החשדות הפנימיים של הממשלה כלפי המתנדבים הם שגרמו לכך.

עיראק

בסוף חודש מרס נודע על צאת מש"לחת צבאית בת ששה חברים מבגדד ללונדון להשגיח שם על משלוח ציוד-מלחמתי לצבא העיראקי. במשך שלושת השבועות הראשונים של אפריל, שה"משלחת עושה באנגליה, מבקרת היא בשורת מפעלי יצור וציוד צבאיים. חיל-האוויר העיראקי אמר לקבל משלוח שני של מטוסים מבריטניה. לפי התכנית צריכים היו טייסים עיראקיים להטיסם לבגדד.

לפי ידיעות מאוחרות, הודיע דובר מיניסטריין ההגנה העיראקי כי משלוח נוסף של מטוסים בריטיים עומד לה"מסר לעיראק בסוף אפריל.

פאקיסטאן

ענין אקטואלי לנו (על כל פנים, מסביב לשאלת ארץ-ישראל בשעה זו)

בידיעה על אופן החלוקה של כוחות "חיל-האוויר ההודי-המלכותי" בין דור-מיניון הודו לפאקיסטאן. מעשרת ה"סקוודרונים תקבל הודו — 8, ואלו פאקיסטאן — 2 בלבד. מעניין שהחלוקה התבססה על היחס שבין משולמים ובלתי מושלמים ששירתו בחיל-האוויר. ייתכן כי סקוודרון שלישי יאורגן בשביל פאקיסטאן ממטוסים בודדים הנמצאים ברשותה של הודו, אם כי לא ברור אם יהיה לפאקיסטאן חברה-האנשים בעלי ההכשרה הנדרשת לכך. נראה שבגלל אותה סיבה לא נטתה פאקיסטאן להשתמש במטוסי קרב, "טורנאדו" (החדשים שבחיל האוויר הבריטי, בעלי מנוע-דחף) שנשלחו מאנגליה בשביל הודו, ירדו בקראצ'י, ונפלו בידי הפאקיסטאניים ועוככו על ידם בגלל הסיכסוך הידוע שבין שני הדור-מיניונים על חלוקת הרכוש הצבאי. תחת להכלילם בציר-האוויר שלה, הופכת אותם פאקיסטאן ל"קלף" במיקוח ש"בינה לבין הודו.

המידות האלה, המצומצמות עד כדי-הדהים, של חיל-האוויר הפאקיסטאני, מעוררות ספק באפשרות שה"צד" הע"רבי במחלוקת הארצישראלית יוכל להסתייע בעזרתו הממשית, כפי שנרמז רבות בעתונות הערבית.

ה ח ב ר ה
ה מ א ו ח ד ת
ל צ נ ו ר ו ת
ו ל מ ס ח ר ו ת ע ש י ה ב ע " מ

ת ל י א ב י ב . ר ח ו ב ל י ל י נ ב ל ו מ 30
ט ל פ ו נ י מ 2135—2339

סולל בונה בע"מ

מ ר כ ז ק ב ל נ י

שלהסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ-ישראל

ח י פ ה

תיבת דאר 563

טלפון 4-4311

בנק הפועלים

בערבון מוגבל

תל-אביב

ת.ד. 27

טלפון 4297-4296

הון המניות הנפרע ורזרבות
525.000 ל"א י

מנהל עסקי בנק
לכל ענפיהם

טִיב הַתּוֹצֵרֶת לְאַרְצֵנוּ תְּפָאֵרֶת!

כְּלֵי בַּיִת וּמִטְבַּח מֵאַלּוּמֵי־נֵיּוֹם וְאַמְאִ"ל

פּוֹלֵא לִיּוֹם

ל. גליקמן בע"מ

חמרי בנין וסניטריים, צנורות
להשקאה ופיטינגים, פחים,
מודדי מים, כל מיני ברזים וכו'

תל-אביב
ת.ד. 317. טל. 4455-6

ירושלים
ת.ד. 637. טל. 3118

חיפה
ת.ד. 52. טל. 172

„אירז בע"מ"

אגודת שתופית לנגרות וכל מיני
עבודות עץ

בית החרושת והמשרד:

תל-אביב, רחוב הכהנים 11
ע"י המשביר המרכזי — ת.ד. 1192
מקבלת עבודות נגרות, בנין, רהיטים,
רהיטי בית-ספר, טחנות קמח ואסמי
תבואה, חביות בכל מיני מידות, כורות,
נסירת עצים לארגזים שונים וכו'

ההוצאה לפועל בדיקנות
ובאחריות, תנאים נוחים

לבני סיליקט

חמרי בנין כלליים „חבך" בע"מ

בית חרשת ללבני סיליקט בנחלת יהודה
חברה לתעשיית לבני סיליקט בעכו
בית החרושת: - ראשון לציון

המשרד: רח' יהודה הלוי 41, תל-אביב
ת.ד. 4094 • טלפון 2588

הסנה

חברה ארקישראלית

לאחריות בע"מ

(נוסדה בשנת 1924)

חברת הביטוח הגדולה בארץ

מכום הביטוח (חיים)

— 4,800,000 לא"י

ההכנסה הכללית (1947)

— 620,000 לא"י

— 850,000 לא"י הון וקרנות

כל ענפי ביטוח

הסנה-מפעל הביטוח שלך

חברת ארב

רמת-גן - - טלפון 7217

בית חרושת לגרבים

גרבי גברות
גרבי גברים
גרבי ילדים
גרבי „תועלת"

חברה להנדסה ולתעשייה בע"מ

חל-אביב, שדרות רוטשילד 7

ת. ד. 1191, טלפון 2521

מספקת:

מכונות השקאה

מכונות בנין

מכונות חשמל

מכונות לצרכי תעשייה

מנועי דיזל

ציוד משקי עירוני וציוד לכבוי אש

מכונות וציוד לבתי מלאכה וגרוזים

חלקי חלוף למכונות, וכו'

בנק ארץ-ישראל לדיסקונט בע"מ

תל אביב ירושלים

הון נכדע וזרבות - 1.025.000 לא"י

בנק מסוגף:

בנק מרכנטיל איי בע"מ

חברת עזר:

חברת ב.א.ל. לאפוטרופמות

ונאמנות בע"מ

כל עסקי בנק

וקלוט את העולם

רכוש לך מולרד

מכשירי רדיו מולרד

מולרד — מכשיר הרדיו החדיש המהולל
בעולם בגלל מבנהו הנאה, וציודו הפנימי
המשוכלל, קליטתו הנקיה וצילילו הערב

הדוגמאות מוצגות אצל המפיצים הכלליים:

אחים מטלון

ת"א, דרך יפו - ת"א 52 ואצל סוכנים בארץ:

רמת-גן: חיים ברזניצקי

נתניה: צרקוב ורזניק

חדרה: מגדל-אור

ירושלים: פרץ אפשטיין רחוב יפו

חיפה: פריץ אפשטיין רח' הרצל

כרכור ופרדס-חנה: הורסט כהן

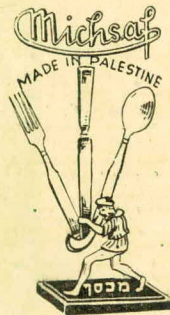
ספרות צבאית

המבחר הגדול ביותר אפשר להשיג רק אצל

בימ"ס אפשטיין, תל-אביב, רח' אלנבי 82

"מכסף"

בית הרושת אדן-ישראלי לבלוי כסף ומצופה כסף
בע"מ

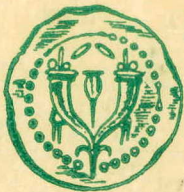
תל-אביב שכונת אגרונוק, טל. 60780
החנות: תל-אביב, אלנבי 80

אנו נותנים ערוכה למשך
25 שנה בעד כל כלי
הנושא עליו את החותמת

„מכסף 100“

זכור!

תוצרת "מכסף" - תוצרתך!

ואלה שמות השליטים לבית החסמונאים.
לארד שמעון. הטבועים כמטבעותיהם:
... 'יהוחנן הכהן הגדל' ... 'יהודה
כהן גדול' ... 'יהונתן המלך' או
'יהונתן הכהן הגדל' ... 'ינתן הכהן
הגדל' ... 'מתתיה כהן גדל' ...

תקופת דהמטבע החסמונאית החלה בשנת 173
ל'מנין ספרות. שהוא מנין מלכי בית הסלוקים
באסיה או שנת 139 לפני ספה'ג ונמשכה
מאה ושתיים שנה עד שנת 37 לפני ספה'ג.

למעלה: אחת 'הפרוסות' של יוחנן הכהן הגדל.
הכתובת בכתב עברי קדום כת ארבע שורות בור עלי רפנה:
'יוחנן הכהן הגדל דלוחברה יהודים'
'חבר יהודים' הוא עדה יהודים או אולי שם מוסד
לאומי שאין בומנני ידיעות עליו. אף פרושה של האות
היונית A מעל לכתובת לא הוסבר עד כה כראוי. משמאל:
קני'שפט כפולות וכרוכות יחד וביניהן פרגי. המטבע עשויה
ברונזה. קטרה 13 - 15 מ"מ. משקלה 1.8 - 2.0 גרמם.

בנק אנגלו-פלשתינה בע"מ